

*Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
Факультет іноземних мов
Кафедра романо-германської філології
Геттінгенський університет імені Георга Августа
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія
Люблінський католицький університет Івана Павла II (м. Люблін, Польща)
Федерація «Обмін Франція-Україна»*

*Матеріали
VI Міжнародної науково-практичної конференції*

***«Франкофонія в умовах глобалізації і
полікультурності світу»***

16-17 травня 2024 р.

м. Тернопіль

УДК 81(063)ББК 80/84

Рекомендовано до друку вченою радою ТНПУ імені Володимира Гнатюка (протокол №9 від 28 травня 2024 р.)

Франкофонія в умовах глобалізації і полікультурності світу : збірник тез VI Міжнародної науково-практичної конференції / Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка. Тернопіль : ТНПУ імені Володимира Гнатюка, 2024. 221 с.

Збірник містить матеріали науково-практичної конференції з актуальних питань дослідження мови в різних аспектах, а також методики викладання іноземних мов і перекладу у вищих навчальних закладах. Конференція зібрала науковців та студентів з різних міст України та інших країн. Матеріали конференції можуть бути цікавими та корисними для науковців, аспірантів, викладачів і студентів вищих навчальних закладів.

Рецензенти:

Микола Кебало, к. філол. наук, доцент кафедри німецької філології та методики навчання німецької мови, декан факультету іноземних мов Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка;

Жанна Баб'як, к. пед. наук, доцент кафедри української та іноземних мов Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя;

Василь Кучер, к. філол. наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов методик їх навчання Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Т. Шевченка.

Головний редактор

Ольга Косович – д-р філол. наук, проф.

Редакційна колегія:

Роман Серонь, д-р пед. наук, проф. (Польща), **Ольга Станіслав**, д-р філол. наук, проф., **Ірина Задорожна**, д-р пед. наук, проф., **Інга Кіркowska**, д-р філол. наук, проф., **Микола Кебало**, к. філол. наук, доц., **Тетяна Цепенюк**, к. філол. наук, доц., **Іван Яцюк**, к. філол. наук, доц., **Мар'яна Сокол**, д-р пед. наук, проф., **Ольга Пежинська**, к. філол. наук, доц., **Раїса Чорній**, к. філол. наук, доц., **Галина Лещук**, к. пед. н., доц., **Світлана Коновальчук**, к. пед. н., асист., **Світлана Кулик**, к. соц. комун., асис., **Наталія Пасічник**, к. філол. наук, доц., **Назарій Слободян**, асист., **Олександр Шевчук**, асист., **Богдана Стефанчук**, асист., **Галина Краса**, асист., **Роман Вітушинський**, асис., **Катерина Нестерчук**.

Редакційна колегія не обов'язково поділяє позицію, висловлену авторами у статтях, та не несе відповідальності за достовірність наведених даних і посилань.

Адреса кафедри: Тернопільський національний педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, вул. М. Кривоноса, 2а, каб. 903, м. Тернопіль, 46027, Україна
тел.: (0352) 43-59-67 E-mail: dobrakafedra@ukr.net

Високоповажні учасники конференції!

Маю велику честь відкривати щорічну Міжнародну науково-практичну конференцію, присвячену Франкофонії, і яка проводиться в рамках Свята Франкофонії та загалом декларує полікультурність у модерному світі.

Ситуація, яка складається в сучасних умовах така, що національні мови все більш витісняються англійською. Сьогодні навіть французька мова і культура – після трьох століть домінування – змушені боротися за виживання. Вишукана французька мова і висока французька культура поступаються місцем зручній і корисній англійській мові і масовій американській культурі. Тією чи іншою мірою ця проблема стоїть перед всіма мовами та культурами, а в кінцевому рахунку – перед культурою взагалі.

Франкофонія є унікальним явищем. На відміну від багатьох політичних, військових і економічних об'єднань та союзів, які існують у світі, вона стала однією з перших міжнародних організацій, головним принципом формування і діяльності якої виступає французька мова і культура. У всіх своїх амплуа Франкофонія має значні успіхи і досягнення. Що стосується французької мови, що складає сам фундамент Франкофонії, завдяки якій вона існує як єдиний лінгвістичний простір, то її положення в цілому є цілком прийнятним. Вона залишається мовою міжнародного права, почувавши себе в цій ролі достатньо впевнено. Абсолютна кількість франкофонів у світі зростає, причому в останні роки цей ріст посилюється. Загальна тенденція така, що французька мова все менше є мовою однієї тільки Франції і все більше – мовою Франкофонії.

Вона зберігає свою ауру мови справжньої культури, особливої відмінності, виступає знаком належності до еліти. В Європі французька мова часто сприймається як своєрідний «європаспорт». В Латинській Америці вона виступає як альтернативна мова міжнародного спілкування. В Африці вона є засобом національного об'єднання, засобом соціального просування і знаком соціального престижу. На Близькому Сході в ній бачать мову, здатну протистояти гегемонії англо-американської мови. В Японії її розглядають як спосіб усвідомлення небезпеки всезагальної англофонної уніфікації.

Сьогоднішній науковий форум якраз і зосереджено на питаннях французької мови, а загалом її положення з-поміж інших мов.

Щоразу наша конференція збирає багато вчених не тільки з України, а й з інших країн. Це свідчить про актуальність тих проблем, яким присвячена конференція. Так, сьогодні ми спостерігаємо становлення нової системи лінгвістичних досліджень, орієнтованої на входження в світовий науковий простір. І дуже показово, що ми є несторонніми спостерігачами, а й активними учасниками цього глобального процесу.

Сподіваюся, що участь у нашій конференції – це не лише чудова

Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції

нагода приєднатися до наукових дискусій та обміну досвідом із лінгвістичних питань, але і своєрідна платформа для нових контактів і майбутніх спільних проєктів, для представлення своїх концепцій та обговорення можливостей ефективної співпраці з провідними університетами України та зарубіжжя.

Бажаю всім учасникам конференції знайти серед різноманіття тем і доповідей те, що буде цікаво й корисно; сподіваюся, що робота буде супроводжуватися плідною та конструктивною дискусією. Успішної Вам роботи на конференції та у щоденній науковій праці!

Ольга В. Косович,

*докторка філологічних наук, професорка, докторка
габілітована в галузі мовознавства, завідувачка
кафедри романо-германської філології
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка*

НАПРЯМ 1.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

**СЕМАНТИКО-ФУНКЦІЙНА ПРИРОДА СПОНУКАЛЬНОСТІ В
СУЧАСНІЙ ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВІ**

Інга Кіркоська

*докторка філологічних наук,
завідувачка кафедри романо-германської філології
Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара
м. Дніпро, Україна*

Волевиявлення мовця конкретизується в спонукальних висловленнях як вимога, наказ, заборона, дозвіл, настанова, пропозиція, попередження, заклик, прохання тощо. Усі ці прагматичні значення в мовознавстві прийнято характеризувати як конкретні значення (різновиди, відтінки) спонукання або як спонукальні іллокутивні функції (= спонукальні мовленнєві акти). Варто зауважити, що для визначення волевиявлення в зарубіжній та вітчизняній лінгвістиці використовують два терміни: «імператив» і «спонукання». Термін «імператив» переважно трактують як мовленнєвий акт, функційно-семантичну категорію чи дієслівну форму.

Спонукання як феномен, за якого діяльність однієї людини регулюється діяльністю іншою, зважаючи на ту чи ту потребу, також є чинником цілеспрямування людських дій, зорієнтованих у невизначену / визначену перспективу. Феномен спонукання пов'язується з наміром мовця вплинути на співрозмовника і в певний спосіб змінити або зберегти наявний стан речей. Саме бажання, намір мовця зумовлює мету, висловлену в спонуканні, яку й зреалізовано / не зреалізовано в майбутньому, й передає семантику спонукальної футуральності.

У концепції функціонально-семантичного поля імперативів характеризувано відсутністю власне морфологічної категорії часу (теперішнє – майбутнє не протиставлено минулому) та наявністю дейктичної прив'язаності до моменту мовлення, він також пов'язаний з визначеним епістемічним станом мовця – суб'єкта волевиявлення, який «знає, чого хоче». Для імператива не є релевантною опозиція «достовірність vs недостовірність», оскільки наказ виконати певну дію не може бути недостовірним.

Імперативна ситуація охоплює такі компоненти: 1) суб'єкт волевиявлення; 2) суб'єкт-виконавець; 3) предикат казуації; у цьому разі імплікується презентно-футуральна часова перспектива, оскільки ця категорійна ситуація спрямована на зміну наявного стану справ. Факультативним складником імперативної ситуації всередині семантики спонукальної футуральності постає бенефактивність як позитивний ефект від майбутньої дії для певного учасника комунікації. О. Бондарко вважає змогу або потребу зміни наявної реальності передумовою імперативної ситуації. Уважаємо, що прототипно передумовою імперативної ситуації є потреба як точка відліку волевиявлення суб'єкта, що «переживається» *hic et nunc*.

Impératif – це категорійна форма способу, що передає безпосереднє волевиявлення, прохання або наказ для заохочення слухача до певної дії [6, с. 249].

За своєю семантикою наказовий спосіб передає низку семантичних відтінків, зокрема:

- наказ, наприклад: *Soyez prêt!*
- порада, благання, наприклад: *Permettez-moi de vous voir de nouveau!*
- запрошення, наприклад: *Venez chez nous demain!*
- припущення, що є синонімічним реальній умові в майбутньому (*si + Présent*), наприклад: *(Si vous) venez chez nous demain!*

Потрібно звернути увагу на те, що, хоч наказовий спосіб використовує форму теперішнього часу, в дійсності він передає майбутню дію, оскільки дія лише мислиться як така, що буде виконана в майбутньому, наприклад: *Allez dire bonsoir à Texas, Eric. Il est couché dans l'office* [5, р. 208]; *Ne compter en tout cas plus sur moi pour vous fournir un scénario* [1, р. 109].

У деяких романських мовах наказовий спосіб витлумачують як варіант бажального способу. Такий підхід застосовує Б. Мозас до вивчення наказового способу в португальській мові [4, с. 149], такий самий підхід поширений під час вивчення імператива в галісійській [3, с. 362] і каталанській мовах [2, с. 414]. Як відомо, основна функція наказового способу – передавати волевиявлення мовця, його прохання, що може бути представленим різними градаціями, починаючи від суворого наказу й закінчуючи боязкою молитвою. Утім, як відзначає дослідниця, всі ці семантичні відтінки наказового способу можуть бути передані різними мовними одиницями. Використання лише форми другої особи в 2-му

способі ставить його не в рівні умови з іншими способами і воно може кваліфікуватися з позицій функціональної граматики як макрополе з особливою семантикою, близькою до *Subjonctif*. Це мікрополе вможлиблює реалізацію цієї семантики за допомогою форм дійсного способу та інших часових форм. А в системі функціонально-семантичного поля акціональності він може розташовуватися в функціонально-семантичному полі *Indicatif* та *Subjonctif*.

Очевидно, специфіка самої категорії імператива в аспекті загального мовознавства слугує приводом для подібних міркувань, але, звичайно, потребує особливого дослідження в кожному окремому разі.

Граматики Пор-Рояля пов'язували значення наказовості із значенням бажальності всередині семантики спонукальної футуральності: «Виконання нашого бажання залежить від іншої особи і ми висловлюємо їй наше бажання, щоб вона його виконала. Це відбувається в тих випадках, коли ми наказуємо або просимо про щось. Для позначення цього руху нашої душі був вигаданий спосіб, який називається імперативом, або наказовим способом, який не має форми першої особи в однині, бо ніхто не дає розпоряджень самому собі; а також таким, що не має в багатьох мовах форм третьої особи, бо наказувати ми можемо лише тому, кому адресоване наше мовлення і з ким ми розмовляємо. А оскільки наказ або прохання, які співвідносяться з наказовою формою дієслова, завжди звернені до майбутнього, то імператив і майбутній час можуть бути взаємозамінені в мовленні, наприклад: *Vous ne tuerez pas!* замість *Ne tuez pas!* Звідси стає зрозумілим, чому деякі граматисти вивчають імператив серед майбутніх часів дієслова. Нові мови не мають спеціальних флексій для імператива».

Отже, наказовий спосіб не має власних форм у сучасній французькій мові, використовує форми *Présent de l'Indicatif* та форми *Subjonctif* для деяких дієслів. М. Зененко, говорячи про *Indicatif* або *Subjonctif*, витлумачує їх як самостійну парадигму різних граматичних значень, на відміну від наказового способу.

Імператив протиставлено індикативу за основним критерієм наявності зв'язку з поточною мовленнєвою ситуацією. На відміну від *Indicatif* як узагальненого невизначеного немаркованого способу прототипний імператив пов'язано з: 1) поточною мовленнєвою ситуацією; 2) безпосередньою вмотивованістю волевиявлення суб'єкта мовлення; 3) безпосереднім зв'язком між суб'єктом волевиявлення та суб'єктом-виконавцем; 4) визначеним епістемічним станом мовця. На відміну від *Indicatif* та *Subjonctif*, парадигма *Impératif* не має часової системи *Subjonctif*, а також власних форм, послуговуючись формами *Subjonctif*.

Враховуючи відсутність часової парадигми *Impératif*, зазначимо, що шлях реалізації відтінків модальності здійснюється через форми *Indicatif* та *Subjonctif*. Форми дійсного способу обов'язково передають значення того чи того часу, чиї категорійні значення базовано на спільному для них модальному значенні реальності. Модальні відтінки дійсного способу по-

різному виявлено в різних часових формах, що пов'язано не лише з дієслівним часом, але й з категорією аспектуальності. Крім того, форми дійсного способу можуть передавати різні модальні відтінки за допомогою лексико-граматичних засобів і контексту.

Зазначені чинники функціонують у неподільній єдності, а модифікація одного з них приводить до зміщення ядерного значення імператива до периферійного, що характеризується іншими відтінками значень, зокрема до оптатива. Перелічені особливості імператива (прототипного) зумовлюють максимальну смислову щільність висловлення із цим способом, у складі якого містяться всі компоненти імперативної категорійної ситуації. Імператив є переважно суб'єктоцентричною категорією.

Отже, тип суб'єктно-предикативного зв'язку з дійсністю, що передає *Impératif*, – це змога або потреба зміни наявної реальності із семантикою волевиявлення або спонукання до дії (спільної дії) з окремими мовними та мовленнєвими значеннями у вільному чергуванні (наказ, прохання тощо).

ЛІТЕРАТУРА

1. Bouvier N. *Le poisson-scorpion*. Paris : Gallimard, 2013. 177 p.
2. Gramática Catalana. Antonio M. Badia Margarit. Madrid : Editorial Gredos, 1975. 478 p.
3. Gramática da lingua galega. Alvarez R. Xove. Vigo : Editorial Galaxia S.A., 2002. 755 p.
4. Mozas A. B. *Gramática Práctica*. Madrid : Editorial EDAF. S. A., 1992. 330 p.
5. Yourcenar M. *Alexis ou le traité du vain combat*. Paris : Gallimard, 1974. 280 p.
6. Zenenko G. P. Los paradigmas de los pronombres personales en ruso y español. *Revista española lingüística*. Madrid : Editorial Gredos, Año 11. Fasc. 1. Enero–Junio, 1981. 363 p.

**ONYMS IN INTERNET COMMUNICATION: NEW
PHENOMENA AND REALIZATIONS**

Olga Kosovych

*Doctor of Philology, Professor,
Head of the Department of Romance and Germanic Philology,
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University
Ternopil, Ukraine*

Kateryna Nesterchuk

*Master's student of the Faculty of Philology and Journalism
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University
Ternopil, Ukraine*

Internet discourse, along with mass-media discourse, which is close but not identical to it, occupies a stable position in modern typologies of discourse [2, p. 65]. The development of electronic communications entails the emergence of new linguistic phenomena, and onomastics is not an exception to this general trend. As such, there is a need to comprehend both these new onomastic phenomena and the mechanisms through which they emerged.

Although in some respects the science of our country has achieved certain results in the study of onomastics of the Internet space, it cannot be said that this issue is sufficiently studied. The lack of development of this urgent problem of modern onomastics is evidenced, for example, by the fact that there are practically no works devoted to the specifics of the functioning of onomastic units in the Internet environment. Over the last five years, the issues of onyms' functioning in Internet communication have been addressed only in some articles, monographs, one of which is devoted to such a phenomenon as nicknames [3, p.15].

On the other hand, the processes in the field of proper names, initiated by the development of Internet communication, directly affected onomastics as a scientific discipline and, first of all, its terminology. As S. Kersten and N. Lotze rightly note, a distinctive feature of onomastics as a science is the active creation of terms denoting categories of onyms, which, on the one hand, is necessary, but, on the other hand, leads to the overdevelopment of the terminological system, in particular, the terminology of any, not always significant differences [7, p. 133]. This process has also affected the sphere of Internet nicknames, and not in the most favourable way (cf. the abundance of competing nominations for nicknames, or virtual anthroponyms, which are given later in this article). In this regard, it seems obvious that the comprehension of new phenomena and their adequate typology, which is reflected in the terminological system, is an urgent task of linguistics.

The problem of onyms functioning in the Internet environment is complex due to its multidimensional nature. Onomastic phenomena specific to the Internet environment constitute an important, but by no means the only issue in this

problem. It seems that the onomasticon of Internet communication is formed in accordance with the logic to which the interaction between online (the Internet environment) and offline (the familiar “real” world) is subordinated. The construction of virtual reality, which we all witness, takes place in different ways.

Firstly, we can talk about the virtualisation of products of human activity that are familiar in the real world and have been transferred to the virtual environment. This applies to a variety of phenomena: email services, libraries, online shops, online banks, electronic newspapers and magazines, etc. (An analogy can also be made with the use of objects and phenomena of the real world as metaphors for elements of computer programmes, cf. “basket”, “eraser”, “notebook”, etc.).

Two main forms can be distinguished in this process. On the one hand, it is a partial virtualisation of real phenomena, which can be understood as the presence and activities of an organisation, commercial structure, etc. in a virtual environment, which appear to be a complement to the activities of the organisation in the real world. On the other hand, it is the emergence of fully virtual analogues of real organisational forms of activity, the clearest example of which is digital libraries.

Secondly, we can hardly claim that the formation of a new communicative space, such as the Internet, does not bring anything new into our lives. The construction of virtual reality is associated with the emergence of fundamentally new types of phenomena, for which no direct analogues can be found outside the virtual environment. The boom of computer terminology, which the lexical systems of modern languages are experiencing, testifies to this as best as possible. For example, such a phenomenon as a website can hardly be compared with a traditional mass media or a library, although in all cases we are dealing with a set of texts presented in the form of separate documents. The principles of organisation of the information itself, as well as its delivery and storage, are fundamentally different in all cases.

At the same time, even some metaphors that represent a transfer from real phenomena to virtual space cannot be understood as a result of virtualisation in the above sense. For example, an Internet forum as a place of virtual communication can hardly be compared with forums as organisational and communicative forms used in science, business and politics. Forums in the latter case are special events distinguished by solemnity; an Internet forum is a platform for ordinary, everyday communication, which is not necessarily specialised.

The same logic can be seen in the functioning of onomastic units. Firstly, the Internet environment absorbs traditional onyms, and this process can consist of both the simple transfer of existing onyms into Internet communications and the creation of new proper names for virtualised objects. In this case, online and offline seem to duplicate each other. Secondly, the Internet environment generates fundamentally new phenomena in the sphere of proper names, which, in turn, have a reverse effect on the onomastic system as a whole.

Thus, the problematics of Internet onomastics can be divided into two major spheres. Firstly, it is the functioning of traditional onyms in Internet communication, Internet varieties of various discourses, as well as in virtual space in general, which is an addition to the “first reality”. In connection with this direction, we would like to draw attention to the fact that researchers do not always pay enough attention to the specifics of the representation of onomastic units due to the Internet environment, the sphere of their functioning. This line of research seems to be extremely promising, as it is very likely to serve as a basis for identifying the special features that onomastic units acquire in the context of the Internet.

Secondly, an important and, perhaps, the most valuable and productive component of the study of onomastics in Internet communication are special onomastic phenomena that emerged in the conditions of electronic communications and reflect the communicative and discursive specificity of the electronic environment. First of all, it concerns nicknames (virtual anthroponyms), which demonstrate many features that allow us to consider them a fundamentally new phenomenon. At the same time, there is evidence that many models of onym formation, characteristic of the Internet environment and, more broadly, the computer sphere, penetrate into the traditional spheres of onomastics, i.e. go beyond the sphere in which they originated.

REFERENCES

1. Карпенко М. Ю. Онімний простір Інтернету. Монографія. Одеса: КП ОГТ, 2017. 195 с.
2. Попова А. В. Структурні особливості нікнеймів в англійській та українській антропоніміці. Актуальні питання вивчення германських, романських і слов'янських мов і літератур та методики викладання іноземних мов. Донецьк, 2017. С. 62-67.
3. Сазонова Є. О. Антропонім в Інтернет-комунікації (на матеріалі української, англійської та італійської мов): дис. ...канд. філол. наук : 10.02.15. Донецьк, 2013. 190 с.
4. Сазонова Є. О. Віртуальний нікнейм як прецедентний. Лінгвістика. 2012. Вип. 2. С. 264-271.
5. Шитик Л.В. Структура нікнеймів у соціальних мережах. Мовознавчий вісник. № 31. 2022. С. 18-25.
6. Kersten S., Lotze N. Anonymity and authenticity on the web: Towards a new framework in internet onomastics. *Internet Pragmatics* 5 (1), 2021. Pp. 132-133.
7. Kisel O. V., Mikhailov V. V., Savinova Y. A., Bosik G. A. New Onomastic Realities In Digital Era. *Education Environment for the Information Age*. Vol 46. K. Lo (Ed.), 2018. Pp. 293-300.

COMMUNICATIVE PRAGMATICS OF STORY-TELLING

Vira Meleshchenko

PhD in Philology

Associate Professor

Department of Foreign Languages

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University

Ternopil, Ukraine

Liudmyla Chernii

PhD in Pedagogy,

Associate Professor

Department of Foreign Languages

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University

Ternopil, Ukraine

One of the drawbacks of teaching realistic English is the insufficient usage of texts of the expressive register of speech. Texts of declamatory phono style with their rich arsenal of expressive linguistic tools should be widely used for teaching effective speech communication. Besides, they are also of great educational potential being a treasure of the nation's wisdom and aesthetic culture. Unlike all other spoken varieties of English, storytelling allows the occurrence of the entire range of prosodic effects. There would seem to be no restrictions on the range and depth of emotions displayed in storytelling. There's a strong need to keep up an unbroken flow of speech and sound interesting.

In modern linguistics, the investigators grant great attention to the language. Any literary work is the result of the writer's effort and is the basic material for theoretical and experimental investigations, which gives the possibility to estimate the artist's talent, his type of creation. Every branch of literary work (poetic image, genre, content, composition, rhythm, poetic language) is very profound, and it shows the ideals of the author and brings the impact of objective reality. The storytelling absorbed all those features.

Tales stand out by their pragmatic potential among all the narrative texts. They are very much alive in the everyday life of people. They have been used since antiquity. Storytelling expresses truth that relates to everyday experience but it also enlarges our daily horizon. Tales are an example of the nation's wisdom and aesthetic culture. The main pragmatic function of storytelling is to teach them to be kind and hard workers, sensitive to the troubles of others. Some of these tales make fun of such human defects as indolence, miserliness, excessive, curiosity, and so on.

The main method of storytelling is the projection of human relations in the world of animals in the fairy environment. Storytelling finds its plot, theme, images, and style in everyday life, but its pragmatic potential is achieved by such transformation of reality which emphasizes life contradictions, leads human

beings' defects and shortcomings to alogism, and converts the impossible things into possible ones.

The message in the fairy tales is that the heroes are appreciated for their valorous, selfless, and humane deeds. The hero is awarded only if he fights for the peace and happiness of others. Although there are often assistants who help the hero, the final victory is gained by the effort and merit of the hero: his wit and valor, understanding, and kindness. The positive assessment of the hero is based on the perception of his social conduct and readiness to strive and give up his life for the good of people who are born to uphold and preserve humaneness, cooperation, and friendship in the vast empire of human society.

Another aim of storytelling is the influence on the character's imagination. The pragmatic characteristics are represented by so-called "pure" existence because just in the storytelling the assessment of the events, phenomena, and characters are given in an unusual way. It helps to elaborate the reader's attitude toward them, i.e. here we can follow the psychological motivation of the stories more distinctively. The most effective means, which helps to understand the pragmatic aim of storytelling is the evaluative lexical units which are represented by nouns, adjectives, verbs, and adverbs. The vocabulary of storytelling is extremely distinctive and its analysis produces several very clear types.

To what extent is it possible to define this kind of English more precisely? We can obtain a clear picture of what is involved in this notion of "storytelling", but only if we delimit our field of investigation first.

Everything that happens to be written in storytelling is not going to be linguistically homogeneous – nor is there any reason for expecting it to be so. The language of storytelling in many important respects is different from the language of other styles. We must also bear in mind the cultural and linguistic background of the storytelling language.

But of course, we can hope to understand how literary or humorous effects are produced using the storytelling language, and first of all, we must be fully aware of the primary purpose and meaning of such a language within its context.

Let's have a closer look at some techniques that make a story more pragmatic for the audience:

1. Headings. They have to contain a clear, distinct, and even if possible, intriguing message: "The Happiest Fluppy"; "Fluppy Dogs"; "Peter Pan"; "The Shadow"; "Peter and the Wolf".

2. Emotionally expressive words. This layer of lexis is closely connected with human feelings and as a rule, expresses positive and negative attitudes. Here the subjective author's estimation of the objective world can be found.

3. Clear expression of the main theme. If we take as an example the story "The Happiest Fluppy" we can investigate that such a formula as "to be important" is repeated nine times in this tale. So, the main theme of it is: how to be important in life; how can be useful and necessary for other beings; and how to feel very important indeed to others.

4. The perfect choice of the lexicon. The main nominations in the texts are words denoting the characters of these stories. The number of nouns with evaluative components in the semantic structure defines its pragmatic tend. Besides, the positive and negative estimation is expressed by the component with positive or negative connotations.

Finally, the effective pragmatic information of a speaker and that of a hearer will normally have a great amount in common. The primary function of communication is to effect changes in the pragmatic information of the other. These changes may either be additions or substitutions. To be able to achieve the desired communicative effect each participant needs to have a reasonable idea about which pragmatic information is shared between him and the other participant, and which part is not shared. Indeed, pragmatic information is part and parcel of the message of utterances in communicative acts.

REFERENCES

1. Green M. Storytelling in Teaching. *APS observer*. 2004. V.7 (4). URL: https://www.researchgate.net/publication/265066812_Storytelling_in_Teaching
2. Storytelling as educational tool. URL: https://www.academia.edu/7497656/STORYTELLING_AS_EDUCATIONAL_TOOL

DIGITAL STORYTELLING AND WAR: PROJECTS COLLECTING EYEWITNESS ACCOUNTS FROM UKRAINE

Tetiana Harasym

PhD in Philology

Associate Professor

Department of English Philology and Methods of Teaching English

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University

Ternopil, Ukraine

Olha Dovbush

PhD in Philology

Associate Professor

Department of English Philology and Methods of Teaching English

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University

Ternopil, Ukraine

Today, the stories of Ukrainians about the war, about how it is experienced by different social groups, are actively recorded and published, even separate web sites have been created where personal narratives about the war experience are published. The aim of this study is to give a description of the projects the purpose

of which is to collect evidence of russian-Ukrainian war by recording, preserving and showing the world the experience of people living through war. Such personal stories can be studied for social, political, humanitarian and scientific goals.

The narrative appeared in the theory of literature as one of the fundamental categories of describing a literary text. It quickly became a philosophical, psychological and cultural category [6; 11] and is viewed as “the human ability to organize events and actions into comprehensive, meaningful structures that develop over time” [11, p. 12].

As a result, storytelling plays an important part in the development of identity and autobiographical memories. Storytelling creates a sense of belonging and connectedness. It links past experiences to the present, while providing a rich resource for emotional coping and psychological resilience to face life’s events. Trees and Kellas found by analyzing narrative data that there were two primary functions of storytelling:

- (1) narratives help people make sense of difficult experiences, and
- (2) stories provide insight into people’s conceptualizations of the world [12].

Storytelling can help people form new identities in times of conflict, and transform endings to challenges of life. The lessons learned from stories serve as a protective balm against the painful, storms of life. Responses to adversity involved the safety of reflecting and reframing the stories of our lives [9].

Oral storytelling, rooted in the traditions of human history, relies on the spoken word, gestures, and personal interaction to convey narratives from one generation to another, developing a sense of communal engagement and cultural identity, as stories are shared within specific contexts and often evolve through oral transmission [7].

In contrast, according to J. Lambert, a digital story is a narrative blending of visual and sound elements to share a personal story. Similar to traditional forms of academic writing, digital stories incorporate a narrative with additional textual, visual, and auditory elements, often borrowed from other sources, to further explore their message [8].

Furthermore, by offering a global platform for storytelling that transcends geographical boundaries and reaches diverse audiences instantaneously, digital storytelling has transformed the way narratives are shared and experienced. There are three main types of digital stories: personal narratives (character stories, memorial stories, stories about life events such as love stories, recovery stories), documentaries (electronic encyclopedia entries, engaging and insightful mini-digital documentaries), and inform or instruct discourse (digital stories intentionally created to deliver specific learning content in various academic fields) [10].

Personal stories about russian-Ukrainian war belong to the first type of digital storytelling as they deal with a hard existential period in life serving the fundamental human impulse to share experiences, perspectives, and values. As the internet has changed how people share stories, especially those about the

experience of war, social media has made storytelling more important than ever. Thus, digital storytelling is a powerful tool for connecting people worldwide and sharing diverse stories.

The project *Dictionary of War: short stories of Ukrainian resistance* started by Ostep Slyvinsky is designed to record and preserve the testimonies of eyewitnesses about the war.

These are stories “*which are centered around certain words. It would seem that these words are ordinary, but in the days of war they acquire special weight and meaning, cause associations that we are not used to*” [5].

The stories compiled in the *Dictionary of War* are individual records of real events, yet when viewed together, they become literature. This transformation allows them to express a shared human experience, touching on themes of irretrievable loss and profound grief, while also offering moments of consolation and hope [5].

War. Stories from Ukraine project aims to collect stories of people who went through or are going through the war. The collection and accumulation of war stories of eyewitnesses at first hand should show the world and the Ukrainians themselves all the suffering and emotions that ordinary people go through. According to the organizers of the project, this will make it possible to influence the collective consciousness of Ukrainians, form a national identity, and to sever ties with the aggressor state.

War. Stories from Ukraine project collects dozens of stories of people from Ukraine who are experiencing the war: direct participants in the events, as well as refugees, internally displaced persons, residents of the home front, etc. The project team translates personal narratives into fourteen foreign languages and is primarily aimed at a foreign audience [1].

Ideological and humanistic goals are pursued by the *#MyWar project*. Any Ukrainian can leave their story on this website, the purpose of which is to tell the world about the cynical war that Russia is waging in Ukraine. The site called “My History of the War in Ukraine” contains autobiographical stories of Ukrainians about their war experiences. Each of the Internet users can read other people’s stories and add their own story. For users, a short video instruction is included on how to register on the site and identify yourself through a profile in social networks. There is only one sentence in the field where you can post a story about yourself: “Leave your story”. You can also add your photo, link to the video, choose the date of the event. Most users submit their photos or photos of their family [2].

The National Historical Library of Ukraine has published a series of webliographic materials

Testimony of eyewitnesses of the war between russia and Ukraine that document the Russian-Ukrainian war using eyewitness accounts, personal stories, and media reports. Since the full-scale invasion on February 24, 2022, they have released 20 editions, each with a unique focus. The first 10 editions offer a broad overview of the war’s developments across Ukraine, with a few editions focusing

on specific regions or cities, like the sixth edition covering the Kyiv region and the ninth edition highlighting Mariupol and the Donetsk region. In the following 10 editions, the focus shifts to more specific themes and regions. These later editions address topics like the Ukrainian Armed Forces, territorial defense, volunteerism, and the impact of war on civilians and displaced persons. They also explore unique themes, such as missing persons, freed prisoners, and the war's effects on professional groups like agricultural workers, healthcare personnel, and journalists. Together, these editions provide a comprehensive archive of the war's impact, illustrating both broad trends and personal stories. This collection serves as a valuable resource for historical research and preserves the collective memory of Ukraine's wartime experience [4].

We are aware of separate scientific projects that collect testimonies of participants in the war. First of all, we would like to note the international scientific and documentation project

24.02.2022. 5 in the morning. Evidence of war. The project was initiated by researchers of the Center for Urban History of Central and Eastern Europe from Lviv, who were supported by scientists from Poland (Institute of Philology and Sociology of the Polish Academy of Sciences, Polish Society of Oral History), as well as partners from Luxembourg and Great Britain. The task of the project is primarily to document the rapidly changing events of the Russian-Ukrainian war, recording the subjective experience of its participants. An important component of the project is the question of the ethics and methodology of documenting, preserving and researching the testimonies of people who have lived through the war [13].

The Maidan Museum's oral history project, *Russian-Ukrainian War: Voices of Eyewitnesses*, is dedicated to documenting the personal testimonies of those affected by the Russian-Ukrainian war. The project gathers stories from people who have witnessed or participated in key events, such as the Revolution of Dignity, as well as those impacted by the full-scale invasion that began on February 24, 2022. It collects testimonies from a wide range of individuals, including protest participants, volunteers, internally displaced persons, and others directly impacted by the conflict. The project team conducts expeditions to gather interviews in liberated cities and towns, with additional testimonies collected online. These personal narratives are invaluable for preserving the unique and historical experiences of those involved in the conflict. Additionally, they serve as crucial resources for researchers studying the social, cultural, and historical impacts of the war [3].

In conclusion, storytelling has become a key way to capture and preserve the personal experiences of people living through the Russian-Ukrainian war. Several platforms focus on collecting and sharing these stories to ensure that the human side of the conflict is remembered. Projects like the

Dictionary of War, *War. Stories from Ukraine*, and *#MyWar* gather firsthand accounts from eyewitnesses, protest participants, refugees, and volunteers. These stories offer more than just a record of events; they become a

collective narrative that conveys themes of loss, resilience, and hope. Other projects, such as the

Testimony of eyewitnesses of the war between Russia and Ukraine and *Russian-Ukrainian War: Voices of Eyewitnesses*, aim to document the broader scope of the war while keeping the focus on personal stories. Another project, *24.02.2022. 5 in the morning. Evidence of war*, focuses on capturing the rapidly changing events from the beginning of the full-scale invasion, providing a detailed look into the personal experiences of war participants. They serve as valuable resources for researchers exploring the war's social, cultural, and historical impact. By compiling these stories, these platforms contribute to a richer understanding of the war and help ensure that the experiences of those who lived through it are not forgotten. This collective effort shapes Ukraine's memory of the war, providing a meaningful archive for future generations.

REFERENCES

1. «Війна. Історії з України. Україні розповідають, як вони живуть у війні». URL: <https://www.warstoriesukraine.com/> (дата звернення: 20.04.2024).
2. «Моя війна». URL: <https://mywar.mkip.gov.ua/> (дата звернення: 20.04.2024).
3. «Російсько-українська війна: голоси очевидців» – усноісторичний проєкт Музею Майдану. *Національний меморіальний комплекс Героїв Небесної Сотні – Музей Революції Гідності*. URL: <https://www.maidanmuseum.org/uk/node/2275> (дата звернення: 20.04.2024).
4. Свідчення очевидців подій війни Росії проти України (розповіді, спогади, щоденники за матеріалами ЗМІ) : вебліографічні матеріали. URL: https://nibu.kyiv.ua/svidch_ochevyd/ (дата звернення: 20.04.2024).
5. Словник війни: короткі історії українського спротиву. *PEN Ukraine*. URL: <https://pen.org.ua/slovnyk-vijny-kоротki-istoriyi-ukrayinskogo-sprotyvuv> (дата звернення: 20.04.2024).
6. Barthes R., Duisit L. An Introduction to the Structural Analysis of Narrative. *New Literary History*. 1975. Vol. 6, № 2. P. 237. URL: <https://doi.org/10.2307/468419> (date of access: 20.04.2024).
7. Dujmović, M. Storytelling as a method of EFL teaching. *Metodički obzori : časopis za odgojno-obrazovnu teoriju i praksu*. 2006. Vol. 1(1). P. 75-87. URL: <http://hrcak.srce.hr/11514> (date of access: 20.04.2024).
8. Lambert J., Hessler B. Digital Storytelling: Capturing Lives, Creating Community. Taylor & Francis Group, 2018. 234 p.
9. Resilience in language learners and the relationship to storytelling / K. Nguyen et al. *Cogent Education*. 2015. Vol. 2, no. 1. P. 1-16. URL: <https://doi.org/10.1080/2331186x.2014.991160> (date of access: 20.04.2024).

10. Robin B. R. The educational uses of digital storytelling. URL: <https://www.researchgate.net/publication/228342171> The educational uses of digital storytelling (date of access: 20.04.2024).
11. Rosner K. Narracja, tożsamość i czas. Kraków: Universitas. 2003. 144 s.
12. Trees A. R., Kellas J. K. Telling Tales: Enacting Family Relationships in Joint Storytelling About Difficult Family Experiences. Western Journal of Communication. 2009. Vol. 73, no. 1. P. 91–111. URL: <https://doi.org/10.1080/10570310802635021> (date of access: 20.04.2024).
13. 24.02.2022, 5 rano: Świadectwa wojny. 24.02.2022, 5 rano: Świadectwa wojny. URL: <https://swiadectwawojny2022.org/#projekt> (date of access: 20.04.2024).

САЙТОНИМИ В ПАРАДИГМІ ІНТЕРНЕТ-ОНОМАСТИКОНУ

Катерина Нестерчук

*магістрантка факультету філології і журналістики,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна*

Ольга Косович

*докторка філологічних наук,
докторка габілітована в галузі мовознавства, професорка,
завідувачка кафедри романо-германської філології,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна*

У сучасних лінгвістичних розвідках часто предметом дослідження є інтернет-дискурс, що пов'язано передусім із перманентною появою нових елементів всесвітньої мережі, а відтак – власних назв, що їх номінують. Сьогодні особливу увагу науковців привертає саме інтернет-ономастикон, тому що сукупність онімів онлайн-середовища хоча й «обмежена сферою вживання, але, завдяки глобальній та рекурсивній структурі, сфера вживання цих онімів – Інтернет – не є обмеженою ані територією, ані етносом, ані мовою» [1, с. 47]. Крім того, вивчення всіх груп власних імен, які функціонують у мережі, «мають велику вагу і для ономастичних досліджень взагалі, і для досліджень в галузі Інтернет-ономастики з двох причин: стратегічної – їх вивчення призведе до значного розвитку та модернізації ономастики; та тактичної – для виокремлення та аналізу окремого ономастичного явища потрібно брати до уваги всю сукупність

споріднених явищ, тобто контекст використання оніма» [1, с. 54]. У зв'язку з цим об'єктом наших наукових пошуків є сайтоніми – власні назви вебсайтів, що є базовими одиницями мережі «Інтернет», з якими взаємодіє користувач.

Онімний простір інтернету студіювали як українські, так і зарубіжні ономасти: М. Торчинський [2], В. Юшак [3], М. Карпенко [1], J. Butler [4], D. Crystal [5; 6; 7]. А втім, назви електронних платформ залишаються малодослідженою групою в денотатно-номінативній класифікації онімів зі сфери онлайнового буття.

Згідно з крайніми працями, у парадигмі мережевого ономастикону назви денотатів, що є результатами інтелектуальної діяльності, об'єднали в групу ідеоніми, у межах якої «було виокремлено віртуалоніми – власні назви віртуальних (комп'ютерних та інтернетівських) об'єктів» [1, с. 50], підрозділами яких відповідно є комп'ютероніми – власні назви денотатів, що є комп'ютерними елементами, та інтернетоніми – найменування об'єктів, які безпосередньо пов'язані з інтернетом [1, с. 50]. Саме до складу останніх разом із ніконімами (віртуальними антропонімами) та епістулонімами (власними назвами, які позначають адреси електронних скриньок) належать і власні назви сайтів, які «є сукупністю документів, що створені спеціальним способом і містять певну інформацію або виконують певні функції, і які об'єднані під однією адресою в Інтернеті, а точніше, на його назві – сайтонімі» [1, с. 54-55].

Варто зауважити, що будь-який сайт має дві унікальні назви, які використовуються певним чином для його ідентифікації, а саме: «IP-адресу – номерний ідентифікатор, який складається з чотирьох груп цифр, та доменне ім'я – словесний ідентифікатор, націлений на легкість запам'ятовування користувачем; <...> наприклад, IP-адресі 72.14.204.103 у певний момент часу відповідає доменне ім'я *google.com*.

Слід зазначити, що ця система працює автоматично, без участі користувача, а отже користувачі зазвичай мають справу лише з доменними іменами, часто навіть не здогадуючись про існування пов'язаних з ними IP-адрес, які можуть автоматично мінятись при незмінності доменного імені» [1, с. 55].

Таким чином, сайтонімом, тобто власною назвою вебсайту, вважаємо саме доменне ім'я, яке складається з таких елементів, як специфікатор схеми, що позначає протокол, наприклад, *http:* (*Hypertext Transfer Protocol*) і *ftp:* (*File Transfer Protocol*); назва хосту, яка, власне, і є унікальним найменуванням сайту; і публічний суфікс «який позначає деякі характеристики сайту – географічну чи функціональну приналежність» [1, с. 55-56]. До прикладу, доменне ім'я *https://www.gla.ac.uk* складається зі специфікатора схеми *https:*, назви хосту *www.gla* і публічного суфікса *ac.uk*, який позначає географічну приналежність домену до Сполученого королівства Великої Британії та Північної Ірландії.

Важливо, що домен може мати піддомени, які перебувають з ним у гіперо-гіпонімічних відношеннях: домен головної сторінки вебсайту є гіперонімом, а назви його підрозділів номінують гіпонімами [1, с. 56]. Як-от: у посиланні на інформаційний ресурс <https://catdir.loc.gov/catdir/samples> гіперонімом (доменом) є <https://catdir.loc.gov>, а гіпонімами – *catdir, samples*.

Отже, тричленна будова доменного імені та наявність гіперо-гіпонімічних зв'язків є одними із характерних особливостей сайтонімів, що зумовлюють їхню унікальність у парадигмі інтернет-ономастикону та малодослідженість у сучасній лінгвістиці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Карпенко М. Ю. Онімний простір Інтернету : монографія. Одеса : КП ОМД, 2017. 195 с. URL : https://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/file_s/rgf/grammar_eng/Karpenko_MYu_%20monograf.pdf (дата звернення: 20.04.2024)
2. Торчинський М. М. Структура, типологія і функціонування онімної лексики української мови : дис. ... докт. філол. наук: 10.02.01. Київ, 2010. 502 с.
3. Юшак В. М. Структурно-функціональні та когнітивні аспекти словотворення сучасного англomовного софтоніму : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Запоріжжя, 2015. 20 с.
4. Butler J. New Digital Worlds to Explore : The Onomastic Styling of Procedural and Open-World Videogames. *'Names and Their Environment' Proceedings of the 25th International Congress of Onomastic Sciences*. Glasgow, 25-29 August 2014. Vol. 5. P. 22-28. URL : https://www.gla.ac.uk/media/Media_576599_smxx.pdf#page=28 (дата звернення: 20.04.2024)
5. Crystal D. *Language and the Internet*. 2nd edition. New York : CUP, 2006. 304 p. URL: <https://catdir.loc.gov/catdir/samples/cam031/2001025792.pdf> (дата звернення: 20.04.2024)
6. Crystal D. *The Cambridge Encyclopedia of Language*. Cambridge: Cambridge University Press, 1987. 472 p. URL: https://assets.cambridge.org/9780521516983/frontmatter/9780521516983_frontmatter.pdf (дата звернення: 20.04.2024)
7. Crystal D. *The Cambridge Encyclopedia of the English Language*. Cambridge: Cambridge University Press, 2003. 499 p. URL : https://books.google.com.ua/books/about/The_Cambridge_Encyclopedia_of_the_Englis.html?id=Kh_RZhvHk0YC&redir_esc=y (дата звернення: 20.04.2024)

**MANIPULATIVE POTENTIAL OF PARALINGUISTIC
COMMUNICATION MEANS IN SOCIAL NETWORKS**

Iryna Skoreiko-Svirska

PhD in Philology

Associate Professor

Department of English Philology and Methods of Teaching English

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University

Ternopil, Ukraine

Nataliia Khuda

Department of English Philology and Methods of Teaching English

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University

Ternopil, Ukraine

Information technologies development as well as the global functioning of the Internet system have become an integral part of modern life and open up opportunities for the widespread use of visual communication. The combination of words (verbal elements), images and forms (visual elements) into a single communication unit is quite common in social media messages.

Paralinguistic means (a set of non-verbal means of implementing textual communication) help to increase the communicative effectiveness of messages and enhance the number of perception ways through which information is transmitted to the addressee, which contributes to its more effective comprehension. At the same time, the addresser retains the function of controlling the process of decoding information, making accents in such a way as to manage the addressee's perception and understanding of the text in the necessary direction.

Paralinguistic means of written texts are usually understood as means of transmitting information without using words as a coding system, namely architectonics (graphic segmentation) of the text, line length, font, text colour, italics, spacing, underlining, graphic symbols, iconic language (drawings, photographs, tables, diagrams), unusual spelling of words and punctuation, as well as other means, the set of which is not rigidly fixed and may vary depending on the nature of a particular message [3].

Internet users are almost completely deprived of paralinguistic means of oral communication. That is why, in an effort to compensate for the loss of this important component of communication, users find other ways to enhance the meaning of the text and convey emotions. It is preferable to consider the paralinguistic means of written texts in comparison with the paralinguistic means of oral communication, since within the framework of network communication the former serve as a reflection of non-verbal means that accompany oral speech. This is due to the specifics of Internet communication, when users transfer elements of oral speech to Internet communication in order to make their virtual

chatting as close to real as possible. In this regard, the following types of linguistic means used to convey expressiveness in social media messages are distinguished:

- iconic means (drawings, photographs, diagrams, illustrations, multimedia);
- topographemic means and architectonics of the text (division of the text into certain parts, their sequence and interconnection);
- syngraphemic means (stylistic variation of punctuation marks);
- graphic means for conveying the kinetic components of communication – gestures, facial expressions, the type of posture chosen, the look etc.
- supragraphemic means (font variation) – for the transmission of phonation paralinguistic means [1, 2, 4].

The use of the so-called emoticons, which are another important graphic means of communication on the Internet, is of particular importance. Today, forums, messengers and chat rooms often feature emoticons, which are pictures of people, objects, signs, etc. In addition, Internet users actively use pictures (including moving gifs), video fragments, etc. as paralinguistic tools.

It is noteworthy that while some paralinguistic means act as an independent carrier of information and are self-sufficient for revealing the content of the text (a drawing, a photograph, a diagram), other paralinguistic means are used as auxiliary ones in relation to verbal means and bring additional semantic expressive shades to the content of the message (font variation, repeated punctuation).

Non-verbal means are multifunctional, and the manipulative function plays an important role in the visual design of texts. The use of signs of a different nature helps to influence the recipient's conceptual sphere more effectively, as non-verbal information can reinforce the verbal part of the message, where manipulative strategies and tactics are implemented. In case of insufficient coordination of visual and verbal elements, the addressee usually pays more attention to non-verbal means (mainly visual ones), that are actively used to manipulate consciousness.

The main principle of manipulation at the paralinguistic level is the appeal to the imaginative and emotional perception of the audience. Paralinguistic means not only enrich the content of a verbal message, but also serve as a source of information about the speaker (addresser), his or her social characteristics and age, gender, character traits, etc.

Paralinguistic means of communication can provide additional information (sometimes contradicting the content of the verbal one): for example, a positive verbal text can be accompanied by images with a negative assessment. In this case, paralinguistic means, which are better perceived by a person, have a manipulative effect on the person's consciousness, and even neutral information provided in the text of the message may be assessed negatively by the addressee [2].

Non-verbal means can replace the verbal component that is missing and in this case they are implemented mainly in interpersonal communication. It is also

quite common to combine non-verbal means with verbal ones, when they convey the same meaning, provide some additional information to the message, and enhance the impact of verbal information. The multimodality of this type of messages introduces a certain idea into the recipient's mind, using different ways of transmitting information, which contributes to the effect of manipulative influence.

Thus, the use of paralinguistic means of communication expands the functional potential of linguistic means in the virtual space, and this gives the addresser the freedom to choose the ways of presenting information, doing it in the most convenient form for the addressee to comprehend everything, to establish positive virtual communication and enhance the effective impact on the recipient's conceptual sphere. So, besides functioning as additional means of communication, paralinguistic means serve as an extremely important mechanism for establishing contact and further interaction between the addresser and the recipient of information on the Internet.

REFERENCES

1. Бехта І.А., Ковалевська Т.І. Стилістичний світ звука та знака в художньому текстовпросторі : графо-фонеміка і параграфеміка увиразнення. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2019. №39. Том 2. С. 4–9.
2. Дмитрук О. В. Маніпулятивні стратегії в сучасній англійській комунікації (на матеріалі текстів друкованих та Інтернет-видань 2000–2005 років) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Київ, 2006. 229 с.
3. Faden M. S., Beauchamp T. L. *A History and Theory of Informed Consent*. New York : Oxford University Press, 2014. 365 p.
4. Knapp M. L., Hall J. A., & Horgan T. G. *Nonverbal communication in human interaction*. Cengage Learning, 2013. 510 p.

ЛІНГВІСТИЧНІ ЗАСОБИ МАНІПУЛЯЦІЇ

Яна Ходань

*магістрантка факультету іноземних мов
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Лінгвістика, як наука про мову, вивчає різноманітні способи, якими мова може впливати на людське мислення, переконання та поведінку. З масовим поширенням засобів масової інформації, соціальних мереж та інших комунікаційних платформ, маніпулятивні техніки стали надзвичайно поширеними і впливовими.

Згідно з М. П. Карпенко маніпуляція завжди впливає на людину на рівні підсвідомості, «граючи на струнах її душі». Вона має насильницький характер і протидіє волі людини, заставляючи її робити небажані дії. У маніпуляції завжди є чітка мета і зовнішній прояв, зокрема спроектований сценарій дій. Маніпуляція має загадковий характер і часто прихована, що ускладнює розпізнавання та протистояння їй [2, с. 27-28].

Д. М. Басс та ін., стверджують, що маніпуляція є одним «із засобів, за допомогою якого середовище змінюється відповідно до характеристик індивідів» [4, с. 1219]. Згідно з Т. А. Ван Дейком, маніпуляція не просто включає в себе владу, але особливо акцентується на зловживанні владою, яке проявляється у формі домінування. Це означає використання нелегітимних методів впливу через маніпулятивний дискурс з метою змусити інших вірити або діяти на користь маніпулятора, що суперечить інтересам об'єкта маніпуляції [5, с. 360].

В. Аккурт зазначає, що основними ознаками маніпуляції є прихований вплив, прагнення підпорядкувати адресата своїй волі, вмиле володіння мовою та психологічними прийомами, спеціальна організація мовлення для змішування усвідомлення співрозмовника, створення ілюзії самостійного прийняття рішень та відсутність захисної реакції в адресата. Маніпуляція застосовується у політиці, рекламі, PR, педагогіці, правосудді, психотерапії, літературі, неформальному спілкуванні. Її вивчення ускладнене відсутністю точних термінів, класифікацій та міждисциплінарним характером [1, с. 17-18].

Лінгвістичні засоби виявляються потужним інструментом впливу, що часто використовується для досягнення різних цілей. Для розуміння механізмів маніпуляції необхідно розглянути різноманітні прийоми та техніки, які використовуються у мовленні. Д. М. Кушнір в своїй праці підсумувала найпоширеніші методи лінгвістичної маніпуляції. Серед них дослідниця виділяє такі: використання чуток, створення контрасту, висміювання, відволікання, недосказаність, відвертість заяви, інформаційний галас, лякаюча тематика, спотворення та конструювання фактів, багаторазове, наполегливе повторення одних і тих же фраз, ствердження та спрощення, евфемізація мови, використання кліше, штампів, стереотипів, оцінна лексика, лексика з емоційними і експресивними конотаціями, складність дефінування термінів, демонізація опонента, затвердження власного благородства, посилення на авторитети, маніпулювання фактичною інформацією, риторичні прийоми, використання імплікативності, використання жанрової палітри і експектацій риторики жанру [3, с. 10-11].

Зазначені методи лінгвістичної маніпуляції становлять лише частину широкого спектру стратегій, які використовуються для впливу на свідомість та поведінку людей. Ці методи є важливими для розуміння та виявлення маніпуляції в різних сферах життя, від політики до особистих відносин. Дослідження лінгвістичних засобів маніпуляції важливо не лише для

розуміння сутності комунікації в сучасному світі, але й для розвитку критичного мислення та медіа-грамотності серед населення. Розуміння того, як мова може бути використана для маніпуляції, допомагає людям розпізнавати та опрацьовувати інформацію з більшою обізнаністю та обережністю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аккурт В. Методи маніпулятивного впливу у лінгвістиці. Науковий вісник ПНПУ ім. К.Д. Ушинського. 2020. № 30, с. 5-23.
2. Карпенко М. П. Суть поняття «маніпуляція», її характеристика та методи нейтралізації. Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди. 2015 №45, с. 26-34.
3. Кушнір Д. М. Лінгвістичні засоби маніпуляції в медійному дискурсі та їх відтворення у перекладі друкованих, аудіо і відео текстів. Кафедра англійської і німецької філології та перекладу імені професора І.В. Корунця. Київ. 2020, 119 с.
4. David M. Buss, Mary Gomes, Dolly S. Higgins and Karen Lauterbach. Tactics of Manipulation. Journal of Personality and Social Psychology 1987. Vol. 52, No.6. P. 1219-1229. URL:<https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=fe01fd3b2d9f619445c7a3151a3e7f7586243c64>
5. Teun A. Van Dijk. Discourse and manipulation. Discourse Society 2006. P. 359-383. URL: <https://discourses.org/wp-content/uploads/2022/07/Teun-A.-van-Dijk-2006-Discourse-and-manipulation.pdf>

МОВНА ПОВЕДІНКА ОСОБИСТОСТІВ СИТУАЦІЇ БІЛІНГВІЗМУ. ПОНЯТТЯ МОВНОЇ СТІЙКОСТІ

Богдана Стефанчук

*асистентка кафедри романо-германської філології
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м.Тернопіль, Україна*

На сучасному етапі розвитку суспільства все більш актуальною стає потреба забезпечення ефективності міжмовного спілкування. Це викликано зростаючою взаємодією між мовами та підвищенням інтересу лінгвістів до вивчення питань, пов'язаних з взаємодією та впливом контактуючих мов, а також формуванням та функціонуванням білінгвізму.

Досліджуючи явище мовного контакту сучасні вчені звертають увагу на соціальні умови, що породжують міжмовну взаємодію (О. Валігура, О.

Петренко, Ю. Дешерієв, А. Швейцер, D. Hymes, W. Lambert, S. Poplack, G. Sankoff), розглядають питання національно-культурних особливостей контактування мов (р. Кісь, О. Леонтович, Ch. Paulston), вивчаючи при цьому, яким чином культурні стереотипи носіїв однієї мови впливають на використання і розвиток іншої (р. Белл, Ю. Прохоров, С. Тер-Минасова).

Білінгвізм вивчається у контексті мовлення та мовленнєвої поведінки різних груп людей і представляє собою складну наукову проблему, яку досліджують у різних аспектах. лінгвістичному розумінні білінгвізм (від лат. *bi* – два, *lingua* – мова) означає використання двох мов через зміну чи паралельне використання, або наявність та функціонування двох чи більше мов у межах одного суспільства. Отже, головна особливість цього явища полягає у використанні двох мов одними й тими ж людьми у спілкуванні. Це важливо, оскільки взаємодія мовних систем реалізується саме через їхнє функціонування [1, с. 27].

Обов'язковою умовою білінгвізму є також досконалість знання обох мов і мислення кожною з них без перекладу з однієї мови на іншу. Якщо між мовами констатується тільки типологічна єдність, то в побудові мовної діакартини світу превалює інтерференція – взаємодія мовних систем за умов білінгвізму, яка виявляється у відхиленнях від норми і системи однієї мови під впливом іншої [3, с. 38].

Мови, якими володіє білінгв, не ідентичні мові людини, що, хоча б і досконало, спілкується тільки однією мовою. На основі структури рідної мови виникає нова структура, яка має певні відхилення від норми. Ці відхилення є наслідком впливу соціальних факторів, характерних для суспільного життя носіїв другої мови і внутрішнього контакту двох мов у мовній практиці білінгвів. Білінгвізм є не тільки соціально-культурною нормою, але і реальним механізмом безконфліктної адаптації етнічних груп до загального соціального життя держави.

Розглядаючи мовну поведінку особистості в ситуації білінгвізму необхідно наголосити на понятті мовної стійкості. Перші дослідження проблеми мовної стійкості належать видатному українському вченому О. Ткаченку. Дослідник розрізняє обидва поняття, вживаючи словосполучення «мовна стійкість» для характеристики індивідуальної або групової мовної поведінки. Стосовно національної спільноти ця риса виявляється в збереженні колективної вірності своїй мові, що дуже важливо для виживання народу в умовах бездержавності. Поняття ж мовної стабільності дослідник застосовує на позначення становища, в якому перебуває мова [4, с. 15].

Зазначимо, що українсько-російський білінгвізм є найпоширенішим істотним (побутовим) у країні. Причини використання російської мови в Україні, зокрема в центральних, східних, північних та південних областях, мають історичні корені, пов'язані з наслідками колоніалізму.

З 2014 року вплив російської мови в українському суспільстві поступово зменшується, але не повністю зникає. Протягом цього періоду

активізувався процес національної самоідентифікації українців, які бажали глибше зрозуміти свою мову та культуру.

А з початком повномасштабної війни, розпочатої рф 24 лютого 2022 року, становище російської мови в Україні значно похитнулося. Однією з найбільш очевидних масових реакцій українців є різкий відмов від використання російської мови як мови, що асоціюється з країною-агресором [5, с. 137].

Однозначно, європейський вектор розвитку України, наголошує на необхідності опанувати іноземні мови, зокрема англійську, як мову міжнародного спілкування. Так, під час вивчення іноземної мови в учнів або студентів може бути сформований штучний (навчальний) білінгвізм. Він формується поза мовним середовищем на основі навчальних ситуацій та в умовах недостатньої мовленнєвої практики. Але тут має місце цілеспрямоване навчання з використанням спеціальних методів, які поєднують аналіз, синтез, порівняння, переключення з однієї мови на іншу та переклад [2, с. 126].

Висновок. Отже, проаналізувавши особливості мовної поведінки особистості в ситуації білінгвізму нами було встановлено, що в Україні найпоширенішим істотним (побутовим) білінгвізм є українсько-російський, який має історичні корені. Проте події 2014 року та широкомасштабна війна, яка розпочалася 24 лютого 2022 року змінили вектор думок українців у напрямку формування штучного (навчального) білінгвізму.

ЛІТЕРАТУРА

1. Девіцька А. І. Дослідження білінгвізму у лінгвістичному та соціолінгвістичному аспектах. *Studia Slavistica: Сучасні тенденції славістики: зб. наук. пр.* 2013. Вип. 13. С. 26–34.
2. Осадча О. В. Вплив білінгвізму на формування навичок перекладу. *Науковий вісник ДЦПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки».* Мовознавство. 2016. № 6. С. 125–127.
3. Супрун Л. Індивідуально-авторська двомовність як лінгвокогнітивна проблема. *Мовознавство.* 2007. № 6. С. 37–43.
4. Ткаченко О. Проблема мовної стійкості та її джерел. *Мовознавство.* 1990. № 4. С. 14–18.
5. Тростинська О., Гребенщикова О., Тігаренко О. Моделі мовного навчання іноземних здобувачів вищої освіти в Україні. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Зб. наук. пр.* 2023. Вип. 42. С. 135–153.

ЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТ ПУБЛІЧНОЇ МОВИ
ЯК ПОКАЗНИК РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ
ФІЛОЛОГА-ПЕРЕКЛАДАЧА

Оксана Ничко

кандидатка філологічних наук
доцентка кафедри іноземних мов та
інформаційно-комунікаційних технологій
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

У швидкозмінному, глобальному, технологічному, інформаційному сучасному світі постає необхідність у становленні успішної, креативної та інтелектуальної особистості, здатної до співпраці, комунікації та взаєморозуміння. Риторична компетентність постає все актуальнішою у процесі становлення професійно-успішного фахівця – риторично освіченого, здатного до ефективного *вищого*, переконливого комунікування.

Аспект активізації риторичної діяльності – публічне мовлення, пов'язане зі знанням розділів класичної риторики: *інвенції* (пошуком та систематизацією матеріалу для переконання), *диспозиції* (чіткою послідовністю частин промови), *елокуції* (мовно-риторичних засобів), *меморії* (запам'ятовуванням тексту промови), *акції* (презентацією промови) та *релаксації* (підбиттям підсумків ораторської комунікації).

Риторична підготовка на практичних заняттях має на меті практично відпрацювати матеріал, ознайомити студентів ЗВО з фрагментами риторичних текстів для здійснення риторичного аналізу промов. Таке риторичний тренінг дає змогу актуалізувати риторичні навички для подальшого розвитку ораторського мистецтва. Як правило це зразки політичної промови, промов, що зустрічаються у художньому творі та пісенного тексту-промови покладеної на музику (музична поприторика).

Extract A. “I have A Dream” Martin Luther King: “*I say to you, my friends, that even though we must face the difficulties of today and tomorrow, I still have a dream that one day this nation will rise up and live out the true meaning of its creed...*”;

Extract B. “Old Major’s Speech” (Animal Farm by George Orwell): “*Comrades you have heard already about the strange dream that I had last night. But I will come to the dream later* ”;

Extract C. “Imagine” (John Lennon): “*Imagine there’s no heaven, It’s easy if you try, No hell below us, Above us only sky...*”.

Наступний етап риторичної підготовки полягає у пошуку риторичних засобів промов:

Pick out the emotive words and phrases at the beginning of each speech that you think would affect the audience in this way.

Важливим структурним елементом публічного виступу є його кінець: *Write down a similarity between Old Major's ending and Martin Luther King's. What are they both encouraging the audience to do? Which words at the end of John Lennon's song are similar to Martin Luther King's final sentence?*

Завдання 3.5. Rhetorical devices. Persuasive and powerful themes: *The writers and speakers use lots of repetition to make their points to help to persuade their audience. Go through the speeches marking where the writer repeats a phrase or a particular word for special effect. For example, Martin Luther King repeats the phrase "I have a dream..." How often does he use it? Martin Luther King uses the "dream" idea as a way of getting his thoughts across to the audience. It is a powerful theme in his speech. Look at the speeches by Martin Luther King, Old Major and the song by John Lennon. Write down the themes that run through those extracts.*

Завдання 3.6. Rhetorical devices. Rhetorical questions. *In some speeches the writer uses questions to set up the next part of the speech. He does not expect anybody to answer the questions because the writer intends to answer them himself. This can be seen very clearly in Old Major's speech when he asks: "Now, comrades, what is the nature of this life of ours?" ... Look through the rest of Old Major's speech. See if you can find any more rhetorical questions. If you can write them down. What answer does he give to his questions? [3].*

Окреслені фрагменти вправ дають змогу студентам-перекладачам ознайомитися з етикою оратора, сформуванню основи риторико-мовленнєвої культури, вдосконалити техніку мовлення та розвинути логічне мислення. Важливо зазначити, що у риторичній важливішим моментом у передачі інформації є як виголошується повідомлення, тембр голосу, візуальна та фізична експресія, постава.

Формування у студентів навичок структурування промови, розвиток креативного та самостійного мислення, мовленнєвих навичок здійснюється змістовими аспектами з вербальної риторички. Студенти готуються до виголошення власного риторичного тексту, який має наступні етапи: актуальність теми, її корисність та цікавість; влучність назви промови, цілеспрямованість тексту, техніки розробки змісту риторичного тексту, пошук енциклопедичного матеріалу [1, с.120].

1. Starter activity. *We can take the same words and give them different meanings by changing the way that we say them. With the partner on your table take the card you have with the statement or question printed on it and take turns saying it to your partner trying to get across a different meaning. You can use any or all of the ways suggested below: Aggressively, Quietly, Calmly, Angrily, Peacefully, Defiantly, Questioningly, Sarcastically, Joyfully, Sadly, Uncertainly, Fearfully, Fearsomely.*

2. Оформлення власних виступів. Підготовка монологічних текстів. Студентам подається зразок-схема структури промови: вступ, основна частина, висновок.

Writing Frame: Beginning: Welcoming Using friendly 'joining' phrases: My friends, Comrades, Brothers and sisters, Fellow pupils, Classmates, Colleagues;

Establish theme: I have a dream..., I believe that one day soon... It won't be long before My parents told me... I have a vision of the future...

Emphasise the bad: The world we live in is a bad place, Every day we have to quit up with, We all hate the..., Have you seen the way we are treated;

Describe the changes: What sort of world do we want?... What would it be like to..., .Next year..., Next time..., In the future we..., A golden time is ahead...

Ending Call to action: And so I say to you brothers and sisters..., Its time for us to..., . When you leave here you must.... [3]. Робота над схемою допоможе студентіві в процесі підготовки власного виголошення виступу. Після виступу наступає момент релаксації: викладач оцінює майстерність студента як оратора, підбиває підсумки виконаної роботи.

Задекларовані фрагменти вправ надають змогу виробити індивідуальний ораторський стиль здобувачів, вчать критично характеризувати специфіку виступів та риторичних текстів рольових моделей провідних світових ораторів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конівіцька Т. Підготовка до публічного виступу : практичний посібник для студентів-психологів. Львів, ЛДУ ДЖД. 2019. С. 120-125 .

2. Шупта О.В. Риторична культура майбутнього перекладача як фактор успішності його професійної діяльності// Scientific researches and their practical application. Modern state and ways of development, Khmelnytskyi, 17.12.2015. URL: <https://www.sworld.com.ua/konfer41/52.pdf>

3. Harrison F. Comparing Texts Rhetorical Devices. Nov. 2002. URL: <https://crestenglish.weebly.com/uploads/1/4/3/6/14366244/comparingtexts rhetoricaldevicesb.pdf>

КРИТИКА ТЕОРІЙ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ ВВІЧЛИВОСТІ У ПУБЛІЧНОМУ МОВЛЕННІ

Христина Фреїв

магістрантка факультету іноземних мов

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка

м. Тернопіль, Україна

Ввічливість, як невід'ємний елемент міжособистісного спілкування, є запорукою успішної комунікації. Вивчення теорії ввічливості є важливим для визначення та пояснення особливостей комунікативної поведінки представників різних культурних і мовних спільнот задля досягнення ефективного взаємодії.

У сучасній мовознавчій літературі можна виділити декілька основних концепцій: ввічливість як максими, правила; ввічливість як «збереження обличчя»; ввічливість як угода про ведення діалогу; ввічливість як такт; ввічливість як дискурс. На думку Дж. Ліча, найважливішими максимами принципу ввічливості є:

- 1) максима тактовності;
- 2) максима великодушності;
- 3) максима схвалення;
- 4) максима скромності;
- 5) максима згоди;
- 6) максима симпатії [4].

Критика підходу мовленнєвих максим в основному спрямована на його теоретичні засади. Цей підхід, представлений роботами Дж. Лакоффа та Дж. Ліча, ґрунтується на теорії принципу співпраці та чотирьох максимах Грайса - кількості, якості, відношення і манери. Підхід останнього до прагматичного значення критикують за такі недоліки:

1. У його моделі бракує чіткого тлумачення слова «інформація». Учасники по-різному розуміють, що є інформацією в соціальній міжособистісній взаємодії. Таким чином, різне культурне походження призводить до конфліктних інтерпретацій. Співрозмовники оцінюють релевантність, якість, кількість і спосіб подання інформації по-різному і відповідно до власного досвіду [3].

2. Немає жодного обґрунтування, чому ми вкладаємо те чи інше непряме значення і на яких підставах. Наприклад, «Тут щось холодно» можна інтерпретувати як прохання зачинити двері, або ж і відчинити їх, і так далі, доки ми не досягнемо нескінченної кількості потенційних імплікатур [1].

3. Відсутнє адекватне посилання на роль соціокультурного контексту спілкування, в якому взаємодіють співрозмовники. Наприклад, гумористичний або іронічний коментар може бути сприйнятий як грубе зауваження або ж як дружнє підбадьорювання залежно від соціальних ролей учасників. Кожен співрозмовник сприймає коментар через призму своєї культури. Таким чином, включення соціокультурної сфери в аналіз прагматичного значення підтримується більшістю сучасних прагматистів [3].

Оскільки теорія Ліча розглядається як один із пост-грайсівських підходів [2], деякі критичні зауваження спрямовані на його максими ввічливості. Вони полягають у наступному:

1. Такі максими перекривають одна одну і немає чіткого розмежування між дієвістю тієї чи іншої в конкретному контексті. Ба більше, модель Ліча не враховує важливість культурно-специфічних конвенцій різних мовних спільнот, окрім англійської, які інтерпретуватимуть або оцінюватимуть максими по-різному або навіть суперечливо [5].

2. Крім того, підхід Ліча включає в собі упередження до західної культури. Він не враховує її крос-лінгвістичні та крос-культурні прояви.

3. Співвідношення ввічливості з певними видами ілокутивних актів є обмеженим. Наприклад, спільні мовленнєві акти розглядаються як такі, що не стосуються ввічливості. За винятком таких, як-от запрошення, які можуть використовуватися як стратегія ввічливості (негативна або позитивна).

4. Ліч обмежує кожен максимум ввічливості певними мовленнєвими актами, наприклад, «максимум щедрості». Однак ця максима може бути включена в інтерпретацію інших мовленнєвих актів, таких як асертиви та експресиви, як у наступних прикладах:

«Я вважаю, що заслуговую на приз» та «Ти можеш більше не їсти». Якщо в першому прикладі експресивний акт порушує «максимум щедрості», оскільки максимізує вигоду для себе, то асертив у другому прикладі мінімізує вигоду для інших.

Теорії ввічливості мають певні недоліки та проблеми, які знижують їхню ефективність в успішному аналізі міжособистісної комунікації. Як зазначалось вище, модель Ліча обмежена деякими мовленнєвими актами. Крім того, в його моделі не зрозуміло, чи варто охоплювати культурно-специфічні, а також крос-культурні аспекти комунікації. Перспективу подальших досліджень вбачаємо у вивченні ефективних прийомів застосування теорій ввічливості на матеріалі публічних виступів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Coulthard M. An Introduction to Discourse Analysis. URL: https://www.researchgate.net/publication/49550805_An_Introduction_to_Discourse_Analysis

2. Eelen G. A Critique of Politeness Theories. URL: <https://www.scribd.com/document/215194181/A-critic-of-politeness-theories-Gino-Eelen-docx>

3. LoCastro V. Pragmatics for Language Educators: A Sociolinguistic Perspective. URL: https://www.researchgate.net/publication/286152750_Pragmatics_for_Language_Educators_A_Sociolinguistic_Perspective

4. Pfister J. Is there a need for a maxim of politeness? URL: https://www.academia.edu/954827/Is_there_a_need_for_a_maxim_of_politeness?rhid=28042708145&swp=rr-rw-wc-11671444

5. Thomas J. Meaning in Interaction: an Introduction to Pragmatics. URL: https://www.academia.edu/36564393/Meaning_in_Interaction_an_Introduction_to_Pragmatics

**POLITICAL SPEECH AS AN OBJECT OF THE STUDY
IN MODERN LINGUISTICS**

Anastasia Mokriy

*Master's student of the Faculty of Foreign Languages
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University,
Ternopil, Ukraine*

Nataliia Pasichnyk

*Associate Professor of
the Department of Theory and Practice of Translation
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University,
Ternopil, Ukraine*

The study of the peculiarities of political speech as a separate type of text is one of the most relevant areas of modern linguistics. Modern linguists I. Bublyk, M. Didenko, M. Dorofeeva, V. Maslova, E. Sheygal study various aspects of political speech, which confirms the relevance of the chosen topic.

The purpose of the article is to analyze the explorations of modern linguists in the realm of political speech as a text belonging to political discourse.

According to many linguists, political speech as a genre of political discourse belongs to an institutional type of communication, in which (as opposed to personal) the status of each communicator is fixed. So Y. Vasik defines a political speech as traditionally the main object of political discourse, created according to the laws of rhetoric, focused on conviction, which determines its integrative nature [2].

I. Bublyk studies communicative-pragmatic and linguistic aspects of the implementation of verbal aggression in parliamentary discourse [1]. In his dissertation, M. Didenko considers a political speech as a type of text [3].

It should also be noted that the language of modern politicians is manipulative. M. Ilchenko claims that the manipulative nature of the speech activity of modern political figures is due to the tendency to covert influence, which suppresses the rational and critical perception of information and imposes on the addressee the meanings of the message given by the addressee [5]. M. Dorofeeva's research [4] is devoted to categories of subject in political speech.

According to S. Soldatova, a speech is a general speech on a political topic that is relevant for society or some part of citizens, performed in a language that is easy to understand and for us, with certain emotional and expressive assessments. As for political speeches, they are almost always acute journalistic, as they contain propaganda and affirmation of certain ideas, ideological attitudes and views. In view of this, the researcher claims that a political speech also needs a certain organization, which is expressed in different ways: evaluative epithets, figurative means, paraphrases, antitheses, affirmative objections, repetitions at the level of slogans, hyperboles, the use of various occasionalisms, stylistic and

expressive intonations constructions It is important to emphasize that the subject of a political speech represents a rather complex and multifaceted object of attention. The topic is always specific, mostly it is related to one important issue. However, within one topic, certain subtopics can also be identified, on which the speaker focuses the addressee's attention [6].

Thus, political speech as a special type of text and a constituent of political discourse remains relevant in modern linguistics and requires further study.

REFERENCES

1. Бублик І. Ф. Комунікативно-прагматичні та лінгвістичні аспекти реалізації вербальної агресії в парламентському дискурсі ФРН : автореф. дис. ... канд. філол. Наук : 10.02.04. Харків, 2006. 20 с.
2. Васік Ю. А. Ритмічний спектр політичної промови. Вісник Луганського національного університету ім. Т. Шевченка. Сер. Філологічні науки. 2019. № 12(1). С. 10–17.
3. Діденко М. О. Політичний виступ як тип тексту : автореф. дис. ... канд. філол. Наук : 10.02.04. Одеса, 2001. 20 с.
4. Дорофєєва М. С. Категорія суб'єкта в політичній промові (на матеріалі виступів федеральних канцлерів ФРН повоєнного періоду) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Київ, 2005. 20 с.
5. Ільченко М. Маніпулятивність як складова стратегій англomовного електорального дискурсу (на матеріалі передвиборчих дебатів). Науковий вісник ХДУ. Серія «Лінгвістика». Вип. 12. Херсон : ХДУ, 2010. С. 316–322.
6. Солдатова С. Політична промова як особливий вид інституціонального дискурсу. Актуальні питання гуманітарних наук. Вип 35, том 5, 2021, С. 133–139.

РОЛЬ НЕОЛОГІЗМІВ У ТВОРЕННІ МЕДИЧНИХ ТЕРМІНІВ

Наталія Бияк

кандидатка філологічних наук,

доцентка кафедри німецької філології та

методики навчання німецької мови

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка

м. Тернопіль, Україна

Мова медійних текстів має специфічні особливості, які відрізняють її від інших стилів. Електронні засоби масової інформації відіграють центральну роль у сучасному суспільстві, їх завдання — не лише подання інформації, але й формування суспільної думки, тому ця інформація має бути оформлена так, щоб привабити, захопити, якщо потрібно, і розважити

читача. Сучасні мовознавці розглядають мову ЗМІ як складову публіцистичного тексту, його окремий підстиль, що обслуговує періодику, радіо, телебачення, рекламу [1]. Медійні тексти відображають та поширюють сучасні новації у мові [2]. Їх автори активно вживають неологізми, які вже тривалий час використовуються у мовленні, водночас модифікуючи їх або продукуючи нові.

Важлива особливість, на яку звертають увагу домлідники, переважаюча більшість таких новоутворень запозичені з англійської мови або створені на основі вже існуючих англіцизмів. Це явище обумовлене наступними факторами. В умовах глобалізації англійська мова домінує в міжнародному спілкуванні, є мовою науки та медіа. Нові поняття та технології, які виникають у всіх сферах, отримують свої назви здебільшого англійською мовою, потім ці англійські терміни поширюються в інші мови як запозичення, адаптуються у мові-реципієнті, здебільшого зберігаючи свою оригінальну форму, або передаються у місцеву мову через калькування. Маркетингові стратегії, спрямовані на глобальну аудиторію, для просування нових продуктів та послуг на світовому ринку також спонукають виробника називати свої товари англійськими термінами.

Ця тенденція не оминула і німецьку мову. Неологізми, які безперервно виникають у мові внаслідок нових соціальних, політичних, технологічних і культурних подій, регулярно з'являються в німецьких ЗМІ і охоплюють усі галузі лексики.

Постійний розвиток нових інноваційних технологій сприяє великій кількості новотворень саме у сфері наукових досліджень та у галузях, пов'язаних з нею. Це назви приладів, які широко використовуються у повсякденному житті (*Autonomes Fahrzeug, Drone, E-Scooter, Smartphone, Smart TV, Smartwatch, Tablett*); назви програм і технологій, нові тенденції (*App, Streaming, Cloud, Wearable, Bluetooth, 4G/5G, 3D-Druck, Smart Home, Internet der Dinge, Augmented Reality, Virtual Reality*); інновації в науці та освіті (*Big Data, Machine Learning*). Ці неологізми є термінами, які відображають швидкий розвиток дигіталізації і нових технологій. Вони виникли у надзвичайно короткий час, щоб назвати та описати всі ці предмети, явища, інновації, швидко поширилися в суспільстві і вже зафіксовані у словнику німецької мови Duden [3].

Характерною рисою цієї групи є велика частка скорочень і аббревіатур, які дозволяють скоротити довгі багатоосновні композити, довгі словосполучення а то й цілі речення. Водночас вони полегшують і пришвидшують комунікацію, особливо, коли доводиться по декілька разів повторювати одні і ті ж вирази.

Особливістю скорочень, які запозичені з англійської мови у німецьку мову є збереження їх оригінального написання поряд із поясненням німецькою мовою:

AI (Künstliche Intelligenz),

API (Anwendungsprogrammierschnittstelle),

*AR (Erweiterte Realität),
CRM (Kundenbeziehungsmanagement),
GPS (Globales Positionierungssystem),
IoT (Internet der Dinge),
VPN (Virtuelles Privates Netzwerk),
VR (Virtuelle Realität).*

Надзвичайно чисельну групу становлять медичні терміни. Неологізми в галузі медицини виникають у результаті медичних досліджень, інноваційних технологій та винаходів нових приладів. Сюди належать слова або терміни для організації роботи медицини в сучасних умовах (*Digitale Gesundheitsakte, E-Health, HealthTech, Nanomedizin, Personalisierte Medizin, Telemedizin*), медичних понять і технологій в окремих галузях (*Biohacking, CRISPR, Genom, Genomik, Präzisionsmedizin; Bioprinting, Künstliches Organ, Regenerative Medizin, Stammzelltherapie*); роботизації та інновації процесів (*Biosensorik, Bionik, 3D-Bioprinting, Digitale Therapie, Nanoroboter, Robotik in der Chirurgie*); медичних приладів для діагностики та лікування: *AED (Automatisierter externer Defibrillator), CT (Computertomographie), ICD (Implantierbarer Kardioverter-Defibrillator), ICU (Intensivstation), IVD (In-vitro-Diagnostik), MRI (Magnetresonanztomographie)*; назв хвороб та стану під час хвороби (*Brain Fog, BSE (Bovine spongiforme Enzephalopathie), Digital Detox, HIV (Humanes Immundefizienzvirus), Zoomorphismus*).

Пандемія коронавірусу внесла в німецький лексикон багато нових фахових термінів, які відображають наукові та медичні досягнення, досягнуті у зв'язку з пандемією: *Antikörpertest, Booster-Impfung Impfstoff, PCR-Test, mRNA-Impfstoff, Twindemic*.

Глобальна комунікація та міжнародний обмін результатами сприяли їх швидкому поширенню. Разом з тим вона принесла з собою багато нових ситуацій, понять і нові заходи та правила поведінки, які необхідно було у короткий термін якось назвати: *Social Distancing, Lockdown, Quarantäne*. Інтенсивне висвітлення пандемії в засобах масової інформації також вимагало точної, а інколи й спрощеної мови для швидкої та зрозумілої передачі складної інформації Онлайн-словник „*Neuer Wortschatz rund um die Coronapandemie*“ Інституту німецької мови ім. Лейбніца м. Мангайм зафіксував понад 2500 лексичних одиниць і виразів, присвячений пандемії [4]:

SARS-CoV-2, COVID-19, Pandemie, Isolationskoller, Long Maskne, Pandemie, Quarantäne-Müdigkeit, Superspreader, Zoom-Fatigue.

Одночасно пандемія кардинально втрутилася у повсякденне життя людей, яким довелося суттєво змінити звичний спосіб життя, свій розпорядок та підходи до навчання і трудової діяльності, що призвело до виникнення нових термінів для опису цих змін: *Homeoffice, Homeschooling, Maskenpflicht, Selbstisolation, Zoom-Fatigue.* ,

Пандемія мала глибокі соціальні та психологічні наслідки, що у свою чергу викликало необхідність у введенні нових назв у цій сфері, таких як

Coronaspeck, Doomscrolling, Lockdown-Burnout, Quarantäne-Müdigkeit, Quarantini, Pandemiemüdigkeit, Coronafrisur.

Активізація використання технологій під час пандемії призвела до створення нових термінів: *Contact-Tracing-App, Cyberchondrie, Virtuelle Veranstaltungen.*

Пандемія викликала багато соціальних дискусій у суспільстві та нових явищ, які породили нові терміни: *Covidiots* та *Impfneid, Infodemie.*

Загалом, тисячі неологізмів, пов'язаних із пандемією коронавірусу показує, наскільки сильно та всебічно ця криза вплинула на всі аспекти життя людини, від здоров'я та науки до соціального життя та самої мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Боса О. А. Комунікативні завдання інформативності у тексті реклами / Українська термінологія і сучасність: зб. наук. праць. Вип. V. К.: КНЕУ, 2003. – С. 180–184.

2. Burger, Harald (2005): *Mediensprache. Eine Einführung in Sprache und Kommunikationsformen der Massenmedien.* 3., neubearb. Aufl. (= Sammlung Goeschen 2225). Berlin/New York.

3. Duden. URL: <https://www.duden.de>

4. OWID. Neuer Wortschatz rund um die Coronapandemie. URL: <https://www.owid.de>

АКТУАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ В ЕКОКРИТИЧНІЙ ПАРАДИГМІ

Мар'яна Баневич

*асистентка кафедри англійської філології та
методики навчання англійської мови,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м.Тернопіль, Україна*

Анастасія Худа

*студентка факультету іноземних мов,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м.Тернопіль, Україна*

Незалежно від того, чи схиляється хтось до думки, що мова — це передусім когнітивна здатність (мова як «компетентність»), чи до думки, що це засіб соціальної комунікації (мова як «дія»), не можна заперечувати, що вона існує в матеріальному світі. Мова залежить від природного середовища проживання тих, хто її використовує, і вже сама ця причина вимагає

розгляду природної екології мови. Зв'язок між мовою та природною екологією є безмежно складним, і небезпека редукціонізму нависає над еколінгвістом, який наслідуються досліджувати взаємодію між мовою та її природною екологією.

В реальному суспільстві навіть найпростіший вплив навколишнього середовища або підтримується, або трансформується соціальними силами. Це змусило Джіу Лі, Суне Стефенсен та Оуен Хуанг припустити, що: «Будь-яку спробу розглядати навіть найпростіший елемент культури як результат виключно впливу [природного] середовища слід вважати оманливою» [5, с.9]. Жодна сфера еколінгвістики не вимагає більшої обережності, ніж дослідження зв'язків мови і природи. Тим не менш, природна екологія була в центрі уваги еколінгвістики, тому, як пропонує Арран Стіббе: «Природні явища, такі як топографічні характеристики, відносини між людьми, іншими організмами та космічними явищами інтегруються в мови та культури» [7, с.7].

Також, як зазначає Альберт Бастардас-Боада: «Відношення мова–середовище, як правило, є основним центром еколінгвістики» [1, с.4]. Таким чином, цей період став свідком підвищеного інтересу до того, як мова пов'язана з природною екологією, але з радикально іншої точки зору: замість того, щоб досліджувати, як «природні» явища інтегровані в мови та культури, багато сучасних еколінгвістів віддають перевагу запитати, як мова впливає на природні явища в оточенні людини.

У працях Веньцзюань Чжоу постало питання: «Чи мовні моделі буквально впливають на виживання та добробут людського роду, а також інших видів на Землі?» [9, с.2]. Ця теза дала сучасним західним суспільствам зрозуміти руйнівні наслідки поведінки людства в його природному середовищі існування. Це також підвищило обізнаність про те, що необхідно зробити глибокі зміни в тому, як ми живемо в нашому планетарному домі.

Завдяки широким польовим дослідженням зв'язків між мовним і біологічним різноманіттям, Мюльхойслер розробив еколінгвістичний підхід, який пов'язує екологію мови з критикою мовних практик, які призводять до деградації природного середовища.

Таким чином, Мюльхойслер показав, що символічна та природна екологія мови тісно пов'язані: «Раптові зміни в символічній екології, наприклад, коли колоніальна британська імперія розвіяла рідні мови в Австралії та Тихому океані, переплітаються з різкими та незворотними змінами в тому, як люди використовують навколишнє середовище та зловживають ним...» [6, с.4]. Екосистеми з тисячолітньою історією зв'язку між людьми та їх природною екологією раптово порушуються.

Внесок Мюльхойслера в еколінгвістику надихнув багатьох лінгвістів, які займаються екологією, на дослідження того, як мовні практики вплинули на поточну екологічну кризу, і ця робота заклала основу для «критичного повороту» еколінгвістики. Іншим важливим поштовхом для «критичного

повороту» в еколінгвістиці була теза Майкла Геллідея: «Забруднення тощо [...] – це не лише проблеми для біологів і фізиків. Вони також є проблемами для прикладної лінгвістичної спільноти» [4, с.12].

Таким чином можна виділити дві тенденції в екокритичній парадигмі: одна прагне виявити неекологічні елементи в мовній системі («граматика»), тоді як інша досліджує, як тексти мають справу з екологічними проблемами. Як приклад першого, Геллідей твердить, що «Грамматика англійської мови проводить категоріальне розрізнення між двома типами сутностей: тими, що зустрічаються в одиницях і підлягають обчисленню в граматиці, і тими, які зустрічаються в масі і є незліченними.[. ..] Наша грамматика (хоча не грамматика людської мови як такої) тлумачить повітря, воду та ґрунт, а також вугілля, залізо та нафту як «безмежні». Тобто як безмежно існуюче» [4, с.14].

Для Геллідея грамматика — це «теорія досвіду; теорія, яка народжується з дії, і тому служить керівництвом до дії, як метамова, якою ми живемо» [4, с.16]. Саме з цієї причини ми можемо аналізувати та критикувати мову письмових текстів про довкілля. За його словами, вони проявляються як текстові дії, які втілюють нашу «теорію досвіду». Існує дисонанс між структурами досвіду, представленими в мові, і тим, як виглядає «реальний світ», незалежно від мовної репрезентації.

В еколінгвістиці також існує позиція, згідно з якою, з екологічної точки зору звичайна мова є абсолютно неадекватною для представлення світу. Наприклад, стосовно бачення Пітера Фінке, грамматика транзитивності підтримує «...модель більярдної кулі реальності, в якій світ займають окремі сутності, кожна з яких має певну територію в просторі-часі» [3, с. 6].

Вчений бачить потребу замінити граматичні моделі більш «співзвучними» грамматиками, які використовують номіналізацію, граматичні метафори та ергативність. Цей світогляд, стверджує він, має бути підкріплений новою грамматикою. Однак недоліком цього є те, що надмірний акцент на мові применшує біофізичну реальність екологічних питань.

Критичні виклади дискурсивних рамок процвітають в еколінгвістиці. Лінгвістичний фокус у цьому масиві робіт – це метафора. Наприклад, Мартін Дьорінг показує, як метафори, використані в медійному дискурсі використовуються при описі «біорізноманіття» щоб дослідити його соціальну конструкцію в сучасному екологічному дискурсі: «Деся між підходами, орієнтованими на мову, і орієнтованими на фрази в еколінгвістиці, ми знаходимо критичні аналізи текстів («пароли»), які представляють мовну систему ('langue')» [2, с.9]. У кількох статтях вчений продемонстрував антропоцентризм словників, які визначають зв'язок тварин з їх корисністю для людини.

Так само Вільгельм Трампе критично досліджує лексику промислового сільського господарства, щоб показати зв'язки між, з одного боку, лінгвістичною реіфікацією, приховуванням фактів та евфемізмом, з

іншого боку, екологічною кризою. Трампе робить подвійний зв'язок із природною екологією: об'єкт його дослідження стосується не лише природної екології мови. Передумовою цієї роботи є те, що: «інформаційні процеси визначають складну структуру та постійну динаміку екологічних систем так само, як енергетичні та матеріальні процеси» [8, с.19]. Це призводить до визнання важливих екологічних процесів у людській мові, і таким чином цей підхід відкидає дуалізм природа–культура європейського мислення. Це також очевидно в тому, як цей підхід включає ідеї культурної екології.

Таким чином, теорія мовних світових систем представляє єдину модель людського життя, яка визначається як природною, так і культурною екологією: мова, яка традиційно часто розглядається як частина культури, а не природи, насправді є сполучною системою між обома сферами. Вона зберігає багато природних особливостей до наших днів, які повинні бути досліджені методами різних природничих наук, таких як: акустичний вимір, фізіологічні зв'язки та нейробіологічна основа. Мова — це жива копалина, тобто посередницька структурна ланка між людською природою та культурним світом.

ЛІТЕРАТУРА

1. A. Bastardas-Boada. The ecology of language contact: Minority and majority languages. *The Routledge handbook of ecolinguistics*. London: Routledge. 2018. С. 26–40.
2. M. Döring. Media reports about natural disasters: An ecolinguistic perspective. *The Routledge handbook of ecolinguistics*. London: Routledge. 2018. С. 293–308.
3. P. Finke. Go for the gaiacene! Knowledge, culture and corona. *Ecolinguística: Revista brasileira de ecologia e linguagem (ECO-REBEL)*. 2020. Вип. 6. № 4. С. 4–12.
4. M. A. Kirkwood Halliday. Applied linguistics as an evolving theme. *Language and education*: London: Continuum. 2007. Вип. 9. С. 1–19.
5. J. Li, S. Steffensen, G. Huang. Rethinking ecolinguistics from a distributed language perspective. *Language Sciences*. 2020. Вип. 80. С. 1–12.
6. P. Mühlhäusler. Revisiting greenspeak. *The second cognitive revolution: A tribute to Rom Harré*. Switzerland: Springer Nature. 2019. С. 81–88.
7. A. Stibbe. *Ecolinguistics: Language, ecology and the stories we live by*. London: Routledge. 2021. 260 с.
8. W. Trampe. Transdisciplinary linguistics: Ecolinguistics as a pacemaker into a new scientific age. *The Routledge of handbook of ecolinguistics*. London: Routledge. 2018. С. 406–419.
9. W. Zhou. Book review: *Ecolinguistics: Language, ecology and the stories we live by*. *Discourse Studies*. 2021. Вип. 23. № 3. С. 420–422.

НАПРЯМ 2.

КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ЧИННИК
У ВИМІРІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

**МУЛЬТИЛІНГВАЛЬНИЙ АСПЕКТ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ
МОВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Андрій Турчин

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри іноземних мов
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Галина Деркач

*кандидатка філологічних наук,
доцентка кафедри іноземних мов
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Мультилінгвізм є основним принципом організації мовної політики сучасної Європи, однією із визначальних засад концепції вивчення мов у країнах Євросоюзу.

Упродовж останніх десятиліть і до нині в європейській науковій думці у контексті вивчення мов в окремому суспільстві застосовують поруч із терміном «мультилінгвізм» поняття «плюрлінгвізм» [2, с.15].

Рада Європи для позначення феномену індивідуального мультилінгвізму застосовує термін «плюрлінгвізм» як компетентність мовця використовувати більше, ніж одну мову та «мультилінгвізм» як співіснування декількох мов на одній географічній території. Європейський Союз трактує їх тотожними та вважає, що семантичну структуру поняття «мультилінгвізм» складають обидва визначення, а питання розвитку мультилінгвальної компетентності, яка є однією з ключових

компетентностей, що може отримати представник суспільства упродовж життя, входить до переліку пріоритетних проблем освіти в країнах Європи [10].

Особливої актуальності питання мовної різноманітності й формування плюрилінгвальних навичок набуває на рівні вищої освіти. Враховуючи глобалізаційні виклики та вимоги роботодавців, здобувачі вищої освіти повинні поруч із засвоєнням ключових академічних знань і формуванням відповідних навичок розвивати мовні, бажано плюрилінгвальні навички, необхідні для їхньої майбутньої діяльності. Деякі європейські університети уже вимагають певного рівня володіння мовами як необхідну вимогу до вступу не тільки на лінгвістичні, а й на усі освітні програми. Документи Європейського Союзу також підкреслюють важливість диверсифікації мовної освіти шляхом розширення, впровадження, підвищення якості й цілеспрямованості викладання мов в системі вищої освіти з урахуванням контексту навчання упродовж життя.

Практично усі європейські університети пропонують державну мову як основну мову навчання; більшість закладів здійснюють початковий процес також іноземними, регіональними або мовами меншин. Внаслідок глобалізації, зростання міжнародної мобільності здобувачів вищої освіти і викладачів, бажання залучити до себе якнайбільше іноземних студентів, англійська мова стала другою мовою навчання в багатьох ЗВО, тому більшість початкових матеріалів та підручників пропонують англійською. Майже усі університети презентують свої вебсторінки різними мовами, що свідчить про те, що вони докладають особливих зусиль для залучення до себе іноземних студентів і відповідно – отримання додаткового фінансування. Згідно з рекомендаціями Європейського Союзу та Ради Європи, багато університетів надають змогу вивчати іноземну мову (далі: ІМ) студентам-нефілологам, причому майже половина з них пропонує вибір більше ніж із чотирьох мов [5].

Зазначимо, що на теренах Європейського Союзу тривають науково-прикладні пошуки щодо розробки нової ефективної програми, яка б забезпечувала засвоєння ІМ у таких аспектах: а) як засобу національної та регіональної комунікації; б) як засобу міжнародної комунікації; в) як засобу досягнення громадської злагоди та взаєморозуміння; г) як засобу особистого лінгвокомунікативного розвитку [4].

Сучасні тенденції трансформації освітнього простору ЄС зумовили зміну вимог до світи в Україні, що передбачає впровадження ІМ в освітні пріоритети, в обов'язкову компетентісну складову моделі сучасної особистості. На перебудову навчання ІМ у закладах вищої освіти значною мірою впливає співвідношення трендів соціального розвитку мовної парадигми: мультилінгвізму і плюрилінгвізму [7]. Основним завданням закладів вищої освіти стає підготовка особистості до взаємодії з мультилінгвальним та полікультурним світом.

Мультилінгвізм – знання певної кількості мов або співіснування різних мов у окремому суспільстві чи мономовному середовищі, де їх знання визначені геополітичними, історичними, освітніми чинниками. Його досягають шляхом диверсифікації мов, що пропонуються в окремому ЗВО чи в іншій освітній системі, або заохоченням здобувачів освіти вивчати більш ніж одну ІМ, або ж через послаблення домінуючої ролі англійської мови як засобу міжнародного спілкування.

Плюрилінгвальний підхід припускає факт, що у процесі розширення індивідуального мовного досвіду особистості в його культурних аспектах, від рівня побутового мовлення до мови спільноти в широкому розумінні і далі до мов інших народів, особистості не сприймають ці мови у вигляді чітко розмежованих розумових блоків, проте у них формується комунікативна компетентність, у межах якої усі мовні знання і досвід є складниками, та в якій мови переплітаються і взаємодіють. У різних ситуаціях людина може гнучко використовувати різні складники цієї компетентності задля досягнення ефективного спілкування з певним співрозмовником [3, с. 48].

Зміна статусу ІМ, яку сьогодні розглядають і як засіб міжкультурного спілкування, і як інструмент у діалозі культур і цивілізацій сучасного світу, зумовила нові цілі їх вивчення і, відповідно, формування нової парадигми навчання ІМ, що передбачає перехід від традиційної форми навчання до навчання іншомовній комунікації, до використання в процесі навчання основ міжкультурної дидактики, до посилення ролі і значення мультилінгвального компоненту.

З позицій такої перспективи мета навчання мови значно змінюється. Якщо донедавна мету мовної освіти вбачали у досягненні майстерності у спілкуванні однією, двома чи трьома мовами, кожна з яких розглядали ізольовано, з ідеальним носієм мови в ролі взірця, то нині результатом вивчення мов повинна стати особистісна багатомовність, яка передбачає свідоме розмежування мовних систем і відносно вільний перехід з однієї мови на іншу, в залежності від зміни ситуації і життєвих потреб [3; 6].

У контексті мультилінгвальної освіти мова є засобом навчання, тобто відбувається вивчення змісту дисципліни ІМ. Цей принцип є основою сучасних європейських освітніх проєктів, які спрямовані на інтеграцію мови та змісту освіти. Їх центральним підходом є *Content and Language Integrated Learning* (предметномовне інтегроване навчання). Ключовим завданням зазначеного підходу є вивчення дисципліни засобами нерідної мови. При цьому предмет може не мати жодного відношення до вивчення мови, наприклад вивчення історії англійською мовою в Іспанії. Особливість таких проєктів полягає в тому, що здобувач вищої освіти отримує знання з «немовної» дисципліни, використовуючи при цьому та паралельно вивчаючи ІМ [9].

Результатом мультилінгвальної освіти є досягнення базової мультилінгвальної компетентності, що дозволяє розглядати її не тільки в

якості альтернативного шляху вивчення мови, але й як шлях опанування спеціальних знань, прилучення до цінностей світової культури та розвитку соціально-комунікативних здібностей особистості. Основними характерними ознаками цього альтернативного підходу до вивчення ІМ вважають: а) мова є засобом навчання; б) інтеграція ІМ та змісту дисципліни, що вивчається; в) використання декількох мов у процесі навчання, а основною метою є формування комунікативної та мультилінгвальної компетентностей [1]. На сьогоднішній день полікультурна мультилінгвальна освіта засобами вивчення рідної та іноземної мов є важливою складовою модернізації цілей та змісту національної освітньої системи в Україні.

Сутність сучасної багатомовної освіти полягає у формуванні широкої соціокультурної компетентності і автентичності контекстуального трактування сенсів міжсуб'єктної комунікації представників різних культур. Соціальна сутність сучасної мультилінгвальної освіти має у своїй основі процес формування не лише мовної, але й загальної суспільної компетентності зі здатністю справжнього розуміння моделей поведінки у різних культурних контекстах. Вона вирішує проблему руйнування ієрархії національностей, прищеплюючи критичний світогляд і світосприйняття, а також розвиваючи комунікативні можливості особистості. Окрім цього, ця система освіти сприяє глибшому та більше осмисленому ставленню нації до власної мови і культури.

Отже, мультилінгвальна освіта в Європі має потужну підтримку упродовж тривалого часу на усіх рівнях суспільного життя, а мультилінгвізм є підґрунтям для формування мовної компетентності громадян ЄС. Сьогодні, на шляху до об'єднання з Європейською спільнотою іншомовній освіті відведено ключову роль у культурній різноманітності та розвитку міжкультурного діалогу. Можна стверджувати, що на законодавчому рівні в Україні створено умови для розвитку мультилінгвізму, зроблено перші успішні кроки, хоча існують і певні проблеми у реалізації такої ініціативи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Анісімова А.І. Концепція мультилінгвізму в навчанні іноземним мовам. *Англістика та американістика*. 2014. №11. С. 54-58. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/antame_2014_11_15.
2. Гуус Е., Кутлай Й. Багатомовна Європа: тенденції у політиці і практиці мультилінгвізму в Європі. Київ: Ленвіт, 2012. 168 с.
3. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / за ред. Ніколаєвої С.Ю. Київ: Ленвіт, 2003. 273 с.
4. Мультилінгвізм та білінгвізм: проблеми і підходи до вивчення: хрестоматія / Анісімова А. І. та ін. Дніпро: Ліра, 2016. 229 с.
5. Петриченко Н.С. Європейський досвід впровадження плюрилінгвізму в систему освіти. *Нова парадигма*. 2017. Вип. 132. С. 52-64.

URL:

<https://www.novaparadigma.npu.edu.ua/index.php/novaparadigma/article/view/34/20>.

6. Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин: Закон України від 15.05.2003р. № 802. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/802-15>.

7. Турчин А.І., Деркач Г.С. Мультилінгвальний аспект мовної політики Європейського Союзу. *Франкофонія в умовах глобалізації і полікультурності світу*: збірник тез IV Міжнародної науково-практичної конференції. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка. 2023. С. 64-67.

8. Council of the European Union. Council Conclusions on Moving Towards a Vision of a European Education Area. Official Journal, accessed February 8, 2024. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018XG0607\(01\)&rid=6](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018XG0607(01)&rid=6).

9. European Commission, Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture, Promoting language learning and linguistic diversity. Action plan 2004-06, Publications Office, 2004, accessed February, 2, 2024. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/b3225824-b016-42fa-83f6-43d9fd2ac96d>.

10. European Commission. A New Framework Strategy for Multilingualism. Commission of the European Communities. Brussels, Belgium. accessed February 24, 2024. URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0596:FIN:en:PDF>.

WAR THEME IN ENGLISH HISTORY CLASS

Olena Shon

PhD in Philology

Associate Professor

Department of English Philology and Methods of Teaching English

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University

Ternopil, Ukraine

The war in Ukraine presents new challenges and ways of teaching. Though sensitive, the war theme cannot be avoided as students must be aware of the events and developments in their country, form their personal attitude and understanding through analysis and discussions. In various courses the war theme can be incorporated and studied through their perspective.

One of the courses where war theme is studied is History of Britain. Thus various aspects can be discussed from the historical perspective and projected on modern events. One of the effective techniques the author frequently uses in the History of Britain classroom is the “Diamond game” that keeps students engaged, boosts discussion and encourages exchanging opinions. Here is the example of

the game used for studying the topic “Queen Boudicca and Celtic Rebellion”. Students are divided into groups and each of them is given the set of 9 cards each containing one of the reasons of Boudicca’s rebellion:

- 1. The Romans beat Boudicca and her daughters.*
- 2. Boudicca wanted to be famous and powerful.*
- 3. Boudicca was cruel and enjoyed killing.*
- 4. Boudicca thought she could defeat the Romans.*
- 5. Boudicca thought the Gods would help the Celts .*
- 6. Boudicca’s husband hated the Romans.*
- 7. The Romans stole Boudicca’s land.*
- 8. The Romans only made life harder for the Celts.*
- 9. Boudicca wanted to conquer other countries.*

The students should take the 9 cards and arrange them in the shape of a diamond: put the card with the most important reason on top, then 2 cards in the second row, 3 cards in the third row, 2 cards in the fourth row and one card in the fifth row. The last card should contain the least important information; cards in the same row have equal importance.

While students work in groups the teacher monitors the discussion and participation. When the groups complete the task they present the results in turn agreeing or disagreeing with the other groups’ opinions, give reasons of their choice. They learn to distinguish between immediate and long-term reasons, discuss how the Celts defended their lands against Roman invaders, speak of the importance of Boudicca as a historical character and define the lessons the Celtic rebellion can teach us in the times when Ukrainians fight against the modern invaders.

Another example of studying the war theme is the context of the Norman Conquest, the event that had considerable impact on England and the English language. The students are given the task to watch the “The Animated Bayeux Tapestry” video [2].

The Bayeux Tapestry, thought to be made in the 11th century, within a few years of the battle, is an embroidered cloth that depicts the events leading up to the Norman Conquest of England in 1066. The video embraces modified text on the tapestry enabling students to perform different tasks.

For example, one of them is watching the video and completing the summary while watching:

1. The Cause of the Conquest:

In 1066 Harold was _____ king despite his _____ to William. William felt _____ at Harold’s _____ and decided to _____ Britain.

It was the beginning of the _____ invasion.

He ordered an invasion _____ to be built.

Weapons and _____ were carried onto ships.

2. Preparing for War:

The Norman invasion _____ across the Channel.

William's army _____ near Hastings where they set up _____.

William's cooks prepared a _____ in his honour and a _____ was built for defence.

Then, William prepared for _____.

3. The Battle:

The Normans _____ the Saxons.

Lewine, brother of Harold was _____ and Harold was _____ in battle.

In the end, the Normans were _____ and William the _____ was made King of England.

After watching and completing the task the students analyse the information about The Bayeux Tapestry with the view to speaking how the events of wars are commemorated in history and modern times. They discuss modern Ukrainian war art and topics it depicts. To make the connection the teacher suggests information about the artist and historical reenactor Serhiy Shamenkov from Odesa who creates “The Tapestry of Ukrainian Courage” or “The Tapestry of Victory” and depicts famous scenes from Russo-Ukrainian war using ideas and images of The Bayeux Tapestry [1].

The students read the interview with the artist where he explains how he works on his project, how the warfare has changed since the Middle Ages and how he uses images of The Bayeux Tapestry to depict modern weapons. They make conclusion how the manner of war changes with the times and make predictions about war and ways of maintaining peace and balance in the future.

The abovementioned activities are aimed not only at developing students' knowledge of British history. They develop their critical thinking, generating creative ideas, speaking skills, speech etiquette. What is more, they give the students the sense of perspective and awareness of the fact that all historical events are connected and understanding these connections is vital in modern time.

REFERENCES

1. Печерський А. Керченське «безмостя» і Лиманський «казанат» на гобелені української перемоги. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/10/09/sergij-shamenkov-gobeleny-ukrayinskoyi-peremogy/>
2. The Animated Bayeux Tapestry. URL: https://youtu.be/LtGoBZ4D4_E

КУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ ЛОКАЛІЗАЦІЇ КОМП'ЮТЕРНИХ ІГОР

Олександр Шевчук

асистент кафедри романо-германської філології
*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Культурний аспект локалізації будь-якої гри полягає в тому, щоб учасники відчували, що продукт створений саме для них. Для успішної реалізації таких умов необхідно враховувати традиції, норми та особливості цільової аудиторії. На етапі перекладу саме від перекладача-локалізатора залежить те, як відеогра буде сприйматися та розумітися гравцями того чи іншого регіону. Досліджуючи комп'ютерну гру, її слід розглядати не як специфічний вид розваг, а як культурний артефакт, складний аудіовізуальний продукт, який має ціле різноманіття ресурсів. Цей факт ускладнює власне об'єкт перекладу – те поле, з яким повинен працювати перекладач, адже гравець в майбутньому стикатиметься це тільки із внутрішньоігровими текстами, а й у позаігровими (інструкції, пакування, реклама, креолізовані тексти та ін.).

Локалізація, окрім перекладу ігрових текстів, включає адаптацію графіки, аудіо- та відеофайлів, а також повинна враховувати культурні регіональні особливості, що, у свою чергу, часто ускладнює поширення кінцевого результату у країнах, де існує офіційна заборона певної символіки. Наприклад, релігійні або політичні символи можуть бути змінені для відповідності вимогам регіону. Окрім цього, певні вирази, жаргон, або культурні аспекти, що є звичними в одних країнах, можуть бути незрозумілими або неприйнятними для інших.

До 2010-х років доступ до різноманітних комп'ютерних розваг в Україні був дуже обмеженим, а ринок перекладених відеоігор тут практично не існував. Така ситуація виникла через ряд причин: від уявлення про відеоігри як розвагу тільки для дітей до того, що українське суспільство терпляче ставилося до російськомовних версій ігор, що призводило до низького попиту на україномовні продукти і, відповідно, відсутності комерційного інтересу до їх локалізації для українського ринку. На сьогодні ситуація змінилася, але велика частина офіційних локалізацій все ще обмежена, а більшість українських перекладів є неофіційними або напівофіційними.

Дослідниці Підгрушна О. Г. та Качанова А. О. у своїх розвідках зазначають: “Спираючись на багатомісячні здобутки та новітні досягнення перекладознавства, локалізація поєднала в собі практики різноманітних галузей задля забезпечення ефективної адаптації мультимедійних продуктів до запитів, звичок і потреб цільової культури й досягнення аналогічного комунікативного, прагматичного, естетичного ефекту. Переклад, що лежить

в основі процесу локалізації, передусім орієнтується на текст, тоді як локалізація фокусується на потребах цільового споживача, що є беззаперечним аргументом на користь домінування функціонального підходу для розв'язання перекладацьких завдань та викликів у процесі локалізації” [1, с. 203].

Отже, локалізація, як процес адаптації мультимедійних продуктів до конкретної цільової культури, вимагає від перекладача не лише знання мови, а й глибокого розуміння культурних особливостей та відчуття тонких нюансів сприйняття. Також вона враховує і технічні аспекти (інтерфейс користувача, кодування символів та ін.), щоб забезпечити безпроблемну роботу продукту в новому культурному контексті. Також важливою є спроможність перекладача розуміти і враховувати потреби та очікування цільової аудиторії для досягнення найкращого комунікативного ефекту.

Відеоігри, як вже зазначено, суттєво відрізняються від традиційних текстів і складаються з комплексного взаємодії різних комунікаційних каналів. Мета локалізації відеоігор, однак, є такою ж, як і для будь-якої іншої перекладацької діяльності – забезпечити збереження сенсу, функціональності та ефективної комунікації порівняно з оригіналом. Кожна відеогра, незалежно від жанру, структури та рівня взаємодії, створює унікальний ігровий досвід, перенесення якого на мову отримує низку викликів для локалізаторів. Успішне вирішення цих викликів і проблем має критичне значення для загальної якості перекладу [1, с. 203].

Незважаючи на те, індустрія локалізації відеоігор – культурна, вона все ж сильно закріплена у галузях інформатики та дослідженнях НСІ (human-computer interaction), тобто у сферах, на які глибоко вплинув технічний аспект розвитку. Відеоігри часто сприймаються спочатку як технічні продукти, що потрібно розробити, а їхній дизайн раціоналізується з обчислювальної точки зору, що часто спонукає розробників вважати, ніби існують універсальні практики, які не потребують адаптації до конкретних культурних контекстів. Це приводить до відокремлення технічних аспектів від культурних та суспільних. Таким чином, техніка часто відокремлюється від інших проблем, особливо на навчальних курсах створення відеоігор. Як наслідок – культуру не сприймають як щось позитивне, бояться її, оскільки вона потенційно може перешкодити продажу гри [2]. Наслідки ігнорування та недооцінення культурних аспектів приводять до стандартизації контенту ігор та втрати унікальності.

Є низка прикладів ігор, маркетинг яких зазнав невдачі або ускладнень через культурні проблеми. Кейт Едвардс, засновниця групи інтересів Міжнародної Асоціації Розробників Ігор (International Game Developers Association, IGDA) [<https://igda.org/>], яка займається локалізацією відеоігор, написала статтю про проблеми, з якими можна зіткнутися під час міжнародного маркетингу відеоігор. Вона визначає чотири джерела потенційних проблем: відношення до історії, релігія та система переконань, етнічна приналежність і зіткнення культур і, нарешті, геополітична уява [2].

Таким чином, етнічна приналежність враховує, що відеоігри продаються на глобальному ринку, тож очевидно, що ними користуються представники численних культур. Комп'ютерні ігри існують у контексті різних суспільних та ідеологічних норм, і вони можуть відображати або навіть впливати на ці норми через свій контент та повідомлення. Навіть якщо деякі члени спільноти відкидають політичні або культурні аспекти відеоігор, ці аспекти існують і мають велике значення для багатьох гравців та глядачів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Підгрушна О. Г., Качанова А. О. Локалізація рольових відеоігор українською мовою (на матеріалі англomовних інді-ігор Т. Фокса “Undertale” та “Deltarune”). *Вчені записки Таврійського національного університету імені ВІ Вернадського*. Серія: Філологія. Журналістика, 2023, 34.73: 202-210.

2. Houlmont P.-Y. Localisation de jeux vidéo: zoom sur les différents enjeux culturels. Je suis un gameur.com. 24/11/2023. ULR: <https://jesuisungameur.com/2023/11/24/localisation-de-jeux-video-zoom-sur-les-differents-enjeux-culturels/>

КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Тетяна Михальчук

*студентка факультету філології і журналістики
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Мова – не активна діяльність мовця, але готовий продукт, який приймається ним пасивно. Вона представляє собою конкретний елемент у різноманітній сукупності мовленнєвих фактів. Мова відображає соціальний аспект мовленнєвої активності та є зовнішньою для індивіда, оскільки він не може створювати або змінювати її. Існування мови залежить від угоди між членами спільноти. Кожна спільнота, група або народ має свою мову, яка відображає їхні характери, традиції, звичаї і т. д. [1].

У сучасному глобалізованому світі знання іноземної мови стають все більш важливими. Це не лише ключ до спілкування з людьми з інших країн, але й інструмент для розвитку особистості, кар'єрного зростання та доступу до нових можливостей.

Сьогодні у глобальному світі практично не можливо здійснювати професійну діяльність без знання іноземної мови, зокрема англійської. Міжнародна співпраця між університетами та науковими інститутами

стимулює обмін досвідом, спільні дослідження та розробки нових освітніх програм. Освітні програми дедалі більше адаптуються до потреб глобального ринку праці, роблячи акцент на розвитку навичок, необхідних для роботи в міжнародних компаніях.

Глобальні тенденції викликали потребу у нових підходах, методах та формах навчання іноземних мов. Основна увага приділяється розвитку мовної компетентності, і ми можемо спостерігати зростання інтересу до оптимізації навчального процесу в галузі мовного навчання.

Сьогодні постійно відбувається пошук нових інформаційних та прогресивних методів навчання та освіти. Розвиток технологій, особливо в галузі інформаційних технологій, відкриває безліч можливостей для вдосконалення процесу навчання. Відбувається впровадження віртуальної реальності, штучного інтелекту, онлайн-навчання, адаптивного навчання та інших інноваційних підходів, які сприяють покращенню якості освіти та забезпеченню доступності навчальних ресурсів.

Мова – це не тільки джерело комунікативної діяльності, але й засіб пізнання, формування, передачі думок, вираження почуттів, емоційних станів людини, засіб реалізації усіх людських потреб. Кожне заняття з іноземної мови – це перехрестя культур, це практика міжкультурної комунікації, тому що кожне іноземне слово відображає іноземну культуру і за кожним словом стоїть зумовлене національною свідомістю уявлення про світ [4].

Мета полягає в дослідженні впливу міжкультурного фактора на процес вивчення та володіння іноземною мовою в сучасному суспільстві.

Все частіше ми маємо спостерігати за розвитком та популяризацією комунікативного підходу до вивчення іноземної мови. Звичайно, розвиток та популяризація комунікативного підходу до вивчення іноземних мов відкриває нові можливості для спілкування та розуміння між культурами. Цей підхід акцентує не лише на граматиці та словниковому запасі, але й на реальних ситуаціях спілкування, обміні ідеями та культурному взаєморозумінні.

Інтерактивні методи вивчення мови, такі як рольові ігри, діалоги та спілкування в реальних ситуаціях, створюють умови для швидкого та ефективного засвоєння мовних навичок. Це дозволяє студентам відчувати себе більш впевнено в спілкуванні, навіть на рівні початківця, та розвивати навички міжкультурної взаємодії. Донедавна в Україні методика іншомовного занурення не отримувала широкого розповсюдження порівняно з іншими країнами. Однак останні роки принесли зміни в усвідомленні важливості іноземних мов та способів їх вивчення. Лише в останні 10-12 років з'явилися серйозні вітчизняні дослідження та розробки (А.Д. Виселко, 2015; З.М. Корнева, 2006; Методика англоязычного погружения..., 2008), які дозволяють говорити про те, що цей напрям починає ефективно розвиватися і прогресувати у нас, як в усіх розвинутих країнах світу. Одним з найважливіших напрямів розвитку сучасної

методики, як у межах комунікативного методу, так і незалежно від нього, стала комп'ютеризація навчального процесу з іноземних мов [2].

Процес вивчення іноземної мови перш за все залежить від особистості, яка буде її опановувати. Так, деякі студенти за своїми природними властивостями не здатні працювати в такому ж темпі, як більшість інших в їхній групі. Якщо ця особливість не береться до уваги, ці особи постійно не встигатимуть виконувати навчальні завдання, матимуть нижчу результативність у навчанні, ніж їхні одногрупники [4].

Подорожі та самостійне дослідження культур інших країн також відіграють важливу роль у процесі опанування мови. Перебуваючи у середовищі, де доводиться використовувати мову на практиці, людина отримує можливість вдосконалювати свої комунікативні навички та навички адаптації до різних ситуацій.

Найважливішим та найефективнішим способом для опанування мови можна вважати регулярне спілкування із її носієм. Спілкування з носієм мови дозволяє не лише вивчати мову, а й вчитися культурному контексту та менталітету. Під час розмов з іноземцями можна дізнатися про їхні традиції, звичаї та життєвий стиль, що допомагає збагатити власний культурний багаж та розширити свій світогляд.

Так, дискусія на різні культурологічні теми є ще одним дієвим шляхом опанування навичок володіння мовою. Цей підхід сприяє не лише розвитку мовних навичок, але й поглибленню розуміння культурних аспектів та соціокультурних відмінностей.

Під час дискусій студенти мають можливість вільно висловлювати свої думки, аргументувати свої погляди та обмінюватися думками з іншими учасниками. Це сприяє розвитку навичок усного висловлювання, аргументації та переконливого мовлення.

Художня література є важливим джерелом для опанування іноземної мови. Навіть у сучасному інформаційному світі, де молодь часто віддає перевагу іншим формам розваг та навчання, книги залишаються важливим засобом для вивчення мови та поглиблення розуміння культурних аспектів мови.

У літературі можна знайти широкий спектр тематик, що дозволяє читачам вивчати традиції, звичаї та соціокультурні особливості різних держав. Читаючи літературні твори, люди розширюють свій словниковий запас, практикуються в читанні та вимові, а також вивчають різні варіанти мовлення та фразеологізми.

Сьогодні все більш активно використовується комп'ютер на заняттях з іноземної мови, можливості глобальної інформаційної мережі Інтернет, що відкриває широкі перспективи доступу до різних мовних новинок, а також можливості двостороннього зв'язку [4].

Також можна слухати музику іноземних виконавців, дивитись фільми в оригінальному записі увімкнувши субтитри для кращого розуміння тексту.

Важливо зазначити, що не існує єдиного універсального методу вивчення іноземної мови. Ефективність навчання залежить від багатьох факторів, таких як особистісні характеристики учня, його цілі та мотивація, а також методи та ресурси, які використовуються в процесі навчання.

Однак, враховуючи вплив міжкультурного фактора, можна зробити висновок, що використання комунікативного підходу, методів іншомовного занурення, подорожей, спілкування з носіями мови, дискусій на культурологічні теми, читання художньої літератури, а також комп'ютерних та інтернет-технологій може значно підвищити ефективність вивчення іноземної мови та сприяти не лише розвитку мовних навичок, але й міжкультурній комунікації та розумінню.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ільчишин Н. М. Культурологічний підхід до вивчення іноземної мови. Вісник НУ «Львівська політехніка». 2007. №586. С. 20-24.
2. Тарнопольський Б. Методика викладення англійської мови. К.: Інкос, 2006. С. 73
3. Волошинова Л.В. Використання аудіовізуального мистецтва у викладанні іноземних мов. *Стратегії та методики навчання мовам для спеціальних цілей: Науково-методичні матеріали 5-ї Ювілейної Міжнародної конференції*. К., 2001. С.22.
4. Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, III(20), Issue: 40, 2015. URL :www.seanewdim.com

L'IMPORTANCE DE L'ASPECT LINGUISTIQUE DE L'APPRENTISSAGE D'UNE LANGUE ÉTRANGÈRE

Nelia Veliush

*Student of the Faculty of Foreign Languages
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University
Ternopil, Ukraine*

Oleksandr Shevchuk

*Department of Romance and Germanic Philology,
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University
Ternopil, Ukraine*

L'aspect linguistique et civilisation est une branche de la linguistique relativement jeune et encore insuffisamment développée et étudiée, dont la tâche principale est d'identifier les liens entre la langue et la culture.

L'aspect des linguistiques et civilisations est fortement lié à l'étude des langues étrangères, notamment du français. À mon avis, pour bien apprendre une

langue, il faut connaître les nuances du pays. Ainsi, la théorie de l'enseignement de l'aspect linguistique et civilisation à l'école implique l'étude de la langue en lien étroit avec la culture, les traditions et les réalités des pays où cette langue est parlée. Il existe de nombreux principes différents dans cette approche, mais je voudrais en souligner quelques-uns qui, à mon avis, sont les plus importants.

La première approche, que je considère comme l'une des plus importantes, est l'intégration de la langue et de la culture. L'apprentissage d'une langue est inextricablement lié à de nombreux aspects culturels, tels que l'histoire du pays, le mode de vie, les coutumes de la nation, les valeurs et la vision du monde des locuteurs de cette langue. Par exemple, vous devez parfaitement connaître les événements historiques d'un certain pays car ils peuvent avoir une forte influence sur l'actualité. Les guerres entre pays qui ont eu lieu au siècle dernier peuvent aujourd'hui affecter les relations de ces pays entre eux. De la même manière, la vie quotidienne et les coutumes revêtent une grande importance. Ce qui est normal pour une nation, peut ne pas être acceptable, contraire à l'éthique ou même interdit dans un autre pays.

Le deuxième aspect concerne les matériaux authentiques. Utiliser des textes authentiques, des fichiers audio, vidéo et autres matériaux créés par des locuteurs natifs pour les immerger dans un environnement culturel réel est extrêmement bénéfique pour les personnes qui apprennent une nouvelle langue. À mon avis, de tels documents authentiques enseignent non seulement la langue, mais montrent également la vision du monde de la nation, sa mentalité. Cela aide à apprendre à mieux comprendre la langue.

Le troisième aspect est la communication interculturelle. Développement de la capacité de communiquer efficacement avec des représentants d'autres cultures, de respecter leurs traditions et leurs valeurs. De plus, la communication interculturelle permet de mieux reconnaître et comprendre la langue parlée. Grâce au fait qu'une personne écoute de vrais locuteurs natifs, elle peut apprendre de nouveaux accents et mots caractéristiques d'une certaine région. Par exemple, en France, un même mot se prononce différemment selon les régions. De ce fait, même les Français ont parfois du mal à comprendre la prononciation de leurs propres habitants qui vivent dans une région très reculée. Autre exemple, dans tous les pays francophones les noms des numéros diffèrent de ceux utilisés en France.

Il est également très important d'utiliser des comparaisons culturelles. Je crois qu'il est nécessaire de comparer souvent la culture propre avec la culture du pays dont la langue est étudiée, pour une meilleure compréhension des similitudes et des différences. C'est cette approche qui permettra de comprendre à quel point les pays sont similaires ou différents. Grâce à cette méthode, une personne apprend à analyser et à comprendre une nouvelle culture.

Un autre moyen principal est la contextualisation. L'apprentissage du vocabulaire, de la grammaire et des structures linguistiques dans le contexte de leur signification et de leur utilisation culturelle est également l'un des détails clés de l'apprentissage d'une nouvelle langue. Cela nous aide à comprendre certains

aspects de la culture qui ne peuvent pas être appris simplement à l'aide des règles de grammaire d'un livre.

De plus, à mon avis, la conscience culturelle est également importante. Il est nécessaire d'apprendre à comprendre en profondeur les réalités culturelles et la façon de penser des locuteurs. À mon avis, par exemple, il faut connaître la politique du pays, s'intéresser à l'actualité et aux personnages célèbres. Cela aide à comprendre ce que vit actuellement la nation, ce qui est principal dans le pays et ce qui est secondaire.

En conclusion, je voudrais dire que l'introduction de l'approche linguistique et civilisationnelle aide les étudiants non seulement à maîtriser une langue étrangère, mais aussi à développer des compétences interculturelles, le respect des autres cultures et une compréhension plus profonde de la relation entre langue et culture. Je crois que également nécessaire, d'enseigner aux étudiants l'aspect des études linguistiques et civilisation dès l'école, car cela présente de nombreux avantages. De plus, cela aidera à apprendre la langue qualitativement et pourra également accélérer le processus d'apprentissage de cette langue.

REFERENCES

1. Заволока С. І. Лінгвокраїнознавчий аспект викладання іноземної мови. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020, 73: 59-62.

2. Сабітова А. П. Лінгвокраїнознавчий аспект викладання іноземної мови. 2013. PhD Thesis. м. Київ.

КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Зоряна Птиць

*студентка факультету філології і журналістики
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Культурологічний підхід до вивчення іноземної мови виходить за межі простого засвоєння граматики та словникового запасу. При урахуванні такого фактору важливе глибоке розуміння мови в контексті культури народу, який нею розмовляє. Цей підхід ґрунтується на ідеї про те, що мова нерозривно пов'язана з культурою, і що для справжнього володіння мовою необхідно її розуміти.

Культурологічний підхід до вивчення іноземної мови та формування іншомовної соціокультурної компетентності сприяє формуванню глобального мислення. Такий підхід створює умови для зосередження уваги

на загальнолюдських цінностях, сприяє зростанню інтересу до чужої культури і мови. Будь-який навчальний матеріал має розглядатися з точки зору його культурологічного компонента та впливу на формування готовності до взаєморозуміння, налаштованості на співпрацю, позбавлення негативних стереотипів у сприйнятті представників інших культур. Культурологічний підхід до вивчення іноземних мов здійснюється на основі сформованих мовленнєвих навичок. Навчальні матеріали, розмовні теми повинні розкривати культуру як глобальне явище, інтегрувати різні галузі наукового пізнання, й, таким чином, розвивати когнітивні якості особистості, гуманістичне мислення, підвищувати естетичну культуру та сприяти духовному удосконаленню особистості. Сформована комунікативно-культурологічна компетенція постає необхідною умовою для соціальної адаптації особистості в полікультурній спільноті.

Спробою подолати мовно- культурні перешкоди, які незмінно виникають під час навчання іноземної мови, займається сучасна освіта через дослідження розвитку культури різних народів та прищеплення поваги до інших культур, потреби зрозуміти чуже через зіставлення зі своїм. Доречними слова можуть стати: Вільгельма фон Гумбольдта: «Через різноманітність мов для нас відкривається багатство світу і розмаїття того, що ми пізнаємо в ньому, людське буття стає для нас ширше, оскільки мови у виразних ... рисах дають нам різні способи мислення і сприйняття» [1].

Лінгвокраїнознавство розвиває ідею про необхідність поєднання навчання іноземної мови з вивченням суспільного й культурного життя носіїв мови, оскільки, «мова не існує поза культурою, тобто поза соціально набутою сукупністю практичних навичок та ідей, що характеризують наш спосіб життя» [3]. Йдеться про необхідність поглибленого вивчення національного характеру, менталітету, стилю життя носіїв мови, оскільки достатній словниковий запас та вміння скласти граматичні структури не є запорукою адекватного вживання мовних одиниць.

Існує національна культурна специфіка вербальної та невербальної поведінки представників різних культурно-мовних спільнот. Те, що в одній спільноті може виражатися засобами мови, в іншій – іншими засобами. Наприклад, в європейській культурі спілкування друзів може відбуватися без слів (привітання кивком голови, жестове запрошення йти поряд, відмова за допомогою жесту тощо), в японській та китайській культурах таке спілкування абсолютно неприпустиме.

Оскільки розвиток будь-якої національної культури здійснюється, насамперед, через мовну комунікацію, треба приділяти увагу інформації стосовно способу життя людей тієї країни, мову якої ми опановуємо, їхньому менталітету, традиціям, звичкам. Існує безліч мовних ситуацій, коли людина, що вивчає іноземну мову, майже цілком впевнена, що наслідує носія мови, правильно вживає граматичні конструкції, підбирає доречні слова для висловлювання своїх думок, але при цьому стикається із

культурологічними проблемами, що призводить до непорозуміння між мовцями.

Значні синтаксичні відмінності обох мов, наприклад, впливають на спосіб подання нової інформації: так, в українській мові нова інформація подається в кінці речення, тим самим вона посилюється. В англійській мові, навпаки, важлива інформація стоїть на початку речення.

Особливу роль відіграє інтонаційне забарвлення висловлювання, оскільки англійська мова менш емоційна, і різке підвищення інтонації теж може призвести до непорозуміння.

Отже, накопичення культурологічних знань, притаманних носіям мови, також відбувається через вивчення граматичних структур, засвоєння лексичних одиниць, сталих виразів, залучення до фольклору, художньої та наукової літератури. Таке мовно-культурологічне поєднання при наявності певних цілей, які ставлять перед собою викладачі іноземних мов та майбутні фахівці, готові до сприйняття іноземної мови крізь призму культурних норм іншої країни.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ: Видавничий центр «Академія», 2009. 376 с.
2. Бацевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації Київ: Видавництво «Довіра», 2007. 205 с.
3. Бондаренко Л. М. Міжкультурний контакт як фактор мотивації при навчанні будь-якій мові як іноземній. Наукові праці. Том 36. Випуск 23. С. 101- 104. URL: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/pedagogika/2004/36-23-18.pdf>.
4. Зайцева Л. С. Культурологічний підхід до вивчення іноземних мов. URL: http://www.rusnauka.com/4_SND_2011/Pedagogica/4_79515.doc.htm.

НАПРЯМ 3.

**КОГНІТИВНІ АСПЕКТИ
ПОРІВНЯЛЬНОГО ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА,
ТИПОЛОГІЧНОГО ТА ЗІСТАВНОГО МОВОЗНАВСТВА**

**LA DÉFINITION DES ARCHÉTYPES ET COMMENT
ILS SONT INCARNÉS DANS L'OEUVRE
D'EMILE ZOLA «LE VENTRE DE PARIS»**

Олена Бачинська

*студентка факультету іноземних мов
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Олександр Шевчук

*асистент кафедри романо-германської філології
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

La définition des archétypes est essentielle pour comprendre leur rôle dans la littérature française. Les archétypes sont des modèles universels, des personnages ou des situations récurrents qui représentent des idées ou des valeurs profondément ancrées dans l'inconscient collectif. Ils ont été théorisés par le psychologue suisse Carl Gustav Jung, qui les considérait comme des images primordiales héritées de

l'histoire humaine. Dans la littérature, les archétypes peuvent prendre différentes formes, comme le héros, le méchant, le mentor, la femme fatale, etc. Leur utilisation permet de créer une connexion avec le lecteur, car ils évoquent des émotions et des expériences communes.

Les archétypes jouent un rôle crucial dans la littérature française, car ils permettent d'explorer et d'exprimer des thèmes universels de manière symbolique. En utilisant des archétypes, les écrivains peuvent créer des personnages et des situations qui résonnent avec les lecteurs, car ils représentent des aspects partagés de l'expérience humaine. Les archétypes offrent également une structure narrative solide, en donnant aux histoires une dynamique et une cohérence. Ils aident à créer des tensions, des conflits et des interactions intéressantes entre les personnages. Grâce aux archétypes, la littérature française est en mesure de transmettre des messages intemporels et de toucher les lecteurs de manière profonde et durable.

Les archétypes jouent un rôle crucial dans "Le ventre de Paris" d'Emile Zola. Parmi les archétypes présents dans cette œuvre, il y a le personnage de Florent, qui incarne l'archétype du "héros tragique". Opposé au régime politique en place, il lutte pour la justice sociale et est finalement condamné à l'exil. Le personnage de Lisa représente quant à elle l'archétype de la "femme fatale", séductrice et manipulatrice. Elle utilise son charme pour parvenir à ses fins et jouer les hommes les uns contre les autres. Ces archétypes donnent une dimension symbolique aux personnages et contribuent à la richesse de l'intrigue.

Les archétypes jouent un rôle significatif dans le développement des personnages dans "Le ventre de Paris" d'Emile Zola. Ces schémas archétypaux, tels que le héros, la femme fatale, le sage, le méchant, etc., influencent les actions et les décisions des personnages tout au long du roman. Chaque personnage est façonné par un ou plusieurs archétypes, qui agissent comme des moteurs pour leurs actions, motivations et interactions avec les autres protagonistes.

Les archétypes dans "Le ventre de Paris" fonctionnent comme des moteurs pour les actions des personnages. Par exemple, le héros, Florent, est motivé par le désir de justice et de rébellion contre l'oppression sociale. Sa lutte contre la corruption et la pauvreté qui règnent dans le quartier des Halles le pousse à agir courageusement et à entraîner d'autres personnages dans son combat. De même, les archétypes de la femme fatale et du méchant incitent certains personnages à commettre des actes de trahison, de séduction ou de manipulation pour atteindre leurs objectifs personnels. Les archétypes présents dans "Le ventre de Paris" reflètent la société de l'époque dans laquelle se déroule l'histoire. Par exemple, l'archétype du bourgeois corrupteur incarne la classe aisée qui profite de la misère des classes laborieuses. Les archétypes des ouvriers représentent les conditions de travail difficiles et la lutte pour survivre dans un environnement hostile. Les archétypes des travailleuses du marché révèlent les rôles de genre assignés à l'époque, où les femmes étaient souvent reléguées à des emplois subalternes et mal rémunérés. Ainsi, les archétypes servent de miroir sociétal, offrant une critique implicite de la réalité sociale de l'époque.

Les archétypes utilisés dans "Le ventre de Paris" sont des outils puissants pour critiquer la société de l'époque. En donnant des caractéristiques exagérées à certains personnages, Zola expose les vices et les travers de la société parisienne du XIXe siècle. Les archétypes amplifient les comportements corrompus, les inégalités sociales et les abus de pouvoir, permettant ainsi une critique sociale plus percutante. La synthèse des résultats révèle que les archétypes ont une influence profonde sur les personnages de "Le ventre de Paris". En analysant les différents archétypes présents dans le roman, tels que le bouc émissaire, le héros et la figure maternelle, nous pouvons observer comment ces personnages se comportent et évoluent en fonction de ces archétypes. Par exemple, le personnage de Florent, qui incarne le bouc émissaire, subit l'oppression et la marginalisation tout au long de l'histoire. En synthétisant les résultats de notre étude, nous pouvons affirmer que les archétypes jouent un rôle fondamental dans la construction et la caractérisation des personnages de ce roman de Zola.

L'étude des archétypes dans "Le ventre de Paris" ouvre la voie à la découverte d'autres œuvres littéraires utilisant des archétypes similaires. Des romans comme "Les Misérables" de Victor Hugo et "Madame Bovary" de Gustave Flaubert présentent également des personnages construits autour d'archétypes tels que le rebelle, la victime et le séducteur. En étudiant ces œuvres, nous pouvons identifier les similitudes et les différences dans l'utilisation des archétypes, ainsi que leurs implications sur les personnages et le récit.

En conclusion, l'influence des archétypes sur les personnages dans "Le ventre de Paris" d'Emile Zola est indéniable. Ces archétypes traditionnels permettent de donner des caractéristiques et des traits de personnalité spécifiques à chaque protagoniste, contribuant ainsi à la construction d'un récit riche en symboles et en significations. Les archétypes renforcent également le lien entre les personnages et les lecteurs, leur apportant une dimension universelle et intemporelle. Leur étude permet de mieux comprendre les motivations, les comportements et les évolutions des personnages, en enrichissant ainsi l'analyse de cette œuvre emblématique du naturalisme.

REFERENCES

1. Hébert L. Méthodologie de l'analyse littéraire. Québec, 2011.

**РЕНЕ МАРАН ЯК АВТОР
САМОБУТНЬОЇ ФРАНЦУЗЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ**

Анастасія Захарків

*студентка факультету іноземних мов
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Раїса Чорній

*кандидатка філологічних наук
доцентка кафедри романо-германської філології
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

В історії французької літератури поет, прозаїк, есеїст, культурний діяч Рене Маран (René Maran, 1887-1960) посідає особливе місце. Звернення до творчості французького письменника обумовлено не тільки зацікавленістю особливостями соціально-історичного розвитку, проблематикою постколоніальної культури, а й художньо-ідейними особливостями франкомовної африканської літератури.

Уся творчість Рене Марана пронизана особливою увагою до проблем расової та колоніальної нерівності, гідного ставлення до темношкірого населення планети. Рене Маран критикував колоніалізм і виступав за рівні права та повагу до різнобарвної культурної спадщини народів світу. Його художній доробок відзначається різноманітністю жанрів, глибокою емоційною насиченістю і майстерністю зосередження уваги на складних питаннях людської долі і справедливості [3].

За твердженням всесвітньовідомого африканського літературознавця Абіола Іреле, саме Рене Маран стояв у витоків французької африканської прози. Високо оцінюючи роман письменника «Батуала» («Batouala», 1921),

Абіола Іреле відмічає чутливість авторської майстерності не тільки у зображенні африканського життя, а й в довершеності відтворення природного середовища персонажів, що на думку науковця справило глибоке враження на африканських читачів і продемонструвало яскравий приклад того, яким може бути африканський роман французькою мовою [1].

Прозовий твір Рене Марана під назвою «Батуала» («Batouala») був удостоєний однією з найвищих нагород французької літературної премії Гонкурівської академії у 1921 році.

Рене Маран став першим темношкірим письменником лауреатом Гонкурівської премії. Таке визнання творчості письменника засвідчило той факт, що західна література сприймає і визнає літературу темношкірих митців африканського походження [2]. Водночас така позитивна рецепція художньої практики прозаїка супроводжувалася і негативно критичною

реакцію професійних читачів на початку ХХ століття.

Роман викликав надзвичайний інтерес у тогочасному суспільстві спровокувавши діаметрально протилежні відгуки. Рене Марана називали найсуперечливішим письменником, який, з одного боку піддав безжалісний критиці колоніальну політику Франції, а з іншого прославляв її.

Дослідники творчості Рене Марана обґрунтовують таку парадоксальність ситуації тим, що життєвий і творчий шлях письменника пов'язаний з «африканською батьківщиною» [1].

Рене Маран народився на Мартиніці, в заморському департаменті Франції. Його батьки родом з Французької Гвіани. Батько письменника служив в колоніальній адміністрації Габону. Рене Маран навчався і здобув вищу юридичну освіту у Франції, а після закінчення навчання служив в колоніальній адміністрації Убангі-Шарі (нині Центральноафриканська Республіка). Після завершення служби повернувся до Парижу. Художній доробок Рене Марана складають 5 збірок віршів, есеїстика, прозові твори.

Найбільший успіх письменника – роман «Батуала». Заголовна лексема «Батуала», яка представлена власним іменем головного персонажу твору, слугує тим психосоціолінгвістичним вузлом, який підсилює авторитетність викладеної автором інформації з вказівкою на об'єктивність знань, досвіду, спостережень очільника етнічної спільноти. Батуала - вождь африканського племені колонії Убангі-Шарі. Прозовий твір «Батуала» - репрезентація кількадечних роздумів із життя старого вождя Батуали, які носять викривальний характер знеславляючи встановлене європейцями колоніальне правління, порядки, експлуатацію та приниження місцевого населення.

Сприйняття роману «Батуала» спровокувала і своєрідний політичний резонанс як у Франції, так і на всіх франкомовних територіях. Окремі частини роману «Batouala», а особливо у викривальній передмові «Véritable roman nègre» було піддано розголосові систематичну експлуатацію, яка здійснювалася в рамках нібито «цивілізаційної місії» Франції.

В результаті твір «Батуала» був заборонений на території Африки, а сам автор змушений був звільнитися зі служби.

Попри всі негаразди Рене Маран продовжував творити, його літературний салон став центром інтелектуального та літературного авангарду не лише серед франкомовних темношкірих, але й для ряду афроамериканців, які приїхали чи повернулися до Франції. Творчість Рене Марана, передусім роману «Батуала», послужила імпульсом для інших колоніальних письменників.

Рене Марана вважають провісником літературно-політичного руху неґрітуду, визначальною рисою якого є гордість за свою расу [2; 4]. Адже саме він заклав фундамент для народження самотньої антильської і африканської літератури, адже роман «Батуала» він присвятив темі, яка

пізніше фігуруватиме у творчості колоніальних письменників періоду підйому визвольної боротьби. у своїй творчості репрезентує художнє осмислення самотності африканських народів [5].

Отже, художній доробок Рене Марана належить є значним внеском до процвітання та популяризації французької мови та літератури, а створений письменником художній світ відповідає естетичним цінностям і запитам сучасного читача.

ЛІТЕРАТУРА

1. Batouala. URL : https://books.google.com.ua/books/about/Batouala.html?id=avmRAAAAIAAJ&redir_esc=y
2. Fabre M. Rene Maran, The New Negro and Negritude. URL : <https://www.jstor.org/stable/274397>
3. Francophone literature URL : [Francophone literature - Wikipedia](#)
4. René Maran, précurseur de la négritude. URL : <https://www.bnf.fr/fr/rene-maran-precurseur-de-la-negritude>
5. Sabbah L. Écrivains français d'outre-mer. Paris : Ministère des Affairesétrangères. URL : <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k3321293h#>

ФІЛОСОФСЬКА КОНЦЕПЦІЯ ТВОРЧОСТІ Ж.-П. САРТРА: ДЕЯКІ СПОСТЕРЕДЖЕННЯ

Калина Усачова

*студентка факультету іноземних мов
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Філософія Жана-Поля Сартра і екзистенціалізм, яку він втілює у своїй творчості, є однією з найвпливовіших течій в історії філософії ХХ століття. Його концепції ідеально відображають складність та глибину людського існування, відкриваючи нові горизонти розуміння самої суті буття.

В нашій розвідці спробуємо осмислити основні аспекти філософії Сартра, зосереджуючись на його ключових ідеях щодо екзистенціалізму: розуміння індивідуального існування, поняття свободи та відповідальності, ролі свідомості у формуванні людського буття.

Дослідження науковців відзначають роботи Сартра як важливе джерело для розуміння сучасної філософської думки, його внесок у розвиток екзистенціалізму залишається надзвичайно актуальним і дієвим до сьогодні. Отже, метою нашої роботи є не лише систематизація і аналіз ідей Жана-Поля Сартра, а й спроба розкрити їхню актуальність і значущість у контексті сучасних філософських дискусій.

Серед основних праць Жана-Поля Сартра, які мають велике значення

у контексті екзистенціалізму, виокремлюються :

"Буття та Ніщо" (L'Être et le néant). Ця праця, опублікована в 1943 році, є однією з найважливіших у філософії Сартра та екзистенціалізму загалом. У ній він розглядає поняття індивідуального існування, вільної волі та відповідальності, а також аналізує відношення між суб'єктом та об'єктом.

"Заплющені очі" (Huis Clos). Це драма, опублікована в 1944 році, яка частково базується на ідеях екзистенціалізму. У "Заплющених очах" Сартр розглядає поняття відповідальності та вільної волі через драматичні ситуації, що відбуваються у загадковому пеклі.

"Людина - це свобода" (L'existentialisme est un humanisme). Ця праця, яка була лекцією, прочитаною Сартром у 1945 році, є важливим маніфестом екзистенціалізму. У ній він визначає основні принципи екзистенціалізму, зокрема, свободу, відповідальність та вибір.

Ці праці не лише допомогли поширити ідеї екзистенціалізму, а й визначили Жана-Поля Сартра як одного з головних представників цього напрямку філософії. Його роботи продовжують бути об'єктом інтенсивного дослідження та обговорення у філософському світі, а їх вплив на культуру та мислення залишається великим.

Філософські впливи та формування ідей Жана-Поля Сартра відіграли ключову роль у становленні його філософської концепції екзистенціалізму. Ось деякі з найважливіших впливів на його мислення:

Екзистенціалізм: Жан-Поль Сартр вивчав роботи інших екзистенціалістів, таких як Габріель Марсель, Мартін Гайдеггер та Федеріко Гарсія Лорка. Їхні ідеї про індивідуальне існування, свободу вибору та пошук сенсу буття вплинули на формування основних принципів філософії Сартра.

Феноменологія: Роботи Едмунда Гуссерля стали важливим джерелом інспірації для Сартра, особливо його феноменологічний метод аналізу свідомості та сприйняття. Це вплинуло на розвиток його власної концепції свідомості та індивідуального існування.

Ніцшеанський нігілізм: Ідеї Фрідріха Ніцше про відсутність абсолютних моральних цінностей, владу волі та пошук сенсу у світі також відобразилися у філософії Сартра. Він прийняв концепцію "безбожної свідомості" і побудував на її свою власну систему цінностей та моральних норм.

Гегелівська діалектика: Ідеї Гегеля про діалектичний розвиток духу та взаємодію суб'єкта та об'єкта вплинули на філософію Сартра, хоча він критикував гегелівський ідеалізм.

Ці різноманітні філософські впливи стали фундаментом для формування ідей Жана-Поля Сартра та визначили основні принципи його екзистенціалістської філософії, яка принесла значний внесок у філософський дискурс ХХ століття.

У контексті екзистенціалізму, особливо в філософії Жана-Поля Сартра, поняття свободи має центральне значення. Сартр стверджував, що

людина народжується без певного сенсу або призначення, і її існування залежить від її власних виборів та дій. Він визнавав, що людина постійно знаходиться в ситуації вибору, де вона повинна приймати рішення та визначати сенс свого існування.

За Сартром, свобода людини полягає у її здатності вільно обирати та визначати свої дії незалежно від зовнішніх обставин або внутрішніх умов. Ця свобода, однак, несе в собі велику відповідальність, оскільки кожен вибір відбувається в умовах невизначеності та зумовлює подальші дії та наслідки.

Сартр вважав, що відмова від прийняття своєї свободи є самонедоліком, оскільки це означає ухилення від відповідальності за власні дії та відмову від індивідуальної автентичності. Таким чином, в екзистенціалістському розумінні, свобода пов'язана з самеосмисленням, відповідальністю та творчими можливостями людини.

У філософії Жана-Поля Сартра поняття свідомості грає ключову роль, особливо в контексті екзистенціалістського розуміння людського існування. Сартр розглядає свідомість як основну характеристику людського існування, яка визначає його відношення до світу.

Згідно з Сартром, свідомість є не просто відображенням об'єктивної реальності, але активним процесом творення сенсу та значення. Він стверджував, що свідомість завжди орієнтована на щось поза собою, на об'єкти, і ця орієнтація визначається нашими виборами та цілями. Людина завжди вибирає, на що спрямувати свою увагу та як інтерпретувати світ навколо себе.

Однак, для Сартра, свідомість також несе в собі внутрішню діалектику. Він вважав, що свідомість має два аспекти: "свідомість-для-себе" (consciousness-of-itself) і "свідомість-про-світ" (consciousness-of-the-world). "Свідомість-для-себе" означає свідомість як "я", яка постійно створюється через вибори та дії особистості. "Свідомість-про-світ" відображає сприйняття та інтерпретацію зовнішнього світу.

Для Сартра, свідомість визначає нашу здатність до вибору та творення сенсу, але також вона є джерелом абсурдності нашого існування через постійну конфліктність між нашими внутрішніми бажаннями та обмеженнями зовнішнього світу.

Таким чином, можна зазначити, що філософія Жана-Поля Сартра та екзистенціалізм в цілому відіграють важливу роль у розвитку сучасної філософської думки. Ці концепції надають людині велике значення, визначаючи її свободу, відповідальність та постійний пошук сенсу в існуванні. Сартр розглядає світ як безпосередньо існуючий та знаходить у свободі основу для індивідуальної самореалізації та творчості. Відповідно, екзистенціалізм наголошує на важливості автентичності та особистісного розвитку.

Подальше дослідження концепцій Сартра та екзистенціалізму може пролити світло на питання свободи, відповідальності та сенсу життя в сучасному світі. Ці філософські ідеї залишаються актуальними, спонукаючи

нас до глибшого розуміння того, що означає бути людиною в умовах складності та невизначеності сучасного світу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Власевич-Хоркава Т. Свобода та проблема ідентичності в французькій філософії екзистенціалізму. URL: <https://visnukpfs.dp.ua/index.php/PFS/article/view/483/503>
2. Прудка Т. Свобода в екзистенціальній філософії Сартра. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/26551/Prudka.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
3. Лях В. В. Концепт свободи в екзистенціалізмі Ж.-П.Сартра: зміна онтологічних підстав. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/be41e777-820f-4edf-9ecd-26ef772e21df/content>
4. Сартр Ж.-П. Екзистенціалізм – це гуманізм. URL: [file:///C:/Users/admin/Downloads/admin,+2%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/admin/Downloads/admin,+2%20(2).pdf)

РЕЦЕНСІЯ ТВОРЧОСТІ АРТЮРА РЕМБО В УКРАЇНСЬКОМУ КУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ

Вікторія Свинар

*студентка факультету іноземних мов
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Раїса Чорній

*кандидатка філологічних наук доцентка
кафедри романо-германської філології
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Французький письменник Артур Рембо (Arthur Rimbaud, 1854-1891) в історії світової літератури посідає особливе місце. Яскравий представник культурного життя Франції останньої третини XIX століття лише за дуже короткий час свого творчого натхнення (1868-1871) залишив художній спадок, який і до сьогодні привертає увагу численних шанувальників художнього слова.

В світовій культурі А. Рембо характеризується як неймовірно талановита та водночас зухвало бунтарська особистість. Серед митців-сучасників А. Рембо, з легкої подачі П. Варлена, був «ангелом і демоном», для С. Малларме творчість А. Рембо - «безпрецедентна пригода в історії

мистецтва». За А. Рембо закріпилося кліше «найзухвалішого порушника поетичного етикету» останньої третини XIX століття, «напівбога внутрішньої свободи», «розбійника інстинкту».

Віктор Гюго, оцінюючи поетичний талант молодого митця, порівнював А. Рембо з «Шекспіром у дитинстві!» (Shakespeare enfant!) [12].

Осмилюючи творчий феномен французького поета, А. Рембо порівнюють з Дж. Байроном, визнаючи геніальний дар А. Рембо називають «поетичним Моцартом» [1].

П. Елю-ар, Л. Арагон та інші французькі поети антифашистського Опору у передмові до підпільної збірки «Честь поетів» поставили А. Рембо поруч з У. Уїтменом, В. Гюго як одного з найбільших поетів громадянської мужності. Результатом такої високої оцінки стало Перше повне видання творів А. Рембо (1946) [].

За духом, поетичним світобаченням творчість французького митця була близькою і українським поетам. Слід зауважити, що цілісне сприйняття будь-якого інаціонального явища в культурі іншої країни не можливе без тлумачень, інтерпретацій, перекладних версій [11]. В 1930-х роках А. Рембо заговорив українською мовою. Юрій Клен (один із псевдонімів Бурггардта Освальда) перекладав поезію А. Рембо, а у 1935 році у львівському «Віснику» було опубліковано українське тлумачення «П'яного корабля» французького автора [2].

Активним популяризатором художньої практики А. Рембо був один із авторів розстріляного відродження Василь Бобинський (1898–1938), якому належать найкращі переклади поезій Артюра Рембо [3]. В. Бобинський не тільки перекладав, а й проживаючи в 1930-х роках у Харкові готував до друку окреме видання віршів французького поета в українській інтерпретації [9].

Українська скарбниця інтерпретацій творів А. Рембо представлена перекладацькою діяльністю Миколи Терещенка, Григорія Кочура, Миколи Лукаша, Олега Зуєвського, Василя Стуса, Дмитра Павличка, Григорія Латника, Михайла Москаленка, Михайла Литвинця, Ігора Андрущенко, Юрія Покальчука, Всеволода Ткаченка, Івана Петровця, Петра Осадчука, Романа Осадчука, Федора Воротнюка, Василя Чепурного.

Цікавою особливістю перекладацького досвіду українських митців є варіативність перекладів одного ж і того твору А. Рембо. Це послужило основою для подальшого художнього осмислення творчості французького автора в річищі порівняльного літературознавства. Показовою в цьому плані є дослідження С. Ткаченка «Роль часопросторової перспективи в перекладі (на матеріалі різномовних тлумачень одного вірша Артюра Рембо)» (2011), який представив власне оцінне судження про співвідношення першоджерела та його перекладних версій [11].

Велику роль у позитивно-зростаючому зацікавленні творчістю А. Рембо в Україні відіграли й оцінні судження видатного австрійського

письменника, критика, біографа, драматурга та журналіста Стефана Цвейг (Stefan Zweig). Захоплюючись неймовірним талантом сімнадцятилітнього Артюра Рембо, який в такому молодому віці вже став ушлявленим та знаменитим поетом, Стефан Цвейг вважав його твори шедеврами. Характеризуючи вірші французького поета, називає їх дикими, повністю вільними від усілякої естетичності, а самого поета відкривачем країни ілюзій, країни абсолютно нових можливостей для поетів [12]. Його літературно-критичний нарис «Артур Рембо» став доступним для українського читача з відмінної подачі Василя Білоцерквівського.

Отож, на початковому етапі знайомства, зацікавлення, осмислення художньої практики А. Рембо головну роль відіграла українська школа художнього перекладу.

З появою наприкінці 1960-х років літературного угруповання українських поетів покоління після шістдесятників (Київська школа поезії) й активізувався інтерес до творчості Артюра Рембо. І саме в цей час, на думку К. Л. Коверзнева, у Києві в середовищі інтелігенції витворився своєрідний культ Рембо. Сучасний український поет, прозаїк, літературний критик, журналіст пояснює таке явище особливим впливом творчості французького письменника зауважує, що найвідоміші українські верлібристи просто не могли оминати своєю увагою поезію А. Рембо, адже він уперше у французькій літературі почав уживати верлібр. Обґрунтованою є думка науковця і про позитивну рецепцію творчої манери письма А. Рембо сучасними молодими українськими поетами; «вплив Рембо на сучасних молодих українських поетів безсумнівний, бо верлібр і вільний вірш серед них нині домінує» [3].

Поезія А. Рембо знайшла своє відображення і у творчості нашої славетної Ліни Костенко. Осмислення образу французького поета-символіста, митця-вигнанця, бунтівника представлено у вірші-персоналії «Хлопчикок прийшов із Шарлевілью» із циклу «Силуети» [4]. Проблема ролі митця і мистецтва в суспільстві, недопустимість будь-яких обмежень у творчості є основоположною для обох митців.

Свідченням активного зацікавлення творчістю А. Рембо стали тематичні статті, розвідки, замітки, які почали з'являтися на сторінках періодичних видань «Проблеми літературознавства і художнього перекладу», «Всесвіт», «Слово і час», «Київська старовина». Творчість А. Рембо включена до шкільної програми «Зарубіжної літератури».

Особливим етапом становлення літературно-критичної думки стала публікація у серії «Скарбниця світового письменства» нової книги Сергія І. Ткаченка «Невідомий Артур Рембо» (2019). В роботі представлені результати практичних та теоретичних особливостей літературної діяльності перекладача і перекладознавця (авторські інтерпретації поезій французького поета, аналітична есеїстика збагачена перекладознавчими, літературознавчими, мистецтвознавчими та культурологічними дослідженнями, поезії А. Рембо мовою першоджерела та авторський аналіз

перекладних версій з елементами компаративного аналізу).

Якщо про особливу увагу до творчості А. Рембо свідчать численні переклади його творів багатьма мовами світу, то про визнання мистецького таланту А. Рембо є велика честь називатися «Рембо» в національній культурі, як от «японський Рембо» - Чуя Накаха, один з визначних представників японського авангарду початку ХХ сторіччя [5].

В Україні «українським Рембо» називають Б.-І. Антонич (1909-1937). Науменко Н. В. у своїй праці «На нових шляхах пошуку «відповідностей»: сенсорика у французькій та українській поезії» досліджує лірику останньої третини ХІХ – першої половини ХХ століть. У центрі уваги науковиці творчість А. Рембо та Б.-І. Антонича. Аналізуючи творчість французького та українського поетів, Науменко Н. В. зазначає, що «про відкритість доробку обох зазначених поетів до порівняння свідчить їхня цікавість до віднайдення «відповідностей» між різними речами та явищами, у результаті якого конкретний словесний концепт опредмечується в образах і деталях навколишнього світу» [6].

В останні роки з'являються все більше публікацій літературно-критичному осмисленню «метеора світової поезії», проблемні статті з елементами компаративного дослідження.

Таким чином, активне звернення до творчості А. Рембо в українському культурному просторі розширило сприйняття художнього доробку французького поета-символіста, збагатило власну національну літературу і заклало підґрунтя для подальшого розширення міжнаціональних літературних взаємин.

ЛІТЕРАТУРА

1. Буртгардт Освальд. URL : <https://encyclopedia.com.ua/entry-464>
2. Василь Бобинський (1898–1938). URL : <https://nibu.kyiv.ua/exhibitions/643/>
3. Коверзнев К. Л. Старий рок-герой Артур Рембо. URL : <https://ukrlit.net/lib/koverznev/11.html>
4. Костенко Л. Хлопчик прийшов із Шарлевілю. URL : <https://www.facebook.com/lina.kostenko.v/photos/a>.
5. Москальов Д., Йожикова А. Японська традиція та західне новаторствоу творчості Накаха Чуї. URL : <https://synopsis.kubg.edu.ua/index.php/synopsis/article/view/441/398>
6. Науменко Н. В. На нових шляхах пошуку «відповідностей»: сенсорика у французькій та українській поезії. URL : <https://dspace.nuft.edu.ua/server/api/core/bitstreams/09d1cac6-9875-4883-8456-d3da49cb497e/content>
7. Ніколенко О. М. Поезія французького символізму. Шарль Бодлер, Поль Верлен, Артур Рембо: Посіб. для вчителя. Харків: Ранок: Веста, 2003. - 143 с.
8. Рембо: поетичний Моцарт, ясновидець, авантюрист. URL : <https://soundcloud.com/kultpodcast/rimbaud>

9. Ткаченко В. Метеор світової поезії. URL : <http://ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text/286/>

10. Ткаченко С. «Роль часопросторової перспективи в перекладі (на матеріалі різномовних тлумачень одного вірша Артюра Рембо)». Слово і Час. 2011. №7. С. 77-82.

11. Чорній Р.П. Художній світ В.С.Моема в Україні та Росії: шляхита етапи освоєння: Монографія. Тернопіль; Підручники і посібники, 2009. 210 с.

12. Цвайг Ш. Артюр Рембо. URL : <https://maysterni.com/publication.php?id=157949>

ТРАНСФОРМАЦІЯ ОБРАЗУ АННИ ЯРОСЛАВНИ У ФРАНЦУЗЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ ІСТОРИОГРАФІЯХ

Ангеліна Швець

*студентка факультету іноземних мов
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Назарій Слободян

*асистент кафедри романо-германської філології,
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Анна Ярославна (Анна з Києва) — це українка, яка змінила хід історії та стала важливим нагадуванням про вагомість міжкультурної взаємодії в контексті різних історичних епох.

Донька великого князя Ярослава Мудрого стала королевою Франції після одруження з королем Генріхом I. Цей шлюб став найвідомішим в історіографії серед дочок Ярослава Мудрого [6].

Середньовічні французькі *chansons de geste* (пісні про діяння) та німецькі хроніки з XI до XIII століття зображували Русь як землю великого багатства. Ярослав Мудрий провадив широку будівельну програму та підтримував дружні зв'язки із сусідніми західними правителями через військові та шлюбні союзи. Саме тому зв'язки з Руссю та те, що його дочка стала королевою-консортом в латинській християнській Європі, розглядалося позитивно в той час у західноєвропейських джерелах [4]. Зазначимо, що немає жодних доказів того, що латинські єпископи заперечували проти того, аби православна княжна стала нареченою для їх короля. Показовим є те, що французькі єпископи стали послами Генріха до

Києва 1049 р., щоб просити руки Анни від імені короля, про що зроблено відповідний запис в нотатці кінця одинадцятого століття в «Odalric's Psalter» [6].

Здавалося, що її перші роки як королеви були зосереджені на народженні спадкоємців, а також на опіці місцевими церковними закладами в Іль-де-Франс. Згодом вона залишилася у Франції після свого першого вдовства, беручи участь у регентській раді свого сина Філіпа I (правління 1060-1108). Ім'я Анни записане кирилицею в списку свідків у латиномовній грамоті 1063 р., що зберігається в оригіналі у Національній бібліотеці в Парижі та є найстаршим наявним зразком староукраїнського письма [8]; [5]. Проте культурні та політичні зв'язки між Францією та Київською Руссю успішно розвивались саме завдяки дипломатичним зусиллям жінки, яку донедавна французькі історики та й загалом усі західні історики називали «Анна Руська».

Дослідники використовували у французькій історіографії термін «Anne de Russie», в англійській — «Anne of Russia», в польській — «Ania de Russie», який у свою чергу може тлумачитися як «Анна з Росії» через тотожність понять «Русь» і «Росія», «руський» і «росіянин» у багатьох мовах. Проте віднесення Анни, дочки великого київського князя Ярослава Мудрого та Шведської принцеси Інгегерди до Росії є хибним і викликає у європейців неправильне розуміння минулого. Слід зазначити, що росіяни спекулюють цим терміном. Так путін у своїй скандальній заяві під час зустрічі з Макроном у 2017 році назвав королеву Франції Анну Ярославну "русской" [1].

Французькі історики використовували для означення цієї особи також такі терміни як «Anne de Ruthénie» («Анна з Рутенії»), «Anne d'Esclavonie» («Анна з Есклавонії»), «Anne d'Ukraine» («Анна з України») тощо. Однак назви «Рутенія» та «Есклавонія» є нині застарілими й малозначними для більшості французів, а назва «Анна з України» - виглядає занадто осучасненим.

Останнім часом у французькій історичній літературі побутує термін «Anne de Kiev», тоді як «Анна Ярославна» у французькій історіографії поки що не є дуже поширеним.

Численні джерела та наукові дослідження як українських, так і зарубіжних істориків про київську князівну свідчать про її виняткову особистість, яка зберігала почуття своєї рідної релігійно-культурної ідентичності та сприяла розквіту духовності, освіти та культури Франції. Анна Ярославна вшановується як символ спільної культурної спадщини між Україною та Європою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Луняк Є. Еволюція образу Анни Ярославни у французькій та вітчизняній історіографіях. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія*. 2011. Вип. 104. С. 30–33.

2. Німчук В. Хрестоматія з історії української мови X-XIII ст. Київ; Житомир: Полісся, 2015.

3. Путін оголосив королеву Франції Анну Ярославну "русской". ZN.UA. URL: https://zn.ua/ukr/WORLD/putin-ogolosiv-korolevu-franciyi-annu-yaroslavnu-russkoj-243926_.html (дата звернення: 05.05.2024).

4. Таємниці великих Українців. Анна Київська. Телеканал 1+1. Реальна історія. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=kG4mLdcpqWM&t=1s>.

5. Anna Yaroslavna. Encyclopedia of Ukraine. Vol. I A-F. Ed. By V. Kubijovuč. University of Toronto Press, 1984. p. 75 URL: <https://www.encyclopediaofukraine.com/display.asp?linkpath=pages%5CA%5CN%5CAnnaYaroslavna.htm>.

6. Bogomoletz W. V. "Anna of Kiev: An Enigmatic Capetian Queen of the Eleventh Century: A Reassessment of Biographical Sources," in French History 19.3 (Sept. 2005): 299-323, and Musin, "Anna Kievskaja": 145-172.

7. Corbet P., Demouy P. Un homme, un livre au XIème siècle: le prévôt Odalric et le manuscrit 15 de la bibliothèque municipale de Reims (Reims: Éditions de l'Académie nationale de Reims, 2015 BM Carnegie, Ms. 15, fol. 214v.

8. Lozinskij G. "La Russie dans la littérature française du Moyen Âge: la population et ses richesses," Revue des études slaves 9. 3-4 (1929): 258-261; Bloch, "Beziehungen," 195-196.

ОСОБЛИВОСТІ КУЛЬТУРНИХ ВЗАЄМИН КИЇВСЬКОЇ РУСИ ТА ФРАНЦІЇ В ПЕРІОД СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ ТА ВІДРОДЖЕННЯ

Діана Патола

*студентка факультету іноземних мов
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Ярослава Васильчук

*студентка факультету іноземних мов
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Перші контакти між Київською Руссю та франкськими землями відбувалися вже у 9 столітті. Про це свідчать літописні згадки про подорожі русів до Франкської держави [2]. У 839 році в анналах Бертінських літописів зафіксовано прибуття посольства русів до двору франкського короля Людовика Благочестивого.

Археологічні знахідки, зокрема фібули, срібні та золоті прикраси франкського походження на території Київської Русі, також засвідчують культурні контакти між цими регіонами у додержавний період.

Разом із хрещенням Русі у 988 році зв'язки з франкськими землями, що входили до складу Священної Римської імперії, посилилися. Створювалися передумови для більш тісної культурної взаємодії у сфері релігії, літератури, архітектури тощо. Таким чином, культурні контакти між Київською Руссю та Франкським королівством мали тривалу історичну традицію, започатковану ще за часів Раннього Середньовіччя торгівельними, дипломатичними та релігійними зв'язками [1].

У 988 році київський князь Володимир Святославич після хрещення Русі уклав шлюб з візантійською принцесою Анною, сестрою візантійських імператорів Василя II та Костянтина VIII. Однак Анна мала також і франкське коріння по материнській лінії. Її мати Теофанія була донькою впливового франкського маркграфа, а сама Анна провела частину дитинства при дворі своєї тітки - франкської імператриці Феофанії. Цей шлюб зміцнив зв'язки Київської Русі не лише з Візантією, але й з володіннями Франкської династії Оттонів, що правила Священною Римською імперією.

Весілля Володимира та Анни супроводжувалося прибуттям до Києва численних візантійських і франкських священнослужителів, майстрів та ремісників. Це посприяло культурному обміну та поширенню західноєвропейських традицій на Русі. Принцеса Анна привезла із собою багато церковних реліквій, іконописів, книг та коштовностей візантійської та західної традиції. За її сприяння було закладено фундамент Десятинної церкви - одного з найбільших культових осередків Київської Русі. Тому, шлюбний союз Володимира Великого з Анною, представницею Франкської династії Оттонів, став потужним імпульсом для розвитку культурних контактів між Київською Руссю та Західною Європою у XI столітті.

Київська Русь підтримувала жваві торговельні відносини з містами Західної Європи, зокрема Франції. Головними шляхами була знаменита торгова артерія «шлях з варягів у греки» та міста-порти Чорноморського узбережжя. Через Київ та інші міста Русі проходили важливі торговельні маршрути, якими купці з Франції везли свої товари - вина, прянощі, коштовні тканини, зброю, ювелірні вироби. В обмін вони брали хутра, віск, мед та інші товари з руських земель. Присутність франкських та інших західноєвропейських купців у містах Київської Русі сприяла культурним контактам та обміну ремісничими технологіями і мистецькими традиціями. Наприклад, існують свідчення запозичень руськими ремісниками технік обробки металу, ювелірної справи, гутного скловиробництва від майстрів із Франції та інших країн Західної Європи.

Археологічні знахідки імпортової кераміки, прикрас, елементів одягу та зброї франкського походження на території давньоруських міст також вказують на вплив західноєвропейських ремісничих традицій. Крім того, в

літописах є згадки про запрошення київськими князями іноземних ремісників, у тому числі з Франції, для спорудження фортець, храмів та інших будівель. Таким чином, торговельні зв'язки між Київською Руссю та французькими містами створювали сприятливі умови для культурної взаємодії та обміну досягненнями у різних ремісничих сферах,

Протягом періоду Середньовіччя та Відродження київські князі та знать здійснювали паломницькі подорожі до відомих християнських святинь у Франції. Ці поїздки не лише мали релігійне значення, але й сприяли культурним обмінам між Руссю та Французьким королівством. Найвідомішим прикладом є паломництво князя Андрія Боголюбського у 1164 році до абатства Сен-Дені під Парижем, де зберігалися мощі святого

Дионісія Паризького - покровителя Франції. Князь відвідав також інші святині у Франції та Італії, заклав церкву Покрова на Нерлі. У 1381 році паломництво до Франції здійснив князь Дмитрій Донський, прямуючи до Сантьяго-де-Компостела в Іспанії. Він відвідав Париж, Орлеан та інші міста.

Ці та інші паломництва сприяли налагодженню культурних зв'язків на вищому рівні між правлячими елітами Київської Русі та Франції. Київські паломники отримували змогу особисто пізнати історію, культуру, традиції

Французького королівства. Під час візитів встановлювалися особисті контакти між князями та французьким монаршим двором, духовенством. Руські паломники привозили з собою численні церковні реліквії, книги, твори мистецтва. Відбувався також обмін знаннями та культурними ідеями між супроводжуючими руських князів літописцями, священиками, ремісниками і французьким оточенням.

Отже, паломницькі подорожі князів та знаті з Київської Русі до Франції були важливим каналом культурної взаємодії у Середньовіччя та епоху Відродження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ададуrow В. Історія Франції. Королівська держава та створення нації (від початків до кінця XVIII століття). Львів: Вид-во УКУ, 2002.

2. Балух В. О., Коцур В. П. Історія середніх віків: У 2-х т. Т.2 Раннє Середньовіччя: курс лекцій. Чернівці: ТОВ «Наші книги», 2009.

**ХУДОЖНЯ РЕЦЕПЦІЯ ОБРАЗУ АННИ ЯРОСЛАВНИ
У ФРАНЦУЗЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРАХ**

Ангеліна Велюш

*студентка факультету іноземних мов
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Катерина Мричко

*студентка факультету іноземних мов
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Анна Ярославна, донька київського князя Ярослава Мудрого, стала однією з найвизначніших постатей в історії зв'язків між Київською Руссю та Західною Європою. Її шлюб з французьким королем Генріхом I в 1051 році символізував зближення двох різних культур та започаткував тривалі династичні відносини між державами. Як королева Франції, Анна Ярославна зіграла важливу роль у культурному обміні між Сходом і Заходом, репрезентуючи свою батьківщину в серці Європи. Завдяки своєму походженню та діяльності вона стала унікальним зв'язком між Київською Руссю та Французьким королівством, уособленням поєднання двох цивілізацій [1].

Анна Ярославна стала персонажем численних історичних романів та віршів, написаних французькими авторами. Її життя описується в таких творах, як: «Анна Ярославна» Анрі де Ланже де Люссака, «Київська княгиня» Едуарда Одо, «Я, Анна Київська» Жаклін Делюа-Морган, «Анна Київська» Моріса Дрюона. Ці твори зображують Анну Ярославну як мудру, рішучу та далекоглядну політичну діячку, яка зуміла здобути повагу та авторитет при французькому дворі. Її шлюб з королем Франції Генріхом I розглядається як стратегічний хід, спрямований на зміцнення династичних зв'язків між Київською Руссю та Францією.

Французькі автори часто підкреслюють красу, розум та проникливість Анни Ярославни. Вона постає перед читачем як витончена та освічена жінка, яка володіє неабиякими дипломатичними здібностями. Її образ слугує прикладом жінки, яка зуміла не лише пристосуватися до нового життя в чужій країні, але й суттєво вплинути на політичне та культурне життя Франції. Образ Анни Ярославни у французькій літературі є багатограним та складним. Вона постає перед читачем як мудра політична діячка, витончена жінка, покровителька культури та символ зв'язку між двома народами. Різні інтерпретації її образу свідчать про те, що Анна Ярославна й досі залишається загадковою та захопливою постаттю, яка продовжує

надихати письменників та читачів.

В українській культурі Анна Ярославна часто постає як символ патріотизму та національної гордості. Її шлюб з французьким королем Генріхом I розглядається не лише як династичний союз, але й як свідчення могутності та величі Київської Русі. Її образ використовується для підкреслення цінності української культури та історії, а також для виховання патріотичних почуттів у читачів. Анна Ярославна відіграла значну роль у зміцненні зв'язків між Київською Руссю та Західною Європою. Її шлюб з французьким королем сприяв розвитку культурного та політичного обміну між двома цивілізаціями. Анна Ярославна часто зображується як покровителька мистецтв, яка знайомила французів з руською культурою та сприяла поширенню руських книг та рукописів у Європі. Незважаючи на те, що Анна Ярославна жила в чужій країні, вона зуміла зберегти свою культурну ідентичність. Вона не зреклася своєї віри, мови та звичаїв, а також виховувала своїх дітей у дусі руських традицій.

В українському культурному просторі Анна Ярославна постає як приклад сильної та незалежної жінки, яка зуміла поєднати особисте щастя з державними інтересами. В деяких творах Анна Ярославна зображується як захисниця рідної землі. Вона сумує за Київською Руссю та прагне миру та процвітання для своєї Батьківщини. Її образ використовується для підкреслення цінності миру та єднання, а також для засудження війн та розбратів. Анна Ярославна значно повпливала на українську культуру. Вона стала зразком для наслідування для українських жінок, адже вона змогла успішно адаптуватися до нової культури та зберегти свою ідентичність. Також приїзд Анни Ярославни до Франції сприяв поширенню знань про Київську Русь у Західній Європі. Це призвело до зростання інтересу до слов'янської культури та історії. Анна Ярославна стала символом єднання між Сходом і Заходом, адже вона поєднала у собі українські та французькі традиції.

Завдяки художній майстерності авторів, образ Анни Ярославни став втіленням культурного обміну та порозуміння між народами. Її життєвий шлях демонструє, що різні культури можуть не лише співіснувати, а й збагачувати одна одну завдяки відкритості та повазі. Загалом, художня рецепція образу Анни Ярославни є яскравим прикладом того, як література може слугувати мостом між цивілізаціями, сприяючи кращому розумінню та зближенню різних народів.

Загалом, постать Анни Ярославни продовжує залишатися актуальною для різноманітних гуманітарних наук, відкриваючи нові можливості для міждисциплінарного вивчення культурних, політичних та соціальних процесів у Київській Русі та Західній Європі XI століття.

ЛІТЕРАТУРА

1. Балух В. О., Коцур В. П. Історія середніх віків: У 2-х т. Т.2 Раннє Середньовіччя: курс лекцій. Чернівці: ТОВ «Наші книги», 2009.

**АРХЕТИП СПОКУСНИКА В РОМАНІ ЕЛІЗАБЕТ ЛАНГТЕССЕР
«НЕЗНИЩЕННА ПЕЧАТЬ»**

Світлана Притолок

кандидатка філологічних наук,

доцентка кафедри німецької філології та

методики навчання німецької мови

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка

м. Тернопіль, Україна

Роман Елізабет Лангтессер «Незнищенна печать» (1946) вважається яскравим зразком німецького магічного реалізму із характерними йому особливостями: двоплановістю оповідного дискурсу, що балансує між іманентним та трансцендентним світами; подвійне кондиціонування (за А.Кошорке) як спосіб організації художнього світу, де паралельно співіснують два різні модуси, осцилюючи і створюючи, таким чином, третій гетерогенний простір, в якому накладаються обидва виміри [1, с. 370]. Жанрова специфіка твору криється, насамперед, в синергетичному «симбіозі» двох світів — реального та ірреального. В той час як події роману зображено в реалістичному модусі, кожен епізод роману приховує натяк або ж пряме посилання на трансцендентний контекст. Ефект нумінозності посилюється завдяки системі образів роману, адже предметний світ твору насажений подвійною семантикою, що вказує на існування прихованого світу за завісою реального і відсилає читача в сферу сакрального.

Сюжет роману відтворює історію життя єврея Лазаря Бельфонте, який перед одруженням прийняв католицьку віру, однак, у сьому річницю святого таїнства почав сумніватися у своїй щирій відданості християнській релігії. Він відчуває духовну порожнечу і намагається заповнити її пошуками доказів віри. Спілкування із лицемірним міщанським середовищем лише поглиблює його кризу, він ще більше зневірюється. Розмови зі священником також не вгамовують його духовної спраги. Сліпий старець, який супроводжував Лазаря у день хрещення, чий образ в романі символізує сліпу віру в Бога, також не з'явився, всупереч очікуванням головного героя. Сумніви віри і душевне сум'яття підштовхують Бельфонте до гріховних вчинків: він залишає сім'ю, переїздить до Франції, де знову одружується, живе тривалий час в бігамних стосунках із лесбійською парою аж до моменту, коли настає його духовне просвітлення і переродження.

Сцена темних сил представлена в романі доволі розмаїто. Прислужники диявола замасковані у постатях мешканців міста, їх важко розпізнати за личиною добропорядних громадян, які вдають покірних вірян, насправді ж потопають у гріхах: це і залежний від наркотиків аптекар,

лицемірна і вдавано релігійна кухарка священника, лесбійка Гортензія, садист Бонмарше, гурток гурманів-«сибаритів», для яких гедоністична насолода їжею замінила релігію. У момент відчаю і розгубленості у житті Лазаря Бельфонтена з'являється персонаж, котрий підштовхує головного героя до гріхопадіння. Впродовж роману він постає у різних масках, його ролі і зовнішність змінюються, однак описи та характеристика щоразу містять натяки на архетипну природу його образу — одвічного супротивника Бога.

Спочатку він з'являється в образі французького торговця вином Трішера, чие ім'я, що з французької перекладається як «шахрай» або «облудник», уже наводить на припущення щодо його ролі як представника темних сил. Його зовнішність дивним чином нагадує кожного з міських грішників, образ здається аморфним і моторошним водночас. Так, наприклад, під час візиту до Бельфонтенів його зустрічає дружина головного героя Елізабет, коли ж пізніше вона намагається описати чоловікові зовнішність візитера, то розгублено констатує, що не може підібрати слів: він схожий на всіх знайомих Лазаря водночас, однак, єдине, що їй особливо впало у вічі — це його «брудні нігті» [2, с. 177]. Неможливість точного опису Трішера, його незрозуміла схожість з членами «гуртка сибаритів» нагадують Бельфонтену про його колишнього вчителя Грандп'єра з Орлеану, який навчав його у французькій школі-інтернаті в підлітковому віці. Його спогади підсилюють символіку образу «темного спокусника», натякають на прадавній демонічний архетип: «О, дріадові гаї Луари! [...] Чорне руно на стегнах пастуха, його вовняні пальці на отворах чуттєвої флейти! Пальці містера Грандп'єра... вони виразно грали в його очах, піднімаючись та опускаючись. На вказівному пальці правої руки хтиво виблискував широкий перстень із каменем. Ця рука була брудною – але ні, це була лише тінь волосся, яке ставало ще темнішим і густішим із переливами...» [2, с. 187].

Зовнішній вигляд Грандп'єра нагадує міфологічну постать бога-пастуха Пана, зовнішність якого була прийнята в християнській іконографії як символ сатани [3, с.94]. Виразно еротичні атрибути, якими у пам'яті Бельфонтена наділений вчитель французької мови, «чорне руно на стегнах», «чуттєвий плач флейти», «грайливі пальці» та «брудна рука» з «хтивим блискучим каменем» [2, с. 187] натякають на гомосексуальні еротичні почуття Лазаря до його вчителя, які той усвідомив лише тепер. Він починає невпинно думати про Грандп'єра, а його хтиво-еротичний образ пробуджує приховані в глибинах свідомості почуття. Врешті, коли у містечко прибуває Трішер, Бельфонтен одразу впізнає у ньому колишнього наставника: «Це було його обличчя: той самий тьмянний овал, на якому високі дугоподібні брови видавали щось нудне, щойно плоскі повіки опускалися на очі; це був великий, не зовсім привабливий ніс із сміливим вигином; довга верхня губа, рот, у вологих роззявлених кутиках якого, здавалося, зібралися всі гріхи пекла, і з яких вони стікали по жіночому підборіддю, як бруд від миття

посуду. Його волосся,— ця жирна, темна речовина, що вкривала усе його тіло, як пухова шуба, і навіть росла у вухах, між пальцями та на боках,— також залишилося незмінним» [2, с. 291].

Утретє «спокусник» з'являється в житті Бельфонтена, коли той намагається жити як вільна особистість, не обмежена суспільними умовностями, і наповнити своє існування новими цінностями. У чергову річницю хрещення головний герой очікує «спокусника», але той з'являється в образі матроса і Бельфонтен спочатку не впізнає його, оскільки тепер це «показний світло-русявий молодий чоловік із широкими плечами й незграбними рухами, що робили його схожим на горилу» [2, с.588]. Він намагається продати дружині Бельфонтена намисто з перлин і, зрештою, грабує і вбиває Сюзетту. Лазар застає матроса в момент скоєння злочину і завмирає від жаху: у дзеркальному відображенні він бачить справжню його сутність: «У відображенні його очі зустрілися з Лазарем Бельфонтемом. Це був він. Це був Грандп'єр, це був Трішер, який, як завжди, обдурих його, засліпив, увів в оману постійною зміною своєї зовнішності. Маніпулятор, брехун за своєю суттю, тепер він нічим не нагадував цього білявого матроса [...], і мало був схожим на волохатого флейтиста Грандп'єра. Але це був він...» [2, с.588].

Коли усі маски знято, Лазар впізнає погляд антихриста, він зустрічається із темрявою. Мінлива зовнішність, відсутність індивідуальних рис робить «спокусника» непомітним, невпізнаваним, а тому, — небезпечним маніпулятором. Архаїчне зло проступає у ледве помітних деталях, які стають видимими головному герою у мить духовного просвітлення. Усвідомлення справжньої сутності «спокусника» повертає Лазаря Бельфонтена до істинної віри, він постає як нова особистість і повертається в Німеччину як проповідник отець Лазар, який пізнав милість Бога.

ЛІТЕРАТУРА

1. Koschorke, Albrecht. Wahrheit und Erfindung. Grundzüge einer allgemeinen Erzähltheorie. Frankfurt a.M, 2012, 480 S.
2. Langgässer Elisabeth. Das unauslöschliche Siegel. Hamburg: Claassen Verlag GmbH, 1959. 624 S.
3. Mülverstedt Carolin. Denn das Thema der Dichtung ist immer der Mensch. Entindividualisierung und Typologisierung im Romanwerk Elisabeth Langgässers. Königshausen u. Neumann, 2000. 236 S.

**ФЕНОМЕН «ВТРАЧЕНОГО ПОКОЛІННЯ»
ТА ЙОГО ВІДОБРАЖЕННЯ
В УКРАЇНСЬКІЙ ТА АВСТРИЙСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ**

Тарас Дзись

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри німецької філології
та методики навчання німецької мови
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Анатолій Катериняк

*асистент кафедри німецької філології
та методики навчання німецької мови
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Думки Й. Рота з його публіцистики 1920-х — початку 30-х років складаються в певну систему ідей, яка корелює з ідеологічною позицією та світовідчуттям Богдана Лепкого того ж періоду. І хоча ідейні акценти Й. Рота стосовно української національної самобутності з другої половини 30-х років ХХ століття набували іншої спрямованості, все ж таки є достатні підстави виділяти типологічні відповідності у структурі художнього світу обраних у тут для аналізу творів: “Втеча без кінця” Й. Рота і “Зірка” Б. Лепкого, вбачати в них прояви, відгомін традиції “мандрівної літератури” [4; 141].

Суттєві відмінності мотиву “мандрівки” протагоністів Й. Рота й Б. Лепкого, їхніх вражень, здобутих у подорожах до Галичини, полягають у тому, що тогочасні “герої” втратили домівку, рідних і навіть країну, яка офіційно була їхньою Батьківщиною. Це сталося не з їх волі, почалося без їхньої ініціативи. “Раптово” почалася війна, внаслідок якої люди, модельовані тепер письменниками, потрапляли у безвихідь. Така ситуація породжувала їх специфічне світовідчуття, яке виявляється в кожному епізоді їх поведінки і — відповідно — проходить наскрізним лейтмотивом у текстах.

Мотиви мандрівки, полону, пошуку коштів для житла і т.под. конкретизуються у спогадах про переміщення і змішування людей різних національностей, державної підлеглості. Подібні мотиви згущуються у романі “Втеча без кінця”, стаючи в композиції твору смислопороджуючими, функціонально важливими чинниками.

Як у типових зразках “мандрівної літератури” (“Reiseliteratur”), важливу роль у проясненні і характеру головного героя твору Франца Тунди, і концепції твору Рота відіграють, крім щоденника, листи протагоніста, в тексті адресовані саме Йозефу Роту. Тут Тунда характеризує свій душевний стан цього періоду (“... *in einem Zustand zwischen Resignation und Erwartung*” – [6; 55]. – “в стані між відчаєм та очікуванням”, “... *daß ich sehr fremd in dieser Welt geworden bin*” – [там само]. – “що я став занадто чужим для цього світу” (пер. наш)).

Розповіді про зустрічі Тунди з рідним братом, про гостину в різних середовищах Німеччини і Парижа, влучні і парадоксальні характеристики різних типів міщан та еліти післявоєнної Європи, ротівські афоризми та узагальнення щодо тогочасної культури — все це прозора виявляє як особливості стильової своєрідності прози письменника, так і типологічні параметри, за якими можна описувати твори відповідної тематики українських письменників з Галичини.

Таким чином, мистецьке втілення концепції “втраченого покоління” отримало текстуальне вивершення в романі “Втеча без кінця” і в широко відомій тепер тезі — заключному акорді: “*So überflüssig wie er war niemand in der Welt*” – [6; 143]. – “Таким зайвим, як він, у цьому світі не був ніхто” (пер. наш).

Твір Б. Лепкого “Зірка” як “повість з повоєнного життя” споріднений із “Втечею без кінця” Й. Рота насамперед тематикою і структурою художнього світу, хоча ідейною спрямованістю, основним емоційно-естетичним пафосом значною мірою відрізняється. Його своєрідність зумовлена українськими реаліями, соціокультурною ситуацією, яка склалася для Лепкого.

Отже, йдеться в “Зірці” про самопочуття і світосприйняття двох учасників першої світової війни з формувань українських січових стрільців.

І на війні, і після її закінчення героєм випала протилежна доля. Контраст як композиційний прийом зумовлений цією вихідною ситуацією і виявляється у кожній деталі поетики повісті “Зірка”, що дуже чітко проявляється вже в експозиції твору. Доктор Барило, як його прозивали в полку, тепер став успішним лікарем, влаштований з сім’єю в добротному будинку і задоволений вигідною лікарською практикою.

Якщо в Тунди “не було любові, не було бажань, не було і надії”, то українському сотникові все рідше “*ввижались червоні плями на стінах*” і “*присипані землею товариші*”, він мав якусь надію, вважаючи, що “*найважливіше: надія і охота до життя*” [1; 599]. А свою постійну мрію сотник обстоював у суперечках з Барилом: “... *вернути до рідного краю і жити працювати для своїх і між своїми <...>, у першу чергу стояти на тому місці, на якому його поставила доля*” [1; 551].

Посилання на Долю в житті, зокрема в різних поведінкових ситуаціях героїв, як бачимо, також споріднюють мотиваційну сферу персонажів українського та австрійського письменників, хоча роль вольових зусиль і

світоглядних орієнтацій в них різна. Спостерігаються і певні типологічні відповідності в стильових тенденціях тих літературно-художніх напрямів, які домінували в 20-х роках ХХ ст. Г. Петросаняк уже докладніше аргументувала “*органічність поєднання особливостей реалізму, романтизму, імпресіонізму*” в художньому світі Й. Рота [3; 16], зокрема зауважувала “*імпресіоністичний та неоромантичний колорит*” у поезиці його малої прози згаданого періоду. Про подібну тенденцію пишуть і дослідники поезики Б. Лепкого.

Велика кількість прикладів з текстів Й. Рота і Б. Лепкого, обраних для аналізу, не тільки ілюструє певні типологічні відповідності в персонажній, фабульно-сюжетній і поведінкових структурах, у багатьох оцінно-образних парадигмах, а й водночас аргументують концептуально-ідеологічне розходження двох митців-сучасників, які художньо втілили свої візії образу світу з погляду “втраченого покоління” 20-х років ХХ століття. Однотипна екзистенційна ситуація, заломлюючись у різних соціокультурних середовищах, дає своєрідні мистецькі явища — співвідосні і разом з тим самодостатні в контексті міжлітературної рецепції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лепкий Б. Твори: У 2 томах. – Т.2. – К.: Наукова думка, 1997. – 693 с.
2. Рот Й. Білі міста. Пер. І. Андрущенко, вступ. ст. Ю. Бедрика. – К.: Смолоскип, 1997. – 213 с.
3. Петросаняк Г. Поетика художньої прози Йозефа Рота: Автореф. дис. ... канд. філол. наук / Львівський нац. унів-т ім. І. Франка. – Львів, 2001. – 19 с.
4. Цибенко Л. Галицький топос австрійської літератури // Вікно у світ – К., 2000. – №2. – С. 137-157.
5. Magris C. Der habsburgische Mythos in der östwerreichischen Literatur. Neuauflage 2002, Zsolnaj-Verlag, 414 S.
6. Roth J. Die Flucht ohne Ende. Ein Bericht. – Köln: Kippenheuer & Witsch, 1994. – 143 S.

**АВСТРІЙСЬКИЙ ПОСТМОДЕРНІЗМ,
СТАНОВЛЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ**

Микола Кебало

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри німецької філології та
методики навчання німецької мови
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Тарас Стасюк

*аспірант кафедри німецької філології та
методики навчання німецької мови
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Західноєвропейська література впродовж першої половини ХХ ст. творилась між двома війнами, що стало причиною кризи культури та моральних засад західного суспільства. Історичні події у середині країни та зовнішня політика мали значний вплив на розвиток культури та літератури, її тематику в Австрії, запозичувались жанри літератури одного народу іншим. Перша половина ХХ ст. ознаменувалася рухом модерністів, це перш за все культурний рух у галузі архітектури та декоративного мистецтва.

Пройшовши період нацизму, переслідування, цензуру, повоєнні труднощі, кінець ХХ ст. знаменується творення нової літератури. Світоглядна філософсько-естетична еволюція багатьох видатних австрійських письменників була складною та суперечливою, проте її осереддя ґрунтується на кращих традиціях німецькомовної та європейської культури. Художні здобутки минулого можуть і повинні стати активним чинником естетичного пізнання світу, а звідси збагачення духовного життя наступних поколінь.

Упродовж 60-80-х рр. у німецькій літературі панували соціально значущі теми (переосмислення історії, провина, деконструктивна сила літератури, революційний потенціал поезії [3, с. 80]). Австрійська література в 90 рр. переживає переломний етап свого розвитку: зі смертю Томаса Бернхарда з'являється поняття «писати після Бернхарда», тобто, репрезентувати власне бачення австрійської реальності через призму запропонованих письменником текстів [2, с. 57].

Культура постмодерну є одним з виявів постіндустріального світу, історія якого обумовлена змінами в технологіях, в економіці, соціумі та культурі. Ці зміни, які зріли та вдосконалювались на протязі другої половини ХХ ст., багато в чому визначили собою оточуючу дійсність та

світогляд людини. Саме постмодернізм як нова культурна парадигма, з його еклектичністю та плюралізмом, є виразником основних тенденцій, установок і орієнтирів суспільства. Місце австрійського постмодернізму у європейській літературі є дещо невизначеним через відсутність досліджень. Його важко проаналізувати та відокремити від усїєї німецькомовної літератури. Так склалось історично: Австрія не була достатньо могутньою, та багато традицій і тенденцій перебрала від німецької культури. Тому недостатньо джерел та досліджень, щоб визначити особливості «чисто» австрійського постмодернізму. Хоча митців, які творили у цьому напрямку є небагато, але їхні твори здобули популярність на теренах європейської культури і належать до яскравих представників постмодернізму у зарубіжній літературі. Мова йде про письменників: Крістоф Рансмайр, Роберт Менассе, Ельфріде Єлінек. Їхні праці в контексті постмодерністичної літератури Австрії, допомагають зрозуміти сутнісні риси австрійського постмодернізму.

Прибічником романтичного постмодернізму в австрійській літературі вважається Р. Шнайдер. Його роман «Сестра сну» є яскравим прикладом твору, де множинність постмодерністського світу впорядкована за допомогою романтичної структури. Вона допомагає автору створити певний романтичний простір, у межах якого відбувається інтертекстуальне схрещення відомих текстів Ернст Теодор Амадейя Гофмана, Людвіга Йоганна Тіка, Гергарта Гауптмана та інших. Процес постмодернізації романтизму здійснюється завдяки гіперболізації, яка значно трансформує первинну романтичну структуру. Під впливом всезагального відчуття кінця тисячоліття постмодерністська романтика набуває жахливих, навіть загрожуючих ознак: трагічності, приреченості, безвихідності, жорстокості. Відносини особистості з навколишнім світом загострюються вкрай, набувають характеру кривавої ворожнечі, конфронтації.

Жіноча проза 70-х з її тяжінням до сповідальності, проривом до «справжніх почуттів», не нав'язаних іншими, з її напівдумками напіввідчуттями, вписувалась у так звану літературу «нової суб'єктивності», проте відрізнялась від домінуючого в ній «чоловічого варіанту» великою довірою до власного «я» (П. Хандке, Р. Шнайдер, Й. Рот). Подвійність жіночої суб'єктивності проявлялась у спробі жінки позбутися патріархальних канонів, внаслідок чого вона мусила відмовитись і від ролі об'єкту для чоловіка, і від ролі залежного від нього суб'єкту. У жіночому письмі поступово формувався типовий модус існування жінки в сучасному світі, створеному чоловіками – своєрідний захист жіночого варіанту аутсайдерства. Героїні таких творів були немов відокремленими від навколишнього світу тонким серпанком мовчання. Воно ставало необхідною умовою для збереження потаємної жіночої суб'єктивності і, водночас з тим, причиною її поступового зникнення. Зображенню цього опозиційного до ієрархічному патріархального мислення стану «поза-

знаходження» присвячена проза сучасних австрійських письменниць М. Гаусгофер, І. Бахман, Е. Єлінек.

Про постмодернізм пишуть як про синтез елітарної, масової, високої та низької культур. Якщо в сфері мистецтва подібний синтез може давати «естетично значимі результати, то в духовній сфері такий синтез «високого і низького» означає не що інше, як девальвацію моральних цінностей». Разом з тим сьогоднішнє суспільство духовно сприйнятливим, сучасна людина – в пошуках своєї власної духовності. А однією з проблем, які оголює постмодернізм, є вибір духовної альтернативи із їх множин, запропонованих культурою. На наш погляд, сьогодні саме соціальна активність вважається реальною духовністю.

Виходячи з того, що постмодернізм це «час розпаду, хаосу в культурі, коли йде визрівання нового порядку», визначаємо особливості, характерні для цього суперечливого феномену культури зокрема в австрійській літературі.

Постмодернізму притаманний плюралізм основ, множинність ключових причинних зв'язків, детермінант. Постмодернізм не прагне спростовувати одну теорію на користь іншої, а готовий розглядати різні підстави як рівнозначні. Художній принцип постмодернізму «полістилізм» виявляє себе у множині основ соціального мислення. Якщо класичному принципу властива цілісність, підпорядкованість частині цілому, то в постмодерністському значенні – частина претендує на статус цілого, а ціле може бути частиною. У гносеологічному аспекті ця властивість виявляється у тому, що соціальні факти розглядаються не просто з різних позицій: філософської, феноменологічної, антропологічної, феміністичної, у певному симбіозі, а в тому, що немає назви філософському, аксіологічному та іншим аспектам. Взагалі постмодерністські феномени не мають назви. Постмодернізм не просто більш витончена новітня методологія соціального пізнання, а є характеристикою соціальної реальності, в якій ставлення до хаосу – це своєрідний різновид порядку.

Важливою особливістю австрійського постмодернізму є невизначеність, фрагментальність, відсутність єдиної ідеї твору, якій б підпорядковувались усі сюжетні лінії. У творах все відбувається «на поверхні», у них відсутні символічні та психологічні глибини.

Доповнює перелічені риси постмодернізму, які яскраво виражені в австрійській літературі Н. Мірошніченко: «Найголовніші з них використання елементів стилів минулих епох як «цеглинок», своєрідне цитування, визнання вторинності, принципової неможливості створити щось нове, але цитування не формальне, а переосмислене (до пародіювання включно). Як похідні цих принципів застосування гри, багаторівнева організація «тексту», розмивання кордонів жанрів, родів, стилів» [1, с.28]. І як висновок, автор пише, що «ця пульсуюча химерність не лишається в межах мистецтва – поступово зникає межа між високим і низьким мистецтвами, між мистецтвом і немистецтвом» [1, с.28].

Постмодернізм обумовив оптимальний перехід від однієї культурної парадигми до іншої, став перехідною ланкою від тоталітарної до демократичної епохи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мірошниченко Н. Неоритуальність у театрі постмодернізму / Н. Мірошниченко // Кіно. Театр. 1999. – №1. – С.28-30.
2. Cambi F. Tendenzen in der österreichischen Literatur der Gegenwart // Volker Wekdeking, Anne-Marie Corbin. Deutschsprachige Erzählprosa seit 1990 im europäischen Kontext. – Trier: Wissenschaftlicher Verlag Trier, 2003. –S. 57- 65.
3. Lützel P- M. Postmoderne und Postkoloniale deutschsprachige Literatur. Diskurs /P- M. Lützel//Analyse – Kritik. – Bielefeld: AisthesisVerlag, 2005. – S. 255 .

НАПРЯМ 4

**ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ ТА МІЖКУЛЬТУРОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ
В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**

**TRANSCREATION AS AN EMERGING TREND IN
TRANSLATION INDUSTRY**

Larysa Verhun

PhD in Philology

Associate Professor

The Department of International Economic Relations

West Ukrainian National University

Ternopil, Ukraine

In today's globalized world, the issue of effectively communicating culture-specific information comes to the forefront and gives rise to the discussion of the ways and means of appropriately conveying culturally biased content.

It is well established that the cultural specifics of a text are not always accurately conveyed through verbal means alone. In this respect, the term "transcreation" is becoming more in demand [1, 3, 5, 9].

Different researchers have various perspectives on the definition of transcreation. Some describe transcreation as the intra/interlingual interpretation of an original work that is adapted to the target reader (audience); this process requires the translator to create new conceptual, linguistic, and cultural constructs to compensate for the absence or lack of existing ones [6, p.95]. Other researchers limit transcreation to the creative adaptation of video games and advertising products [8, p.9] or solely to marketing [7]. From a marketing perspective, the content of the text, which appeared as a result of transcreation, is intended to resonate with local markets in order to have the same impact as the original. It is an efficient marketing tool, which helps to elicit a similar emotional response from target audience in both the source and target languages. By bridging the cultural gaps or differences in the original content with new linguistic and cultural

elements, transcreation ensures that the true meaning, implicit information, and intentions of advertising slogans are accurately conveyed. It aims to expand the audience and attract new customers by making the advertising message resonate with the intended users. Transcreation means blurring the boundaries between different cultural perspectives and striving to make the translator's presence as invisible as possible in the translated text [2].

The divergence between translation and transcreation is apparent. In translation, the content of the message remains unchanged, and the original meaning is preserved. Meanwhile, transcreation involves creating a different meaning to achieve a goal. On the other hand, in translation, the original message may incorporate different types of images and remain unchanged. Transcreation requires changing images and backgrounds to meet the needs and expectations of local consumers.

Researchers posit that applying transcreation for marketing purposes helps expand the audience and acquire new customers [5]. This type of translation requires high qualifications, a wide range of intercultural knowledge and competencies, and a creative approach. Hence, the growing tendency for language providers to use transcreation creates a demand for employees with new skills and competencies. Due to this fact, there is an urgent need to include transcreation courses or its elements in the university curriculum to meet the new requirements of the job market.

Current trends in translation studies and the evolving market of translation services are giving rise to innovative forms of translation that diverge from more traditional ways and methods of translation. These forms present new requirements and challenges for translators. In light of such changes, modern translation specialists and freshly turned out professional graduates should be competent about the latest developments in their professional field and have a thorough background cultural knowledge of source and target languages.

REFERENCES:

1. Вергун, Л. Транскреация як засіб міжкультурної комунікації. Інноваційні процеси економічного та соціально-культурного розвитку : вітчизняний та зарубіжний досвід : зб. тез доп. IX Міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених і студентів / редкол. : Л.І. Вергун, Ю. В. Мельник, О. Легкий. Тернопіль : ТНЕУ. 2016. С. 170–171.
2. Віротченко, С., & Якутович, М. Особливості адаптування власних назв шляхом використання стратегій транскреації, доместикації та форенізації під час здійснення кіноперекладу китайських ТВ-шоу. Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія: Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов. 2022. (96). С. 17-22. <https://doi.org/10.26565/2786-5312-2022-96-02>
3. Ігнатенко, В. Д. Особливості навчання майбутніх перекладачів з урахуванням сучасних тенденцій в індустрії перекладу. Академічні студії. Серія «Педагогіка». 2023. (4), С. 16-20.

<https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2022.4.3>

4. Притиченко Г. Сучасні тенденції у перекладознавстві та їх вплив на роботу перекладача. Молодий вчений. 2021. № 12 (100). С. 222–225. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-12-100-45>

5. Benetello, C. (2017). Transcreation as the Creation of a New Original: A Norton TM Case Study. Exploring Creativity in Translation across Cultures. 2017, December. P. 237–247. <https://doi.org/10.4399/978882550960117>

6. Gaballo V. Exploring the Boundaries of Transcreation in Specialized Translation // ESP Across Cultures 9. 2012. P. 95–113.

7. Ray R., Kelly N. Reaching New Markets through Transcreation, Lowell, Massachusetts: Common Sense Advisory, Inc. 2010. 50 p.

8. Routledge Encyclopedia of Translation Studies/ edited by Mona Baker. Routledge, 2001. 654 p.

9. Venuti L. The Translation Studies Reader / ed. by L. Venuti. 4th ed. Abingdon, Oxon; New York: Routledge. 2021. URL: <https://doi.org/10.4324/9780429280641>

СУЧАСНИЙ АНГЛОМОВНИЙ ДИСКУРС БРЕНДИНГУ ЯК ПРОБЛЕМА ПЕРЕКЛАДУ

Дарія Тараненко

*студентка факультету іноземних мов
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Орислава Іванців

*кандидатка філологічних наук,
доцентка кафедри теорії і практики перекладу
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

В умовах посилення глобалізації та жорстокої конкуренції, для компаній стає надважливим застосування ефективних маркетингових стратегій, де ключову роль відіграє грамотний брендинг. З огляду на домінування англійської мови на міжнародній арені, переклад брендів та їхнього контенту виступає як ключовий аспект глобальної маркетингової стратегії. Однак, цей процес несе в собі численні виклики та складнощі, які потребують ретельного вивчення та аналізу.

Актуальність дослідження проблем перекладу в контексті брендингу обумовлюється комплексом факторів, які можна узагальнити наступним чином:

1. Зростання обсягів міжнародної торгівлі та розширення глобалізаційних процесів.
2. Стрімкий розвиток мережі Інтернет та соціальних мереж.
3. Постійна взаємодія брендів з аудиторією, представленою різними культурами, що робить питання перекладу ще більш актуальним.

Сукупність вищеписаних факторів підкреслює важливість дослідження проблем перекладу англомовного дискурсу брендингу в умовах глобалізації.

Таке дослідження має практичну цінність для розвитку теорії та практики перекладу, а також для підвищення ефективності брендингових комунікацій на міжнародному ринку.[1]

Найбільшим викликом у трансляції бренду (перекладі брендингових текстів) є збереження його ідентичності та цінностей в новому культурному середовищі. Цей аспект має ключове значення для ефективного позиціонування бренду на міжнародному ринку.[2]

Бренд, який успішно функціонує в одній країні, може втратити свою ефективність через недоліки в перекладі, якщо не будуть враховані культурні особливості цільової аудиторії. [3] Ця проблема виникає через те, що елементи брендингу, такі як тексти, зображення, символи, слогани, можуть мати контекстно-зумовлені значення, які відрізняються в різних культурах.

Другим суттєвим ускладненням процесу перекладу є транспозиція емоційного та психологічного впливу бренду. Багато торгових марок ґрунтуються на емоційній привабливості, тому їхнє адекватне відтворення у перекладі стає складним завданням.

Наприклад, слоган, який викликає відчуття радості та оптимізму в англомовному середовищі, може не мати такого ж ефекту українською мовою, якщо не буде підібрано емоційно еквівалентних слів та фраз. Це зумовлює необхідність не простого вербального перекладу, а й глибокого розуміння та передачі емоційного контенту, який стоїть за текстом. [4, 5]

Не менш важливим аспектом перекладу є лексичний та стилістичний вибір. Використання відповідних слів та фраз, а також дотримання стилістики оригіналу є ключовими факторами для збереження ідентичності бренду.

Наприклад, якщо бренд позиціонує себе як молодіжний та динамічний, то й переклад має відповідати цій концепції, з використанням сленгу та мовних стилів, які зрозумілі цій аудиторії.[6]

Узагальнюючи вищевикладене, можна стверджувати, що проблематика транспозиції брендів у дискурсі сучасного англомовного середовища постає як багатогранне завдання, що потребує застосування комплексного підходу. Цей підхід передбачає ретельний аналіз

соціокультурних контекстів, ґрунтовне розуміння специфіки цільової аудиторії та скрупульозну увагу до деталей. Важливо не просто вербально транспонувати лексичні одиниці, а й глибоко передавати емоційний контекст, ціннісні орієнтири та ідентичність бренду, забезпечуючи його адекватне сприйняття на світових ринках. Розробка комплексних стратегій перекладу та співпраця з кваліфікованими фахівцями в галузі лінгвістики та маркетингових комунікацій є ключовими факторами успішного брендингу в глобальному просторі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ravi Jeswani. The Role and Importance of Social Media Marketing in Brand Building URL: <https://www.researchgate.net/publication/375731382> The Role and Importance of Social Media Marketing in Brand Building (Дата звернення: 28.04.2024).
2. Monika Hajdas The Impact of Cultural Branding on Brand Equity – Exploratory Study URL: <https://www.researchgate.net/publication/321110799> The Impact of Cultural Branding on Brand Equity - Exploratory Study (Дата звернення: 28.04.2024).
3. Yang Zhang , Yu Xiong , Timothy J. Lee. A culture-oriented model of consumers' hedonic experiences in luxury hotels URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1447677020301790> (Дата звернення: 28.04.2024).
4. Cherng G. Ding, Timmy Tseng. On the relationships among brand experience, hedonic emotions, and brand equity URL: <https://www.researchgate.net/publication/280222290> On the relationships among brand experience hedonic emotions and brand equity (Дата звернення: 28.04.2024).
5. Ali Ekber Akgün, İpek Koçoğlu, Salih Zeki İmamoğlu. An Emerging Consumer Experience: Emotional Branding URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042813039645> (Дата звернення: 28.04.2024).
6. Marina Carnevale a, David Luna b, Dawn Lerman. Brand linguistics: A theory-driven framework for the study of language in branding URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S016781161730005> 8 (Дата звернення: 28.04.2024).

**ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ ТА МІЖКУЛЬТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ
ПЕРЕКЛАДУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**

Наталія Ковальчук

*студентка факультету філології і журналістики
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Глобалізація суттєво змінила перекладацьку діяльність і вплинула на неї з різних сторін. З розвитком глобальних комунікаційних технологій та міжнародних бізнес - зв'язків зросла потреба в перекладі. Це стосується як перекладу документів та локалізації програмного забезпечення, так і перекладу веб-сайтів, маркетингових матеріалів тощо. Перекладачам доводиться більше уваги приділяти культурним аспектам, оскільки текст може потребувати адаптації під цільову аудиторію різних країн та культур. Глобалізація відкрила нові можливості для перекладацької діяльності, але також поставила перед перекладачами нові виклики, які потребують адаптації та розвитку професійних навичок.

Мета цієї публікації - дослідити та підсумувати інформацію про лінгвокультурні та міжкультурні аспекти перекладу як засобу міжмовної взаємодії.

Те, що культура та мова пов'язані між собою досліджували М. СнелХорнбі, Г. Вермеєр, К. Норд та ін. Зокрема, Едвард Холл та Г. Трейгер ввели термін міжкультурна комунікація – комунікація між представниками окремих культур, коли один учасник виявляє культурну різницю іншого.

У галузі перекладу існує різноманітність теорій, які спробують пояснити та систематизувати процес перекладу.

Теорія Skopos, авторами якої виступили у 1978 р. німецький лінгвіст та перекладач Г. Фермеєр та Катаріна Райс, що відкрили новий погляд на перекладацьку діяльність, в якій мета (skopos), задля якої робиться той чи інший переклад, та функція, яку визначає адресат, стали фокусом роботи перекладача. [1]

Згідно із задачею, що поставлена у цій теорії, перекладач сам вибирає спосіб перекладу: відштовхуватись від оригіналу або ж нехтувати ним. У теорії Райс та Вермеєра згадується поняття еквівалентності, що стало проблемою при комунікативному чи функціональному підходах перекладу. У їхній праці, еквівалентність слугує зв'язком між початковим текстом та перекладом, але відмінність між ними може бути неоднозначна [2].

Скопос-теорія дійсно вносить вагомий внесок у сучасну галузь перекладу. Вона спрощує ускладнення, що виникають внаслідок різниці у сприйнятті якості перекладу між перекладачами та клієнтами, а також дозволяє перекладачам визначати чіткі стратегії для досягнення поставлених цілей. Застосування інструкцій до перекладу дозволяє

перекладачам мати чіткі рекомендації, що спрямовані на задоволення потреб клієнта, і визначити відповідні стратегії перекладу.

Особливо важливою є можливість вибору різних стратегій перекладу в межах Скопос-теорії, що сприяє розвитку творчості, прагматичних та аналітичних навичок у студентів. Це дозволяє їм створювати нові адаптовані під конкретні потреби перекладу тексту та розвивати різні аспекти перекладацької практики. В результаті студенти не обмежуються однією теорією, а здатні вибирати найбільш ефективні стратегії перекладу в залежності від конкретного контексту та завдань.

Функціональний підхід до перекладу, який базується на скопос-теорії, розроблений та описаний К. Нордом. [3] Застосування функціонального підходу при перекладі сприятиме розвитку умінь у перекладача. Ось як саме:

- **Створення тексту з урахуванням культурних аспектів:** Функціональний підхід дозволяє перекладачу не лише передати смисловий зміст тексту, а й врахувати культурні нюанси та контекст, що є важливим для точності та адаптації тексту до мети та аудиторії перекладу.

- **Використання лексики та термінології, притаманної до мови, яку перекладає:** Функціональний підхід сприяє збагаченню лексичного запасу перекладача та його здатності використовувати відповідну термінологію та вирази, що відповідають мовному стилю та специфіці цільової мови.

- **Подолання лінгвістичного бар'єру, що впливає на переклад:** Функціональний підхід допомагає перекладачам краще розуміти мовні структури та особливості як вихідної, так і цільової мов, що сприяє подоланню лінгвістичних труднощів та покращенню якості перекладу.

Ще одна теорія, що демонструє взаємодію мови та комунікації – інтерпретативна, започаткована Даніцією Селескович та Маріанною Ледерер. На думку Д. Селескович, розуміння значення є його інтерпретацією, тобто витягання значення, минувши мовний зміст. Це відбувається миттєво та інтуїтивно, і в пам'яті перекладача зберігаються лише витягнуте значення, яке він і передає в перекладі. Звернення до мовного змісту, до значень мовних одиниць оригіналу тільки утрудняє і спотворює розуміння, а отже, і переклад.

Основна мета перекладача полягає в тому, щоб якнайточніше передати сенс або ідею вихідного тексту через свій переклад. Це означає не лише врахування лексичного та граматичного аспектів, але й врахування культурних, стилістичних та прагматичних відтінків мовлення.

Таким чином, перекладач є спеціалістом, який має не тільки глибокі знання двох мов, але й вміння та навички розуміти та адаптувати сенс ідеї для максимально точного передачі через переклад.

Вивчення лінгвокультурних та міжкультурних особливостей перекладу є актуальним та перспективним напрямком досліджень, який має значний практичний потенціал.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ділова іноземна мова та переклад. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/collections/61d1c5dd-cf0b-4ab9-a2ac-7bc290a3ce69>.
2. Nord Ch. Translating as a Purposeful Activity. 1994
3. Nord Ch. Text analysis in translator meaning. 1988.
4. Рум А. On translators ethics.

РОЛЬ ХУДОЖНЬОГО ПЕРЕКЛАДУ В РОЗВИТКУ ТА ЗБАГАЧЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Галина Чумак

*кандидатка філологічних наук,
доцентка кафедри теорії і практики перекладу
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Катерина Грищук

*студентка факультету іноземних мов
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Художній переклад є власне духовним надбанням мови оригіналу, а також самостійним твором, що існує у літературі інших мов невіддільно від оригінальних творів. Переклад стає посередником у спілкуванні двох культур, дозволяє пізнати здобутки одна одної, єднає народи та епохи. Переклад – головний засіб міжкультурної комунікації, за допомогою якого культури інтегруються у єдину світову. Переклад знайомить читачів з реаліями, що існують лише у певній культурі, це сприяє їх поширенню та збереженню як культурної спадщини.

Літературний переклад відіграє ключову роль у введенні та збагаченні культурного досвіду різних націй. Його вплив на розвиток національних літератур та культурних традицій є невід’ємною складовою сучасного літературного дискурсу. Сприйняття та оцінка перекладу як складного процесу вимагає ретельного аналізу його ролі у формуванні національної та світової літературної спадщини. Мета нашого дослідження полягає в аналізі значення та функцій літературного перекладу, висвітленні його впливу на розвиток національних літератур та культурних традицій, а також в

обґрунтуванні важливості вивчення та розвитку літературного перекладу в контексті сучасного літературного дискурсу.

За визначенням Ніди, “translating consists in reproducing in the receptor language the closest natural equivalent of the source-language, first in terms of meaning and secondly in terms of style. But this relatively simple statement requires careful evaluation of several seemingly contradictory elements” [4, с. 1]. Іншими словами, як стверджує Стайнер, “The schematic model of translation is one in which a message from a source-language passes into a receptor-language via a transformational process. The barrier is the obvious fact that one language differs from the other, that an interpretative transfer, sometimes, albeit misleadingly, described as encoding and decoding, must occur so that the message ‘gets through’ ”[5, с. 27]. Остаточною метою цього процесу є «відтворення повідомлення», отже, неадекватний переклад означає неспроможність повністю відтворити оригінальне повідомлення. Проте, для відтворення повідомлення перекладач повинен успішно застосувати багато змін-трансформацій, які у літературному перекладі поширюються на художню, естетичну, культурну, стилістичну сфери [5, с. 28].

При вирішенні того, що потрібно зробити, щоб створити чіткий та всебічний переклад з однієї мови на іншу, Ніда вважає за найважливіше дотримуватися наступних принципів: контекстуальна послідовність має пріоритет перед вербальною послідовністю (або словесно-словесним узгодженням); динамічна еквівалентність має пріоритет перед формальною відповідністю; звукова форма мови має пріоритет перед писемною формою; форми, які використовуються і прийнятні для аудиторії, для якої призначений переклад, мають пріоритет перед формами, які можуть бути традиційно більш престижними. Таким чином, за словами Ніди, ці чотири пріоритети відображають чотири різні перспективи. Перша розглядає переклад з точки зору його мовних форм. Друга ґрунтується на реакціях рецепторів. Третя відноситься до типових обставин комунікації і особливо застосовується до перекладу Біблії, оскільки Біблію, як правило, сприймають на слух значно більше (внаслідок читання на богослужіннях), ніж читають особисто. Четвертий пріоритет, який складається з комплексу факторів, наприклад, віку, статі, освіти та досвіду, аналізує проблеми перекладу з точки зору типів аудиторії [4, с. 14].

Літературний, мистецький переклад поетичних літературних творів є основою введення культурного надбання однієї нації в культуру інших націй та культуру всього людства. Національні бібліотеки та сучасні бібліографії, як от UNESCO “Indextranslacionum” літературного та професійного перекладу філософських, наукових, технічних та технологічних праць є підтвердженням цього факту [2, с. 80].

Важливо зазначити, що коли йдеться про функцію художнього перекладу в національній літературі і культурі, то перекладені літературні твори стають явищем літературного канону мови-реципієнта і тим самим мають схожі культурні функції з творами національної літератури. Зокрема,

перекладні літературні твори мають певну значну специфічну цінність у порівнянні з національними літературними творами, оскільки перші інформують нас про іншомовні літератури та культури та сприяють міжкультурній комунікації.

Проте процес перекладу не закінчується створенням перекладеного тексту, і сам перекладений текст не є остаточною метою перекладу. Результат перекладу (як і оригінал) виконує свою соціальну функцію лише під час читання. Під час процесу читання ми стикаємося з суб'єктивною трансформацією об'єктивного матеріалу. Фактично, оскільки переклад не є первинним оригінальним текстом, а лише інтерпретацією оригінального тексту, то метою перекладу є спілкування певного змісту, який пропонує текст читачеві. Під час цього процесу перекладач знову створює оригінальний текст засобами цільової мови, і тому переклад художнього твору можна розглядати як справжнє, оригінальне творіння.

Таким чином, літературний переклад як продукт художньої інтелектуальної творчості є художнім відтворенням оригіналу; переклад як процес є оригінальною діяльністю (створенням); літературний переклад як діяльність і вид творчості є мистецтвом, або принаймні проміжною категорією між оригінальним літературним мистецтвом та оригінальним творінням.

На ще більш трансформаційному рівні переклад Біблії розмовною мовою (що колись вважалося досить ризикованою справою) дав поштовх протестантської Реформації, так само як переклади грецьких класиків на латину прискорили прихід епохи Відродження. Переосмислення «Енеїди» Котляревським долучило античну класику до українського літературного канону і таким чином актуалізувався лицарський тип козаків, які зрівнялися із героями античності.

Підтвердження знаходимо у дослідженні Максима Стріхи: «Загальновідомо: при початку майже всіх нових європейських літератур стоїть переклад. Найперше – переклад рідною мовою Святого Письма, згодом – переклад (прозорий переказ, травестія) головних сюжетів античної літератури. Але впродовж останніх століть переклад у літературах тих європейських націй, історичному триванню яких ніщо не загрожувало, виконував, здебільшого, підпорядковану, “інформаційну” функцію, ознайомлюючи з чужомовним текстом читача, який звик читати насамперед своєю, рідною мовою...ці перекладачі (якщо, звісно, вони не були ще й відомими оригінальними письменниками чи теоретиками літератури, як от перекладач Дайте Лонгфелло, чи перекладач Шекспіра Шлегель) ніколи не входили до першого, «репрезентативного» ряду постатей своєї національної культури [1, с. 7].

Однак важливо зазначити, що художній переклад іноді може бути надзвичайно складним через специфічні соціальні, історичні та культурні чинники різних націй і мов. Тому одним із найважливіших і найскладніших завдань художнього перекладу є врахування всіх цих елементів та

використання відповідних засобів цільової мови для компенсації відсутності будь-яких слів і виразів у культурі-реципієнті. З точки зору історії перекладу, успішними та взірцевими є ті літературні переклади, які публікуються та сприймаються, незалежно від того, наскільки прозорими можуть бути їхні ідеологічні чи політичні цілі, чи скільки мовних трансформацій застосували перекладачі.

В українському перекладознавстві дослідження Максима Стріхи «Український художній переклад: між літературою і націєтворенням» пропонує розгорнуту панораму розвитку українського перекладу від Княжої доби й до нашого часу. Особливу увагу приділено перекладові й перекладачам XIX-XX ст., чия діяльність, окрім літературного, мала й виразне націєтворче спрямування, сприяючи проведенню чіткої межі між українцями і панівними націями імперій, до складу яких входили українські землі.

Така роль українського перекладу не була унікальна: подібну функцію виконував німецький переклад другої половини XVIII ст., чи каталонський переклад XX ст., за часів Франко. Історія українського перекладу наповнена найбільшою кількістю драматичних сюжетів, і саме доля провідних українських перекладачів складалася значно трагічніше, аніж в їхніх колеґ з інших країн, які також зазнавали чужоземного політичного чи культурного панування. Врешті-решт, саме роль українського перекладу в процесах сучасного націєтворення виявилася в силу низки історичних обставин вищою, аніж націєтворча роль перекладу в Німеччині чи Каталонії [1].

Отже, літературний переклад як джерело збагачення національних літератур сприяє розвитку різних літературних жанрів та напрямків. Багато національних літератур починаються з перекладів. Багато читачів залежать від літературних перекладів, щоб вивчати, інтерпретувати, оцінювати та цінувати шедеври літератури. Літературний переклад виступає як інтерпретатор тем, настанов та культурних цінностей, і у деяких випадках, він є чудовим критиком-культурологом, який пояснює іншомовні реалії та теми, допомагаючи нам краще їх зрозуміти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Максим Стріха. Український переклад і перекладачі: між літературою і націєтворенням. К.: Дух і Літера, 2020. 520 с.
2. Kessler, J. (1979). On Collaborative Translation. *Prevodna knjizevnost*. Belgrade, 5(2), p. 80.
3. Munday, J. (2008). *Introducing Translation Studies*. London and New York: Routledge, Second Edition in the USA and Canada. URL: <https://www.scribd.com/document/411450201/Jeremy-Munday-IntroducingTranslationStudies> (дата звернення: 20.04.2024).
4. Nida, E. A., & Taber R. C. (1974). *The Theory and Practice of Translation*. Leiden: United Bible Societies by E.J. Birill. URL: <https://toaz.info->

[the-theory-and-practice-of-translation-pr_0635d4da59a73ca14b51ee71ed773a4c.pdf](https://ia802703.us.archive.org/27/items/SteinerGeorge_201504/Steiner%2C%20George%20-%20After%20Babel%20%28Oxford%2C%201975%29.pdf) (дата звернення: 20.04.2024).

5. Stenier, G. (1974). *After Babel. Aspects of Language and Translation*. New York and London: Oxford University Press. https://ia802703.us.archive.org/27/items/SteinerGeorge_201504/Steiner%2C%20George%20-%20After%20Babel%20%28Oxford%2C%201975%29.pdf (дата звернення: 20.04.2024).

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ АВТОРСЬКОГО СТИЛЮ У ПЕРЕКЛАДІ

Галина Чумак

*кандидатка філологічних наук,
доцентка кафедри теорії і практики перекладу
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Вікторія Чавага

*магістрантка факультету іноземних мов
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Літературний переклад відіграє ключову роль у введенні та збагаченні культурного досвіду різних націй. Його вплив на розвиток національних літератур та культурних традицій є невід'ємною складовою сучасного літературного дискурсу. Слід наголосити що у процесі художнього перекладу необхідно зберегти індивідуальну своєрідність оригіналу, відтворити той естетичний вплив та відчуття, який оригінал справляє на читача. Максимально наближене естетичне відчуття має виникати і в реципієнта іншомовного перекладу літературного твору. Як зазначає О. В. Шум, унікальність художнього перекладу полягає в тому, що оригінал може бути перекладений безліч разів і кожен наступний переклад відрізнятиметься від попереднього [10, с. 110].

Дослідженню індивідуального стилю письменників, мови їх творів присвячено велику кількість наукових праць. Проаналізовано теоретичні аспекти індивідуального стилю, закономірності його формування. Значне місце відведено дослідженню індивідуальних стилів окремих письменників – представників різних періодів розвитку літератури, зокрема, основну увагу приділяють мовним особливостям творів. Також останнім часом вчені

ведуть дискусії з приводу вживання термінів «індивідуальний стиль», «ідіостиль», «ідіолект» та інші.

Стиль – це сукупність художніх особливостей літературного твору. В ширшому розумінні стилем також називають систему художніх засобів і прийомів у творчості окремого письменника, групи письменників (течії або напрям), цілої літературної доби [8]. Отже, коли ми говоримо про індивідуальний стиль, або ідіостиль, як категорії лінгвостилістики, то перш за все маємо на увазі мовну особистість того чи іншого письменника.

Поняття індивідуального (або авторського) стилю авторами довідкового видання «Літературознавчий словник-довідник» трактується як «ідейно-художня своєрідність творчості письменника, риси його творчої індивідуальності, зумовлені унікальним життєвим досвідом, загальною культурою, характером, уподобаннями, орієнтацією на певні літературні напрями тощо» [5, с. 358].

Основними компонентами індивідуального стилю письменника є композиція твору, тема, художній зміст, відповідні стилістичні засоби, часовий колорит, багатство мови автора, а також стильові чинники, серед яких важливе місце відводиться світогляду автора. Також на становлення індивідуального стилю письменника впливає епоха, суспільно-історичні умови, ідеї, тощо. У художньому тексті основний акцент припадає на естетичну інформацію, яка формується за допомогою стилістичних засобів. Виявлення цих засобів у оригіналі є ключовим для емоційного та естетичного впливу на читача при перекладі.

Ми часто зустрічаємо поняття “перекладацька стратегія”, проте однозначної інтерпретації цього поняття не знаходимо у працях науковців і словники не надають йому чіткого визначення. Дослідженню стратегій перекладу присвячували свої праці багато лінгвістів, серед яких І. С. Алексєєва, А. Chesterman, W. Lorsch, L. Venuti. На нашу думку, стратегічну компетенцію у формуванні майбутніх перекладачів слід розглядати як невід’ємну складову перекладацької компетенції. Перекладацька компетенція включає розуміння та формулювання тексту, життєвий досвід перекладача, володіння мовою перекладу, стратегії перекладу, визначення комунікативного наміру та ефективність у передачі. Вона передбачає «перекладацьке» володіння мовами, інтерпретацію тексту, технологію перекладу, знання норм стилю і жанру, а також фонові знання. Беручи до уваги ці фактори, текст перекладу повинен максимальною мірою репрезентувати зміст оригіналу, властивий автору спосіб вираження думки, його комунікативну стратегію, що досягається шляхом збереження максимально можливої структурно-семантичної близькості вихідного і перекладного текстів. Перекладацька стратегія передбачає не жорстку послідовність перекладацьких дій, а гнучке варіювання методів і технік перекладу в межах обраних орієнтирів [7, с. 28].

Шевкун А. В. зазначає, що під час роботи над художнім твором перед перекладачем неодмінно постає проблема не лише відтворення сюжетної

лінії, а й адекватної передачі індивідуального стилю автора. Кінцевий результат перекладу мусить зберігати особливості мовної майстерності письменника засобами цільової мови. У сучасному перекладознавстві проблема втрати індивідуальності автора художнього твору під час перекладу залишається незмінно актуальною. Одним з основних факторів помилкової інтерпретації закладеного автором сенсу чи створеного ним художнього образу є суб'єктивне сприйняття перекладачем змістового наповнення художнього твору (перекладач – також суб'єкт, який сприймає адресоване йому повідомлення) [9, с.183-184].

У художньому тексті основний акцент припадає на естетичну інформацію, яка формується за допомогою стилістичних засобів. Виявлення цих засобів у оригіналі є ключовим для емоційного та естетичного впливу на читача при перекладі. Однак механічне копіювання їх у перекладі та сліпе наслідування оригіналу може призвести до дисбалансу в стилі тексту.

Вивчення перекладу стилістичних засобів важливе для адекватного відтворення образності твору, що часто стає викликом для перекладачів. Тому для ефективного перекладу вони часто вдаються до перекладацьких трансформацій. Сучасна лінгвістика широко використовує трансформацію як метод дослідження, спільно з прийомом моделювання. Перекладацькі трансформації – це прийоми, які перекладач може використовувати при відтворенні текстів, коли словникова відповідність недоступна або непридатна в конкретному контексті. Залежно від характеру мовних одиниць, перекладацькі трансформації можуть бути лексичними, граматичними та стилістичними. [3, с. 27]

У перекладі художніх текстів перекладач часто застосовує лексичні та стилістичні трансформації для передачі задуму автора, не втрачаючи сенсу тексту. При цьому важливо зберігати смислову структуру речення, контекст, експресивно-стилістичне забарвлення та синтаксичну функцію [4].

В науковій літературі сформовано дві основні тези стосовно еквівалентності й адекватності перекладу: 1) еквівалентність – це повноцінне відтворення тексту оригіналу зі збереженням його змістового, смислового, семантико-стилістичного рівнів; 2) адекватність – це повноцінне відтворення авторської інтенції, імпресивної функції, наслідком чого є відповідна реакція реципієнтів перекладного твору, що дорівнює реакції реципієнтів вихідної культури [1, с. 37]. Отже, еквівалентність не дорівнює адекватності, а при перекладі художнього твору, який має свою цільову читацьку аудиторію важлива саме адекватність. Перекладач фактично виступає співавтором твору для тих, хто читає не оригінал, а переклад. Адже пересічний читач часто не знає мови оригіналу, він не порівнюватиме переклад з оригінальним твором, не шукатиме стилістичні відмінності і неправильно інтерпретовані перекладачем аспекти.

Отже, відповідальністю перекладача є відтворити авторський стиль максимально правдиво, аби у читача не склалося хибне враження про твір

нового для нього автора, про авторський тон, про те, як розмовляють герої твору. Перекладач повинен знайти баланс між адекватністю та еквівалентністю і вибрати вірну стратегію для відтворення авторського стилю та жанрової специфіки оригінального літературного твору в українському перекладі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Данік Л.В., Година-Арютіна К.В. Адекватність відтворення ідіостилію: кореляція стилів перекладача і автора при перекладі фразеологічного рівня тексту. Філологічні науки. Київ: Філ. Вид., 2015. С. 35-40.
2. Кальниченко О. А. Теорія перекладу. Харків: Вид-во НУА, Ч. 1, 2017. 64 с.
3. Коптілов В. В. Теорія і практика перекладу. К. : Юніверс, 2003. 280 с.
4. Кузенко Г. М. Вибір граматичного еквівалента при перекладі художньої літератури. URL: http://www.rusnauka.com/15_NNM_2014/Philologia/6_169899.doc.htm (дата звернення: 22.04.2024).
5. Літературознавчий словник-довідник. Ред. Р.Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів та ін. К.: Академія, 1997. 752 с.
6. Мацько Л. Стилїстика української мови: Підручник. 2003. 462 с.
7. Ребрій О. В. Сучасні концепції творчості у перекладі: монографія. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. с. 376.
8. Теорія літератури, літературознавство і мовознавство. Індивідуальний стиль: URL: <https://ukrlit.net/info/criticism/style.html> (дата звернення: 22.04.2024)
9. Шевкун А.В. Проблемні аспекти відтворення авторського ідіостилію під час перекладу (на матеріалі роману І. Мак'юена «Atonement»). Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету: зб. Матеріалів наук.-практ. конф. з філології. Одеса: Філологія, 2019. С. 182-189.
10. Шум О. В. Особливості відтворення авторського стилю А. Куркова. Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія». Острог: Вид-во НаУОА, 2019. Вип. 6 (74), червень. С. 110–112.

**СПОСОБИ ВІДТВОРЕННЯ КВАЗІТОПОНІМІВ
У ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ Г. БЛЕК «ЖОРСТОКИЙ ПРИНЦ»**

Юлія Кавчак

*студентка факультету іноземних мов,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Мар'яна Караневич

*кандидатка філологічних наук,
доцентка кафедри теорії і практики перекладу
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Жанр «фентезі» у наш час набуває все більшої популярності не лише серед дітей, а й підлітків, і навіть дорослих, яким небайдужі магичні світи, чарівні створіння та казкові битви. Водночас вибір перекладної літератури для підлітків сьогодні не такий широкий, як для дорослих чи дітей. З огляду на це, дослідження перекладацького аспекту сучасної підліткової прози є актуальним. Література для цієї вікової категорії читачів охоплює великий спектр жанрів, серед яких можна зазначити фантастику, психологічну прозу, пригодницький детектив та ін. Ми ж зосередимось на вивченні особливостей перекладу творів жанру фентезі.

Метою нашого дослідження є виявлення способів відтворення квазітопонімів у перекладі художніх творів жанру фентезі шляхом порівняльного аналізу форми та змісту вихідного та цільового текстів.

Матеріалом нашої розвідки слугує роман «Жорстокий принц» американської письменниці Г. Блек, переклад якого виконаний М. Пухлій та опублікований видавництвом «Віват».

Доречно зауважити, що особливостям відтворення власних назв присвячено праці таких науковців як С. Абдольмалекі [5] та М.С. Педан [3].

Для занурення читачів у магичний світ письменники вдаються до застосування квазілексем, зокрема квазітопонімів. Услід за дослідником О.В. Ребриєм, під терміном «квазілексема» ми розуміємо лексичні одиниці, метою яких є передати певну інформацію, хоч їхнім предметом є денотат, якого не існує [4, с. 182]. У нашій розвідці ми також опираємось на визначення терміна «квазітопонім», яке запропонувала І. Божко, позначаючи ним назви вигаданих географічних об'єктів, які подаються як топоніми [2, с. 80].

Під час аналізу перекладу роману «Жорстокий принц» ми виявили такі способи відтворення квазітопонімів, як транскодування (поєднання транслітерації та транскрибування):

Elfhame [6] – *Ельфгейм* [1],

Insmire [6] – *Інсмайр* [1],

Insmoor [6] – *Інсмур* [1];

та калькування:

Milkwood [6] – *Молочний ліс* [1],

Crooked Wood [6] – *Кривий ліс* [1],

Lake of Masks [6] – *Озеро Масок* [1].

Спираючись на описи квазітопонімів, створених Г. Блек, Інсмур є острівцем серед озера, що в свою чергу утворює мохове болото [*moor* – *мохове болото*], а Інсмайр знаходиться на межі води, що також створює болото [*mire* – *болото*], тому транскодування не завжди виправдане, адже призводить до втрати закладеного автором сенсу.

Висновки. Отже, здійснений аналіз дозволяє нам зробити висновок, що під час перекладу квазітопонімів у романі «Жорстокий принц» М. Пухлій використовувала транскодування та калькування. Під час використання такого способу перекладу квазілексем як транскодування можливі втрати, адже оригінальний сенс, закладений у них, губиться. Перспективою нашого дослідження є аналіз способів перекладу інших видів квазілексем, за допомогою яких Г. Блек змальовує магічний світ у своїх творах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Блек Г. Жорстокий принц. Харків: Віват, 2021. 400 с.
2. Божко І. Квазітопоніми та конотативні топоніми на позначення провінційності в неформальному мовленні франкофонів. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Філологія*. 2021. Т. 1, № 45. С. 79–85. URL: [https://doi.org/10.24144/2663-6840.2021.1.\(45\).79-85](https://doi.org/10.24144/2663-6840.2021.1.(45).79-85)
3. Педан М. С. Особливості перекладу власних назв в художніх творах. URL: http://confcontact.com/2013_04_17/25_Pedan.htm.
4. Ребрій О.В. Сучасні концепції творчості у перекладі. Харків : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2012. 375 с.
5. Abdolmaleki S. Proper names in translation: An explanatory attempt. *The Social Sciences*. 2012. Vol. 7(6). P. 832–837.
6. Black H. *The Cruel Prince*. New York: Little Brown and Company, 2018. 384 p.

ЛІНГВОКУЛЬТУРНА АДАПТАЦІЯ ПІД ЧАС ПЕРЕКЛАДУ ДИТЯЧОЇ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Ольга Бендзар

*магістрантка факультету іноземних мов
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Переклад літератури для дітей є важливим засобом інтеграції різних культурних контекстів у світовому співтоваристві. Вони дають можливість молодим читачам відкрити для себе нові країни, традиції та історії, що сприяє розширенню їхнього світогляду та культурного розуміння. Це також допомагає формуванню толерантності та поваги до інших національностей [3, с. 203].

Водночас ступінь адаптації художнього перекладу залежить від ролі, яку культурна своєрідність відіграє серед інших цінностей першоджерела, а також фонових знань ймовірної вторинної цільової аудиторії.

Метою нашого дослідження є встановлення впливу чинника «культура» на результат англійсько-українського перекладу літератури для дітей шляхом аналізу міжмовних перетворень, виявлених у романі «Поліанна».

«Поліанна» Е. Портер є одним з найвідоміших творів дитячої американської літератури. Цей роман був перекладений багатьма мовами, і кожен переклад має свої особливості. Однією із причин є те, що носії різних мов є водночас і представниками різних культур. Так, наприклад, американці відомі своїм «позитивним мисленням», що є також характеристикою головної героїні твору. Відтворення цього аспекту не становить труднощів для перекладача.

Водночас, деякі елементи, які здаються зрозумілими для англомовної аудиторії, можуть здаватися дивними, незрозумілими або неприйнятними для україномовних читачів. У таких випадках перекладач може вводити у текст додаткову інформацію.

Наприклад, у перекладі роману В. Чайковським “Nancy had come from ‘The Corners’” [2, с. 4] відтворено як: “Ненсі з родиною жила в місцині, яку називали Корнер” [1, с. 4]; “Vermont” [2, с. 6] – “штат Вермонт” [1, с. 5].

На окрему увагу заслуговує відтворення одиниць виміру. Ми виявили такі способи їх передачі: “few yards from the side path” [2, с. 162] – “за кілька ярдів від бічної стежинки” [1, с. 161]; “six miles away ” [2, с. 5] – “за шість миль звідси” [1, с. 4]; “raising the sash an inch for the purpose” [2, с. 8] – “піднявши для цього раму на дюйм” [1, с. 8]; “the door would not have swung noiselessly open a foot ” [2, с. 183] – “вони б на фут нечутно не

прочинилися” [1, с. 182]. Отже, перекладач вирішив не конвертувати одиниці виміру.

Серед інших культурних маркерів у цьому художньому творі є антропоніми. При їх перекладі використовується стратегія форенізації, що реалізована за допомогою транскодування: “Miss Polly Harrington” [2, с. 2] відтворено як: “міс Полі Гаррінгтон” [1, с. 2]; “Fluffy and Buffy” [2, с. 117] – “Флаффі і Баффі” [1, с. 117]; або ж “Jimmy Bean” [2, с. 117] – “Джиммі Бін” [1, с. 117].

Врахування культурного аспекту при перекладі дитячої художньої літератури – це складний, але важливий процес, який потребує вмілого балансування між збереженням автентичності та адаптацією.

ЛІТЕРАТУРА

1. Портер Е. Полианна. Харків: Фоліо, 2019. 236 с.
2. Porter E.H. Pollyanna. Kharkiv: Folio, 2023. 186 p.
3. Lathey G. The Translation of Children’s Literature: A Reader. Clevedon: Multilingual matters. The Oxford handbook of translation studies. 2011. P. 198-213.

СИНТАКСИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В ПЕРЕКЛАДІ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ: ВПЛИВ НА ЗБЕРЕЖЕННЯ СМИСЛОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ

Назарій Крушельницький

студент факультету іноземних мов

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка

м. Тернопіль, Україна

У світі, що переживає активний процес глобалізації, переклад художньої літератури є ключовим інструментом для сприяння взаєморозуміння між різними культурами та мовами. Однак, перекладачі стикаються з викликом передати не лише буквальне значення тексту, а й його емоційну та культурну суть. Саме тому дослідження ролі синтаксичних трансформацій у процесі перекладу художньої літератури стає актуальним завданням, особливо в контексті лінгвокультурних та міжкультурних особливостей у умовах глобалізації. У цій роботі розглядається вплив синтаксичних трансформацій на збереження смислового навантаження у перекладі художньої літератури.

У контексті сучасної глобалізації, де культурні та мовні бар'єри поступово зникають, роль перекладу художньої літератури набуває особливого значення. Важливість розуміння впливу синтаксичних трансформацій на збереження смислового навантаження у перекладі стає

неоспоримою в умовах міжкультурної взаємодії та культурного обміну. Ми можемо узагальнити їх таким чином:

1. Роль синтаксичних трансформацій у передачі емоцій та атмосфери оригінального тексту.

2. Ефективність синтаксичних трансформацій у передачі нюансів та стилістики тексту.

3. Аналіз впливу синтаксичних трансформацій на інтерпретацію та розуміння тексту читачем.

У сучасному світі, коли взаємодія між культурами та мовами стає все більш інтенсивною, передача емоцій та атмосфери оригінального тексту через переклад є надзвичайно важливою.

Вивчення перекладу художньої літератури передбачає глибокий стилістичний аналіз матеріалу, який дозволив би виявити, у чому його індивідуальна своєрідність. Шляхом цього аналізу стає зрозуміло, що своєрідність авторської манери, яка проявляється у творі пов'язана із специфікою літератури як виду мистецтва. Для літератури як виду мистецтва матеріалом якого є мова, характерний особливий, часто безпосередньо тісний зв'язок між художнім образом і мовною категорією, на ґрунті якої він будується. [1, с. 88].

Причини звернення перекладача до синтаксичних трансформацій додавання криються не у відмінностях граматичних систем англійської та української мов, а у прагненні створити адекватний переклад, що максимально повно передає зміст вихідного тексту. Трансформація додавання лексики сприяє уточненню інформації та легкості розуміння цільового тексту українським реципієнтом [2].

Аналіз застосування граматичних трансформацій, зокрема синтаксичних, засвідчує, що вони можуть бути спричинені різними особливостями лексичного і граматичного плану вихідної та цільової мов, які у деяких випадках тісно переплітаються. Обов'язковою умовою адекватного перекладу є вміння правильно аналізувати синтаксичну будову іншомовних речень, правильно визначати граматичні труднощі перекладу й конструювати речення у перекладі відповідно до норм мови і жанру перекладу. Зрозуміло, що перекладач повинен бути добре обізнаним з граматичними особливостями вихідної та цільової мов, основами теорії перекладу [3, с. 91].

Переклад художнього тексту вимагає докладного стилістичного аналізу. Правильне розуміння тексту передбачає увагу до контексту, в якому знаходяться мовні елементи. Контекст визначає співвідношення слова з його єдиним можливим значенням у межах тексту.

Аналіз контексту допомагає не лише знайти оптимальний переклад слова, а й розкрити приховані сенси, що є характерними для стилістичних прийомів виразності мови.

Отже, адекватний переклад передбачає розуміння як лексичних, так і структурних аспектів тексту, а також врахування його естетичного та культурного контексту [4].

Варто зазначити, що вивчення впливу синтаксичних трансформацій на збереження смислового навантаження у перекладі художньої літератури є важливим етапом для розвитку перекладознавства в умовах глобалізації. Розуміння ролі та ефективного застосування цих трансформацій допоможе перекладачам передати не лише текст, а й його душу, зберігаючи відчуття та емоційну сферу оригіналу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Саманьего Д.-М. А., Сітко А. В. Синтаксичні особливості перекладу творів художньої літератури. Методологія та історіографія мовознавства. Слов'янськ: ДДПУ, 2018. 88 с.
URL: http://www.ddpu.edu.ua/images/naukvid/gsf_conf/conf2018.pdf (дата звернення: 28.04.2024).
2. Романенко Н., Головатюк Т. Лінгвокомунікативний потенціал граматичних перекладацьких трансформацій (на прикладі української інтерпретації роману С. Кінга «Під куполом»). URL: <https://eprints.oa.edu.ua/7759/1/11.pdf> (дата звернення: 28.04.2024).
3. Волченко О.М. Використання синтаксичних трансформацій для досягнення еквівалентності перекладу. Молодий вчений. 2017. № 4.1. С. 89–93. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_4 (дата звернення: 28.04.2024).
4. Хасанова А.Г. Особливості перекладу синтаксичних конструкцій в художній літературі (на матеріалі роману С. Чбоски) / А.Г. Хасанова, О.Г. Палутіна: Terra Linguae. 2017. № 3(61). 129-132 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/197461939.pdf> (дата звернення: 28.04.2024)

ВІДТВОРЕННЯ ЧАСТОК В АНГЛОМОВНИХ СТАТТЯХ ЖУРНАЛУ «УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖДЕНЬ» УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Юлія Новаківська

студентка факультету іноземних мов

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка

м. Тернопіль, Україна

В умовах постійного культурного обміну, точне відтворення інформації відіграє ключову роль у міжнародному спілкуванні. Це вимагає не тільки знань мов, але й розуміння контекстуальних нюансів, щоб забезпечити зрозумілий переклад і первинний сенс. Одним з

перекладацьких викликів є передача значення часток, які є важливими у відображенні емоційного забарвлення.

Актуальність дослідження полягає у розумінні перекладу часток для забезпечення точності міжкультурного обміну.

Мета роботи – проаналізувати труднощі перекладу часток у публіцистичних текстах.

Предметом дослідження є частки та стратегії їх перекладу.

Матеріалом дослідження є частки, дібрані із журналу «Український тиждень», що є одним з провідних видань України і регулярно публікує статті англійською та українською мовами.

Частка – це службова незмінна частина мови, яка надає окремим словам чи реченням додаткових смислових відтінків. Вона може виражати модальність, заперечення, підсилення чи навіть емоційний відтінок висловлювання [1, с.152] Вперше частку як частину мови виділив М.Смотрицький. Погляди вченого на цю теорію підтримали Л. Зизаній, О. Павловський, П. Дячан, О. Партицький, О. Огоновський, С. Смаль-Стоцький. Проте О. Потебня, І. Вихованець та К. Городенська все ж вважали, що до окремої частини мови можна віднести лише повнозначні слова, які мають лексичне значення, а частки вони визначали як прислівники або формально-граматичні слова [4, с.207] За функцією українських часток класифікацію розробив А. Загнітко. Він виділяє підсилювальні (якраз, ще), роз'яснювальні (мовляв, лишень), оклично-підсилювальні (*що за*), обмежувальні (*тільки*), зіставні (*мов, неначе*), відокремлювальні (*хоча, таки*), видільні (*все ж*), порівняльні (*немов*), вірогідні (*начеб, заледве*). [2, с.167]

Щодо часток у англійській мові, які досліджено у роботі, то вчені поділяють їх на виокремлювально-обмежувальні (limiting particles: *but, alone*), підсилювальні (intensifying particles: *even, simply, still*), уточнювальні (specifying particles: *right, exactly*), заперечні (negative particle *not*), додаткові (additive particle *else*) [3, с.149].

Розглянемо переклад **виокремлювально-обмежувальних** часток у статтях журналу «Український тиждень»:

1. ...more than *just* a symbol... – не *тільки* символом. У прикладі значення частки “*just*” використовується для того, щоб показати, що об'єкт має глибокий зміст.

2. ...*just* silhouettes... – *тільки* силуети. Тут частка вказує, що нічого окрім силуетів більше немає.

3. ...*only* another step... – *тільки* черговий етап. Слово “*only*” мінімалізує важливість об'єкта і вказує, що згаданий крок не є значимим.

4. ...it's not *just* a horror – це не *самі* жахіття. За допомогою частки перекладач вказав на те, що ситуація містить більше деталей і не обмежується лише одним проявом жахів, застосовуючи конкретизацію. Саме цю трансформацію використовують, щоб звузити значення слова.

У статтях зустрічаємо багато **підсилювальних часток**:

1. Has Ukraine *really* taken over the European poultry market? – Чи дійсно Україна захопила європейський ринок курятини? У представленому прикладі частка “really” підкреслює сумнів, щоб підсилити інтерес до статті.

2. ...some *even* had to leave the theatres. – дехто *навіть* виходив із кінозалів. Частка “even” вказує на те, що ситуація була незвичною та несподіваною.

3. ...but they *still* fall short of the top twenty... – але в першу десятку вони *все одно* не потрапляють. У прикладі значення частки “still” використовується, щоб вказати на дію, яка протягом довгого періоду часу залишається незмінною, незважаючи на всі зусилля.

Також у статтях були розглянуті **уточнювальні частки**:

1. ...strategy remains *quite* straightforward... – стратегія *дуже* проста. У представленому прикладі перекладач підкреслив простоту стратегії за допомогою перекладу частки “quite” словом «дуже», використовуючи контекстуалізацію. Така трансформація дозволила точно відтворити прагматичний потенціал.

2. ...*quite* reasonable... – *цілком* логічним. У цьому прикладі частка “quite” теж передає підсилення прикметника.

3. *Right* in this courtyard... – *прямо* в цьому дворі. Слово “right” підкреслює точне місце того, де відбувається подія.

Заперечна частка not зустрічається у статтях досить часто. Ось декілька прикладів:

1. ...it's *not* just a horror... – це *не* самі жахіття.

2. ... which is *not* often seen. – таке *не* часто трапляється.

3. ...we aim to lead *not* only to ourselves... – ми хочемо бути драйверами не тільки для себе.

У кожному з наведених прикладів слово “not” формує заперечення, що і є основною функцією цієї частки.

Додаткові частки виявились найменш поширеними.

1. ... for everybody *else*. – для всіх *інших*. У наведеному контексті частка “else” створює контраст між двома групами людей.

2. ...everything *else* obliterated. – усе *решта* понівечене. У цьому прикладі та ж частка вже передає значення повного охоплення об'єкта за допомогою генералізації.

Отже, у ході дослідження з'ясовано, що основним прийомом перекладу часток є їх прагматична адаптація, що дозволяє адекватно відтворити зміст вихідного тексту. Саме у журналі «Український тиждень» помітно, як коректний переклад часток зберігає прагматичний потенціал повідомлення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Авраменко О. М. Українська мова (рівень стандарту) : підручник для 10 класу. Київ, 2018. 208с.

2. Загнітко А. Теорія граматики і тексту: монографія. Донецьк, 2014. 479с.

3. Кобилецька В. Англомовні контекстуальні відповідники української частки аж (спроба зіставного аналізу на матеріалі Шевченкових поезій та їх перекладів англійською мовою). *Вісник Львівського національного університету імені І. Франка. Сер. Іноземна філологія*. 2015. Вип. 128. С. 148-154.

4. Слободян М. Р. Частки української мови: історія вивчення та сучасне трактування. *Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Сер. Філологічні науки*. 2019. Вип. 12. С. 207-208.

ANIMATED FILM AS AN OBJECT OF THE STUDY IN MODERN TRANSLATION STUDIES

Yuliia Shram

*Master's student of the Faculty of Foreign Languages
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University
Ternopil, Ukraine*

Nataliia Pasichnyk

*PhD in Philology
Associate Professor
Department of Theory and Practice of Translation
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University,
Ternopil, Ukraine*

The study of the peculiarities of animated films as a separate type of text is one of the most relevant areas of modern translation studies. Modern linguists N. Matkivska [1], A. Melnyk [2], T. Monakhova [3], O. Poliakova [4] study various aspects of animated films' translation, which confirms the relevance of the chosen topic.

The purpose of the article is to investigate and analyze the peculiarities of the reproduction of modern animated films in the Anglophone linguistic culture.

The beginning of the XXI century with the development of cable and then digital television awakened interest in children's animated films, especially Western productions. Ukrainian children got access to popular thematic channels. Cinemas also began to show the biggest productions of major film studios. However, the socio-pedagogical and psychological perspective still prevails in the research of children's animated film. Linguistic works are rather exceptions. Researchers pay attention either to the anti-educational aspect of animation, or to its pedagogical potential and even in the development of communicative

competences. However, there is still a lack of synthetic developments that collectively cover the phenomenon of film production for the smallest audiences.

Cinematic discourses on various topics can be used to develop certain competencies, including the emotional competence of young audiences. At the same time, it should be remembered: in order for the film to fulfill its functions -

stimulating, exemplary, aesthetic, factual and informative, it must take into account the possibilities of perception of the viewer. Therefore, it is necessary to constantly research popular film products, to study their multimodal nature and potential influence on the socio-emotional development of children.

It should be noted that the theoretical analysis of available scientific research in the specified field allows at least partially reconstructing the mechanisms of creating a cinematic discourse about emotions, designed (which is important) for a children's audience.

Transcription and transliteration, which are often used in combination with other auxiliary methods, retain their primacy among the available and most productive methods of transferring proper names in animatography. Such an approach is well implemented, provided that the proper name belongs to widely known universal phenomena, which is due to the globalization of culture. If the translator is not sure of the degree of awareness of the recipients with this or that proper name, i.e. in the sense of adapting it in accordance with the tradition dominant in the culture of the language of translation, then in this case various kinds of anthroponyms, toponyms, urban names and other proper names, passing through the lexico-grammatical transformations, become closer and more understandable to cartoon viewers. The choice of the translation method and the general strategy of transferring proper names in the dubbing of an animated film is also determined by the presence of a translation equivalent recorded in dictionaries; the need to take into account the national features of the original language of the proper name, the peculiarities of the language of origin of the proper name at all levels (phonetic, morphological, grammatical, lexical, stylistic, etc.), historically formed traditions, the type and semantics of the proper name, the degree of education and familiarity of the target audience with the culture of the country - primary sources, the degree of visualization of one's own name directly on the screen, the importance of one's own name in the structure of the work.

REFERENCES

1. Матківська Н. А. Труднощі відтворення у перекладі ідіолекту персонажів анімаційних фільмів. Наукові записки. Серія : Філологічні науки (мовознавство): зб. наук. пр. 2014. Вип. 105 (1) . С. 386–389.
2. Мельник А. П. Лінгвокультурні особливості перекладів сучасних анімаційних фільмів (на матеріалі української, німецької та англійської мов): дис. ... канд. філол. наук: 10.02.16. / Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, 2013. 219 с.

3. Монахова Т. В. Лексико-семантичні особливості дублювання телесеріалу «Альф» українською мовою. Наук. записки Ніжин. держ. ун-ту ім. М. Гоголя. Сер. Філол. науки. 2010. Кн. 2. С. 95 – 99.

4. Полякова О. В. Стратегії добору ліпсінк-відповідників в українському дубляжі англomовних анімаційних фільмів: дис. ...канд. філол. наук: 10.02.16 / Держ. закл. "Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського". Одеса, 2015. 262 с.

ПРИНЦИПИ І ПРИЙОМИ ПЕРЕКЛАДУ ВЛАСНИХ НАЗВ У КУЛЬТОВИХ МУЛЬТФІЛЬМАХ

Софія Каторож

студентка факультету іноземних мов

Тернопільський національний педагогічний університет імені

Володимира Гнатюка

м. Тернопіль, Україна

Володимир Конкульовський

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри теорії і практики перекладу

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка

м. Тернопіль, Україна

Мультиплікаційні фільми є невід'ємною частиною культурної спадщини людства, залишаючи незабутній слід у серцях і розумах глядачів різних поколінь. Проте, коли справа доходить до перекладу цих культових творів на інші мови, постає складне питання адаптації власних назв персонажів, місць та інших специфічних елементів. Це завдання вимагає ретельного балансу між збереженням оригінальної атмосфери та забезпеченням природного звучання для цільової аудиторії.

Актуальність дослідження обумовлена зростаючою популярністю мультиплікаційних фільмів у світовому масштабі, що підкреслює необхідність якісного перекладу для забезпечення міжкультурного діалогу. Крім того, переклад власних назв є важливим елементом у збереженні культурної автентичності та доступності творів для різних мовних спільнот.

Метою даного дослідження є аналіз принципів і прийомів перекладу власних назв у культових мультфільмах, а також виявлення найбільш ефективних стратегій для забезпечення адекватності, еквівалентності та збереження стилістичної унікальності оригінальних творів.

Основними завданнями дослідження є:

1. Визначити роль власних назв у мультиплікаційних фільмах та їх вплив на сприйняття глядачем.

2. Проаналізувати різні підходи до перекладу власних назв, включаючи транслітерацію, транскрипцію, калькування та адаптацію.

3. Розглянути приклади успішного та невдалого перекладу власних назв у відомих мультфільмах та вивчити їх вплив на цільову аудиторію.

4. Запропонувати рекомендації щодо вибору найбільш доцільних стратегій перекладу власних назв у різних контекстах.

Об'єктом дослідження є переклад власних назв у культових мультфільмах, а **предметом** – принципи та прийоми, що використовуються для досягнення еквівалентності та збереження культурної автентичності під час перекладу.

Перш ніж розглядати конкретні приклади перекладу власних назв у культових мультфільмах, важливо визначити ключові поняття та проаналізувати існуючі підходи до цього процесу. Власні назви, або оніми, є невід'ємною складовою будь-якого твору, включаючи мультиплікаційні фільми, і відіграють важливу роль у створенні атмосфери, характеристики персонажів і місць.

Переклад власних назв є складним завданням, оскільки вони часто містять культурні, історичні та лінгвістичні нюанси, які необхідно зберегти в цільовій мові. Згідно з теорією перекладу, існують різні підходи до перекладу власних назв, кожен з яких має свої переваги та недоліки.

Одним із найпоширеніших підходів є транслітерація, яка передбачає передачу звукового складу слова за допомогою літер цільової мови. Цей метод зберігає оригінальну форму власної назви, що може бути корисним у випадках, коли вона має особливе культурне значення або асоціації. З іншого боку, транскрипція передбачає передачу звучання слова за допомогою фонетичної транскрипції цільової мови. Цей підхід часто використовується для перекладу власних назв, які складно або неможливо передати за допомогою транслітерації.

Калькування є ще одним методом перекладу власних назв. Цей підхід зазвичай застосовується до назв, які мають прозору внутрішню форму або семантичне значення.

Наприклад, у перекладі мультфільму "Король Лев" ("The Lion King") на українську мову назва "Elephant Graveyard" була перекладена як "Кладовище Слонів" за допомогою калькування. Проте, в деяких випадках перекладачі вдаються до адаптації або заміни власних назв на функціональні відповідники в цільовій мові. Цей метод часто використовується, коли оригінальна назва може бути незрозумілою або мати негативні конотації для цільової аудиторії.

Важливо зазначити, що вибір підходу до перекладу власних назв залежить від багатьох факторів, включаючи культурний контекст, стилістичні особливості твору, цільову аудиторію тощо. Нерідко перекладачі поєднують різні методи для досягнення найкращого результату.

У контексті культових мультфільмів, переклад власних назв набуває особливого значення, оскільки ці твори часто містять численні культурні відсилання, гру слів та стилістичні нюанси, які необхідно зберегти в цільовій мові. Наприклад, у мультфільмі "Шрек" ("Shrek") ім'я головного персонажа є грою слів з англійським словом "shriek" (крик), що додає йому комічного ефекту. У перекладі на українську мову ця гра слів була втрачена. Інший приклад стосується перекладу назв місць у мультфільмі "Крижане серце" ("Frozen"). В оригіналі назви містять численні алітерації та римування, які складно передати в перекладі. Перекладачі вдавалися до творчих рішень, намагаючись зберегти стилістичні особливості та атмосферу оригінального твору.

Вивчення проблематики перекладу власних назв у культових фільмах передбачає розгляд численних прикладів успішного та невдалого відтворення оригінальних назв засобами мови перекладу. Ретельний аналіз таких прикладів дозволяє виявити ключові чинники, що зумовлюють вибір оптимальної стратегії перекладу.

Розглянемо приклади успішного та невдалого перекладу власних назв у відомих мультфільмах та проаналізуємо їхній вплив на цільову аудиторію.

У мультфільмі "Крижане серце" ("Frozen") топонім "Arendelle" був транскрибований українською як "Арендел". Це дозволило зберегти іноземний колорит вигаданого королівства, не вдаючись до буквального перекладу, який міг би спростити сприйняття чужорідного елемента. Цільова аудиторія сприймає Арендел як автентичну локацію, занурюючись у фантазійний світ мультфільму.

А ось в українському перекладі мультфільму "Корпорація монстрів" ("Monsters, Inc.") топонім "Monstropolis" був перекладений як "Монстропольс". Це рішення призвело до втрати експресивності та семантичного навантаження оригінальної назви. Глядачам складніше сприймати "Монстропольс" як цілісний фантазійний світ, де живуть монстри, оскільки укорінена назва "Monstropolis" передавала цю ідею більш влучно.

Виходячи з отриманих результатів, можна сформулювати низку рекомендацій щодо вибору найбільш доцільних стратегій перекладу власних назв у різних контекстах.

Для імен персонажів, що мають глибоке культурне, символічне чи характерологічне значення, варто застосовувати переклад чи субституцію, щоб максимально точно передати закладений сенс. Для географічних назв, особливо вигаданих локацій, варто частіше використовувати транскрипцію/транслітерацію, аби зберегти "екзотичність" та унікальність. При перекладі власних назв у фільмах варто розглядати можливість адаптації, якщо назва містить мовну гру або приховані алюзії. Для культових франшиз слід дотримуватися єдності перекладацьких рішень, використаних у попередніх частинах, навіть якщо це не завжди

оптимальний варіант, аби не порушувати впізнаваність. Перекладацькі рішення щодо власних назв мають також враховувати традиції, норми та очікування цільової аудиторії. Наприклад, в українській перекладацькій практиці частіше застосовується транскрипція. Дотримання цих принципів при перекладі власних назв у культових мультфільмах дозволить перекладачам забезпечити максимально адекватну передачу їхнього змісту, культурного контексту та емоційного забарвлення, сприяючи цілісному сприйняттю фільму аудиторією.

Проведене дослідження принципів і прийомів перекладу власних назв у культових мультфільмах продемонструвало, що цей процес є складним і багатограним. Переклад власних назв вимагає ретельного балансу між збереженням оригінальної атмосфери твору та забезпеченням природного звучання для цільової аудиторії. Аналіз показав, що не існує універсального підходу до перекладу власних назв, оскільки вибір стратегії та прийомів залежить від конкретного контексту, культурних особливостей, стилістичних нюансів та мети перекладу. Лише шляхом ретельного аналізу та творчого підходу можна досягти еквівалентного емоційного впливу на глядача та зберегти унікальність оригінального твору.

Як **висновок**, варто зазначити, що успішний переклад власних назв у культових мультфільмах вимагає не лише глибоких лінгвістичних знань, а й широкого культурного кругозору, креативного мислення та розуміння цільової аудиторії. Лише шляхом поєднання цих елементів можна досягти гармонійного балансу між адекватністю та природністю перекладу, забезпечуючи збереження культурної спадщини та популярності мультиплікаційних творів у різних куточках світу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Венути Л. Скандали перекладу: На захист різноманітності / Пер. з англ. М.М. Соколовського. К.: Видавничий дім "Києво-Могилянська академія", 2020. 446 с.
2. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця: Нова книга, 2004. 576 с.
3. Яценко С.А. Лінгво-культурні та прагматичні особливості перекладу дитячої літератури (на матеріалі українських, російських та англійських перекладів казок Г.К. Андерсена) // Наукові записки. Серія : Філологічні науки. 2015. Вип. 136. С. 384-388.
4. Lathey G. The Translation of Children's Literature: A Reader. Clevedon: Multilingual Matters, 2006. 256 p.
5. Oittinen R. Translating for Children. New York: Garland Publishing, 2000. 208 p.
6. Schaffner C., Kelly-Holmes H. Cultural Functions of Translation. Clevedon: Multilingual Matters, 1995. 168 p.

7. Kozloff S. Overhearing Film Dialogue. Berkeley: University of California Press, 2000. 354 p.

**ПЕРЕКЛАД ВЛАСНИХ НАЗВ
У МУЛЬТФІЛЬМІ "КУНГ-ФУ ПАНДА 4"**

Вікторія Дудлій

*студентка факультету іноземних мов,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Мар'яна Караневич

*кандидатка філологічних наук,
доцентка кафедри теорії і практики перекладу
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Сьогодні мультфільми відіграють важливу роль у сфері розваг як дітей, так і дорослих. Крім того, вони виконують виховну, розвиваючу та пізнавальну функції. Перекладені версії закордонних мультиплікаційних стрічок користуються великим попитом серед українських глядачів. Однак складним завданням для перекладачів є переклад власних назв у мультфільмах. Отже, ця тема потребує додаткового дослідження.

Метою нашого дослідження є встановлення способів перекладу власних назв у мультфільмі «Кунг-Фу Панда 4» шляхом порівняльного аналізу форми та змісту онімної лексики в англійській та українській версіях стрічки.

Проблему кіноперекладу досліджували науковці О. Гордієнко [1] та Т. Журавель [2]. Перед кожним перекладачем аудіовізуальних матеріалів стоїть завдання правильно перекласти імена героїв. Чимало перекладознавців досліджували цю проблему у своїх наукових працях. Серед них, наприклад, В.І. Карабан [3], який виділив три групи власних назв: 1) назви, де всі компоненти назви перекладаються на українську мову (калькивання); 2) назви, де всі компоненти назви не перекладаються, а транскодуються; 3) назви, де один або більше компонентів передаються за допомогою транскодування [3, с. 423].

Мультфільм «Кунг-Фу Панда 4» нещодавно з'явився в українському прокаті. Перед нами постають нові герої та місця, а отже маємо багато власних назв для аналізу перекладу. Так, ми виявили приклади транскодування:

Po [5]–*По* [4], *Ping* [5] – *Пінг* [4], *Li* [5] – *Лі* [4], *Tai Lung* [5] – *Тай Лунг* [4], *Larry* [5] – *Ларі* [4].

Еквівалентні відповідники спостерігаємо у наступних прикладах: *Tigress* [5] – *Тигриця* [4], *Monkey* [5] – *Мавна* [4], *Crane* [5] – *Журавель* [4], *Viper* [5] – *Гадюка* [4], *Mantis* [5] – *Богомол* [4].

Пестлива форма імен цих персонажів є недоречною, оскільки йдеться про воїнів.

Калькування використано при перекладі таких онімів:

Furious Five [5] – *Шалена П'ятірка* [4], *Dragon Warrior* [5] – *Воїн Дракона* [4], *The Valley of Peace* [5] – *Долина Миру* [4], *Hall of Heroes* [5] – *Зала Героїв* [4].

При цьому іноді в перекладі з'являється вказівка на статтю:

Master Bull [5] – *Майстриня Кабаниця* [4], *The Chameleon* [5] – *Хамелеонша* [4].

Калькування використано і в різноманітних комічних ситуаціях, наприклад, коли йдеться про переклад прізвиськ: лисиця Чжень насміхається з головного героя, називаючи його *Воїном Пельменя* [4], а не *Воїном Дракона*, що в оригіналі звучить як *Dumpling Warrior* [5].

Такий переклад є вдалим і забезпечує досягнення комічного ефекту, адже цей персонаж дуже полюбляє їсти.

Ще один приклад: лисиця називає *Долину Миру* [4] (*The Valley of Peace* [5]) – *Долиною Журу* [4] (*The Valley of Geese* [5]).

Як в оригіналі, так і в перекладі фрази римуються і викликають посмішку.

Поєднання транскодування та калькування виявлено при перекладі нижчезказаних онімів: *Master Shifu* [5] – *Майстер Шіфу* [4], *General Kai* [5] – *Генерал Кай* [4], *Lord Shen* [5] – *Лорд Шен* [4], *The Dagger of Deng Wa* [5] – *Клинок Денг Ва* [4].

Доречно зауважити, що ми також виявили приклади одомашнення при перекладі власних назв: *Steve* [5] – *Левко* [4], *Scott* [5] – *Славко* [4]. З одного боку, такий спосіб відтворення видається недоречним, адже події відбуваються в Китаї, а з іншого – такий підхід дозволяє досягнути комічного ефекту, що важливо при перекладі розважального контенту.

Українська аудиторія зацікавлена у перегляді закордонних мультфільмів, а отже першочерговим завданням є забезпечення їх якісного перекладу. Загалом, переклад власних назв є складним завданням. Під час перекладацького аналізу онімів у мультфільмі «Кунг-Фу Панда 4» ми виявили транскодування, калькування, а також поєднання транскодування із калькуванням. Поодинокими виявилися випадки одомашнення деяких власних назв.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гордієнко О.О. Актуальність українського кіноперекладу та проблематика дубляжу на основі турецьких кіноматеріалів. *Закарпатські*

філологічні студії. Ужгород : Видавничий дім Гельветика , 2018. Т. 1 Вип. 7. С. 126–130.

2. Журавель Т.В. Кінопереклад як вид аудіовізуального перекладу і його становлення в Україні та світі. *Науковий вісник ДДПУ імені І.Франка. Сер. Філологічні науки. Мовознавство*. 2018. Вип.10. С. 35-38.

3. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця, Нова книга, 2004. 576 с.

4. Мітчелл, М. (Режисер). (2024). Кунг-Фу Панда 4 [Мультфільм]. UASerials.club. URL: <https://uaseial.club/movie-kung-fu-panda-4> (дата звернення: 16.04.2024).

5. Mitchell, M. (Director). (2024). Kung Fu Panda 4 [Cartoon]. Uakino.club. URL: <https://uakino-lu.com/96808-kung-fu-panda-4.html> (дата звернення: 13.04.2024).

СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ РЕАЛІЙ У КІНОСТРІЧЦІ “ANYONE BUT YOU”

Юлія Семчук

*студентка факультету іноземних мов,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м.Тернопіль, Україна*

Мар'яна Караневич

*кандидатка філологічних наук,
доцентка кафедри теорії і практики перекладу
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Кожна країна має свої неповторні особливості, які формуються через її історію та традиції. Ці аспекти впливають на світогляд людей, які її населяють, що відображається у мові. Тому кожна мова має свою національно-забарвлену лексику, тобто слова, які не мають повних еквівалентів в інших мовах, оскільки вони відображають явища, характерні саме для певної культури. Відтворення таких мовних особливостей часто стає складним завданням для перекладачів, оскільки вони повинні не лише передати форму повідомлення, а й зберегти його зміст, враховуючи культурний контекст.

Метою цього дослідження є виявлення способів перекладу реалій у кінотекстах на прикладі фільму “Anyone but You”.

Дослідниця Р. Зорівчак стверджує, що реалії вирізняються своєю етноунікальністю у контексті культурно-мовної інформації, що відрізняє їх від інших лексем і надає їм певного колориту [2, с. 40]. Мовознавиця визначає реалії як моно- і полілексемні одиниці, базове лексичне значення яких включає традиційно закріплені для них комплекси культурної інформації, які є непередбачуваними в об'єктивній дійсності мовного сприймача. Із запропонованого визначення випливає, що поняття «реалія» – це категорія змінна, відносна, яка виступає чітко при бінарному контрастному зіставленні конкретних мов (і культур), і обсяг реалій мовиджерела постійно змінюється залежно від словникового складу цільової мови, особливостей матеріальної і духовної культури приймача, від інтенсивності культурних і етнічних контактів відповідних мовних колективів [2, с. 58].

При перекладі реалій перекладачі доволі часто використовують перекладацькі трансформації. Розглянемо приклади перетворень, виявлених у перекладі комедійного фільму «Люблю тебе ненавидіти». У поданому нижче випадку виявлено додавання: <...> *McDonald's versus that lady's habeas corpus* [3]. – <...> *справу Макдональдс проти тієї жінки і її недоторканості* [1]. Для того, щоб текст перекладу був більш зрозумілим, додано лексему *справу*. Додавання пояснення щодо суті справи видається недоречним через особливість аудіовізуального перекладу, а саме обмеженість у часі на кожну репліку. В наступному прикладі згадується назва масштабної музичної події: *We were going to Coachella* [3]. – *Ми збиралися на Коачеллу* [1]. Тут перекладач застосував адаптивне транскодування, що, на наш погляд, цілком виправдано, адже йдеться про всесвітньо відомий музичний фестиваль, який щорічно проводять в Америці.

Отже, під час перекладу реалій у кінотекстах важливо враховувати фонові знання вторинної цільової аудиторії. Водночас в аудіовізуальному перекладі важливо пам'ятати про співвідношення між вербальним та невербальним планами та часові рамки. Серед способів перекладу реалій у кінострічці «Люблю тебе ненавидіти» ми виявили транскодування та додавання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Глак В. (Режисер). (2023) Люблю тебе ненавидіти. Roth/Kirschenbaum Films. URL: <https://uasearl.club/movie-anyone-but-you> (дата звернення: 10.04.2024)
2. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад (на матеріалі англомовних перекладів української прози). 1999. Львів: Вид-во при ЛДУ. 215 с.
3. Gluck W. (Director). (2023) Anyone But You. Roth/Kirschenbaum Films. Transcript. URL: <https://scrapsfromtheloft.com/movies/anyone-but-you-transcript/> (дата звернення: 15.04.2024)

**ПЕРЕКЛАД АНГЛІЙСЬКИХ СУЧАСНИХ ФІЛЬМОНІМІВ
УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ**

Інна Марцінковська

*студентка факультету філології і журналістики
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м.Тернопіль, Україна*

Світлана Кулик

*кандидатка наук з соціальних комунікацій, викладачка
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

У контексті фільму назва часто відтворює закодованість режисерського задуму сюжету. За допомогою оригінального фільмоніма можна зробити фільм більш унікальними, ідентичними. Будучи невід'ємним елементом кінофільму, оніми формують його ідейну спрямованість, сприяють створенню особливих асоціацій та конотацій. Саме в такий спосіб вони репрезентують індивідуально-авторський стиль режисера, відтворюють сюжетне, проблемне, історичне та культурне подієве тло. Крім цього, назви фільмів розкривають приховану суть героїв і складають основу для створення системи прихованих і явних зв'язків між ними. Назви фільмів є найбільш експресивним та інформативним засобом, коли глядач вперше знайомиться з певною кінострічкою.

Сьогодні назви стали предметом дослідження багатьох науковців. Проблему перекладу літературних назв досліджували Д. Єрмолич, С. Мармаріду; серед українських дослідників – Ю. Карпенко, Є. Отін та ін. У доробку К. Норд висвітлено функціонування назв книг у дитячій літературі. Іноземні назви книг, фільмів та серіалів досліджували як закордонні, так і українські науковці. Переклад власних імен героїв фільмів висвітлено у дослідженнях Т. К. Кідер, аналіз характеристичних імен героїв серіалів розкрито у роботі Є. Магазаніка. Тим не менш, назви фільмів у перекладацькому аспекті простору серії романів об'єктом дослідження ще не були.

Власні назви фільмів є важливою складовою кожної кінострічки, вони відтворюють ідейний зміст, асоціюються з сюжетними подіями, героями тощо. Надзвичайно важливо обрати правильні стратегії для перекладу назв американських фільмів, які на сьогоднішній день є дуже актуальними серед українців. Однак відсутність праць, присвячених всебічному вивченню власних назв фільмів та прийомів їхнього перекладу, зумовлюють актуальність теми пропонованого дослідження.

В українському культурному середовищі є велика кількість американських та англійських фільмів. На нашу думку, надзвичайно важливо правильно відтворити переклад назв, підбравши відповідник в українській мові, який розкривав би специфіку фільму так само, як і оригінальний фільмонім. Важливим аспектом вивчення назв фільмів є розуміння основних процесів їх підбору, аналіз семантики, можливості перекладу іноземними мовами. Фільмонім є дуже важливою складовою, адже він викликає у глядача перше враження. За результатами теоретичного дослідження, можна сказати, що назва фільму повинна бути коротка та влучна. В такому випадку вона легко запам'ятовується та передає головні сюжетні мотиви, стосується персонажів, проблем, які порушуються у фільмі тощо [3, с. 104].

Надзвичайно важливо правильно відтворити переклад назв американських та англійських фільмів, підбравши відповідник в українській мові, який розкривав би специфіку фільму так само, як і оригінальний фільмонім. Перекладачі використовують різні тактики та стратегії перекладу, для того, щоб зробити кінофільмів наближеними до оригіналу. Н. Грінченко виділяє такі принципи перекладу: подібності (транскрибування), графічної подібності (метод транслітерування), обліку внутрішньої форми (метод калькування), етимологічної відповідності (метод транспозиції), адаптації до граматичної системи мови перекладу (морфограматичної модифікації), історичної позиції (традиційний відповідник) [1, с. 121]. Крім цього, науковиця стверджує, що існує три стратегії перекладу назв кінофільмів: «прямий переклад (застосовується у тих випадках, коли у назві фільму відсутні культурно-специфічні компоненти), трансформація (може бути зумовлена як суто мовними, так і соціокультурними факторами) та повна заміна назви фільму (переклад культурно-специфічних компонентів – ідіом, метафор, сленгу, інтертекстуальних відсилок) [1, с. 122].

Підхід до передачі назв кінофільмів різниться від загальних принципів відтворення власних назв. Значення та емоційна інформація, яка міститься в фільмонімах, має бути виявлена. Назва кінофільму вимагає від читача як оригіналу, так і перекладу розуміння внутрішньої форми і сприйняття сюжету, особливостей фільму тощо. Тому більшість назв підлягають відтворенню; транскрипцією не можна передати внутрішню форму, оскільки назва втратить свою значущість і не виконає відведену йому автором роль. Проблемою перекладу є те, що при передачі імені чи назви іншою мовою більшість таких властивостей втрачається.

Вважаємо, що доцільно проаналізувати стратегії перекладу назв сучасних кінофільмів. У перекладознавстві терміном «стратегія» позначають шлях від вибору тексту для перекладу до повної передачі його засобами іншої мови. Стратегію визначають як усвідомлений план вирішення конкретної перекладацької проблеми, яка виникає під час перекладу тексту або його фрагмента, одночасно акцентується увага на

свідомому характері перекладу, на відміну від нестратегічних процесів [4, с. 158].

У перекладацькій практиці виділяють такі способи перекладу:

1) транскрибування – передача звуків мови оригіналу відповідними знаками вихідної мови;

2) практичне транслітерування – точна передача знаків однієї мови відповідними знаками іншої;

3) калькування – це буквальный переклад з метою максимального збереження оригінальної семантики;

4) транспозиція – заміна елемента на адаптований для цільової аудиторії аналог [4, с. 159].

Варто зазначити, що часто у практиці перекладу фільмонімів використовують калькування, адже при такому перекладі можна точно передати зміст назви і адаптувати її під іншу мову. Цей спосіб переважає під час перекладу назв кінофільмів, адже допомагає зберегти семантику назви та уникнути поверхневого розуміння глядачем.

У вибірці виявлено такі назви, перекладені за допомогою принципу калькування: «*Beautiful Disaster*» («*Моє прекрасне нещастя*»), «*Godzilla x Kong: The New Empire*» («*Годзіла та конг. Нова імперія*»), «*Ghostbusters: Frozen Empire*» («*Мисливці за привидами. Крижана імперія*»), «*Бджоляр*» («*The Beekeeper*»), «*Нічний заплив*» («*Night Swim*»), «*Королівство планети мавп*» («*Kingdom of the Planet of the Apes*»), «*Мадам Павутина*» («*Madame Web*»), «*Мисливці за привидами. Крижана імперія*» («*Ghostbusters: Frozen Empire*»), «*Пять ночей у фреді*» («*Five Nights at Freddy's*»).

Варто зазначити, що цей принцип перекладу допомагає зрозуміти значення назви кінофільму на такому ж рівні, як розуміють англомовні глядачі. Крім цього, іншомовні аналоги назв допомагають врахувати культурні особливості аудиторії для кращого сприйняття фільмоніма та інформації, закодованої у ньому. На нашу думку, у перекладацькій практиці принцип калькування допомагає якнайкраще адаптувати власні назви.

Транскрибування дозволяє точно відтворити звучання назви, але при цьому сенс назви може втратитись. Варто зазначити, що цей принцип перекладу застосовується для складних та оригінальних назв, придуманих автором фільму. Зрозуміло, що для оригінального фільмоніма надзвичайно важко підібрати відповідник, який би розкривав його значення. Фактично, під час перекладу таких назв кінофільмів, перекладачі часто не можуть розкодувати значення власних назв, тому передають їх знаками мови перекладу. Слід зазначити, що усі такі назви мають семантичне навантаження. Тим не менш, їхнє значення часто можна зрозуміти тільки після перегляду кінострічки. Перевагою транслітерації є її надійність [5, с. 216].

У вибірці виявлено такі назви, перекладені за допомогою принципу транслітерації: «*Дюна*» («*Dune*»), «*Арґайл*» («*Argyle*»). Крім цього, деякі назви можуть бути перекладені за допомогою поєднання транскрибування

та калькування: «*Avatar. The Way of Water*» («*Аватар. Шлях води*»). Вважаємо, що транскрибування доцільно використовувати тоді, коли автор використовує назву, що позначає щось малознайоме, і зрозуміле носіям мови-перекладу, перекладач передає лише його звукову оболонку. Змістовна сторона слова розкривається тільки через контекст. Тим самим перекладач уникає тлумачення нового поняття і пов'язаного з цим ризику невірної інтерпретації. Недолік транслітерації як перекладацького прийому полягає у нездатності розкрити зміст нового поняття, або зміст буде зрозумілим лише приблизно.

У вибірці виявлено такі назви, перекладені за допомогою принципу транспозиції: «*Inside Out 2*» («*Думками навиворіт 2*»), «*Miller's Girl*» («*Фаворитка Міллера*»), «*The First Omen*» («*Омен: початок*»). Як бачимо, досить часто перекладачі додають міняють лексеми у назвах кінофільмів при перекладі. На мою думку, це пов'язано з тим, що вони прагнуть зробити назву більш зрозумілою та інформативною.

Повна адаптація – це принцип перекладу, який передбачає зміни лексичного складу при перекладі. Як правило, такий переклад часто використовується для адаптації культурних особливих компонентів – прислів'їв, ідіом, діалектизмів, метафор, сленгу, історизмів, інтертекстуальних відсилок, які не можуть бути перекладені чи замінені на основі виключно лінгвістичних елементів, оскільки мають передавати певну екстралінгвістичну функцію певної ідіоми. Такий тип перекладу потребує особливої майстерності, оскільки в даній ситуації перекладач не може застосувати простого перекладу, позатекстові посилання або примітки, які дають найбільш повне уявлення значення фільмоніма.

У вибірці виявлено одну таку назву, перекладену за допомогою принципу повної адаптації: «*Anyone But You*» («*Люблю тебе ненавидіти*»). На нашу думку, адаптовані фільмоніми добре сприймаються іншомовною аудиторією глядачів. До прикладу, якщо розглядати назву кінофільму «*Anyone But You*», яка має дослівне значення «*кожен окрім тебе/кожен, але не ти*», то вона не здатна сама по собі зацікавити глядача і не відіграє інформативної функції. Українська адаптація є більш естетичною та цікавою, адже інформує глядача про сюжет – «*Люблю тебе ненавидіти*».

Отже, назви англomовних кінофільмів перекладаються за допомогою різних принципів перекладу. Це зумовлено тим, що кожен фільмонім має свою специфіку, семантичне навантаження, яке слід передати лексичними та стилістичними засобами мови. Варто зазначити, що при перекладі оригінальних назв кінофільмів, придуманих самим автором, найчастіше використовується метод транслітерації. Якщо слід передати культурні особливості чи назва є досить складною та незрозумілою для глядацької аудиторії, то використовується принцип повної адаптації. Крім цього, досить часто перекладачами використовуються принципи калькування та транспозиції, які дозволяють зробити фільмоніми більш інформативними.

Можна зробити висновок, що при перекладі фільмонімів варто найперше враховувати семантичне навантаження оригінальної назви. Це пов'язано з тим, кожен фільмонім має певне значення, яке несе певний інформаційний аспект для глядача, зацікавлюють його. При перекладі надзвичайно важливо передати значення назви.

ЛІТЕРАТУРА

1. Грінченко Н. О. Стратегії адекватного перекладу назв англomовних кінофільмів, що містять культурно-специфічні компоненти. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог : Вид-во НаУОА, 2018. Вип. 1(69), ч. 1, березень. С. 121–123.
2. Зубар Л. С. Функції власних назв у творах українських письменників-фантастів. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки*. 2012. Вип. 31. С. 67–69.
3. Іваницька Н. Б. Англomовні фільмоніми в українському перекладі. *Перекладознавство*. Вінницький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету. Том 32 (71) № 4 Ч. 2. 2021. С. 103-110.
4. Клименко Т. А., Суїма І. П. Переклад назв кінофільмів як культурний феномен. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. Том 33 (72) № 2 Ч. 1. 2022. С. 157-159.
5. Ребрій О. В. Системний підхід до вироблення стратегії перекладу. *Вісник ХНУ. Серія: Перекладознавство*. 2009. № 848. С. 215 -220.

(НЕ)МОЖЛИВІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ХУДОЖНЬОМУ ПЕРЕКЛАДІ

Катерина Грицишин

студентка факультету іноземних мов

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка

м. Тернопіль, Україна

Однією із ключових функцій художнього перекладу є естетична. Отже, завдання перекладача полягає не лише у передачі змісту, а й збереженні стилістичних особливостей першоджерела для забезпечення інтелектуально-емоційного задоволення читача. З огляду на все ширше використання штучного інтелекту в перекладацькій діяльності, доречним видається дослідження його можливостей у сфері художнього перекладу.

У своїй праці німецький філолог В. Беньямін зазначив, що завдання перекладача полягає в тому, щоб віднайти ідею в мові перекладу, яка

створить відлуння оригіналу. Саме це відрізняє перекладацьку діяльність від творчості автора, оскільки мета перекладача не спрямована на мову як таку, на її тотальність, а спрямована виключно і безпосередньо на конкретні лінгвістичні контекстуальні аспекти [6, с. 258]. Тому, як слушно зазначає М.Б. Лановик, перекладач повинен володіти даром осягання слів і «носити з собою» ключ до розуміння всіх мов [2, с. 110].

Штучний інтелект (ШІ) став невід'ємною частиною нашого життя, оскільки сучасні інструменти можуть перекладати тексти з однієї мови на іншу з високою швидкістю та ефективністю. Однак на питання, чи зможе ШІ колись замінити людей у таких творчих галузях, як художня література досі немає конкретної відповіді.

Метою нашого дослідження є виявлення можливостей застосування штучного інтелекту в художньому перекладі шляхом порівняльного аналізу ефективності машинного перекладу та професійного перекладу, що виконаний людиною.

Як стверджує О.П. Погинайко, невдалий художній переклад спотворює природну структуру мови, а відтак і сам твір [3, с. 54]. Незважаючи на те, що інструменти ШІ стрімко розвиваються, вони все ще мають обмеження у врахуванні контексту.

Візьмемо до прикладу гру слів з художнього твору Л. Керрола «Аліса в країні чудес»:

Take care of the sense, and the sounds will take care of themselves [7].
Google Translate та DeepL пропонують ідентичні варіанти перекладу:

Подбайте про сенс, і звуки подбають про себе самі.

Якщо цю фразу перекласти за допомогою чату GPT, то отримаємо такий результат:

Дбай про сенс, а звуки самі про себе подбають.

Системи штучного інтелекту пропонують практично дослівний переклад. В. Корнієнко пропонує нам такий варіант:

Хто глузду пильнувати звук, того не підведе язик [1].

Як бачимо, перекладачеві вдалося зберегти і зміст виразу, і форму. Йдеться про співзвуччя: *the sense – themselves* / *звук – язик*.

Серед завдань художнього перекладача – передати не лише зміст, але й настрій, ритм, тон, мовні особливості та культурні алюзії, присутні в оригінальному творі. Для прикладу наведемо фрагмент із серії фантастичних романів про Гаррі Поттера:

Peeves was the school poltergeist, a grinning, airborne menace who lived to cause havoc and distress [9, с. 57].

Чат GPT пропонує такий переклад:

Півз був шкільним полтергейстом, усміхненим, літаючим лиходієм, який жив заради того, щоб сіяти хаос і спричиняти неприємності.

Ось переклад виконаний за допомогою DeepL:

Півз був шкільним полтергейстом, усміхненою загрозою, що витала в повітрі, яка жила, щоб спричиняти хаос і страждання.

Переклад, який нам пропонує видавництво «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА» звучить так:

Півз Полтергейст був шкільним привидом, який, посміхаючись, носився в повітрі, загрожуючи кожному, бо страшенно любляв спричиняти колотнечу і неприємності [5, с. 63].

Бачимо, що перекладач виконав перестановку слів у реченні та застосував додавання. Водночас ШІ перекладав дослівно.

Порівняймо також наступний уривок:

With the force of a bullet, the wad of chewing gum shot out of the keyhole and straight down Peeves's left nostril; he whirled upright and zoomed away, cursing [8, с. 57].

Чат GPT переклав це речення так:

Із силою кулі жуйка вилетіла з замочної щілини і прямо влетіла в ліву ніздрю Півза; він різко випростався і миттєво злетів, кляня усе на світі.

У зазначеному перекладі виявлено росіянізми: замочної та кляня. DeepL перекладає уривок так:

З силою кулі пачка жувальної гумки вилетіла з замкової щілини прямо в ліву ніздрю Півза; він закрутився і побіг геть, вигукуючи прокльони.

У цьому варіанті присутня неточність, тому що відомо, що цей персонаж не ходив, а літав.

Тепер розглянемо варіант перекладу, що був запропонований людиною:

Жуйка кулею вилетіла з замкової шпарини і влучила Півзові просто в ліву ніздрю. Він шугнув угору, а тоді щез, проклинаючи все на світі [4, с. 62].

Переклад В. Морозова є лаконічним (*With the force of a bullet <...> shot out – кулею вилетіла*). Водночас тут виявлено додавання (*cursing – проклинаючи все на світі*). Перекладач книг про Гаррі Поттера також надав тексту стилістичного забарвлення (*шугнув*).

Отже, з вищенаведених прикладів ми зрозуміли, що англійсько-український переклад художньої літератури все ще залишається складним завданням для штучного інтелекту. ШІ має тенденцію до дослівного перекладу та використовує росіянізми. Щоб переклад був природним та максимально відповідав стилю оригіналу, професійні перекладачі використовують різноманітні трансформації. Люди, на протипагу ШІ, здатні креативно вирішувати перекладацькі задачі, як от відтворення гри слів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Керрол Л. Аліса в Країні Чудес. Бібліотека української літератури УкрЛіб.

URL:

<https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=663&page=10> (дата звернення: 29.04.2024).

2. Лановик М.Б. Перекладознавча концепція В. Гумбольдта та її рецепція в українському літературознавстві. *Вісник Житомирського державного університету ім. І. Франка*. 2004. Вип. 15. С. 109-114.

3. Погинайко О. П. Автопереклад як особливий вид перекладу. *Наукові записки НаУКМА*. 2007. Т.72. Філологічні науки. С. 53-60.
4. Ролінг Дж. К. Гаррі Поттер і в'язень Азкабану. Київ : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2002. 383 с.
5. Ролінг Дж. К. Гаррі Поттер і таємна кімната. Київ : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2002. 352 с.
6. Benjamin W. *The Task of the Translator*. 5th ed. The Belknap Press of Harvard University Press, 2002. 263 p. URL: <https://www.konstfack.se/PageFiles/46686/Walter%20Benjamin%20-%20The%20task%20of%20the%20Translator.pdf> (date of access: 28.04.2024).
7. Carroll L. *Alice's Adventures in Wonderland*. *Free eBooks. Project Gutenberg*. 2008. URL: <https://www.gutenberg.org/cache/epub/11/pg11-images.html#chap09> (date of access: 29.04.2024).
8. Rowling J. K. *Harry Potter and the Prisoner of Azkaban*. Scholastic Publishing, 1999. 317 p.
9. Rowling J. K. *Harry Potter and the Chamber of Secrets*. Scholastic Publishing, 1997. 223 p.

МАШИННИЙ ПЕРЕКЛАД ПРОТИ ЛЮДСЬКОЇ ТВОРЧОСТІ У СУЧАСНОМУ СВІТІ ПЕРЕКЛАДУ

Ірина Моцна

*Студентка факультету іноземних мов
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м.Тернопіль, Україна*

Ірина Ваврів

*Асистентка кафедри теорії і практики перекладу
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м.Тернопіль, Україна*

У сучасному світі попит на перекладацькі послуги ніколи не був таким високим як зараз. З появою технологій, машинний переклад став реальною альтернативою перекладу людиною, що викликає дискусії про те, який метод має перевагу. Різниця між машинним перекладом та людським полягає у використанні технологій.

Зважаючи на це, метою нашого дослідження є детальний аналіз та порівняння двох основних методів перекладу - машинного та людського. Для цього потрібно розкрити переваги та недоліки кожного підходу, визначити коли один з них може бути більш ефективним за інший. Слід також показати важливість людського фактору у процесі перекладу та

виявити області, де машинний переклад може бути корисним інструментом, а де потрібна людська допомога.

Як діяльність переклад є багатогранним і охоплює різні сфери мовної комунікації. Виникнення комп'ютерів та їхні широкі можливості застосування сприяють їх застосуванню в перекладі, що є за принципом заміни знаків одного знакового коду символами іншого. Таке перекодування відбувається завдяки існуванню визначених відповідностей між словами та граматичними явищами різних мов. Проте, незважаючи на це, перекодування знакових систем не забезпечує адекватно-еквівалентний результат перекладу. Потреба в перекладі як виді інформаційної діяльності щорічно збільшується, тому актуальним на сьогодні є пошук раціональних шляхів вирішення проблеми швидкого та значного за обсягом перекладу. [1, с. 144].

Машинний переклад внаслідок своєї економічної ефективності сьогодні інтенсивно використовується у багатьох сферах інформаційної діяльності: для перекладу великих обсягів даних, для створення багатомовного контенту глобальних веб-сайтів, для перекладу текстів науково-технічної інформації, технічної документації (це пов'язано з постійно зростаючим експортом продукції та інформаційним обміном між науковцями різних країн). Ще однією сферою застосування систем машинного перекладу на сьогодні є великі міжнародні організації, що використовують тотожні документи, написані багатьма мовами (наприклад, ООН і офіційні структури Європейського Союзу). [2, с.3-4]. Машинний переклад можна розглядати як альтернативу традиційному.

Машинний переклад є набагато складнішим у цьому аспекті, і, як результат, такий переклад може призвести до того, що кінцевий переклад буде дуже відрізнятися, внаслідок чого справжня суть мови оригіналу буде передана неправильно.

Варто зазначити, що людський переклад має певні переваги, такі як:

- кваліфікована мовна експертиза: перекладач-людина здатен передати тон, структуру мови, стиль і всі нюанси вихідної мови під час перекладу без втрати не те що сенсу, але навіть ідіом і фразеологізмів;
- знання тем: тільки живий перекладач може володіти необхідними навичками для перекладу таких спеціалізованих текстів.
- креативність: людина-перекладач завжди зможе підібрати найбільш відповідний переклад, спираючись на досвід і відчуття мови;
- культурне сприйняття: під час перекладу на свою рідну мову перекладач зможе адаптувати текст під її культурну особливість і навіть цільову аудиторію, використовуючи різні стилі мови.

Комунікативна еквівалентність нового тексту щодо оригіналу забезпечується виконанням трьох основних вимог:

- текст перекладу повинен у повному обсязі передавати зміст оригіналу;

- текст перекладу повинен відповідати нормам мови перекладу;
- текст перекладу повинен бути приблизно однаковий з оригіналом за своїм обсягом. [1,с.144]

Переклад, виконаний людиною, вочевидь дорожчий і довший, але його якість нескінченно переважає. Фахові перекладачі вчитують текст на граматичні та орфографічні помилки, переробляють та переформулюють його, поліпшуючи стиль і локалізуючи відповідно до контексту й споживачів у цільових країнах – роблять його зрозумілим.

Найгеніальніші розробники систем автоматичного перекладу визнають, що складність тої чи іншої мови доступна лише людському мозку. Відповідність зазвичай визначає саме людина-перекладач, якій доручено прочитати текст і машинний переклад, і визначити, наскільки добре останній передає зміст оригіналу. Вільність перевіряється одномовними читачами, яким пропонують оцінити, наскільки добре перекладений текст виражений їхньою рідною мовою. Машина не здатна зрозуміти культуру, тобто розпізнати характерні сленг, ідіоми, та добрати до них відповідники. Це може зробити лише живий носій мови. У певній культурі певні слова означають щось одне, а в іншій вони мають зовсім інше значення. А також існують слова з кількома значеннями. Визначити, яке з них відтворює справжній зміст, може лише людина, прив'язавши їх до контексту. Саме тому машинні переклади містять так багато неточностей, а подекуди – втрачають логічний сенс. Ані стиль, ані тональність машина не здатна передати.

Наприклад, аргументативне есе, перекладене автоматично, втратить ефективність, адже не апелюватиме до читача. Те саме стосується і почуття гумору.

Підсумовуючи можна зазначити, що поява нових технологій у сучасному світі має вплив на все у світі, в тому числі і на переклад. Машинний переклад – це ефективний засіб для пошуку й опрацювання інформації іноземною мовою. У нього є свої переваги та недоліки. Проте жоден онлайн-перекладач не може дати 100 % якісний результат перекладу. Тому людський переклад є кращим і тільки фахівець має чітке розуміння і сприйняття особливостей мови, тематики тексту та культурного середовища, для якого виконується переклад.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гріднєва С. А, Гончаренко Н. В. Машинний перекладач чи людина-перекладач? . Херсон, 2018.144 с.
2. Бородкіна І.Л., Бородкін Г.О. Машинний переклад як складова підготовки майбутніх документознавців. Київ. 3-4 с.
3. <https://kls-agency.com.ua/blog/2019/06/12/koli-mashinnij-pereklad-zaminit-lyudskij-pereklad>
4. <https://slator.com/resources/when-to-use-machine-translation-vs-human-translation>

UNDERSTANDING THE DEVELOPMENT OF STRESS OF SIMULTANEOUS INTERPRETERS

Daryna Yanchuk

*Student of the Foreign Language Faculty
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University
Ternopil, Ukraine*

Nataliia Pasichnyk

*PhD in Philology
Associate Professor
Department of Theory and Practice of Translation
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University
Ternopil, Ukraine*

This work aims to explore the fundamental aspects of stress among interpreters. The ability to manage stress effectively is essential for interpreters to maintain performance and well-being in high-pressure settings. Through interdisciplinary research and practical insights, this work seeks to elucidate the physiological, psychological, and cognitive mechanisms underlying stress of interpreters. Topics to be addressed include the impact of stress on interpreter performance, strategies for stress management, and the role of individual differences in stress susceptibility.

This topic of research is relevant and important, because it concerns the actual problems of working conditions of an interpreter, which is little researched and still not taken seriously enough.

"Studies on interpreters or student-interpreters investigating linguistic functions and cerebral lateralization in simultaneous interpretation have been carried out by Gran & Fabbro (1987, 1989) and Gran (1989, 1992). Stress and mental effort with the help of EEG recordings have been studied by Kurz (1994, 1995), Agosti (1997) examined the possibility of reducing stress during simultaneous interpretation with the help of a hypnotic technique, while cognitive load during simultaneous interpreting has been measured with the technique of pupillometry by Tommola & Hyönä (1996)."

The profession of an interpreter arose a long time ago, since people began to conduct trade relations. However, it developed incredibly in the twentieth century - the century of globalization. Consecutive interpreting was used for centuries. However, in some cases it was not convenient. Consecutive translation significantly lengthened the time of court hearings and scientific conferences. Finally, simultaneous interpreting appeared. "it was only at the Nuremberg trials that the simultaneous mode was put into practice as it proved necessary to cope with interpreting from and into four languages." Many interpreters found it

difficult to adapt to the new system and opposed it, believing that by performing simultaneous interpretation, they might lose the meaning of the statement, because they are forced to translate the words in the order in which they are heard, without the opportunity to analyze what was said. However, the need to save time outweighed the fears. Soon, simultaneous interpretation techniques were taught in universities. Interpreters started to work in the booth, not seen by anyone.

Interpreting is a big responsibility. One mistranslated word can change the course of history. It is no wonder that translators are often stressed. According to WHO, work-related stress is the response people may have when presented with work demands and pressures that are not matched to their knowledge and abilities and which challenge their ability to cope.

This stress can be caused by both external stimuli and internal experiences of the individual. "It is striking that virtually no other profession undergoes a similar cognitive load: no physical activity is involved or need be accomplished, no instruments can be of help, everything goes on in the mind. The technical equipment is used to carry the acoustic signal directly to the ears and not to help the interpreter in difficult circumstances. The interpreter is in a position where any decision taken is the consequence of what somebody else does or says". Even experienced interpreters can feel stressed due to not recognizing a certain word, the speed of the speaker's speech, the need to translate without rest. However, it is not easy to observe and test the level of stress of an interpreter during the work, because such interference only deepens his stress. Studies of occupational stress show that "work hazards, work overload, work pressure [...] can produce increased illness, job dissatisfaction, absenteeism, tardiness and turnover" (Taylor 1995: 254).

The test group of my research was a group of third-year English philology students of the Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University during translation and interpretation practice classes. It turned out that the most frequent symptoms of stress in translation students are: loss of self-confidence and problems with sleep, tremors. They also experience a feeling of isolation and fear of making a mistake. To cope with stress, they try to adjust their study regime, rest more, study English more diligently, use breathing and affirmative practices, some work with a psychologist. Research has shown that students feel more confident when fewer people are listening to their interpretation. The research will be continued by conducting a survey of simultaneous interpreters working in this field. It is planned to compare stress factors and their strength among students, translators with up to 5 years of work experience, and those with more than 5 years of experience. Then it will be possible to present a more complete analysis of this topic.

To conclude with, stress is part of the life of a simultaneous interpreter. This problem should not be underestimated. Further research is needed to better understand the problem of stress of simultaneous interpreters and to improve the working conditions of the interpreter.

REFERENCES

1. Interpretation and stress (Alessandra Riccardi, Guido Marinuzzi, Stefano Zecchin SSLMIT, University of Trieste - Psychologists)
2. Occupational health: Stress at the workplace (WHO). URL : <https://www.who.int/news-room/questions-and-answers/item/occupational-health-stress-at-the-workplace>

СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ЛЕКСИКИ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Ольга Борецька

*студентка факультету іноземних мов,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Людмила Загородня

*кандидатка філологічних наук,
доцентка кафедри теорії і практики перекладу
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Актуальність дослідження. Військовий переклад є важливою частиною комунікації між особами, залученими у цю галузь. Він забезпечує результативне спілкування між іноземними представниками військової справи. У сучасних умовах, коли навчання українських воїнів відбувається за кордоном або ж іноземні партнери відвідують Україну, цей вид перекладу став одним з основних у нашій державі. Аналіз прийомів перекладу військової лексики залишатиметься актуальним завдяки постійним змінам у суспільстві, політиці та міжнародних відносинах. Поняття безпеки та оборони постійно еволюціонують, тому лексика оновлюється. Наприклад, зміна стратегій і тактик, виникнення нових збройних технологій урізноманітнюють лексичну складову цієї галузі.

Мета розвідки – виявити та проаналізувати приклади застосування різноманітних лексичних і граматичних прийомів перекладу у військово-політичних текстах та з'ясувати, які серед них найпоширеніші.

Матеріалом дослідження слугували військово-політичні тексти з британської служби новин BBC NEWS та відповідні статті, перекладені українською мовою з BBC NEWS Ukraine. Також взято лексичні одиниці з Інтернет-джерела «Як говорити про війну в Україні англійською».

Об'єктом дослідження є військова лексика, вжита у реченнях, вилучених методом наскрізної вибірки з англомовних військово-політичних

текстів, та їхніх відповідників українською мовою, вилучених із відповідних перекладів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В Україні значний внесок у розвиток військового перекладу зробили Балабін В. В., Білан М. Б., Лісовський В. М. Зосереджувались на дослідженні військової лексики також Литовченко І. О., Зацний Ю. А. та інші. Ця тема потребує подальшого вивчення та аналізу через специфіку військового дискурсу, куди входять як професійні терміни, так і сленгізми, жаргонізми тощо.

Виклад основного матеріалу. Військовий дискурс є системою військового когнітивно-комунікативного характеру, що відображає концептуальне уявлення про реальні та уявні об'єкти, явища та їх взаємодію в області військового протистояння. Він включає в себе раціональну та емоційну оцінку цих явищ, а також засоби вираження, що забезпечують комунікацію між членами військового співтовариства та із зовнішнім світом в різних ситуаціях взаємодії та протистояння. Особливість військової сфери полягає, перш за все, в тому, що вона відбувається в умовах постійної небезпеки, де життя військового колективу та успішне виконання бойового завдання залежать від швидкості, точності та правильності дій. Особливість цієї діяльності передбачає використання мови з такими характеристиками, як збіжність, лаконічність, максимальна ясність та точність, спрямовані на уникнення будь-яких двозначностей.

Військова лексика – це система лексичних засобів, наприклад, військових понять і термінів, котрі функціонують у воєнному середовищі. У період збройних конфліктів, криз, революцій спостерігають найбільше змін саме у цій лексико-семантичній системі. Необхідно пригадати той факт, що причиною стрімкого розвитку військової лексики в Україні стало повномасштабне вторгнення держави-агресора Росії. З того часу в нашій країні з'явилося багато одиниць нової техніки, зброї, військового обладнання та речей для забезпечення гуманітарної допомоги. Значна частина цих понять не використовувалась в українському народі раніше. Відповідно, певні лексичні одиниці застосовувались уперше.

Військова термінологія становить цілий набір термінів цієї галузі. Військовий термін означає стандартну лексичну або синтаксичну номінативну одиницю з нейтральною конотацією, що вживається на позначення загальновійськового або військово-спеціального науково-технічного поняття і застосовується у військовій сфері функціонування національної мови [7, с. 11].

Мова загалом динамічна, а це означає, що мова для спеціальних цілей теж. У цьому випадку мова для спеціальних цілей або ж субмова є військова. Зміни у суспільстві, політиці та військовій справі гарантують розширення відповідного словникового запасу. Відтак розгляньмо приклади вживання військової лексики в англійських текстах і способи її перекладу українською мовою.

У поданих нижче прикладах (1) і (2) лексеми *missiles* та *enemy* перекладені своїми словниковими відповідниками, а при перекладі *air force* та *military equipment* застосований метод генералізації, оскільки «*ранкове зведення*» означає ранковий звіт повітряних сил, а «*техніка*» узагальнено позначає «*військове обладнання*». Перекладацькі еквіваленти вжиті й у прикладах (3) і (4). Зазначимо, що іменник «*авіа удар*» також можна перекласти як «*авіаційний удар*», нцільовому тексті поданий скорочений варіант цієї лексичної одиниці.

1. “Ukraine has intercepted 31 **missiles** launched by Russia at Kyiv overnight, Ukraine’s **air force** said”[10] – «Військові відзвітували про 31 збиту **ракету** під час нічної атаки. Ракети заходили з півночі, основний напрямок удару – Київ, – йдеться в **ранковому зведенні**». [5]

2. “I understand that the **enemy** wants to create some kind of grey zone where **military equipment** can’t enter and where people can’t move in large groups,” Pavlo Kuzmenko suggests”[9] – «Я розумію, що **ворог** хоче зробити якусь сіру зону, в яку б не могла заходити **техніка** і в яку б не могли вільно переміщуватися великими групами люди, – припускає Павло Кузьменко». [6]

3. “The use of special tracer **ammunition**, which lights up when discharged, helps Russian soldiers to direct their fire at night. However, those **rounds** also help Ukrainian **drone operators** dodge **bullets**” [11] – «Використання спеціальних трасуючих **боєприпасів**, які світяться під час випуску, допомагає російським військовим вести вогонь уночі. Однак ці **снаряди** також допомагають українським **операторам безпілотників** ухилитися від куль». [1]

4. “In recent days, other elderly and frail residents have been carried out on blankets across a bridge already damaged by **air strikes**”[9] – «Інших літніх і немічних мешканців в одному із сіл переносять на ковдрах через міст, уже пошкоджений **авіа ударами**». [6]

Під час перекладу військових текстів простежується використання й інших прийомів перекладу. Для прикладу, у реченні (5) тлумач використав калькування. Нагадаємо, що калькування – це такий вид лексичної трансформації, який передає план змісту через переклад складових лексичних одиниць плану вираження [3, с. 378].

У прикладі (6) спостерігаємо переклад способом вилучення. Термін “*conscription teams*” позначає *представників військового комісаріату*. При перекладі вдалися до вилучення лексичної одиниці «*представники*» і записали скорочений варіант «*військкоми*», що не використовується у формальних умовах. Під час перекладу висловлювання (7) перекладачі вдалися до описового перекладу через брак у цільовій мові еквівалентів.

5. “But almost two years into Russia’s **full-scale invasion**, there’s no flood of volunteers to the front line anymore”[8] – «Майже через два роки після початку **повномасштабного вторгнення** Росії добровольці на передову більше не йдуть». [2]

6. “Instead, the security service in Cherkasy is constantly shutting down local social media channels that warn people when the **conscription teams** are in town and alert them to areas to avoid” [8] – «Наомість служба безпеки в Черкасах постійно блокує місцеві канали в соцмережах, які попереджають чоловіків, коли у місто виходять **військкоми**, і повідомляють, яких районів слід уникати». [2]

7. “Serhiy was injured last autumn in Avdiivka, where the fighting has been fierce and even Ukrainian officials admit their army is **outgunned and outmanned**” [8] – «Сергія поранили восени минулого року в Авдіївці, де точилися запеклі бої. Навіть українська влада визнає, що сили противника там сильно **переважають як за кількістю озброєння, так і за кількістю людей**». [2]

Зауважимо, що низку лексем перекладають за допомогою транскрипції та транслітерації. Йдеться про терміни на позначення зброї, машин, безпілотників тощо. Наприклад: *javelin* – джавелін; *bayraktar* – байрактар; *HIMARS* – хаймарс; *Shahed* – шахід. [4]

Висновок. Для відтворення військових лексичних одиниць здебільшого застосовують способи транскрибування та транслітерації, що особливо характерно для позначення військової техніки та зброї. Проте для переважної кількості слів цієї галузі в українській мові існують словникові відповідники.

ЛІТЕРАТУРА

1. «Їх не бачать тепловізори і радари». Як морські дрони Magura зробили революцію у війні з Росією. *BBC NEWS Ukraine*. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c3ge8evj2xqo> (дата звернення: 03.04.2024)

2. «Я рада, що мій син зараз у лікарні, що він не на фронті». Як Україна намагається призвати чоловіків на службу. *BBC NEWS Ukraine*. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c4n64nxddv7o> (дата звернення: 03.04.2024)

3. Корольова Т., Соріч Р., Александрова О. Військовий дискурс та особливості його перекладу. *Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського*. 2021. № 33. С. 372-378. URL: <https://www.lingstud.od.ua/archive/2021/33/26.pdf> (дата звернення: 06.04.2024)

4. Львівська Л. Як говорити про війну в Україні англійською. URL: <https://greenforest.com.ua/journal/read/yak-govoriti-pro-vijnu-v-ukraini-anglijskoju> (дата звернення: 06.04.2024)

5. Масований удар Росії з Ту-95 і «кинджалами» по Києву. Палали житлові будинки і дитячі садки, є поранені. *BBC NEWS Ukraine*. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c4nv1pdwx5do> (дата звернення: 03.04.2024)

Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції

6. Пекло на Сумщині. Як люди тікають з прикордоння. *BBC NEWS Ukraine*. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cqe30jj28y5o> (дата звернення: 03.04.2024)
7. Сідько О. К. Сучасний український військовий жаргон. *Кваліфікаційна робота*. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7929ced1-75ca-46d3-a88d-a24ec5919f1e/content> (дата звернення: 06.04.2024).
8. Exhausted Ukraine struggles to find new men for front line. *BBC NEWS*. URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-68255490> (дата звернення: 03.04.2024)
9. Russia Ukraine war: Fleeing embattled border villages. *BBC NEWS*. URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-68628376> (дата звернення: 03.04.2024)
10. Ukraine war: Russian missile attack targets Kyiv. *BBC NEWS*. URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-68623415> (дата звернення: 03.04.2024)
11. Ukraine war: The sea drones keeping Russia's warships at bay. *BBC NEWS*. URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-68528761> (дата звернення: 03.04.2024)

ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКО-АНГЛІЙСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ ТУРИСТИЧНИХ ТЕКСТІВ

Яна Дробоцька

студентка факультету іноземних мов,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна

Мар'яна Караневич

кандидатка філологічних наук,
доцентка кафедри теорії і практики перекладу
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна

Сучасний світ неможливий без подорожей, пізнання світу, вивчення іноземних мов та дослідження різних культур. Саме сфера туризму поєднує усі ці аспекти. Намагаючись привабити клієнтів, туристичні фірми розробляють різноманітні стратегії. Йдеться, наприклад, про створення брошур, флаєрів, інтернет-оголошень, постів в онлайн-додатках та ін. Усі ці види рекламної продукції потребують перекладу, аби розширити цільову аудиторію.

Метою нашого дослідження є виявлення труднощів, які виникають під час перекладу туристичних текстів для англомовної аудиторії, та способів їх подолання. Матеріалом нашого дослідження є багатомовний сайт, що рекламує тури до Чорнобильської зони.

Головним завданням рекламних текстів є продати продукт. Маркетинговий підхід передбачає врахування психологічного аспекту. Отже, перекладачеві потрібно не просто достовірно передати зміст тексту, а й зацікавити читача тією країною, місцевістю чи пам'яткою, про яку йде мова в туристичному проспекті [2].

У ході нашого дослідження було виявлено приклади дослівного перекладу:

Ви можете забронювати поїздку – You can book a trip [3]; Поїхати в Чорнобильську зону без дозиметра – це все одно, що поїхати в звичайну екскурсію з зав'язаними очима – To go to the Chernobyl zone without a dosimeter is like going to the usual tour with your eyes blindfolded [3].

Важливим фактором при перекладі туристичної реклами є локалізація. Водночас, як бачимо на сайті, перекладач не здійснив конвертацію одиниць вимірювання відстані.

Наприклад: *10-кілометровий контрольний пункт "Лелев" – 10-km-zone checkpoint "Lelev [3]; 30-км-зона контрольного пункту "Дитятки" – 30-km-zone checkpoint "Dytyatki" [3].* Проте варто відзначити різницю в позначенні часу: *20:30 – 8.30 p.m. [3].*

Доречно зауважити, що в українській мові є чимало запозичених слів. Запозичення призводить до існування інтернаціоналізмів, які наявні у всіх тематичних групах термінології туризму.

Наведемо кілька прикладів: *програма – program [3], паспорт – passport [3], зона – zone [3].*

У такому разі, як стверджують Андрієнко Т. П. та Семененко А. М., виникає еквівалентна відповідність термінів у вихідній та цільовій мовах [1].

Щодо відтворення англійською мовою українських власних назв, то ми виявили, що найчастіше використовується транскодування:

Terra-П – Terra-P [3], Сергій Мирний – Sergii Mirnyi [3], Дитятки – Dytyatki [3].

Варто зауважити, що українське місто Чорнобиль написано через літеру Е, тобто *ChErnobył [3]*, натомість повинно бути *ChOrnobył*. Вважаємо, що потрібно викоринювати практику використання російських варіантів транслітерації українських географічних назв. В тексті спостерігаються й інші трансформації, зокрема додавання загальних назв до власних. Наприклад: *сніданок у Чорнобилі – breakfast in Chernobyl-town [3].*

Завдання перекладача – перекласти туристичний текст так, щоб читач зацікавився, відчув атмосферу країни та загорівся ідеєю відвідати те чи інше місце. Щоб забезпечити якісний переклад туристичних текстів, перекладачі

вдаються до пошуку еквівалентів, транскодування та додавання. Іноді доречним є використання дослівного перекладу. Важливим аспектом перекладу туристичних текстів, яким не можна нехтувати, є локалізація, яка дозволяє зробити текст максимально зрозумілим для вторинної цільової аудиторії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрієнко Т.П., Семененко А.М. Особливості перекладу туристичних текстів. URL: https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3078/Andrienko_Semenenko.pdf?sequence=1 (дата звернення: 12.04.2024)
2. Казак Г.Ю. Особливості перекладу туристичних текстів. URL: <https://lib.chmnu.edu.ua/pdf/naukstud/18/5.pdf> (дата звернення: 12.04.2024)
3. Private exclusive tour – visit the Zone with your own group! URL: https://www.chernobyl-tour.com/special_journeys_en.html (дата звернення: 17.04.24)

НАПРЯМ 5

СУЧАСНІ ІННОВАЦІЙНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ
В МЕТОДИЦІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ І
ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

**L'UTILISATION DES TECHNOLOGIES NUMÉRIQUES DANS
LA FORMATION DES COMPÉTENCES DOUCES (« SOFT SKILLS »)
DES FUTURS ENSEIGNANTS DE FRANÇAIS LANGUE ÉTRANGÈRE**

Ярослав Баранцев

*магістрант факультету іноземних мов
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м.Тернопіль, Україна*

Ольга Косович

*докторка філологічних наук, професорка,
докторка габілітований в галузі мовознавства,
завідувачка кафедри романо-германської філології
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м.Тернопіль, Україна*

Dans ce premier tiers du XXIe siècle, le marché du travail a subi des changements que l'on aurait jugés plutôt imprévus il y a justement quelques décennies, tant d'événements y ayant produit un impact considérable. Ceci fait que le paradigme des relations sociales, lui aussi, s'est laissé transformer sous l'influence de plusieurs facteurs du plan socio-économique et technologique. De là, il est devenu de rigueur que les variables autrefois estimées à part soient d'ores et déjà dûment valorisées, ce qui concerne, en particulier, les compétences dites « douces » (le terme venant de l'anglais *soft skills*), qui jouissent maintenant d'une demande croissante dans le domaine professionnel. Il serait donc pertinent d'en

préciser les raisons, notamment, la nécessité de l'adaptation aux nouvelles technologies, la mondialisation des processus économiques, l'accent particulier porté sur la communication efficace dans les conditions du commandement à l'entreprise, etc. Tout cela, en général, recourt non seulement aux connaissances dans divers domaines pratiques (le savoir-faire), mais aussi – et de plus en plus intensivement – aux qualités personnelles des individus (le savoir-être). Cela dit, on doit indiquer que les compétences douces en tant que telles sont définies dans la littérature scientifique comme « attributs personnels qui permettent à quelqu'un d'interagir efficacement et harmonieusement avec d'autres personnes » [5] ; cependant, il est possible de trouver d'autres définitions précisant tel ou tel aspect spécifique de ce phénomène.

Par surcroît, on constate l'existence de plusieurs types de compétences douces, lesquelles ne sont pas tout à fait aptes à être classifiées de manière unilatérale. Sous cet angle-là, nous jugeons relevant de nous appuyer sur la typologie de compétences douces développée et citées par Thomas Goirand, qui les divise en trois catégories majeures : 1) les soft skills comportementales (qui rassemble la capacité à s'organiser, l'adaptabilité, l'autonomie, le sens des responsabilités, la discipline et l'autodiscipline, la gestion du stress, etc.) ; 2) les soft skills relationnelles (qui comprend la communication, l'esprit d'équipe ou de coopération, l'intelligence émotionnelle (parfois appelée empathie), la négociation, la capacité à déléguer, etc.) ; 3) les soft skills cognitives (qui unit la mémoire, l'attention et la concentration, l'esprit critique, la créativité, la capacité à se remettre en question et à rebondir (résilience), etc.) [3]. Dès lors, il s'avère primordial que chacune de ces directions soit prise en compte durant la formation professionnelle, y compris dans l'enseignement.

En même temps, il va de soi que l'application de la conception « soft skills » est d'autant plus importante dans l'éducation que ce dernier secteur est en train de faire face aux multiples défis requérant sa transformation systématique. Le document élaboré dans le cadre d'un projet conjoint du ministère de l'Éducation et de la Science de l'Ukraine et de l'organisation British Council en Ukraine, intitulé « Le programme typique “ Méthodologie d'enseignement de la langue anglaise ”. Degré baccalauréat universitaire », qui est en vigueur dans l'enseignement supérieur d'Ukraine depuis 2020, entre autres, promeut l'introduction des compétences douces (appelées *life skills* dans le document même) telles que la communication, la coopération, la créativité, l'esprit critique, la littératie informationnelle, la sensibilisation interculturelle, la résolution de problèmes et la gestion du temps [2, p. 115]. Pour atteindre cet objectif, les auteurs du Programme conseillent que l'on pratique des méthodes modernes d'apprentissage et d'enseignement, telles que le travail sur des projets et l'apprentissage basé sur des tâches ainsi que la résolution des problèmes [ibid.].

À l'égard de ce qui vient d'être postulé ci-avant, nous partageons l'avis des chercheurs ukrainiens qui concentrent leur attention sur les effets d'un succès durable auquel l'utilisation d'innovations technologiques pourrait contribuer en partie grâce à l'intégration avec les compétence douces ; par ailleurs, les

avantages de cette approche sont les suivants : l'individualisation de l'éducation, l'augmentation de la motivation et de l'activité cognitive à force de varier des formes de travail, l'intensification du travail en autonomie, l'augmentation du volume de tâches accomplies, l'élaboration du matériel lexical et grammatical à la base des tests et exercices en ligne, etc. [1, p. 96]. Partant de cette position, nous proposons d'envisager le processus de la formation et du développement des compétences douces des futurs enseignants de français langue étrangère tel qu'il se déroule à l'aide des technologies numériques. À titre d'exemple, on a mené une analyse du portail *Le Point du FLE* [4], lequel s'est révélé particulièrement utile pour la recherche des activités qui puissent aider les professeurs à assortir des tâches et exercices suivant leur niveau de difficulté et la compétence langagière qu'ils visent à améliorer. Disposant d'une riche variété de catégories thématiques liées à la culture et civilisation, ce portail au caractère quasi encyclopédique offre la possibilité non seulement d'acquérir des connaissances approfondies de la langue, mais aussi de développer des compétences de communication efficace, la capacité de coopérer en groupe, d'élargir les horizons des étudiants grâce à l'immersion dans le contexte culturel francophone, etc.

Tout bien considéré, on peut constater que l'approche moderne vers la formation des futurs enseignants de français langue étrangère n'est autre chose que la conception intégrale qui rassemble au moins deux aspects – celui de l'acquisition de connaissances en matière de sa spécialisation (comprenant les compétences linguistique, méthodologique, etc.), d'un côté, et celui de l'adaptation sociale, émotionnelle et cognitive d'un individu aux circonstances changeantes de l'espace professionnel, de l'autre. Il est donc recommandé que les compétences douces – ou les « soft skills » – soient introduites de manière cohérente dans le processus éducatif, en particulier avec le recours aux technologies numériques qui permettent de diversifier l'amélioration des compétences sociales des étudiants par l'interaction langagière lors des cours pratiques. Enfin, nous voyons des perspectives de recherches postérieures dans l'élaboration du système d'activités pour former les compétences douces chez les futurs enseignants de français langue étrangère.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гурський І. Ю. Розвиток «soft skills» у процесі фахової підготовки майбутніх учителів англійської мови. *Вісник науки та освіти*. 2023. № (11). С. 88-101. DOI : <http://perspectives.pp.ua/index.php/vno/article/view/4939>.
2. Типова програма «Методика навчання англійської мови». Освітній ступінь бакалавра / Бевз О. та ін. ; кер. проекту : Іваніщева В. Івано-Франківськ : НАІР, 2020. 126 с.
3. Goirand T. Soft skills : la liste complète des 27 compétences douces. *Cegid Digitalrecruiters* : un siti web. URL : <https://www.digitalrecruiters.com/blog/soft-skills-liste-complete-competences-douces> (consulté le 17.04.2024).

4. Le Point du FLE. Apprendre et enseigner le français – FLE. Le Point du FLE : un site web. URL : <https://www.lepointdufle.net/> (consulté le 17.04.2024).

5. Soft skills : c'est quoi exactement ? *CentraleSupélec* : un site web. URL : https://exed.centralesupelec.fr/actualites/les-soft-skills-cest-quoi-exactement/#_ftnref1 (consulté le 17.04.2024).

ЗАСТОСУВАННЯ ПІДХОДУ *DOGME* В НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ В УКРАЇНІ: ПЕРЕВАГИ, ВИКЛИКИ, МОЖЛИВОСТІ

Єлизавета Шкіцька

*магістрантка факультету іноземних мов
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Ірина Задорожна

*докторка педагогічних наук
професорка кафедри англійської філології та
методики навчання англійської мови
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Сьогодні в нашому глобалізованому та мультикультурному світі неможливо уявити життя без іноземних мов (далі ІМ). Їх незнання унеможливорює ефективну комунікацію, взаємодію та співпрацю в багатьох сферах життя сучасної людини. Саме тому питання пошуку досконалого методу чи підходу в навчанні ІМ завжди було і залишається невирішеним для освітян, що й зумовлює актуальність нашої наукової розвідки.

В останні роки все більше зростає потреба в інноваційних підходах, що сприяють залученості студентів до активного навчання і дають змогу довше втримувати їхню увагу. Цим зумовлена популярність підходу до навчання ІМ *Dogme* або, як його ще називають, *викладання без навчальних матеріалів* (Teaching Unplugged).

Уперше цей підхід запропонував методист із Нової Зеландії Скотт Торнбері у 2000 році. У статті «A Dogma for EFL» він висловив своє невдоволення величезною кількістю матеріалів для вивчення ІМ, що спричинює те, що вчителі забувають головну ціль навчання мови — розвиток навичок комунікації в реальних життєвих ситуаціях [7]. З огляду на це освітянин запропонував свій, новий і радикальний на той час, погляд на навчання ІМ «тут і зараз» із використанням для комунікації з учнями

лише доступних під рукою матеріалів, беручи за основу комунікативний підхід. Таке навчання, на думку методиста, спонукає студентів до більшої активності на занятті та сприяє кращому вивченню матеріалу [9].

Натхненням для назви і форми цього підходу став започаткований 1995 року проєкт данських режисерів «Догма 95» на чолі з Ларсом фон Трієром, що пропагував відмову від використання спецефектів у кіно для «порятунку» сучасного кінематографа від штучності та переповненості зайвими елементами, що відволікали увагу глядача від сюжету та героїв [7].

Підхід *Dogme* має багате теоретичне підґрунтя. Він базується на ідеях прогресивної, критичної та гуманістичної педагогіки, що передбачає діалогічну взаємодію вчителя зі студентами за Фрейром (Freire's dialogic model) для ефективного обміну ідеями [8]. До того ж Скотт Торнбері поділяє погляди соціального конструктивізму, емерджентизму і таких сучасних підходів до викладання ІМ, як комунікативний підхід, цільове навчання (Task-Based Learning) та предметно-мовне інтегроване навчання (CLIL). *Dogme* базується на ідеї розвитку мови через соціальну комунікацію та взаємодію [3]. У своїй презентації відомий учитель згадує цільовий підхід до використання мови (Usage-Based), який полягає у вивченні мови шляхом набуття мовного досвіду — через її використання в соціальному та культурному контекстах. А оскільки на заняттях повинна відтворюватися реальна комунікативна ситуація з урахуванням згаданих контекстів, *Dogme* також можна віднести до цього підходу [5].

У 2009 році Скотт Торнбері та Люк Меддінгс спільно видали посібник «Teaching Unplugged. Dogme in English Language Teaching», у якому детально описали принципи та дали методичні рекомендації щодо використання цього підходу в навчанні англійської мови. Самі ж методисти називають *Dogme* «філософією», оскільки цей підхід базується на принципах гуманістичної педагогіки і повинен урахувати особистість студента, його індивідуальні особливості та інтереси, ставлячи в такий спосіб не вчителя, а студента на перше місце в навчальному процесі.

У своїй праці освітяни сформулювали десять ключових принципів цього підходу, з яких виокремили три найголовніші: навчання в діалозі (conversation-driven), навчання без обтяження матеріалами (materials-light), навчання, фокусоване на спонтанному мовленні (focuses on emergent language) [9, с. 8].

З огляду на сказане можна виокремити такі переваги цього підходу.

1. Студентоцентризм. Оскільки *Dogme* базується на засадах гуманістичної педагогіки, центральною фігурою в навчанні постає студент, його очікування та можливості. Це дає змогу активізувати студентів до вивчення ІМ, посилити їхню мотивацію та покращити засвоєння навчального матеріалу.

2. Зосередження на комунікації, а не граматиці. Одним із ключових принципів *Dogme* є навчання шляхом комунікації вчителя зі студентами (conversation-driven learning), що передбачає вивчення

граматики відповідно до поточних потреб студентів для більш ефективного формування іншомовної комунікативної компетенції студентів.

3. Гнучкість у плануванні роботи чи проведенні заняття. Оскільки підхід *Dogme* базується на студентоцентризмі і пропагує незалежність від навчальних матеріалів, учитель може самостійно добирати теми та матеріали для занять, спираючись на інтереси студентів, їхній рівень і враховуючи принцип систематичності.

4. Універсальність. Принципи підходу *Dogme* не базуються на граматичних чи лексичних особливостях тої чи іншої мови, що забезпечує його універсальність.

5. Непереобтяження навчальними матеріалами. Такий підхід допоможе як викладачу, так і студентам більше концентруватися на меті заняття, ніж на матеріалах та формі, оскільки більшість занять, за якими спостерігав Скотт Торнбері, були невдалими чи не досягали поставленої навчальної мети саме через перевантаженість матеріалами й активностями [7].

6. Можливість застосування для навчання студентів різних рівнів володіння ІМ. Здійснені експериментальні дослідження [10; 4; 1; 6] вказують на те, що навчання за підходом *Dogme* може застосовуватися у групах студентів різних рівнів. Цікаво, що саме студенти з невисоким рівнем володіння ІМ виявляють більший інтерес до занять за цим підходом порівняно з традиційними. Також вони демонстрували й кращі навички говоріння та письма [4].

7. Можливість кращої підготовки студентів до іспитів. Як показало дослідження, завдяки використанню описуваного підходу можна допомогти здобувачам освіти краще засвоїти необхідні для успішного складання іспитів лексичні та граматичні структури й уводити їх в активний словниковий запас [1].

Водночас підхід *Dogme* не є досконалим і має недоліки:

1. Сором'язливість здобувачів освіти перешкоджає ефективній комунікації на занятті. На нашу думку, чимала кількість студентів, зокрема українських, невпевнені в собі під час спілкування іноземною мовою, що ставить під загрозу реалізацію одного з найважливіших принципів *Dogme* — навчання в діалозі (*conversation driven learning and teaching*). Використання цього підходу може бути стресовим для студентів в умовах потреби постійної комунікації іноземною мовою, особливо якщо їхній рівень не є для цього достатнім [11, с. 53].

2. Відсутність чіткої структури занять. Згідно з принципами підходу *Dogme* нова лексика та граматики повинна вивчатися вже у процесі комунікації, а не бути відомою і визначеною вчителем заздалегідь, через що існує ризик порушення послідовності у викладі навчального матеріалу [9].

3. Недостатність досвіду викладача для застосування цього підходу. Викладання ІМ із використанням цього підходу може бути складним для вчителів-початківців, оскільки вони ще не мають достатнього

досвіду, щоб реагувати на спонтанні запитання та дотримуватися принципу безпосереднього політематичного спілкування. До того ж використання *Dogme* вимагає від вчителя більшої креативності на заняттях, що може збільшувати рівень стресу вчителів-початківців під час підготовки і проведення таких занять [3].

4. Неінформативне спілкування. На думку британського методиста Джеремі Хармера, існує ризик того, що заняття з використанням діалогічної моделі через незнання ефективних типів діалогу можуть не мати освітньої цінності для студентів і бути мало або зовсім неінформативними [2].

Загалом підхід *Dogme* можна вважати відносно новим у навчанні ІМ. Цей підхід є майже недослідженим в Україні, що створює гостру потребу в подальших наукових дослідженнях його ефективності та можливостей впровадження в український освітній простір.

Як і будь-який підхід, *Dogme* має свої переваги та недоліки, проте з огляду на його гнучкість, студентоцентризм і концентрацію на взаємодії «викладач-студент» він може стати дієвою альтернативою доволі поширеному в Україні традиційному граматико-орієнтованому підходу до навчання ІМ. Деякі елементи *Dogme*, залежно від навчальної мети, можуть бути застосовані в поєднанні з іншими поширеними сучасними методами та підходами. Переваги застосування цього підходу дають змогу покращити засвоєння навчального матеріалу студентами, стимулювати їхню пізнавальну активність, підвищити мотивацію до вивчення іноземної мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Coşkun A. Dogme: What do teachers and students think? *International Journal of Research Studies in Language Learning*. 2017. P. 33-44.
2. Harmer J. *The practice of English language teaching*. London: Pearson, 2007. 448 p.
3. Nguyen N. Q., Phu, H. B. The Dogme approach: A radical perspective in second language teaching in the post-methods era. *Journal of Language and Education*. 2020. P. 173-184.
4. Sayed O. H. Teaching unplugged: Does it have the potential to improve EFL students' speaking skills in a writing class? *Journal of Research in Curriculum, Instruction and Educational Technology*. 2016. P. 93-125.
5. Scott Thornbury «Dogme teaching unplugged» URL: <https://www.youtube.com/watch?v=GgwxmHelxeY> (access date 27.04.2024).
6. Solimani E., Ameri-Golestan, A., & Lotfi, A. Flipped vs unplugged instructions: Sailing EFL learners' oral proficiency through virtual and real learning communities. *International Journal of Instruction*. 2019. P. 459-480.
7. Thornbury S. A dogma for EFL. *IATEFL Issues*. 2000. P. 153. Thornbury S. Dogme: Nothing if not critical. 2009. URL: <https://www.teachingenglish.org.uk/article/dogme-nothing-if-not-critical> (accessdate 25.04.2024).

8. Thornbury S., Meddings L. Teaching Unplugged. Dogme in English Language Teaching, 2009. 104 p.
9. Xerri D. Experimenting with Dogme in a mainstream ESL context. *English Language Teaching*. 2012. P. 59-125.
10. Zhang C. A review of dogme approach: Principles and practices. *International Journal of Linguistics, Literature and Translation*. 2023. P. 51-57.

СУЧАСНІ ІННОВАЦІЙНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ В МЕТОДИЦІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ І ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Олена Андрусишин

*студентка факультету філології і журналістики
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м.Тернопіль, Україна*

Світлана Коновальчук

*кандидатка педагогічних наук
викладачка кафедри романо-германської філології
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м.Тернопіль, Україна*

У сучасному світі, де глобалізація стрімко стирає кордони, володіння іноземними мовами стає не просто корисною навичкою, а й ключовою ланкою професійного успіху. Фахівці різних галузей, незалежно від сфери діяльності, прагнуть досконало володіти мовою, адже це запорука успішного виконання завдань, плідної співпраці з закордонними партнерами та кар'єрного зростання.

Сьогодні доступний безпрецедентний спектр навчальних матеріалів, які роблять процес вивчення іноземних мов захопливим та ефективним. Підручники, аудіо- та відеоматеріали, онлайн-ресурси, мобільні додатки – все це учні або студенти можуть використовувати для вдосконалення своїх мовних навичок. Однак, як показує практика, успіх і досягнення поставлених цілей багато в чому залежать від методів навчання та кваліфікації викладача. Уміння використовувати інформаційні технології та сучасні методики, такі як комунікативний підхід, проектна робота, метод рольових ігор, сприяє швидкому та якісному засвоєнню нового матеріалу. Поєднуючи різні підходи, досвідчений педагог може ефективно реалізовувати конкретні навчальні програми, враховуючи індивідуальні особливості та потреби кожного учня.

Тому вкрай важливо, щоб вчителі та учні були знайомі з новітніми методиками викладання іноземних мов. Постійно вдосконалюється методика викладання, впроваджуються інноваційні розробки, щоб учні отримували найсучасніші знання та навички. [4]

Нові інформаційні технології, такі як Інтернет, аудіо та відео комплекси, мультимедійне навчання, комп'ютерні програми широко використовуються у вищих навчальних закладах. Усі ці технології допомагають створювати додаткові можливості для розвитку творчості учнів, сприяють їх допитливості, виховують інтерес до дослідницької роботи. Крім того, це дає можливість ефективно вирішувати низку таких дидактичних завдань:

- вдосконалення навичок читання;
- поповнення словникового запасу сучасними іншомовними словами;
- вдосконалення навичок монологічного та діалогічного мовлення;
- формування стійкої мотивації до іншомовної діяльності під час обговорення проблем;
- обговорення матеріалів мережі;
- формування стійкої мотивації до іншомовної діяльності під час обговорення проблем, цікавих для всіх;

Інноваційні методи навчання іноземних мов, які базуються на інноваційному підході, спрямовані на розвиток і самовдосконалення особистості, на розкриття її резервних можливостей і творчого потенціалу. Сучасна комунікативна методика пропонує широке впровадження в навчальний процес активних нестандартних методів і форм роботи для кращого свідомого засвоєння матеріалу. На практиці досить ефективними виявилися такі форми роботи: індивідуальна, парна, групова й робота в команді. Найбільш ефективними є такі форми парної та групової роботи:

- внутрішні (зовнішні) кола (inside / outside circles);
- мозковий шторм (brain storm);
- читання зигзагом (jigsaw reading);
- обмін думками (think-pair-share);

Сучасний підхід до викладання іноземних мов відзначається ретельним доббором методів та інноваційних підходів, які ґрунтуються на активному використанні сучасних інформаційних технологій та врахуванні актуальних трендів. Цей процес спрямований на підготовку фахівців різних галузей, які володіють не лише мовними навичками, але й навичками комунікації, критичного мислення та творчого підходу до вирішення проблем. [2,3]

Основні цілі сучасного викладання іноземних мов:

Формування вторинної мовної особистості: Навчання спрямоване на те, щоб учні не просто вивчили нову мову, а й навчилися мислити та відчувати нею. Це передбачає відділення нової мови від рідної, щоб

уникнути помилок у сприйнятті та сформуванню власний стиль використання мови.

Розвиток комунікативних навичок: Сучасні методи навчання роблять акцент на практичному використанні мови в реальних комунікативних ситуаціях. Учні навчаються спілкуватися, вести дискусії, висловлювати свою думку та розуміти інших.

Виховання самостійності: Важливим аспектом сучасного викладання є розвиток автономності учнів. Їм надається можливість самостійно вивчати мову, використовуючи різноманітні ресурси та обираючи власний темп та методи навчання:

- Створення комфортної та сприятливої атмосфери для учня, сприяння природнього інтересу і бажання вивчати нову іноземну мову.
- Залучення емоцій, почуттів, переживань до навчального процесу для стимулювання вербальних, письмових і творчих здібностей.
- Використання когнітивного підходу в навчальному процесі.
- Заклик до самостійної роботи з мовою на рівні емоційних і фізичних можливостей.

Досягненню цих цілей можуть сприяти різні форми роботи. Незважаючи на те, що завдання розвитку самоконтролю та самооцінки в процесі вивчення іноземної мови є складним, трудомістким і вимагає протиставлення себе традиційним методам навчання, виявлення слабких і сильних сторін своїх іншомовних комунікативних навичок, порівняння поточного рівня володіння мовою з особисто визначеним ідеальним рівнем володіння іноземною мовою і є важливим елементом розвитку автономії у навчанні, оскільки дозволяє студентам розробляти власні критерії оцінювання для визначення моніторингу своїх успіхів у навчанні. З практичного досвіду можна зробити висновок, що особистість та інтереси студентів мають безпосередній вплив на якість розуміння іноземної мови. З цією метою важливо використовувати різноманітні методи та інструменти навчання. [1,4] Сучасні інноваційні освітні технології революціонізують методику викладання іноземних мов, пропонуючи динамічні та захоплюючі альтернативи традиційним методам. Ці технології не лише доповнюють навчання, а й ґрунтовно змінюють підхід до засвоєння мови та розвитку міжкультурної комунікації. Завдяки віртуальній та доповненій реальності, мобільним додаткам, соціальним мережам, інтерактивному контенту та аналітиці великих даних, вивчення іноземної мови стає більш захоплюючим, ефективним та персоналізованим.

Інноваційні технології надають вчителям нові інструменти для створення середовища, яке сприяє активному залученню учнів, практиці спілкування з носіями мови, розвитку міжкультурної обізнаності та навичок критичного мислення. Використання цих технологій готує учнів до успішного спілкування та взаємодії в глобалізованому світі. [4,5]

ЛІТЕРАТУРА

1. Сумський національний аграрний університет.
URL: <https://repo.snau.edu.ua/bitstream/123456789/5964/1/Щербина%20Ю.%20М.%20Інноваційні%20освітні%20технології.pdf> (дата звернення: 23.04.2024).
2. Репозитарій Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка: Главная страница.
URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/15748/1/120_Beliavska.pdf (дата звернення: 23.04.2024).
3. СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.
URL: <http://conf.vntu.edu.ua/humed/2010/txt/Yarmolenko.php> (дата звернення: 23.04.2024).
4. View of Innovative Methods of Foreign Languages Teaching. *i-SCHOLAR*.
URL: <https://ischolar.sscldl.in/index.php/indjst/article/view/134377/122668> (date of access: 23.04.2024).
5. A Consortium of American Referred Publications.
URL: <https://www.universitypublications.net/ijas/1001/pdf/S7Y14.pdf> (дата звернення: 23.04.2024).

**ІННОВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ:
ПІДХІД ДО РОЗВИТКУ МОВЛЕННЄВИХ НАВИЧОК У
СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ**

Тетяна Олендр

*кандидатка педагогічних наук,
доцентка кафедри іноземних мов*

*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Ірина Цар

*кандидатка педагогічних наук,
доцентка кафедри іноземних мов*

*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

У сучасному світі, де глобалізація та міжкультурне спілкування стають невід'ємною частиною нашого щоденного життя, володіння іноземними мовами набуває все більшої ваги. Поряд із традиційними методами вивчення, нові інноваційні стратегії навчання іноземним мовам швидко набувають популярності та визнання. Особливо важливим є

розвиток мовленнєвих навичок, що вимагає від учасників освітнього процесу адаптації до сучасних вимог та викликів. У цьому контексті вивчення та аналіз інноваційних стратегій навчання іноземних мов є предметом досліджень сучасних науковців та педагогів-практиків. За останні десятиліття дослідники все частіше визнають, що для покращення ефективності навчання іноземних мов та оптимізації методик необхідно розуміти тісний зв'язок між усіма аспектами мовленнєвої діяльності в повсякденному житті.

У взаємопов'язаному навчанні, усі аспекти мовленнєвої діяльності вивчаються одночасно та урівноважено, базуючись на загальному мовному матеріалі і відповідному послідовно-часовому розподілі. Під час вивчення конкретної теми читання, слухання, письмо та усна мова можуть виступати як мета навчання або засіб, що дозволяє аналізувати та вивчати лексико-граматичний матеріал, залучаючи аудитивний, візуальний та моторний аспекти.

Мовленнєва діяльність поділяється на дві основні категорії: продуктивні (говоріння та письмо) і рецептивні (аудіювання та читання). Перші включають створення та передачу інформації, в той час як другі спрямовані на сприймання та розуміння інформації [2].

Серед стратегій навчання виділяють стратегії для аудіювання, читання, письма та говоріння, що формують окремий блок комунікативних стратегій, в той час як лексика, граматики є важливими аспектами мови, які використовуються в усіх видів мовленнєвої діяльності [1].

Ефективне використання стратегій слухання сприяє кращому сприйняттю та розумінню мови і може бути успішно інтегроване в заняття з іноземної мови за допомогою різноманітних вправ та завдань, спрямованих на розвиток цих навичок. Ці стратегії допомагають студентам концентруватися на головному, виокремлювати ключову інформацію, передбачати зміст тексту, покращувати запам'ятовування та зберігати інтерес до матеріалу. Важливо пам'ятати, що залежно від індивідуальних особливостей навчання, рівня розвитку та віку студента доцільно застосовувати різні стратегії та визначити, які саме з них найбільш ефективні для кожної конкретної ситуації. Загалом, використання стратегій слухання є важливим елементом процесу вивчення іноземної мови.

Стратегії навчання читання є надзвичайно важливими і можуть бути використані в поєднанні відповідно до потреб. Загалом, стратегії навчання читання та аудіювання можуть переплітатися, проте основна відмінність полягає у тому, що при читанні немає часового тиску, і текст можна перечитувати кілька разів.

Стратегії навчання говоріння сприяють розвитку мовної компетентності на різних рівнях. Прослуховування, перефразування та мімікація, сприяють комплексному розвитку комунікативних навичок у іноземній мові. Викладачам необхідно створювати умови для активного

освітнього процесу, забезпечувати відповідну навчально-дидактичну базу та вибирати оптимальні навчально-методичні матеріали.

Використання стратегій навчання письма сприяє формуванню мовної грамотності в іноземній мові. Це сприяє не лише правильності тексту, але і його зрозумілості та логічності, розвиваючи ключові навички для успішного письма та усного висловлення. Письмове мовлення є процесом на трьох рівнях: планування смислового змісту тексту, вираження цього змісту мовними засобами та контроль написаного тексту [3].

Ефективне навчання мовленнєвих навичок вимагає активної участі як викладача, так і студента. Викладачі відіграють ключову роль у створенні стимулюючої та мотивуючої навчальної атмосфери, а студенти повинні активно залучатися до вивчення та вдосконалення своїх мовленнєвих навичок.

Сучасні технології, такі як мобільні додатки, онлайн-ресурси та віртуальні платформи, відкривають нові можливості для навчання мовленнєвих навичок. Вони дозволяють студентам отримувати доступ до аутентичних мовних матеріалів та виконувати практичні вправи в будь-який час і в будь-якому місці. Розвиток мовленнєвих навичок у сучасному освітньому середовищі є актуальним завданням, яке потребує пошуку та застосування інноваційних стратегій навчання. Використання інтегрованого підходу, активна участь вчителів та студентів, а також використання сучасних технологій є ключовими складовими успішного розвитку мовленнєвих навичок у сучасному освітньому процесі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Морська Л. І. Сутність і визначення комунікативних стратегій у професійному дискурсі. *Наукові записки. Серія: Педагогіка*. 2012. № 3. С. 67-74
2. Rampillon U. *Lernen leichter machen, Deutsch als Fremdsprache*. München: Max Hueber Verlag, 1995.
3. Rampillon U. *Lernstrategien im autonomen Lernprozess. Der Fremdsprachliche Unterricht*. 2003.No.6. S. 41-43.

ІНТЕГРАЦІЯ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ: МОДЕРНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Людмила Терновська

*магістрантка факультету іноземних мов
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна
засновниця мовного онлайн-проєкту Life-Set,
м. Варшава, Польща*

Богдана Стефанчук

*асистентка кафедри романо-германської філології
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Кризові ситуації в усьому світі та в Україні, такі як пандемія COVID-19, воєнний стан тощо стали стресом для всіх учасників освітнього процесу. Швидкий перехід до нових робочих режимів, використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій разом із різними психологічними та емоційними станами вчителів та учнів стали викликами для освіти кінця другого десятиліття 21-го століття. Важливим є питання створення безпечного та комфортного освітнього середовища для забезпечення якісного навчання, розвитку компетентностей та підтримки як учнів, так і вчителів.

Сучасний світ, насичений швидкими змінами технологій та глибокої інтернаціоналізації, ставить перед собою виклик підвищити ефективність системи освіти, зокрема, у викладанні іноземних мов. Інтеграція новітніх технологій у навчальний процес відкриває перед нами безліч можливостей для створення динамічного, інтерактивного та інноваційного середовища для вивчення мов. Використання новітніх технологій може модернізувати процес викладання іноземних мов та покращити результати навчання.

Зокрема, для вчителів у дистанційному навчанні важливо ознайомитися з різними підходами, стратегіями та інструментами для оцінювання. Це включає вивчення стратегій для розвитку усного та писемного мовлення, усної, письмової та онлайн взаємодії, граматики та лексики. Важливо розуміти принципи, цифрові компоненти, можливості інтеграції, поєднання режимів та форматів [1]. Хоча технологія не є методологією, викладачі використовують її, щоб покращити свою роботу. Використання цифрових технологій, інтернету та електронних засобів комунікації вже стали нормою сучасності, тому вчителі іноземних мов повинні знати, як використовувати технології та як їх інтегрувати в свої навички викладання. Інтерактивні дошки можуть залучити та мотивувати

учнів у класі. Наприклад, учні легко можуть вивчати вимову за допомогою смартфона або дошки, незважаючи на те, що вчитель не є носієм мови. Коли вчителі допомагають своїм учням використовувати технології, вони можуть отримати велике задоволення для досягнення кращих результатів.

Розглянемо деякі можливості використання інноваційних технологій:

Інтерактивність та захопленість: однією з основних переваг новітніх технологій у викладанні іноземних мов є їхня здатність створювати інтерактивні та захоплюючі навчальні досвіди. Від інтерактивних вправ на мобільних додатках до віртуальних екскурсій у культурні центри світу, нові технології дозволяють студентам поглиблювати свої знання мови у захоплюючий спосіб.

Персоналізація навчання: інтеграція штучного інтелекту у навчальні програми дає можливість персоналізувати навчання кожного студента відповідно до його потреб, рівня знань та індивідуальних цілей. Адаптивні програми навчання можуть враховувати швидкість засвоєння матеріалу кожним студентом і автоматично адаптувати програму навчання [2]. Поява технології штучного інтелекту (ШІ) допомагає як учням, так і викладачам у вивченні іноземної мови за допомогою системи управління навчанням, оскільки вона покращує формування навичок говоріння, письма, читання та аудіювання, а також забезпечує достатньо легкий, цікавий та персоналізований досвід навчання [5].

Глобальний доступ до навчальних ресурсів: онлайн-платформи та веб-додатки надають студентам з усього світу доступ до великого обсягу навчальних ресурсів для вивчення іноземних мов. Вони можуть використовувати відеоуроки, інтерактивні вправи, аудіо та текстові матеріали, щоб покращити свої мовні навички, незалежно від місця проживання.

Розвиток комунікативних навичок: завдяки використанню відеоконференцій та чат-програм, студенти можуть вільно спілкуватися мовою з носіями мови та співрозмовниками з усього світу, що сприяє подальшому розвитку їхніх комунікативних навичок.

Перед нами стоїть ряд викликів до опрацювання:

1. Технологічна компетентність викладачів: багато викладачів іноземних мов можуть відчувати себе невпевнено у використанні новітніх технологій у навчальному процесі.
2. Доступність технічних засобів: не у всіх установах освіти є достатньо технічних засобів та доступу до Інтернету для ефективного впровадження новітніх технологій.
3. Підготовка навчальних матеріалів: розробка та адаптація навчальних матеріалів для використання з новітніми технологіями може вимагати значних зусиль та ресурсів.

Перспективи впровадження:

1. Підвищення якості навчання: використання новітніх технологій може покращити якість навчання, забезпечуючи студентам доступ до більш різноманітних та ефективних методик вивчення мови.
2. Розвиток мовної компетенції: інтерактивність та персоналізація навчання допомагають студентам активно розвивати мовну компетенцію та комунікативні навички.
3. Зменшення географічних та культурних бар'єрів: завдяки глобальному доступу до ресурсів і можливості взаємодії зі співрозмовниками з різних країн, новітні технології сприяють зменшенню географічних та культурних обмежень у навчанні мови.

Висновки. Інтеграція новітніх технологій у викладання іноземних мов відкриває безліч можливостей для модернізації освітнього процесу. Від інтерактивних вправ та ігор до персоналізованих програм навчання та глобального доступу до навчальних ресурсів, нові технології допомагають створити стимулююче та ефективне середовище для вивчення мови. Далі вивчення цього напряму та постійний пошук нових інновацій можуть значно покращити результати навчання іноземних мов у майбутньому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2023/2024 навчальному році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://osvita.ua/doc/files/news/899/89974/IMR-2023-2024-Inozemni_movy_12_09_2023_1.pdf
2. Мар'єнко М. В. Штучний інтелект та відкрита наука в освіті [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/368846455_STUCNIJ_INTELEKT_T_A_VIDKRITA_NAUKA_V_OSVITI
3. Скуратівська М. О. Викладання іноземних мов та мережа Інтернет [Електронний ресурс] / М. О. Скуратівська. – Режим доступу: <http://intkonf.org/skurativska-mo-vikladannya-inozemnih-mov-ta-merezha-internet>
4. Чередніченко Г.А. Мультимедійні технології у процесі викладання дисципліни «іноземна мова» у вищих технічних навчальних закладах / Г.А.Чередніченко, Л.Ю.Шапран, Л.І.Куниця // Наукові записки. Серія: Педагогіка. Тернопільський національний педагогічний університет ім.В.Гнатюка. – 2011. – №4. – С.134-138
5. Dashty Ismil Jamil, Nadire Cavus, Oluwafemi Oke The impact of Artificial Intelligence in foreign language learning using learning management systems: a systematic literature review [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/372036637_THE_IMPACT_OF_ARTIFICIAL_INTELLIGENCE_IN_FOREIGN_LANGUAGE_LEARNING_USING_LEARNING_MANAGEMENT_SYSTEMS_A_SYSTEMATIC_LITERATURE_REVIEW

6. Shodiyeva G.N., Rashidova Z.N., Rashidova K.N. Innovative approaches in foreign language teaching. International journal of social science & interdisciplinary research. 2022. Vol. 11, No 5. P. 19–21. URL: <http://www.gejournal.net/index.php/IJSSIR/article/view/453>

THE INTEGRATION OF TECHNOLOGICAL TOOLS WITHIN THE COMMUNICATIVE FRAMEWORK FOR FOREIGN LANGUAGE ACQUISITION IN HIGHER EDUCATION

Olesia Shtaniuk

PhD in Philology

Assistant Professor

Ukrainian and Foreign Languages Department

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

Ternopil, Ukraine

In today's globalised world being able to speak another language is more important than ever. It helps you to communicate and understand other cultures. In higher education, the communicative approach is the most common way of teaching languages, thus students learn by using the language in real situations and contexts. At the same time, technology has changed education. It has made it easier to use new tools and resources to teach languages. This article looks at how technology and the communicative approach work together in foreign language learning at university. It explains how these two things are connected and what this means for language teaching and learning. The communicative approach is based on the idea of communicative competence, which was first put forward by M.Canale and M.Swain in 1980 [2]. This covers grammatical competence, sociolinguistic competence, discourse competence and strategic competence. This holistic view of language proficiency emphasises the ability to effectively convey and interpret messages in diverse social and cultural contexts. At the same time, integrating technology into language education aligns with constructivist theories of learning, which emphasise active engagement, collaboration, and authentic experiences. By providing learners with access to authentic language materials, opportunities for interaction, and personalised feedback, technology complements the communicative approach by scaffolding learners' language development and promoting learner autonomy.

Technological advances have transformed language education, by offering a variety of tools and resources to enhance the learning process [1]. Below we will look at some of the key modalities and their contribution to language learning in higher education.

Multimedia resources cover a wide range of materials, including videos, audio recordings, interactive simulations and digital textbooks. These resources

provide students with authentic language and give opportunities to practice listening, speaking, reading and writing skills in a range of contextually relevant situations. For example, watching foreign films with subtitles allows students to learn about natural language usage and cultural nuances, and interactive language learning apps provide engaging vocabulary and grammar exercises.

Online platforms are really important for helping people learn languages outside of the classroom. Websites like *Duolingo* and *Rosetta Stone* offer interactive lessons and exercises that are tailored to the level of the learner and their learning objectives. Virtual language exchange communities like *Tandem* and *HelloTalk* connect learners with native speakers all over the world – so they can practise their language and exchange ideas with people from different cultures. These platforms help learners to learn together and to communicate in the target language.

Virtual classrooms use video conferencing technology to let students and teachers chat and work together in real time. Platforms like *Zoom* and *Google Meet* let students take part in live discussions, group activities and interactive language exercises from anywhere with an internet connection. Virtual classrooms help teachers reach students all over the world, which makes language education more accessible and inclusive.

Mobile applications have totally transformed language learning by giving learners access to learning materials and interactive exercises whenever and wherever they want [3].

Language learning apps like *Babbel* and *Memrise* offer games, flashcards and quizzes to keep learners engaged and reinforce language skills. Mobile apps are suited to self-directed learning and personalised study plans, so learners can practise language skills at their own pace and convenience. Furthermore, new developments in mobile technology, such as augmented reality (AR) and virtual reality (VR), provide immersive language learning experiences that simulate real-world contexts and scenarios.

New technology, including artificial intelligence (AI) and natural language processing (NLP), could make language learning more personal and adaptable. AI-powered language learning platforms can analyse learners' performance data and give them targeted feedback and suggestions for improvement. NLP technologies can be used to create intelligent language tutors and chatbots that engage learners in natural language interactions and simulate authentic communication scenarios. These advancements have the potential to revolutionize the way languages are taught and learned in the digital age.

In conclusion, technology can help students learn languages in higher education. By using multimedia, online platforms, virtual classrooms, mobile apps, and new technology, educators can create engaging and interactive learning environments that help students learn languages, understand other cultures, and communicate with people from different cultures. As technology keeps on developing, it's really important for educators to keep up with the latest trends

and best practices in technology-enhanced language instruction. This helps to make sure that language education is effective and inclusive for all learners.

REFERENCES

1. Altun, M., & Khurshid Ahmad, H. (2021). The use of technology in English language teaching: a literature review. *International Journal of Social Sciences & Educational Studies*, 8(1), 226-232.
2. Canale, M., & Swain, M. (1980). Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing. *Applied Linguistics*, 1(1), 1-47.
3. Stockwell, G. (2010). Using mobile phones for vocabulary activities: Examining the effect of the platform. *Language Learning & Technology*, 14(2), 95-110.

СУЧАСНІ ІННОВАЦІЙНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ В МЕТОДИЦІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Марія Метельська

*студентка факультету філології і журналістики
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна*

Світлана Коновальчук

*кандидатка педагогічних наук
викладачка кафедри романо-германської філології
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Володіння іноземною мовою має важливе значення для міжнародного спілкування. Воно дозволяє не лише вивчати культуру та менталітет носіїв мови, але й розширює наш світогляд. Крім того, це сприяє взаємному духовному збагаченню, оскільки забезпечує обмін знаннями про нашу країну та культуру.

Сучасний світ переживає еру технологій, яка впливає на всі аспекти нашого життя, включно з освітою. Однією з найсуттєвіших змін є використання інформаційних технологій у навчанні іноземних мов. Інформаційні технології змінюють традиційні методи навчання та надають студентам і викладачам нові можливості для ефективного навчання та взаємодії.

Використання сучасних інформаційних технологій на заняттях із вивчення іноземних мов – це актуальне і одночасно складне питання для викладачів. Задача інтеграції цих технологій у методику викладання іноземних мов почалася ще з 1980-х років. Сьогодні використання інформаційних технологій стало невід'ємною умовою успішного навчання іноземних мов [1]. Тому, в сучасних умовах викладач іноземної мови повинен мати не лише глибокі знання у своїй галузі, але й бути озброєним сучасними комунікативними методиками та активно використовувати інформаційні технології на всіх етапах навчання. Це стає необхідною вимогою сучасності.

Впровадження та застосування комп'ютерних навчальних програм на заняттях англійської мови можна розглядати як:

1. Ефективний допоміжний технічний наочно-слуховий засіб, який допомагає студентам візуалізувати та почути мовні концепції через інтерактивні вправи та відеоматеріали.

2. Допоміжний засіб учбово-пізнавальної діяльності студентів, оскільки він допомагає створити структуроване та систематизоване середовище для засвоєння нового матеріалу.

3. Засіб підвищення мотивації та бажання студентів вивчати англійську мову, оскільки він може надати цікаві та захоплюючі завдання, що стимулюють навчання.

4. Швидкий та ефективний засіб оцінювання та контролю знань, вмінь та навичок студентів, через можливість проведення онлайн тестувань та відстеження прогресу навчання.

5. Засіб підвищення інтерактивної та комунікативної діяльності, наприклад, через можливість виконання спільних завдань у віртуальних середовищах або спілкування з іншими студентами та викладачами через спеціалізовані платформи чи форуми.

Давайте розглянемо, як саме інформаційні технології змінюють ландшафт викладання іноземних мов.

- Інтерактивні Програми та Додатки: Однією з ключових переваг інформаційних технологій є наявність інтерактивних програм та мобільних додатків для вивчення мов. Додатки, такі як Duolingo, Rosetta Stone та Babbel, використовують ігровий підхід для навчання мови, надаючи користувачам різноманітні вправи, тести та віртуальні уроки. Це не лише зробило процес навчання більш цікавим, а й дозволило студентам вивчати мову у будь-який зручний для них час та місце, користуючись своїми смартфонами чи планшетами.

- Відео- та Аудіоуроки: Іншою важливою складовою сучасного викладання мов є використання відео- та аудіоуроків. Ці ресурси дозволяють студентам слухати носіїв мови та спостерігати за їх вимовою та використанням мовленнєвих структур. Платформи, такі як YouTube, Netflix або платформа Listen in English [4]. Вона надає безліч відеоуроків на різні

теми та на різні рівні вивчення мови. Після перегляду відео, ви можете перевірити себе, зробивши завдання різних видів.

- **Віртуальна Комунікація:** Інформаційні технології також надають різні способи спілкування між студентами та викладачами. Віртуальні класи, відеоконференції, чати та форуми дозволяють студентам взаємодіяти з носіями мови та іншими студентами з усього світу, що сприяє розвитку навичок мовлення та розуміння мови в реальному часі. Як приклад, додаток HelloTalk [3]. Він розроблений спеціально для мовного обміну по типу месенджера. На ньому доступно більш як 150 різних мов, і понад 40 мільйонів зареєстрованих користувачів, з якими можна спілкуватися в чаті, голосовими повідомленнями та навіть здійснювати відеодзвінки. До того ж комунікацію полегшують спеціальні інструменти, як-от вбудований переклад, транслітерація тощо.

Варто зазначити, що мультимедіа дозволяє учням використовувати майже всі органи чуття, поєднуючи друкований текст, графічні зображення, рухоме відео, нерухомі зображення і звук для створення "віртуальної реальності" реального спілкування. Доведено, що використання мультимедійних матеріалів і комп'ютерних мереж скорочує час навчання втричі і підвищує рівень запам'ятовування на 30-40% завдяки одночасному використанню зображень, звуку і тексту [2].

Отже, можна зробити висновок, що сучасні інноваційні технології відіграють важливу роль у процесі вивчення іноземних мов. Вони відкривають широкі можливості для легкого запам'ятовування нових маркерів і мовних структур, сприяючи глибокому засвоєнню «живої» мови та розвитку мовлення. Залучення сучасних технологій у навчальний процес створює цікаву та ефективну форму подання інформації, що розширює навчальну програму та поглиблює занурення учнів у мовне середовище. Це має велике значення для успішного вивчення іноземної мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пономаренко Н. Г. Комп'ютер та Інтернет на заняттях з іноземної мови / Н. Г. Пономаренко // Матеріали Причорноморської регіональної наук.-практ. конф. проф.-викл. складу, Миколаїв, 2012. – Миколаїв : МНАУ, 2012. – С. 105-110.

2. Чередніченко, Г. А. Мультимедійні технології у процесі викладання дисципліни "Іноземна мова" у технічних вищих навчальних закладах / Г. А. Чередніченко, Л. Ю. Шапран, Л. І. Куниця // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Педагогіка / гол. ред. Г. Терещук ; редкол.: Л. Вознюк, В. Кравець, В. Мадзігон [та ін]. – Тернопіль, 2011. – № 4. – С. 134-138.

3. URL:<https://www.oratorica.ua/ua/blog/krasch--nternet-resursi-dlya-sp-lkuvannya-z-nos-yami-angl-ysko-movi> (дата звернення: 23.04.2024).

4. URL: <https://listeninenglish.com/> (дата звернення: 23.04.2024).

**OUTILS MULTIMÉDIAS ET MOTIVATION ETUDIANTE EN
APPRENTISSAGE DES LANGUES ÉTRANGÈRES**

Svitlana Namestiuk

*Maître de conférences du Département des langues étrangères,
L'Université d'Etat de Médecine de Bucovine
Chernivtsi, Ukraine*

Olena Stefurak

*Maître de conférences du Département de philologie romane et de traduction
Université nationale de Chernivtsi Yurii Fedkovych
Chernivtsi, Ukraine*

Les phénomènes de mondialisation et l'augmentation du nombre de moyens de communication ont conduit à un essor considérable de l'utilisation des ressources multimédias dans l'enseignement et l'apprentissage des langues étrangères. Comme le succès de l'apprentissage d'une langue étrangère est lié à l'évaluation de l'environnement d'apprentissage, et que les ressources multimédias modifient indéniablement cet environnement, l'intégration des outils multimédias et des TIC dans l'enseignement et l'apprentissage devrait avoir un impact sur la motivation et, par conséquent, sur la réussite de l'apprentissage. De plus, dans le contexte des innovations pédagogiques, l'apprentissage devrait être atteint par tous les acteurs des relations éducatives. Dans ce sens, cette recherche vise à répondre au besoin d'analyser l'utilisation des ressources multimédias dans le contexte des innovations éducatives à travers l'évaluation de l'apprentissage. Le présent travail est une recherche sur le terrain. En particulier, la recherche vise à vérifier la perception par les enseignants du rôle de l'étudiant dans l'apprentissage des langues étrangères dans l'enseignement supérieur, ainsi que les résultats d'apprentissage obtenus par ces mêmes sujets après la mise en œuvre de l'innovation pédagogique en utilisant des ressources multimédias.

Les résultats de recherches montrent que la perception de l'apprentissage, l'intérêt et la satisfaction varient en fonction du sexe des étudiants. L'utilisation de supports multimédias conformément à la méthode d'enseignement a un impact sur la perception des rôles respectifs entre l'enseignant et l'étudiant [1, p. 190]. Le changement des rôles des étudiants s'accompagne d'un changement des rôles des enseignants. Le changement des rôles des étudiants est accompagné d'une certaine résistance de la part de certains d'entre eux. Le principal résultat obtenu par les étudiants est lié au développement de l'autonomie et concerne peu l'étude de la matière en elle-même.

Les phénomènes de la mondialisation et de renforcement de la communication ont conduit à d'importants changements dans le domaine de l'enseignement des langues étrangères. En raison de cela, dans tous les pays européens, le nombre d'heures consacrées à l'apprentissage des langues étrangères

a augmenté. En fait, il faut environ 5000 heures de temps concentré pour maîtriser une langue étrangère et environ 1200 heures pour des connaissances élémentaires [2, p. 20]. Ainsi, l'apprentissage d'une langue étrangère nécessite beaucoup d'heures, et ces heures doivent être productives pour que l'étudiant moyen puisse progresser et communiquer facilement dans la langue étrangère. En plus du nombre d'heures d'enseignement, il convient également de prendre en compte l'environnement de l'étudiant et sa motivation. De nombreuses études dans le domaine de l'enseignement soulignent le rôle fondamental de la motivation dans l'apprentissage d'une langue étrangère. En fait, dans un environnement monolingue, la motivation est la variable la plus influente dans l'apprentissage d'une langue. Du point de vue de la motivation, la grande majorité des étudiants reconnaissent la valeur de l'apprentissage des langues étrangères. Cependant, tout le monde n'est pas prêt à consacrer le temps et l'énergie nécessaires pour apprendre une langue étrangère. Une partie du problème de la motivation académique réside dans la capacité à fournir des efforts constants pour accomplir des tâches qui ne sont pas attrayantes ou intéressantes. En général, sans investissement et effort, le succès vient lentement.

Bien que les investissements et l'engagement dans l'apprentissage soient cruciaux pour une réussite scolaire, les résultats de certaines recherches montrent que de nombreux étudiants ne fournissent que peu d'efforts, voire aucun, dans l'apprentissage d'une langue étrangère [3, p. 42]. Dans ce contexte, il est nécessaire d'examiner une approche d'enseignement et de motivation plus pertinente pour l'enseignement des langues étrangères. Plus précisément, l'enseignement des langues étrangères restera un échec tant qu'une position de perfectionnement continu des méthodes éclectiques n'aura pas été adoptée et tant que les meilleures pratiques technologiques n'auront pas été intégrées [4, p. 225]. Ainsi, comment motiver les étudiants à apprendre une langue étrangère et à améliorer leur compréhension ? Nous pensons que les ressources multimédias ont un énorme potentiel en matière de motivation dans l'éducation. En réalité, les innovations, les améliorations et l'utilisation des TIC et des ressources multimédias sont recommandées non seulement pour leur impact positif sur l'apprentissage, mais aussi pour leur capacité à stimuler la motivation des étudiants. Cependant, la stratégie influence davantage la motivation des étudiants que l'utilisation de logiciels ou de matériel informatique.

Ainsi, l'utilisation de ressources multimédias dans l'apprentissage des langues étrangères doit faire partie d'une approche pédagogique qui favorise l'apprentissage et ne se limite pas à un simple rôle de support à l'enseignement. La question de recherche qui a défini cette approche était formulée comme suit : Quels changements apporte l'innovation pédagogique en utilisant des ressources multimédias dans la réalité de l'enseignant et de l'étudiant ? Plus précisément, les objectifs de la recherche étaient d'évaluer l'innovation pédagogique basée sur des ressources multimédias à travers la perception par les étudiants des résultats d'apprentissage obtenus, ainsi que d'établir le rôle de l'étudiant dans l'enseignement-apprentissage.

L'étude a permis de mesurer les avantages de l'innovation pédagogique par rapport aux méthodes traditionnelles d'enseignement, ainsi que d'évaluer la qualité de l'apprentissage académique atteinte par les étudiants après sa mise en œuvre. Les résultats montrent que l'approche recommandée n'a pas eu un impact significatif sur la perception par les étudiants de la qualité de leur apprentissage ou du niveau de maîtrise de la discipline, par rapport à ce qui avait été réalisé à l'école. Cependant, les résultats montrent clairement une augmentation de la motivation des étudiants et le développement de l'autonomie parmi les étudiants, les incitant à s'impliquer activement dans le travail d'équipe. Ainsi, l'introduction d'innovations multimédias a réellement un impact positif sur la motivation. Le travail a également révélé des différences dans les attitudes des filles et des garçons à l'égard de l'utilisation de ressources multimédias.

Ainsi, ce ne sont pas tant les aspects technologiques que la gestion et l'organisation du travail avec les ressources qui sont cruciaux. La recherche confirme l'importance de prendre en compte les caractéristiques, les compétences et les croyances des enseignants impliqués dans un tel processus d'innovation. De plus, les différences d'opinions et d'attitudes des étudiants soulignent la nécessité d'un environnement d'apprentissage qui soutienne et réponde à leur diversité.

RÉFÉRENCES

1. Bazhenkov I., Shaposhnykova O. S. Information and communication technologies as a tool of strategy for ensuring the higher education adaptability to the digital economy challenges. *International Journal of Computer Science and Network Security*, 2021. 21(8), 187–195. <https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2021.21.8.25>
2. Budiarti Y. Language Learning Strategies, Gender, and Motivation in Foreign Language Context. *Journal of English as A Foreign Language Teaching and Research*, 2022. 2(1), 19-33. <https://doi.org/10.31098/jefltr.v2i1.780>
3. Chernenko A. Information and Digital Competence as a Key Demand of Modern Ukrainian Education. *Educational Challenges*, 2021. 26(2), 38-51. <https://doi.org/10.34142/2709-7986.2021.26.2.04>
4. Deda R., Kolesnyk T. Digital Technologies of Learning Foreign Languages in Postgraduate Education. *Education-TechnologyIT*, 2019. 10(1), 224–231. <https://doi.org/10.15584/eti.2019.1.29>

**ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ДЛЯ ПОКРАЩЕННЯ
ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ В МЕТОДИЦІ ВИКЛАДАННЯ
АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ**

Ірина Сабаль

*студентка факультету філології і журналістики
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Світлана Коновальчук

*кандидатка педагогічних наук
викладачка кафедри романо-германської філології
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Термін "інновація" походить з латинської мови і в перекладі означає впровадження новаторських ідей, зміну або введення нових підходів. У педагогічному контексті, інновація відображає новаторські практики, спрямовані на покращення процесів та результатів навчання та виховання.

Мета – проведення аналізу ключових понять, пов'язаних із визначеною темою використання сучасних технологій, а саме ролі та місця сучасній шкільній освіті на базі інноваційних методів навчання. Збагатити розуміння сучасних тенденцій у галузі освіти, що дозволить кращому сприйняттю та запам'ятовуванню іноземних мов.

За висловом Бистрової Ю.В., поняття "інноваційні методики викладання" має складну структуру, оскільки охоплює всі нові та ефективні підходи до проведення освітнього процесу, що стосуються здобуття, передачі та вироблення знань. Ці підходи сприяють активізації та удосконаленню навчання, розвивають творчий підхід та особистісний потенціал студентів у вищій освіті. [1, с. 29]

Розглянемо інноваційні методи навчання, які дозволяють використовувати нові технології викладання для покращення якості уроків англійської мови.

Контекстне навчання - підхід, який базується на інтеграції різних видів діяльності учнів, таких як навчальна, наукова та практична. Основною ідеєю цього підходу є створення навчального середовища, в якому студенти вивчають матеріал у контексті реальних ситуацій і застосовують свої знання та навички для вирішення конкретних завдань [2, с. 96]

Щодо вивчення англійської мови, контекстне навчання може мати значний вплив на покращення уроків. Ось декілька способів, як це може статися:

Реальність ситуацій: дозволяє студентам вивчати мову, використовуючи її у реальних ситуаціях комунікації.

Інтеграція навчальних матеріалів: дозволяє вчителям інтегрувати вивчення мови з іншими предметами, наприклад, літературою, історією або культурою країн, де вживається англійська мова.

Активне залучення студентів: Завдяки контекстному навчанню студенти більш активно взаємодіють з матеріалом, бо вони бачать його застосування у реальних ситуаціях.

Завдяки цьому методу розвивається збільшення частки практичної роботи студента чи учня (з акцентом на прикладну)

Симуляційне навчання базується на імітаційному або ігровому моделюванні процесів, які відбуваються в реальних системах та навчальних середовищах. Цей підхід створює ситуації, які максимально точно відтворюють реальні життєві ситуації, щоб навчити студентів вирішувати проблеми та виконувати завдання.

Практичні вправи для реальних життєвих ситуацій: Симуляційне навчання дозволяє відтворювати реальні життєві ситуації, такі як спілкування з носіями мови, ділове спілкування та подорожі.

Мотивація: навчання на основі симуляцій може мотивувати студентів до вивчення англійської мови, оскільки вони відчують, що їхні знання стануть у нагоді в реальних життєвих ситуаціях.

Використовуючи цей метод можна збільшити частки активних методів навчання (імітації й імітаційні ігри)

Модульне навчання – це тип навчання за програмою, при якому навчальний матеріал поділяється на окремі модулі або блоки для досягнення максимальної ефективності навчання. Цей підхід передбачає чітке структурування змісту навчального матеріалу, включаючи основні блоки вправ і засоби контролю для кожного фрагмента [3]

Структуроване навчання: завдяки поділу навчального контенту на модулі, навчання можна здійснювати поетапно та систематично, що підвищує ймовірність повного розуміння та запам'ятовування.

Обов'язкові блоки вправ і тестів: обов'язкові блоки вправ і тестів дозволяють перевірити рівень засвоєння матеріалу та виявити проблемні місця.

Завдяки цьому методу розвивається специфічна організація навчального матеріалу в найбільш стислому і зрозумілому для студента вигляді

Підсумовуючи все вищесказане, хочу наголосити, що інноваційні методи навчання відіграють ключову роль у вдосконаленні освітніх технологій в методиці викладання англійської мови. Швидкі зміни в сучасному світі вимагають від освітніх систем постійного оновлення та адаптації. Інноваційні методи навчання, такі як контекстне навчання, імітаційне навчання та модульне навчання, спрямовані на активну участь студентів у навчальному процесі, стимулюють їхню творчість, розвивають

критичне мислення та комунікативні навички. Ці методи сприяють покращенню результатів навчання, підвищенню мотивації студентів та забезпеченню їхньої підготовки до викликів сучасного світу. Враховуючи швидкі технологічні зміни та розвиток освітніх потреб, важливо продовжувати дослідження та впровадження інноваційних методів навчання для досягнення ефективної та якісної освіти в галузі вивчення англійської мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бистрова Ю.В. Інноваційні методи навчання у вищій школі України. *Право та інноваційне суспільство*, 2015. №1 (4). С. 27-33.
2. Мирончук Н.М. Контекстний підхід у підготовці студентів до професійної діяльності у зарубіжній педагогічній теорії. *Креативна педагогіка: Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки "Полісся"*. Житомир, 2018. Вип. 13. С. 95-101
3. Модульна система навчання: поняття, сутність. Реферат. URL : <http://surl.li/kynko>

ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ У ЗВО ЧЕРЕЗ ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МОБІЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ЗАСТОСУНКІВ ДЛЯ НАВЧАННЯ ЧИТАННЯ

Ірина Власюк

*асистентка кафедри іноземних мов,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м.Тернопіль, Україна*

У сучасному глобалізованому світі, володіння англійською мовою відкриває не лише кордони між країнами, а й межі професійного росту та особистісного розвитку. Англійська мова стала не просто міжнародним засобом комунікації, а ключем до світової інформаційної реальності, що постійно розширюється. Водночас, виникає питання ефективності та оптимізації процесу викладання, особливо з урахуванням сучасних тенденцій та інновацій.

Розвиток технологій, зокрема поширення мобільних пристроїв, змінив підходи до навчання мов. Мобільні технології надають можливість для створення більш гнучкого та доступного навчального середовища, що сприяє самостійному вивченню мови в будь-який час і в будь-якому місці. Це викликає необхідність реорганізації традиційного процесу викладання англійської як іноземної та інтеграції інноваційних мобільних додатків для

навчання читання, що стає ключовим компонентом сучасної освітньої програми у закладах вищої освіти (ЗВО).

Останні дослідження в галузі викладання іноземних мов підкреслюють значення використання мобільних технологій для покращення навчального процесу. Зокрема, А. В. Красуля та А. О. Шумило зазначають, що використання мобільних технологій для вивчення англійської мови відкриває перед здобувачами освіти можливість не лише покращувати свої лінгвістичні навички, а й розвивати цифрову грамотність. Такий підхід до вивчення англійської мови через мобільні пристрої (MALL) належить до інноваційних стратегій в освіті та дозволяє об'єднати процес навчання іноземної мови з використанням інформаційних та медіакommунікаційних технологій [1, с. 52].

Американський дослідник Е. Клопфер наголошує на наступних характеристиках мобільних пристроїв: *портативність*: ці пристрої можна легко переносити завдяки їх компактним розмірам і легкій вазі; *соціальна взаємодія*: можливість обміну даними та співпраці з іншими здобувачами освіти за допомогою мобільних телефонів сприяє соціальній активності; *контекстуальна адаптація*: дані на мобільних пристроях можна збирати та налаштовувати відповідно до конкретного місця і часу; *зв'язок*: мобільні телефони можуть бути інтегровані з іншими пристроями або спільними мережами для обміну даними; *індивідуальність*: використання ресурсів та інформації можна налаштувати відповідно до індивідуальних потреб кожного здобувача освіти [4, с. 95].

Л. Мороз, В. Ковалюк, І. Масло зазначають, що під час мобільного навчання особливу роль відіграє його неформальний характер та сприяння самостійній роботі. Воно спонукає здобувачів освіти до самонавчання, що відкриває нові можливості для розвитку. Мобільне навчання забезпечує постійний процес засвоєння знань, вирівнюючи різницю між навчальними та позанавчальними заняттями, а також роботою у аудиторії та за її межами. На думку дослідників, саме викладач повинен допомогти студентам обирати найбільш ефективні засоби, що сприятимуть індивідуалізації процесу вивчення мови [2, с. 226].

Цю думку підтримують Б. Клімова та К. Замборова. Дослідниці говорять про те, що здобувачам освіти доводиться працювати з гіпертекстами, неформальними текстами, які супроводжуються відео або зображеннями, такими форматами, як електронні та аудіокниги. Викладачі повинні допомогти студентам навчитися застосовувати різні стратегії читання, щоб бути добре підготовленими до технологічних змін у читанні у XXI столітті. У цьому контексті, постає потреба у впровадженні мобільних додатків у заняття, чію ефективність визначено в рамках Мобільної Допомоги у Навчанні Мов (Mobile Assisted Language Learning, MALL) та м-навчання (m-learning) [3, с. 1091].

Врахування специфіки навчання читання на англійській мові передбачає декілька аспектів. Під час навчання необхідно розвивати не

лише розуміння словникового запасу та граматичних структур, а й навички аналізу тексту, визначення головної думки, виділення ключової інформації та уявлення загального змісту тексту. У зв'язку з цим впровадження мобільних технологій у навчання читання може бути спрямоване на полегшення цього процесу та стимулювання інтересу до читання серед студентів.

Мобільні додатки для читання використовуються з метою забезпечення доступу до текстових матеріалів англійською мовою різного рівня складності. Ці додатки містять інтерактивні вправи, словники, аудіо- та відеоматеріали для поліпшення розуміння прочитаного тексту. Електронні книги, аудіокниги, дозволяють студентам читати або слухати літературні твори та навчальні матеріали на англійській мові за допомогою мобільних пристроїв, що забезпечує доступність цих ресурсів у будь-який час та в будь-якому місці. Використання онлайн-ресурсів для навчання читання включає звернення до різноманітних веб-сайтів з англійськими статтями, блогами, новинними порталами та іншими джерелами інформації, доступними через мобільні пристрої. Спеціалізовані мобільні додатки для розвитку читацьких навичок розроблені з метою поліпшення стратегій читання, розуміння тексту та вивчення нових слів.

Розглядаючи питання впровадження технологій для навчання читання на англійській мові, можна визначити декілька можливих труднощів та шляхів їх подолання. Першою ключовою проблемою є технічні аспекти. Недолік технічної підтримки або обмежений доступ до необхідних пристроїв ускладнює впровадження цих технологій. Рішенням полягає у наданні належної підтримки з боку адміністрації навчального закладу та технічних інструкцій щодо користування технічними засобами. Друга проблема полягає у недостатньому навчанні викладачів щодо використання новітніх технологій у навчальному процесі. Вирішення цієї проблеми передбачає розробку відповідних семінарів та тренінгів підготовки викладачів щодо використання цих інструментів у навчанні.

Забезпечення мотивації студентів до використання технологій у навчанні читання на англійській мові є важливою складовою успішності впровадження цих інновацій. Щоб стимулювати їхній інтерес, необхідно враховувати індивідуальні особливості та інтереси кожного студента. По-перше, важливо зробити навчальний процес цікавим та інтерактивним. Це може бути досягнуто шляхом використання різноманітних візуальних елементів, інтерактивних завдань, актуальних історій або текстів, які зацікавлять студентів. По-друге, важливо враховувати індивідуальні потреби та інтереси студентів при підготовці навчальних матеріалів та завдань. Різноманітність тематики та підходів дозволить охопити різні інтереси та забезпечити ефективніше засвоєння матеріалу. Крім того, необхідно створити стимули для досягнення успіху, наприклад, шляхом використання таких гейміфікованих елементів, як система балів або нагород за досягнення певних цілей у навчанні.

Важливою складовою успішного впровадження технологій у навчання є відповідність навчального контенту вимогам навчального плану. Це означає, що навчальний матеріал, який використовується в технологічних засобах, повинен відповідати стандартам навчання та меті навчальної програми. Крім цього, необхідно також забезпечити зворотній зв'язок між студентами та викладачами щодо використання цього адаптованого контенту. Така система дозволяє виявляти проблеми та недоліки в навчальному матеріалі та методиках навчання, вчасно реагувати та вносити корективи.

Таким чином, використання мобільних додатків, електронних книг та онлайн-ресурсів допомагає підвищити доступність та ефективність навчання, полегшити процес засвоєння матеріалу, а також стимулювати мотивацію студентів до вивчення англійської мови. За допомогою мобільних додатків студенти можуть мати доступ до навчальних матеріалів у будь-який час та в будь-якому місці, що сприяє їхньому постійному самовдосконаленню. Використання інтерактивних завдань та персоналізованих підходів до навчання допомагає залучати студентів та покращувати їхні навички у читанні. Крім того, система зворотного зв'язку сприяє підвищенню ефективності навчання та вчасному виявленню проблем. Перспективи подальших досліджень передбачають розробку спеціальних практичних програм з використання мобільних технологій для викладачів з метою забезпечення їхньої готовності до ефективного використання цих інструментів у навчальному процесі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Красуля А.В., Шумило А.О. Застосування мобільних технологій з метою розвитку іншомовної лексичної компетентності учнів при вивченні англійської мови. Теоретична і дидактична філологія : збірник наукових праць. Серія «Філологія». ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Переяслав (Київська обл.) : Домбровська Я.М. 2020. Вип. 32. С. 49–59.
2. Мороз Л., Ковалюк В., Масло І. Використання мобільних додатків у процесі вивчення англійської мови. Інноватика у вихованні. 2023. Вип. 17.С. 224–230. DOI: <https://doi.org/10.35619/iu.v1i17.514>.
3. Klímová, B. Mobile phones and/or smartphones and their apps for teaching English as a foreign language. *Educ. Inf. Technol.* 2018. 23. P. 1091–1099.
4. Klopfer E., Squire K., and Jenkins H. Environmental Detectives: PDAs as a window into a virtual simulated world. *Proceedings of IEEE International Workshop on Wireless and Mobile Technologies in Education.* 2002. Vaxjo, Sweden: IEEE Computer Society. P. 95–98.

**ВІРТУАЛЬНА ЕКСКУРСІЯ ОДИН ІЗ ІННОВАЦІЙНИХ
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ**

Христина Чобот

*студентка факультету філології і журналістики
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Світлана Коновальчук

*кандидатка педагогічних наук, викладачка
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Віртуальна екскурсія розглядається як метод навчання, що відрізняється від реальної екскурсії через використання віртуальних моделей реальних об'єктів, таких як музеї, парки, вулиці міст і т.д. Основна мета віртуальної екскурсії полягає в тому, щоб забезпечити можливість самостійного дослідження об'єкта та збору відповідної інформації та фактів. Віртуальна екскурсія складається з великої кількості панорамних фотографій, які переходять одна від одної через активні зони або точки переходу. Для поліпшення сприйняття матеріалу віртуальна екскурсія може бути доповнена озвученням тексту, фоновою музикою, поясненнями незрозумілих термінів, ілюстраціями, відеоматеріалами тощо.

Сучасні інтерактивні технології, до яких відноситься віртуальна екскурсія, дозволяють ефективно здійснювати навчання, надаючи можливість відвідати музеї та інші об'єкти культурної спадщини віртуально.

Мультимедійна екскурсія є варіантом віртуальної екскурсії, яка може бути проведена з використанням мультимедійних проекторів та комп'ютерів. Переваги мультимедійної екскурсії включають можливість вибору необхідного матеріалу вчителем, складання маршруту та зміну змісту згідно з поставленою метою. Складові мультимедійної екскурсії включають відео- та аудіоматеріали, анімацію, віртуальні репродукції картин, зображення природи, портрети відомих людей, фотографії досліджуваного об'єкта. Перевагами мультимедійних екскурсій є самостійний вибір та пошук матеріалів вчителем або учнем, планування маршруту, а також можливість коригування змісту згідно з поставленими цілями. Мультимедійна віртуальна екскурсія - це програмно-інформаційний продукт у вигляді гіпертексту, який поєднує різні форми та види інформації за допомогою посилань. Віртуальна реальність характеризується наступними ознаками:

- Імітація реалістичного оточуючого середовища.
- Проектування та моделювання об'єктів у реальному масштабі.

- Здатність впливати на навколишнє середовище та зворотний зв'язок з викладачем або доповідачем.

Матеріали для онлайн екскурсій, доступні учням через Інтернет, охоплюють фотогалереї, ілюстрації до творчих робіт, експонати музеїв, біографії відомих авторів, майстрів, дизайнерів, архітекторів, художників та інше. Вчителі, які шукають інформацію для віртуальних екскурсій, повинні усвідомлювати ризики неспрямованості та неконтрольованості потоку інформації в Інтернеті.

Вчителі планують проведення відкритого заходу з використанням онлайн екскурсії наперед, мінімум за кілька днів до виступу, і розраховують на можливі непередбачені обставини, які можуть вплинути на якість проведення заходу. Створення сайту віртуальної екскурсії сприятиме уникненню неприємностей та спростить підготовку вчителя до проведення такої екскурсії. Учням буде надана можливість самостійного доступу до матеріалів екскурсії через веб-сайт. Хоча більшість сайтів у мережі Інтернет мають схожу структуру, вони можуть відрізнятися дизайном та змістом.

Швидкий темп розвитку комп'ютерів та програмного забезпечення ставить виклик перед учителями щодо підготовки та планування віртуальних заходів. Матеріали, зібрані учнями під час екскурсій, можуть бути використані для створення Flash-роликів та інших інтерактивних завдань.

Основними функціями навчальної екскурсії для учнів англійської мови у є реалізація принципу наочності, підвищення рівня наукового навчання та розвиток комунікативних навичок. Організація та проведення навчальних віртуальних екскурсій складається з трьох етапів: підготовчого, етапу проведення віртуальної екскурсії та етапу підведення підсумків. Підготовчий етап передбачає вибір об'єкта екскурсії, розроблення плану, пошук інформації, формулювання завдань, встановлення послідовності ознайомлення з інтернет-ресурсами та форми звіту чи наочного оформлення результатів екскурсії. На другому етапі учні здійснюють збір та обмін інформацією, розвивають пізнавальні компетенції, систематизують та трансформують інформацію, створюють свої власні інформаційні повідомлення та проекти. Заключний етап передбачає доповнення проектів інформацією, перевірку презентації, захист виконаних робіт.

Мета планування віртуальної екскурсії полягає в сприянні розвитку учнівських навичок роботи з різноманітними джерелами інформації, вдосконаленні вміння аналізувати та передавати отриману інформацію, а також у формуванні інформаційної культури. Завдання включають розширення термінологічного словника, навчання висловленню власних суджень, розвиток дослідницьких навичок у пошуку інформації, стимулювання візуального та критичного мислення, освоєння норм літературної мови і заохочення до розвитку особистості та творчості.

У процесі роботи учні розвиватимуть критичне мислення, дослідницькі навички, організаційні навички, навички пошуку інформації в

різних джерелах, використання електронного каталогу та інформаційно-комунікаційні навички.

Очікувані результати включають навички раціональної роботи з комп'ютерними програмами, розвиток креативного підходу до досліджуваного матеріалу, розкриття сенсу інформаційної культури, формування дослідницьких навичок школярів та зацікавленості до творчості та мистецтва.

ЛІТЕРАТУРА

1. Александрова Є. В. Віртуальна екскурсія як одна з ефективних форм організації навчального процесу. *Історія України*. 2010. № 10. С. 22–24.
2. Єфременко В. А. Застосування інформаційних технологій на уроках іноземної мови. *Іноземні мови в школі*. 2016. №8. С. 18-24.
3. Методика навчання іноземної мови. Навчально-методичний посібник (до курсу «Методика навчання іноземної мови») / О. В. Казанжи. Миколаїв, 2019. 227 с.
4. Продайко М. Ю. Засоби інформаційно-комунікаційних технологій як умова підвищення якості самостійної роботи студентів. *Інформаційні технології і засоби навчання*. Том 31. № 5. 2012. с. 30.
5. Репейнік Д. Методичні рекомендації щодо організації віртуальних екскурсій на уроках англійської мови в профільних класах. *Магістерські студії*. Альманах. Вип. 22. Херсон. ХДУ, 2022. С. 69-71.

ІНТЕРНЕТ БЛОГ: ІННОВАЦІЯ ДЛЯ СПІЛКУВАННЯ НА УРОЦІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Світлана Коновальчук

кандидатка педагогічних наук

викладачка кафедри романо-германської філології

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка

м. Тернопіль, Україна

Останні інновації в онлайн навчанні охоплюють веб-журнали, які можуть служити цінним засобом навчання письма іноземною мовою. До переваг ведення блогу на уроках мови включають наступні (названі лише деякі): миттєва публікація в Інтернеті; наявність читацької аудиторії; надання додаткової практики читання; й створення онлайн портфоліо студентських письмових робіт. Методи, що використовуються для збору та обробки даних, полягали в адмініструванні спеціально розроблених анкет, аналізі відповідей студентів, проведення заходів з веб-реєстрації, надання зворотного зв'язку учням та оцінювання учнівської ефективності у різних онлайн-заходах та, нарешті, оцінка корисності веб-реєстрації.

Останні інновації, такі як веб-журнали пропонують можливості для навчання в Інтернеті. Ведення блогу не вимагає знань HTML. Записи в блозі зазвичай супроводжуються кнопкою коментування, що дозволяє читачам давати відповіді, які потім реєструються і зв'язуються разом з усіма іншими коментарями в оригінальний текст. Блоги легко пов'язані між собою, для створення великих онлайн-спільнот. Учні, що вивчають мову можуть використовувати особистий блог, як електронне портфоліо, яке показує розвиток впродовж часу. Публікуючи блог онлайн, студент має можливість писати для читачів, а не тільки для однокласників. Читачі, в свою чергу, можуть коментувати прочитане.

Три типи блогу були описані А. Кембеллом: блог викладача, блог учня і блог класу. Блог вчителя керується вчителем учня, і його мета полягає в тому, щоб дати практику читання для учнів, сприяти вивченню англійських веб-сайтів, заохочувати онлайн-обмін за допомогою кнопок коментування, надавати інформацію про клас або навчальну програму та служити ресурсом посилань для самостійного вивчення [2]. Класні блоги також можуть бути використані як віртуальний простір для міжнародного спілкування мовою в класі. Є безліч причин використовувати блоги, наприклад, щоб забезпечити реальну аудиторію для письма студентів, забезпечити додаткову практику читання для студентів, збільшити почуття спільності в класі, заохочувати студентів до участі, створити онлайн-портфоліо письмової роботи студентів. Фактор новизни створює інтерес студентів до початку використання блогів. Стверджується, що блоги найкраще працюють, коли учні набувають звички їх використовувати. Якщо учні не вмотивовані, блоги можуть бути швидко залишені. Особливості успішного блог-класу, визначені А. Джонсоном, є такі: 1) блог для нотаток класу та блог для розміщення групових відгуків; 2) блоги, переглянуті всіма студентами; 3) власні студентські блоги для розміщення завдань; 4) індивідуальний блог, який можуть переглядати тільки викладач і учень; 5) викладач може додавати коментарі до публікацій учня, але не навпаки; і 6) сервіс веб-реєстрації повинен бути безкоштовним [3].

Розвиток учнів безпосередньо пов'язаний з усвідомленням мови. Зокрема, розуміння мови має важливе значення в письмовій формі, оскільки це відноситься до розвитку в учнів підвищеної свідомості і чутливості до форм і функцій мови. Усвідомлення мови не просто стосується зосередження на самій мові, але воно також передбачає когнітивні міркування над мовою. Для підвищення обізнаності про мову учням необхідно постійно надавати вибір у навчанні. Вибір включає в себе різноманітність видів діяльності та задоволення інтелектуальних здібностей учнів. Знання мови може бути успішним, якщо учні продовжують розмірковувати про своє навчання. Адміністрування опитувальних листів, що мають відношення до вивчення мови, дозволяє привернути увагу студентів до нових чинників, які можуть полегшити і покращити навчання та змусити учнів задуматися над навчальним процесом. Використання блогу

для виконання різних доручень спонукають студентів обміркувати їхню результативність у діяльності класу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лабудько С. П. Блог як засіб розвитку професійної компетентності вчителів. Комп'ютер у школі та сім'ї. 2013. № 6, С. 9–12.
2. Blog RealLife English. URL: <https://reallifeglobal.com/blog/>
3. Blood R. Weblogs: A history and perspective. Rebecca's Pocket, 2000, 7(9). URL: http://www.rebeccablood.net/essays/weblog_history.html.
4. Witte S. That's online writing, not boring school writing": Writing with blogs and the Talkback Project. Journal of Adolescent & Adult Literacy, 2007, 51(2), PP.92–96.

КОМІКС ЯК СКЛАДОВА ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ЗЗСО

Вікторія Чінак

*студентка факультету філології і журналістики
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Світлана Коновальчук

*кандидатка педагогічних наук, викладачка
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Останнє десятиліття характеризується стрімким розвитком інформаційних технологій, їх входженням у повсякденне життя, зокрема й в освітній процес. Модернізація української системи освіти має на меті формування різносторонньої особистості, яка може використовувати набуті знання в практичних цілях, зокрема під час взаємодії з іншими комунікантами. Задля досягнення поставленої мети у навчальному процесі широко застосовуються комп'ютерні технології, зразки медіатекстів, характеризуються популярністю інноваційні методи навчання зокрема. Інноваційні педагогічні технології – це цілеспрямоване і систематичне впровадження в практику оригінальних, новаторських методів і прийомів, що охоплюють навчальний процес від визначення його мети до очікуваних результатів. Вони орієнтовані не лише на засвоєння знань, а й на повноцінний розвиток особистості, передбачають демократичність й відкритість в ході взаємодії між вчителем і школярами.

Одним із ефективних засобів активізації діяльності учнів на уроках англійської мови є використання коміксів, що дозволяє урізноманітнити матеріал, зробити його більш цікавим. «Комікс – графічно-оповідний жанр, у якому поєднано малярство (карикатуру, послідовність малюнків) і літературу (короткі тексти у вигляді «мовної бульки» чи «хмарки»); серія зображень з короткими текстами, що становлять історію; книжка з такими малюнками» [3, с. 35]. Таким чином, комікс – це певний тип розповіді, який має форму тематично розміщених малюнків, символів тощо. Такий вид візуалізації дає можливість передати максимальний обсяг матеріалу через графіку, допомагає правильно розставити головні акценти у розумінні інформації, орієнтуючись при цьому на «кліпове мислення» учнів. Беручи до уваги специфіку навчання англійської мови, комікси можна застосовувати під час розвитку навичок аудіювання, говоріння, читання й письма.

1. Під час прослуховування школярами аудіозаписів, можемо додатково подати аналізований матеріал через комікс, тим самим розкласти перебіг подій у правильному порядку. Для дитини, яка одночасно є слухачем аудіо й читачем коміксу, такий навчальний матеріал є зручним і сприяє кращому сприйняттю та розумінню.

2. Для розвитку навичок говоріння пропонуємо вводити зразки таких вправ: розподіл учнів за наведеними в коміксі ролями, його прочитання, розучування для домашнього завдання; створення переказу за подіями в коміксі, а згодом й більш розгорнутої розповіді; можемо спробувати з дітьми продовжити коміксну історію або скласти власну за допомогою заданих кадрів.

3. Важливим є використання коміксів при формуванні читацької компетентності учнів, адже у невимушеній формі ми можемо подати зразки нових лексичних одиниць, вводити нещодавно вивчені граматичні конструкції тощо. У ході читання пропонуємо школярам відшукати потрібну інформацію, згодом пояснити її з власними прикладами.

4. Для закріплення навичок письма цікавими будуть завдання дописати пропущені одиниці в описі коміксу, самотійно підписати кожний кадр, створити твір-опис, твір-розповідь за подіями в коміксі і т.д.

При доборі матеріалу для створення власних коміксів, чи вже готових зразків з мережі Інтернет, варто опиратись на індивідуальні особливості учнів, враховувати їх вікові можливості, обсяг вже здобутих знань, сформованих умінь і навичок. Індивідуалізація завдань може допомогти кожній дитині здобути максимальну користь від використання коміксів на уроках.

Отже, введення інноваційних освітніх технологій у навчально-педагогічний процес допомагає вчителю видозмінити звичний урок, тим самим привернути увагу учнів, викликати їхню зацікавленість у вивченні нового матеріалу. Прикладом цього може слугувати застосування коміксів під час уроку англійської чи будь-якої іншої іноземної мови, що допомагає

закріпити деякі граматичні структури, створити шаблони для продукування діалогів та монологів, вивчити різні групи слів, адже наочність, присутня в освітньому коміксі, збільшує частку сприйнятого навчального матеріалу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Денисова С., Кульмич О. Комікси на уроках іноземної мови. *Національна освіта в стратегіях соціокультурного вибору: теорія, методологія, практика* : матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції з міжнародною участю, 20 травня 2020 року. Луцьк : Луцький педагогічний коледж, 2020. С. 93-94

2. Натальченко А. Інноваційні технології навчання на уроках англійської мови в умовах модернізації середньої освіти. URL: <http://eztuir.ztu.edu.ua/123456789/1191> (дата звернення: 29.04.2024).

3. Тараканець І. Використання англомовних коміксів для формування пізнавального інтересу здобувачів освіти в початковій школі : робота на здобуття кваліфікаційного ступеня магістра : спец. 014 Середня освіта (Англійська мова і література) / наук. кер. І. М. Калиновська ; Волинський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк, 2023. 83 с.

ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙН-ПЛАТФОРМ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ

Роман Вітушинський

*асистент кафедри романо-германської філології
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна*

Олена Ляшенко

*вчителька англійської мови
Тернопільської спеціалізованої школи I-III ступенів №3
з поглибленим вивченням іноземних мов,
м. Тернопіль, Україна*

У сучасному освітньому контексті, де інформаційні технології стрімко розвиваються, використання онлайн-додатків та платформ на уроках іноземних мов являється ключовим елементом. Це не лише залучає увагу учнів, але й сприяє створенню креативного та залучаючого навчального середовища. Більше того, пандемія значно прискорила процес трансформації університетів у цифрові заклади, що не лише збільшує доступність освіти, але й сприяє впровадженню новітніх методик навчання та розвитку електронних освітніх ресурсів. Такі технології дозволяють

вчителям та студентам вести дискусії в онлайн-режимі, обмінюватися інформацією та робити навчальний процес більш доступним та ефективним для всіх учасників. Ряд науковців досліджували питання використання онлайн-платформ в освітньому процесі, серед них Радецька Н.Г. [3], Гжесяк Я., Зимомря І.М., Ільницький В.С. [2], Безлюдний О. І., Годованюк Т. Л., Постоленко І. С., Безлюдний О. І., Годованюк Т. Л., Постоленко І. С. [1].

Сучасні інформаційні технології відіграють ключову роль у різних сферах життя, включаючи освіту. Вони стали необхідним інструментом для підвищення ефективності та розвитку різних аспектів людської діяльності. Гра є важливим засобом, що допомагає педагогам організувати колективну діяльність дітей для розвитку їх особистості, зокрема, мовної компетентності. Онлайн-ігри та платформи, особливо на уроках англійської мови, мають здатність зацікавити та мотивувати кожного учня, сприяючи не лише тренуванню матеріалу, але й створенню цікавого навчального досвіду, що викликає ентузіазм і бажання вивчати мову [1].

Сьогодні найбільш популярними онлайн-додатками та платформами є: **Trello** – це робочий стіл, на якому учні мають постійний доступ до дошок, списків і карток з завданнями, а вчителю надається можливість швидко розміщувати завдання.

- **Graasp** – цей сервіс дозволяє створювати навчальні середовища, де учні можуть розвивати свій дослідницький потенціал та вміння працювати в групах.

- **Kahoot!** – це інтерактивний сервіс, який дозволяє створювати ігри та тексти, що викликають позитивні емоції учнів і сприяють кращому засвоєнню інформації, зокрема лексичного матеріалу.

- **Servicu Google** – надають широкий спектр інструментів для спільної роботи, сприяють обміну документами та співпраці над завданнями.

- **Lingualeo** – це платформа, яка допомагає вивчати англійську мову через різноманітні вправи та інтерактивний контент.

- **Duolingo** – це мобільний додаток, який пропонує короткі вправи для вивчення різних мов, включаючи англійську.

- **TED Talks** – це колекція коротких відеолекцій на різні теми, які можуть використовуватися для підвищення мотивації та розвитку навичок англійської мови.

- **Quizlet** - платформа, яка дозволяє створювати навчальні набори карток зі словами, термінами та визначеннями для вивчення та тестування знань учнів.

- **BBC Learning English** - веб-сайт, який пропонує безкоштовні ресурси для вивчення англійської мови, включаючи відеоуроки, аудіопрограми та ігри.

- **Anki** - програма для повторення та запам'ятовування словникового запасу через систему повторень за допомогою флеш-карток.

- *LanguageTool* - онлайн-інструмент для перевірки правопису, граматики та стилю текстів англійською мовою.
- *LyricsTraining* - інтерактивний ресурс, що дозволяє вивчати англійську мову через пісні, заповнюючи пропущені слова в текстах пісень під час прослуховування.

Отже, використання онлайн-платформ разом з традиційними методами стає ключовим елементом розвитку освіти. Це відкриває широкі можливості для поглиблення знань учнів, збільшення ефективності навчання та підвищення мотивації до вивчення мови. Інструменти, які надають онлайн-платформи, доповнюють та розширюють можливості традиційних методів, утворюючи цікаве та ефективне навчальне середовище для успішного засвоєння матеріалу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Безлюдний О. І., Годованюк Т. Л., Постоленко І. С., Безлюдний О. І., Годованюк Т. Л., Постоленко І. С. Інновації в сучасній освіті: український та світовий контекст: Матеріали V Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. Умань: Візаві, 2022. 244 с.
2. Гжесяк Я., Зимомря І.М., Ільницький В.С. Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи: колективна монографія. Київ: Посвіт, 2020. 380с.
3. Радецька Н.Г. Сучасні освітні технології під час вивчення англійської мови в умовах війни. Модернізація освітнього процесу : зб. наук. роб. Одеса, 2022. С. 130–131.

ВИКОРИСТАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ПЛАТФОРМИ «КАНООТ» В МЕТОДИЦІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Жанна Фармагей

*студентка факультету філології і журналістики
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Світлана Коновальчук

*кандидатка педагогічних наук
викладачка кафедри романо-германської філології
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

В умовах сучасних інноваційних технологій учитель-словесник має іти в ногу з часом та освоювати нові підходи до навчання іноземної мови. Традиційні методи навчання вже не завжди дають змогу забезпечити

належний рівень володіння мовою, тому виникає потреба у впровадженні інноваційних технологій.

Для того, щоб навчання учнів було цікавим так корисним, важливе використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), а саме: електронні навчальні ресурси та платформи (наприклад, Wordwall, LearningApps, Kahoot); мовні онлайн-курси та програми; інтерактивні вправи та тести; навчальні відео та аудіо; спілкування з носіями мови онлайн; використання штучного інтелекту (ШІ) для персоналізації навчання та надання зворотного зв'язку; застосування віртуальної та доповненої реальності для створення мовних середовищ; використання соціальних мереж для мовної практики та спілкування; Е-портфоліо та онлайн-журнали для відстеження прогресу учнів [1].

Відповідно до сучасних змін у навчанні, впроваджується персоналізація навчання, тобто створення індивідуальних навчальних планів, використання адаптивних систем навчання та застосування методів самооцінювання та самоконтролю. Ці методи допомагають не лише вчителю, але й учням полегшити процес навчання, адже маючи власний кабінет, учень може з легкістю подивитися свої дані, наприклад, успішність або пропущені теми чи домашнє завдання. Крім того, батькам це також стане у допомозі, адже тоді вони мають контроль за успішністю своєї дитини та менше запитань.

Переваги використання інноваційних технологій:

- Підвищення мотивації та зацікавленості учнів;
- Покращення якості навчання;
- Розвиток самостійності та відповідальності учнів;
- Індивідуалізація навчання;
- Розширення можливостей доступу до освіти [4].

Детальніше звернемо увагу на ігровій навчальній платформі Kahoot, за допомогою якої можна проводити інтерактивні заняття та перевірку знань учнів у формі онлайн-тестування.

Переваги Kahoot у методиці навчання іноземної мови:

Навчальна платформа Kahoot інтерактивна та захоплива. Kahoot робить вивчення мови веселим та цікавим за допомогою ігрових елементів, таких як вікторини, опитування та ігри. Це може допомогти учням краще зосередитися та запам'ятати інформацію[5].

Значною перевагою Kahoot є можливість для вчителів створювати вікторини та ігри, які відповідають потребам та інтересам їхніх учнів. Це допомагає зробити навчання більш релевантним та ефективним для кожного учня. Отримуючи зворотний зв'язок, Kahoot дозволяє вчителям бачити результати учнів у режимі реального часу. Це може допомогти їм відстежувати прогрес учнів та визначити сфери, які потребують додаткової уваги. Kahoot також можна використовувати для заохочення співпраці між учнями. Учні можуть працювати в групах, щоб відповідати на запитання та змагатися одне з одним.

Найбільшою перевагою у цій навчальній платформі є доступність, адже Kahoot доступний онлайн і безкоштовний для використання. Це робить його чудовим ресурсом для вчителів з обмеженим бюджетом.

Недоліки Kahoot у методиці навчання іноземної мови:

Одним із перших недоліків, які наявні у навчальній платформі – це відсутність глибокого навчання. Kahoot краще підходить для перевірки знань та розуміння на поверхневому рівні, а не для сприяння глибокому навчанню. Крім того, Kahoot залежить від технологій, тому для його використання потрібен доступ до комп'ютерів або планшетів з підключенням до Інтернету. Це поширена проблема для вчителів, які не мають у класах необхідного обладнання, а іноді й підключення до Інтернету, що унеможливорює проведення завдань із цієї платформи.

Ще одним недоліком використання Kahoot є недобросовісне проходження завдань. Учні можуть шахраювати на Kahoot, шукаючи відповіді в Інтернеті або використовуючи інші пристрої. Це пов'язано із тим, що платформа Kahoot використовується онлайн, а перехід із однієї вкладки на іншу не є складним процесом для інформаційно-обізнаних учнів.

До недоліків також можна віднести обмежену сферу застосування Kahoot. Дана ігрова навчальна платформа не підходить для всіх типів завдань з навчання мови. Наприклад, його не можна використовувати для навчання усної мови або письма.

Не варто забувати про недоліки інноваційних технологій, адже надмірне їх використання може призвести до втрати зацікавленості до предмету взагалі, а урок сприйматиметься як гра. У тому випадку вчителю буде важко вигадувати на кожен урок нові й нові ігри та методи, а традиційний вигляд уроку втратиться та не заохочуватиме учнів до вивчення матеріалу.

Отже, впровадження інноваційних технологій у методику навчання іноземної мови дає змогу зробити процес навчання більш ефективним, цікавим та доступним. Це сприяє кращому засвоєнню мовного матеріалу та розвитку комунікативних компетенцій учнів. Kahoot може бути цінним інструментом для вивчення іноземної мови, якщо його використовувати правильно. Важливо використовувати Kahoot у поєднанні з іншими методами, щоб забезпечити глибоке та всебічне навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Інноваційні освітні технології у вивченні іноземної мови. URL : https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/84803/1/Balsak_pidhot_ovka.pdf
2. Інноваційні методи у викладанні іноземних мов. URL : <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/77253>
3. Будь в тренді: сучасні технології навчання на уроках іноземної мови. URL : <https://naurok.com.ua/innovaciyni-tehnologi-na-urokah-inozemno-movi->

yak-zasib-optimizaci-navchalnogo-procesu-ta-aktivizaci-piznavalno-diyalnosti-uchniv-232872.html

4. Інноваційні освітні технології у викладанні іноземних мов.

URL : <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/77849>

5. Що таке Kahoot як цифрова навчальна програма? URL :

<https://futurenow.com.ua/shho-take-kahoot-yak-tsyfrova-navchalna-platforma/>

ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОЇ МОТИВАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У КОНТЕКСТІ ВИРІШЕННЯ КОМУНІКАТИВНИХ СИТУАЦІЙ

Наталія Білан

докторка філософії,

доцентка кафедри гуманітарної освіти і туризму

ВП НУБІП України «Бережанський агротехнічний інститут»

м. Бережани, Україна

Одним з ефективних засобів формування мотиваційної сфери здобувачів вищої освіти до вивчення іноземної мови у процесі професійної підготовки є комунікативні ситуації з елементами дискусії. Комплекс завдань, спрямованих на комунікацію, має навчальний, розвивальний, діагностувальний та виховний характер, що дозволяє набути актуальних знань, повторити, систематизувати й узагальнити засвоєний матеріал, розвивати практичні уміння і навички в рецептивних та продуктивних видах мовленнєвої діяльності, виявити особисту здатність, готовність спонтанно спілкуватися іноземною мовою, здійснити самооцінку, визначити рівень іншомовної компетентності на фоні групи, сформувати почуття толерантного ставлення до співрозмовників. Зазначені процеси пробуджують внутрішній інтерес здобувачів вищої освіти до компетентного оволодіння метамовою майбутньої спеціальності, який поступово переходить у навчальну мотивацію [2].

Вирішення комунікативних ситуацій іншомовно-професійного характеру з елементами дискусії вважаємо за доцільне здійснювати поетапно. Адже дотримання алгоритму виконання взаємопов'язаних та взаємодоповнювальних завдань дозволяє спроектувати сприятливе освітнє середовище для формування позитивної мотивації кожного студента до вивчення іноземної мови, незалежно від його внутрішнього потенціалу, особистісно-професійних інтересів тощо. Охарактеризуємо кожен із виокремлених етапів.

Перший етап є організаційно-підготовчим і цілеспрямований на створення асоціативного тезаурусу за тематикою комунікативної ситуації. На нашу думку, лексичний проєкт з елементами гри є ефективним засобом виконання умови даного завдання. Беручи до уваги те, що обсяг

словникового запасу здобувачів вищої освіти є неоднаковим та для уникнення їх пасивності у виконанні завдань через незнання лексики, доцільно сформувати дві команди, у складі яких поєднати студентів з різним рівнем володіння іншомовним вокабуляром. Прагнення лідирувати підвищує внутрішню мотивацію здобувачів вищої освіти, а також впливає на процеси пам'яті, мислення, уваги, прискорює темп роботи, забезпечує позитивний результат колективної діяльності. Створення тезаурусу на запропоновану тематику дозволяє виконавцям проєкту повторити й узагальнити засвоєну лексику, самостійно виявити рівень знань іншомовних слів.

На репродуктивно-конструктивному етапі відбувається введення лексичних одиниць у речення, що передбачає виокремлення найбільш характерних для комунікативної ситуації іншомовних слів з тематичного тезаурусу та їх змістовно-коректне поєднання у фразах. Виконання завдання активізує пасивну лексику та теоретичні знання граматики, діагностує вміння здобувачів вищої освіти правильно будувати речення іноземною мовою, незалежно від їх типу.

Продуктивно-творчий етап спрямований на індивідуальне висловлювання особистої думки іноземною мовою з використанням опорних кліше, ідіом, афоризмів. Для оптимізації часу та створення ситуації успіху для всіх учасників комунікації під час усного мовлення, пропонуємо використовувати сталі фрази – початки речень, які необхідно студентам самостійно завершити.

Підсумковий етап носить інноваційний характер, який проявляється у побудові діалогу з підтримкою чи запереченням позицій одногрупників, наведенням нових аргументів. Дискусійне обговорення теми супроводжується детальним описом комунікативної ситуації, обґрунтуванням ефективних шляхів її вирішення, формулюванням загальних висновків.

Наведемо приклади комунікативних ситуацій, які були запропоновані для вирішення здобувачам вищої освіти, що навчаються за спеціальністю 141 Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка у ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут», з метою розвитку мотиваційної сфери, від рівня сформованості якої «залежить поточний перебіг і кінцевий результат професійної підготовки майбутніх інженерів-енергетиків у закладах вищої освіти, а в майбутньому – реалізація себе як фахівця, самоосвіта, підвищення кваліфікації» [1, с. 12].

Комунікативна ситуація 1

На сайті німецького заводу з виробництва біоенергії розміщено оголошення про набір здобувачів енергетичних спеціальностей для проходження стажування.

Мета: розширення теоретичних знань майбутніх фахівців актуальною технічною інформацією, формування практичного досвіду в галузі відновлювальної енергетики.

Прокоментуйте враження від прочитаного, обґрунтуйте орієнтовний план перебування за кордоном та очікувані результати від поїздки, проаналізуйте перспективи молодих інженерів-енергетиків після стажування.

Комунікативна ситуація 2

На енергетичний об'єкт, де Ви проходите виробничу практику, завітала іноземна делегація. В одному із відділів, ви випадково зустрілися. Представники делегації звернули на Вас увагу і поцікавилися Вашим службовим положенням.

Прокоментуйте Вашу поведінку та Ваші дії. Як Ви себе відрекомендуєте? Поясніть причину Вашого перебування тут. Дізнайтеся про мету службового відрядження іноземців на енергетичний об'єкт, їх сферу діяльності.

Комунікативна ситуація 3

До закладу вищої освіти, в якому Ви навчаєтеся, прибув професор Берлінського технічного університету і прочитає на Вашому факультеті короткий курс лекцій.

Ваші дії: Ви із задоволенням відвідаєте заняття і візьмете активну участь в обговоренні дискусійних питань, чи пропустите пари через незнання іноземної мови і небажання стати пасивним слухачем іншомовного лектора.

Комунікативна ситуація 4

В одному з періодичних видань, Ви прочитали статтю про створення спільного українсько-німецького підприємства з виробництва енергетичного обладнання. Наведіть основні факти про структуру, напрями діяльності, умови праці, вимоги до працівників, професійні обов'язки інженерів-енергетиків, можливості працевлаштування молодих фахівців.

Комунікативна ситуація 5

На дошці оголошень факультету розміщена інформація про курси іноземних мов, які проводитимуть волонтери з Австрії та Великобританії.

Опишіть Вашу реакцію: Ви зрадієте можливості поспілкуватися з носіями мови, безкоштовно поглибити іншомовні знання чи не надаватимете цьому особливого значення.

За результатами емпіричного дослідження встановлено, що тематика і зміст зазначених вище комунікативних ситуацій спонукали здобувачів вищої освіти до визначення пріоритетності іноземної мови серед навчальних дисциплін циклу загальної та професійної підготовки, обґрунтування значення іншомовних знань у становленні сучасних фахівців енергетичної галузі, їх ролі у виконанні інженерних обов'язків.

Активна участь в колективному вирішенні комунікативних ситуацій дискусійного характеру дозволила здобувачам вищої освіти оцінити особистий рівень володіння іноземною мовою. Об'єктивне самооцінювання стало вирішальним чинником для визначення власної позиції, внутрішньої

мотивації майбутніх інженерів-енергетиків щодо подальшої зацікавленості в іншомовній підготовці. Як результат виник мотив, який конкретизує дії здобувачів вищої освіти у навчальній роботі – розпочати інтенсивне вивчення іноземної мови, покращити рівень володіння іншомовних знань чи удосконалити мовленнєві вміння і навички.

Підсумовуючи зазначене вище, можна зробити висновок, що комунікативні ситуації іншомовно-професійного характеру з елементами дискусії є ефективними для підвищення інтересу здобувачів вищої освіти до вивчення іноземної мови у процесі професійної підготовки та позитивно впливають на розвиток мотиваційної сфери, яку формують внутрішня потреба, професійний мотив, бажання засвоїти метамову спеціальності, прагнення до самовдосконалення іншомовними засобами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білан Н. М. Дослідження мотиваційної сфери майбутніх інженерів-енергетиків до вивчення іноземної мови. *Професійна освіта: методологія, теорія та технології*. Зб. наук. праць ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний вищий навчальний заклад імені Григорія Сковороди». Переяслав-Хмельницький : СКД, 2019. Вип. 10. С. 9–24.

2. Білан Н. М. Формування іншомовної компетентності майбутніх інженерів-енергетиків засобами проєктних технологій у технічних університетах : дис. ... д-ра філософії : 015. Тернопіль, 2022. 350 с.

СОЦІОЛІНГВІСТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ТА ЇЇ ІНСТРУМЕНТАРІЙ У ВИБОРІ МОВЛЕННЄВОЇ ПОВЕДІНКИ

Олексій Мугир

аспірант кафедри романо-германської філології

національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка

м. Тернопіль, Україна

У сучасній методиці навчання іноземних мов питання спів-вивчення мови та культури дедалі частіше описуються з позицій соціокультурної компетентності. Поняття «соціокультурна компетентність» міцно увійшло в теорію і практику викладання іноземних мов. Відсутність навичок соціокультурної компетентності може значно ускладнити процес спілкування.

Соціокультурна компетентність – явище комплексне і складається з лінгвокраїнознавчого, соціолінгвістичного, соціально-психологічного та культурологічного компонентів.

Формування соціокультурної компетентності необхідно починати з перших ж занять. Сюди можуть входити тексти, зосереджені на розмовній

мові в усіх її основних сферах, що деталіз

ують найпоширеніші побутові ситуації; ретельно відібрані приклади, що розкривають основні цінності та поняття культури мови, що вивчається мови, що вивчається, а також включають зразки правильного і неправильного використання лексики, фразеології та граматики цієї мови. Одним із джерел можуть слугувати тексти публіцистичного характеру, тому що саме в них відображаються не тільки події, що відбуваються в країні та світі, а й лексика, яка використовується носіями мови для позначення цих явищ.

Поділяємо думку проф. Косович О. В. щодо важливості реалізації принципу наочності з проєкцією на цілеспрямоване, функціонально адекватне використання графічної та образної наочності при навчанні англійської мови як демонстрації соціокультурної специфіки англословного лінгвосоціуму, різних сфер його життя і життєдіяльності [4].

Соціокультурна компетентність передбачає: усвідомлення того, що мова є не тільки засобом пізнання та спілкування, а й формою соціальної пам'яті, «культурним кодом нації», розвиненим умінням зіставляти факти мови і факти дійсності; вміння бачити культурне тло, що стоїть за кожною мовною одиницею; знання культури, історії, традицій, звичаїв свого народу; вміння виявити регіонально значущі лексеми і розуміти їхню роль у тексті [1].

Виходячи зі специфіки вікових особливостей учнів, Аріян М.А. виокремлює такі завдання, пов'язані з розвитком соціокультурної компетентності:

1. Завдання, спрямовані на вдосконалення якостей самого того, хто навчається: усвідомлення себе у світі, у своїй культурі, усвідомлення того, що той, хто навчається, є частиною своєї культури; доброзичливість до всіх людей, незалежно від раси, національності, віросповідання, становища в суспільстві, особистісних властивостей; розуміння недоторканності людського життя, доброта, милосердя; широта пізнавальних інтересів, прагнення і здатність до самоосвіти; усвідомлення цінності спілкування для встановлення взаєморозуміння, у тому числі між людьми (народами) – носіями різних мов і культур;

2. Завдання, пов'язані з оптимізацією взаємодії учня з навколишнім світом: уміння приймати прийнятний у соціокультурному плані спосіб мовленнєвої та немовленнєвої поведінки в умовах міжкультурної комунікації; соціокультурна спостережливість, здатність будувати спілкування відповідно до особливостей ситуації та співрозмовника; усвідомлення причетності до того, що відбувається в родині, класі, школі, місті, країні, світі; усвідомлення взаємопов'язаності, цілісності всього світу і необхідності об'єднання зусиль народів для розв'язання глобальних проблем людства.

Для вирішення перелічених завдань і формування соціокультурної компетентності знадобиться така організація педагогічного процесу, за якої

кожен з учнів усвідомлює себе активним суб'єктом діяльності, чий творчий потенціал є затребуваний оточуючими.

ЛІТЕРАТУРА

1. Воробйова І.А. Формування соціокультурної компетенції учнів старшої школи засобами іноземної мови: Автореф. дис...канд. пед. наук / АПН України. Київ, 2003. 20 с.
2. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С.Ю. Ніколаєва. К.: Ленвіт, 2003. 273 с.
3. Калінін В.О. Teaching and Culture. Х.: Основа, 2004. 96 с.
4. Косович О.В. Критерії відбору навчальних матеріалів у навчанні аудіюванню на старшому етапі загальноосвітньої середньої школи. URL: <https://ojs.kgpa.km.ua/index.php/peddiscourse/article/view/1119/1020>

PROMOTING SOCIAL AND EMOTIONAL LEARNING VIA ELECTIVE COURSES AND COLLABORATION

Olha Datskiv,

PhD in Pedagogy,

Associate Professor

Department of English Philology and Methods of Teaching English

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University

Ternopil, Ukraine

Nataliia Levchyk,

PhD in Pedagogy,

Associate Professor

Department of English Philology and Methods of Teaching English

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University

Ternopil, Ukraine

In contemporary education, fostering social and emotional learning (SEL) has emerged as a critical component of effective teaching practices. This abstract presents a collaborative initiative to promote SEL among pre-service English teachers by integrating two elective courses: “Dramatization in Teaching and Learning Foreign Languages” and “Song Materials in Teaching Foreign Languages”. The collaboration between faculty members in designing and implementing these courses and the potential benefits for pre-service teachers in developing their SEL competencies are explored.

The integration of the courses is grounded in the recognition of the interconnectedness between language pedagogy and emotional intelligence [1, p.66; 3, p.132-133]. Collaborating in these courses, faculty members seek to provide pre-service teachers of foreign languages with a holistic understanding of language teaching that encompasses both cognitive and affective factors. Through

experiential learning activities, reflective practices, and collaborative projects, students are encouraged to explore the role of emotion in language learning and teaching and develop strategies for managing emotions in educational contexts.

Faculty collaboration plays a central role in the success of this initiative. Drawing on their respective expertise in language pedagogy, faculty members co-designed interdisciplinary syllabi that integrate theory with practical applications. Through regular meetings and collaborative activities, they engage in dialogue to ensure alignment between the courses objectives, assessments, and instructional approaches. Furthermore, faculty members model collaboration and effective communication, thereby fostering a supportive learning environment for pre-service teachers.

The benefits of this collaborative approach extend to pre-service teachers, who emerge from these courses with enhanced SEL competencies. By engaging in dramatization activities and a drama project, pre-service teachers develop empathy, communication skills, and cultural awareness, while also gaining confidence in expressing themselves creatively. Additionally, the course “Song Materials in Teaching Foreign Languages” equips students with techniques for effective communication and self-care, promoting resilience and emotional well-being in the teaching profession.

Moreover, the integration of SEL principles into language teacher education has broader implications for educational practice [2, p.18 - 19]. As pre-service teachers internalize SEL competencies, they are better equipped to create inclusive and supportive learning environments that facilitate student engagement and academic success. By nurturing emotional intelligence alongside linguistic proficiency, this collaborative initiative contributes to the holistic development of future English language educators.

In conclusion, the collaboration between faculty members in teaching “Dramatization in teaching and learning foreign languages” and “Song Materials in Teaching Foreign Languages” elective courses exemplifies an innovative approach to promoting SEL among pre-service English teachers. By integrating theory, practice, and reflection, this initiative equips students with the skills and knowledge needed to cultivate emotional intelligence in themselves and their future students. As educators continue to recognize the importance of SEL in fostering academic and personal growth, collaborative efforts such as these offer promising avenues for transformative pedagogy in language teachers education.

REFERENCES

1. Andrienko, T., Chumak, N., & Genin, V. Emotional intelligence and acquisition of English language oral communication skills. *Advanced Education*. 2020. Vol. 15. P. 66 - 73. <https://doi.org/10.20535/2410-8286.201013>
2. Schonert-Reichl K. A., Kitil M. J., Hanson-Peterson, J. To reach the students, teach the teachers: A national scan of teacher preparation and social and emotional learning. *A report prepared for the Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning (CASEL)*. Vancouver, B.C.: University of British Columbia. 2017. 70 p.

3. Spirovska Tevdovska E. The Impact of Emotional Intelligence in the Context of Language Learning and Teaching. *SEEU Review*. 2017. Vol. 12. No. 1. <https://doi.org/10.1515/seeur-2017-0009>

ROLLE DES HOSPITATIONS-PRAKTIKUMS BEI DER UNIVERSITÄREN AUSBILDUNG DER STUDIERENDEN

Walentyna Lomakovych

*Kandidat der pädagogischen Wissenschaften
Dozentin des Lehrstuhls für deutsche Philologie
und des DaF-Unterrichts*

*Nationale pädagogische Wolodymyr-Hnatjuk-Universität
Ternopil*

Die Ausbildung von Deutschlehrenden in der Ukraine vollzieht sich in den Hochschulen. Sie fördert und sichert die allgemeine und fachliche Vorbereitung der angehenden Lehrkräfte. Nämlich in den pädagogischen Universitäten wird dafür eine ziemlich große Stundenzahl zur Verfügung gestellt.

In unserer Lehranstalt haben Studierende Möglichkeiten, ein Studium mit dem Schwerpunkt der DaF-Didaktik/Methodik zu absolvieren oder sich als Deutschlehrkraft professionell ausbilden zu lassen. Dank der Kooperation der pädagogischen Universität mit dem Goethe-Institut (Kyjiw) und der Implementierung des Programms DLL-„Deutsch lehren lernen“ werden bestimmte Module in Curricula integriert. Im Laufe von sechs Semestern erwerben sie ihr Wissen in Fach Methodik und können die Inhalte der DLL-Einheiten zugleich im Präsenz/Onlineunterricht, auf der Moodle-Lernplattform vom Goethe-Institut bearbeiten und während des Schulpraktikums (der Modul „Vorbereitung auf den Lehrerberuf“ ist im Lehrplan angelegt) ausprobieren. Es wird vorausgesehen, den Schulunterricht zu hospitieren, ihn zu analysieren, mit den Studienkolleg*innen darüber auszutauschen. Konkret ausformulierte von den Lehrkräften Beobachtungsaufgaben helfen ihnen, sich ihr Wissen besser aneignen und erweitern. Das Hospitationspraktikum während des Studiums spielt eine entscheidende Rolle bei der beruflichen Entwicklung der Studierenden. Es ermöglicht ihnen, praktische Einblicke in ihr gewähltes Fachgebiet zu gewinnen und theoretisches Wissen in der realen Arbeitswelt anzuwenden. Die Ziele dieses Praktikums sind vielfältig: 1) berufliche Orientierung: Hospitationen helfen den Studierenden, sich über verschiedene Berufsfelder zu informieren und herauszufinden, welcher Bereich am besten zu ihren Fähigkeiten und Interessen passt; 2) Praxiserfahrung: durch ihre Mitarbeit im Unterricht (sie können kleine Lehreraufträge erfüllen, z. B. Arbeitsblätter vorbereiten oder kleine Unterrichtssequenzen planen und durchführen, nötige Materialien für eine Unterrichtseinheit herausfinden, ihre Verbesserungs- und Modifikationsvorschläge erstellen. Damit sammeln die Studierenden wertvolle praktische Erfahrungen, die

ihnen dabei helfen, ihr theoretisches Wissen zu vertiefen und relevante Fähigkeiten zu entwickeln; 3) Netzwerkaufbau: Während des Hospitationspraktikums haben sie die Möglichkeit, Kontakte zu knüpfen und sich mit Fachleuten aus der Branche zu vernetzen, was für ihre zukünftige berufliche Laufbahn von großem Vorteil sein kann; 4) persönliche und berufliche Entwicklung: Hospitationen fördern die persönliche und berufliche Entwicklung der Studierenden, indem sie ihnen helfen, ihre Stärken und Schwächen zu erkennen, Lernselbstbewusstheit aufzubauen und ihre kommunikativen und zwischenmenschlichen Fähigkeiten zu verbessern. Nach ihren Rückmeldungen und Feedback über diese Lehrveranstaltungen kann man bestätigen, dass das Hospitationspraktikum ein wichtiger Bestandteil der universitären Ausbildung ist, der den Studierenden hilft, sich besser auf den Übergang in das Berufsleben vorzubereiten und ihre Karriereziele zu erreichen.

LITERATUR

1. Janíková, Věra (2023). Hochschulgermanistik in der Tschechischen Republik - Bilanz und Perspektiven. Mitteilungen des Deutschen Germanistenverbandes, S. 120-129.
2. Legutke, Michael; Saunders, Constanze & Scharf, Michael (2022). Zwischen den Disziplinen: Anmerkungen zur Fachspezifik des Professionswissens von Fremdsprachenlehrkräften. Zeitschrift für Fremdsprachenforschung, S. 164.

МЕТОДИКА СКАФФОЛДИНГУ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Марія Голинська

*студентка факультету філології і журналістики
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м.Тернопіль, Україна*

Світлана Кулик

*кандидатка наук з соціальних комунікацій, викладачка
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м.Тернопіль, Україна*

У сучасному світі англійська мова не просто має статус міжнародної. Нею користуються мільйони людей більшості країн світу у різноманітних сферах діяльності. Оволодіння англійською мовою сьогодні стає критично важливим, оскільки вона є основним комунікативним засобом представників різних країн, універсальним елементом роботи програмних продуктів, віртуального спілкування, обміну інформацією тощо. Для

ефективного викладання та засвоєння англійської мови використовуються сотні методик: від тих, що стали класичними, до провідних, новітніх.

Однією з методик, що набирають все більшої популярності, є *скаффолдинг* – від англ. scaffolding – риштування, будівельні ліси [5, с. 196]. Це стратегія освіти, яка передбачає вчительську підтримку при виконанні учнем певних завдань. Акцент тут створюється не на самостійній роботі, особливо в тому випадку, коли завдання є достатньо складними. Самотужки дитина може з ним не впоратись, тому для якісного виконання виникає потреба у допомозі вчителя. Зокрема, під скаффолдингом і мається на увазі така підтримка. Цей процес є доволі тривалим. У ході вивчення англійської мови дитина поступово покращуватиме свої навички, потребуючи все меншої кількості коригувань з боку викладача. Ця методика може бути застосована як для організації самостійної роботи студента [1], для використання Інтернет-ресурсів у навчанні іноземних мов [2], так і при управлінні проектною роботою здобувачів освіти [3].

Історія виникнення та розвитку теорії скаффолдингу нараховує більше семидесяти років. Вперше такий підхід було запропоновано когнітивним психологом Джеромом Брунером наприкінці 50-х років минулого століття для описання процесу засвоєння мовних навичок дітьми молодшого віку. В подальшому вона почала застосовуватись іншими науковцями, вийшовши за межі методики для навчання мовлення.

Методика скаффолдингу передбачає диференційований підхід до процесу навчання. Застосовуючи її, вчитель надає учням свою допомогу в процесі навчання. До основних принципів скаффолдингу, в тому числі і таких, якими керуються при вивченні англійської мови, можна віднести:

- чітке визначення завдання, що стоїть перед учнями;
- достатня складність завдання для самостійної роботи та можливість його виконати за допомогою вчителя;
- структурування навчального процесу та мотивація учнів за потреби;
- сприймання вчителя учнями у якості наставника;
- поступове зменшення рівня допомоги вчителя у процесі навчання [4].

При застосуванні скаффолдингу відбувається структурування навчання із забезпеченням необхідного інструментарію для кожної його частини. Такий підхід виявився ефективним при вивченні іноземної мови. Наприклад, вчитель може заздалегідь підготувати текст завдання, розділивши його на частини та створивши певний каркас. В процесі вивчення учні ознайомлюються з текстом, потім читають його фрагменти та виконують відповідні завдання по ходу навчального процесу. Вчитель має змогу підійти до кожного із учнів індивідуально, запропонувавши для роботи певний уривок тексту, скоротити його обсяг або замінити іншим. Цей процес роботи з дітьми отримав назву «риштування» по аналогії із будівництвом, коли при зведенні будівлі для страхівки та

допомоги застосовуються тимчасові допоміжні конструкції. Особливої актуальності диференційований підхід набуває при навчанні учнів з різним рівнем англійської, коли завдання можна замінити, підбираючи більш доступне, що виступає альтернативою попередньому. Більш складне завдання може виконати учень з вищим рівнем знання мови.

У процесах «риштування» та диференціації є спільне. Щоб викладачеві здійснити ефективно диференційований підхід, треба належним чином підготуватись до заняття, визначивши індивідуальну та колективну зони найближчого розвитку учнів. На думку дослідника освіти Е. Реймонда, такі зони допомагають визначитись із обсягами того, що діти можуть зробити самостійно до наступного заняття, на якому їм знадобиться компетентна вчительська допомога [4]. Стратегія навчання передбачає наявність необхідної кількості етапів «риштування». Дослідниця теорії скаффолдингу Н. Халім запевняє, що використовуючи «риштування», вчитель оцінить переваги цієї методики. Навіть, якщо він не буде користуватися нею тривалий час, він все одно повернеться до цього методу, як до ефективного інструменту вивчення англійської мови у різних вікових групах.

Методика скаффолдингу передбачає застосування окремих стратегій. При вивченні англійської мови можуть застосовуватись наступні [5, с. 201] :

Стратегія 1: покажи і розкажи. Вона передбачає, що перед формуванням конкретної відповіді, учень має розповісти про те, про що він буде розказувати. Такий процес ще називають «думки вголос». Вчитель підказує учням, що їм треба зробити, в залежності від ситуації. Для учнів молодшого віку можуть застосовуватись дидактичні ігри, для більш дорослих – навчання у групах з використанням наочного матеріалу.

Стратегія 2: скористайся тими знаннями, що маєш. Вчитель звертається до учнів із проханням поділитися власним досвідом, здогадками та ідеями щодо того, що є предметом вивчення.

Стратегія 3: надати час на розмови. В основу стратегії покладено той факт, що для ефективного засвоєння нової інформації треба спочатку її обговорити. Протягом уроку можуть здійснюватись обговорення у парах або групах, у яких діти поділяються незалежно від рівня їхнього розвитку.

Стратегія 4: попереднє завантаження словника. Попереднє ознайомлення із словником, ніби завантаження у пам'ять нових слів, сприяє їх ефективному засвоєнню. Погано підготовленого учня дослідники порівнюють із людиною, що йде мінованою дорогою і кожної миті наражається на небезпеку. До того ж, попереднє знайомство із словником не передбачає вивчення великої кількості нових слів перед заняттям. Метою вчителя є: зв'язати нову лексику із попереднім досвідом учнів. Також словники використовуються для порівняння того, що учні вивчили самостійно.

Стратегія 5: використання наочних допоміжних засобів. Роль інструментів для «риштування» можуть виконувати тематичні зображення, графічні органайзери, малюнки та діаграми. Такі засоби мають допомогти учням візуально представляти свої ідеї, систематизувати інформацію та встановити причинно-наслідкові зв'язки між темами. Засоби візуалізації допомагають формуванню думок учнів, направлення їх у необхідному напрямку. Такі матеріали можна порівняти із допоміжними коліщатами на велосипеді, які можна зняти, коли дитина навчиться самостійно тримати рівновагу.

Стратегія 6: пауза – запитання – пауза – перегляд. Ця стратегія застосовується для перевірки розуміння та засвоєння учнями викладеного матеріалу. Спочатку треба з ним ознайомитись, потім в процесі колективного обговорення можуть виникнути запитання, що потребують відповіді. Подальша пауза дає учням час на роздуми, після чого вчитель здійснює своєрідний перегляд засвоєних знань. Свої запитання вчитель має розробити заздалегідь, щоб скерувати учнів у необхідному напрямку, трансформували їх із слухачів у активних доповідачів [5, с. 201-202].

Застосування методики скаффолдингу для вивчення англійської мови матиме для учнів особливий зміст, особливо при освоєнні мовленнєвої діяльності, коли важко, або неможливо самостійно виконати завдання правильно. Вчительська допомога має підтримувати учнівський інтерес, який є важливою складовою при вивченні іноземної мови.

З огляду на вищезгадані стратегії та принципи навчання англійської мови, методика скаффолдингу стане ефективною при застосуванні цікавих, але простих інструментів підтримки учнів вчителем.

Слід зауважити, що методика скаффолдингу надає переваги у навчальному процесі як вчителям, так і учням. Застосування цієї методики не потребує від вчителів ретельної та тривалої підготовки, в той же час, прості інструменти покращують розуміння навчального матеріалу. Скаффолдинг використовується не лише для допомоги в поточному навчальному процесі, а й для перевірки знань, розуміння учнями академічних стандартів іноземної мови, зосередження уваги на попередніх або майбутніх темах граматики або лексики.

Таким чином, скаффолдинг – це методика, що передбачає підтримку учнів з боку викладача в ході процесу навчання, яка має поступово зменшуватись, а потім зникнути у той момент, коли в допомозі учителя не буде відчуватись необхідності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Герцовська, Наталія Олексіївна, К.В. Скаффолдинг як комунікативна стратегія взаємодії в ході самостійної роботи студентів у процесі вивчення англійської мови. 2021.

URL: <http://dspace.msu.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/8164>

2. Лисицька О. П. Скаффолдинг у викладанні англійської мови та інтернет для викладачів / О. П. Лисицька // Іноземні мови у вищій освіті:

лінгвістичні, психологопедагогічні та методичні перспективи : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. з міжнар. участю, Харків, 20 лют. 2019 р. Харків, 2019. С. 67–71.

3. Устименко О. М. Скаффолдинг у проєктному навчанні іноземних мов. Problems of modern science and practice: Abstracts of I International Scientific and Practical Conference. Boston, USA. 2021. P. 296-303

4. Alber R. 6 Scaffolding Strategies to Use With Your Students. URL: <https://www.edutopia.org/blog/scaffolding-lessons-six-strategies-rebecca-alber>.

5. Halim N. Susilawati S. How to Scaffold Young Learners' English Speaking Class? URL: https://www.researchgate.net/publication/361266241_How_to_Scaffold_Young_Learners'_English_Speaking_Class.

ДИДАКТИЧНИЙ МАТЕРІАЛ ВИКОРИСТАННЯ ДРУКОВАНОЇ РЕКЛАМИ НА ЗАНЯТТЯХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Михайло М'ясковський

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри німецької філології

та методики навчання німецької мови

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка

м. Тернопіль, Україна

Реклама стала невід'ємною частиною нашої сучасної повсякденної культури і відображає соціальні цінності і норми, а також особисті побажання та вподобання. Лінгвістична та графічно-художня презентація, особливо друкованої реклами, зазвичай характеризується високою креативністю та може слугувати узагальнюючим стереотипам. Крім традиційних мовленнєвих формулювань (використання прислів'їв, фіксованих фраз тощо), це можна також побачити у графічних представленнях (певні національні стереотипи, стереотипи про жінок та чоловіків, окремі характери/типажі/особистості передають типові - часто національні - характеристики/образи продукту, що рекламується тощо).

Для занять з іноземної мови зображення можуть використовуватися як частина друкованої реклами з метою мовленнєвої медіації, так і для занять з країнознавства. Зображення допомагають оволодіти міжкультурними навичками. Вони служать стимулом або мотивацією для початку занять або для тематичного вступу, відкривають міжкультурні дискурси, розвивають особисте ставлення або допомагають закріпити навчальний матеріал. Окрім класичних форм зображень, на заняттях з іноземної мови також можна розглянути логотипи компаній, символи, кольори або жести.

Отже, ми хотіли б акцентувати у нашому матеріалі на окремих моментах, як тексто-образні реляції допомагають учням-студентам розвивати різні конотації з синтаксично-текстового, а також візуального контексту з метою зробити мовленнєві метафори зрозумілішими та відчутнішими через візуалізації, а також, продемонструвати наскільки переплетені поля слова та зображення.

Переваги зображення в контексті реляції картинка-текст у порівнянні зі словом можна охарактеризувати чотирма якостями: багатозначність, конкретність, просторовість і безпосередність емоційного навантаження.

Таблиця 1. Переваги зображень та графічного матеріалу в контексті тексто-образної реляції

<i>Переваги зображення</i>	<i>Переваги текстового матеріалу</i>
цілісний, часто автоматизований і швидкий прийом контенту	домінуюча однозначність
вищий рівень комунікаційного потенціалу та її швидкість	прямолінійність
особливо ефективна обробка інформації	можна аргументувати, переконувати
емоційний потенціал та його ексклюзивна медіація	можна повторювати аргументи або варіювати
висока достовірність та верифікація	можна встановлювати пріоритети а також підкреслити індивідуальні аспекти
рівень наочності завдяки загальнодоступності	можна краще відобразити часові показники
компактна передача інформації спеціальною, графічною системою	
загальна доступність (візуальна мова простіша за письмову)	
ілюстративна комунікація просторових уявлень	

Із поданих у таблиці переваг можна виокремити наступні педагогічні, навчально-психологічні, специфічно-лінгвістичні та медійні фактори, які свідчать про високий прикладний рівень зображення-картинки (часто рекламного характеру) на занятті іноземної мови.

**ВИКОРИСТАННЯ ПЕРЕКЛАДУ
У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ**

Аліна Нижгородова

*студентка факультету іноземних мов
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

В Україні, мабуть, немає жодної людини, яка не вивчала би іноземної мови, починаючи зі школи та закінчуючи майбутнім середовищем, в якому все більше використовується щонайменше англійська мова в інформаційному просторі. Кожен громадянин України мав або має постійний безпосередній зв'язок з іноземними мовами. Полиці книгарень більш ніж у половину завантажені перекладами іноземних видань, кінотеатри показують здебільшого зарубіжні стрічки, а онлайн-сервіси роблять доступ до іншомовних відео та текстів усе більш легким. Повсякчас людині доводиться мати справу з перекладом у тому чи іншому вигляді. Особлива увага цьому надається в закладах освіти, і в першу чергу загальноосвітніх школах, не кажучи вже про школи із філологічним нахилом, коледжі та заклади вищої освіти.

У навчанні використовуються різні методики вивчення іноземних мов, які зазвичай ґрунтуються на принципах п'яти діяльностей: граматики, лексики, читання, аудіювання та письмо. Усі вони мають прямий перетин зі перекладом, і найбільше це зачіпає читання. Читання й переклад текстів першочергово впливають на розвиток мислення іншою мовою, водночас не опираючись лише на багальне заучування слів і правил. Часто школярі не розуміють потреби цього виду вправ і недолюблюють навчальний переклад, однак саме він розвиває навички повноцінного формулювання правильних речень, що й використовується у спілкуванні будь-якого роду з іноземцями, а також пошуку та засвоєнні інформації. Щоправда, тексти, які задають читати й перекладати учням, спеціально підбирається та адаптується під актуальний рівень знань, тому вчитель автоматично виправляє помилки, бо знає їх наперед. Так, варіанти перекладу одного й того ж речення можуть відрізнитися, проте їхня мета залишається тією ж: учень має засвоїти лексику і використання певних граматичних конструкцій, а вчитель – переконатися в тому, що вихованець оволодів матеріалом як слід.

Важливо згадати також про переклад при самовивченні мови. Свого часу нами було проведено дослідження впливу перекладу, як інструменту вдосконалення знань щодо мов, та його використання згодом у буденному житті. У ході дослідження були опитані молоді люди (18-25 років), які вчилися на філологічній спеціальності й зараз працюють безпосередньо в перекладацькій сфері, наприклад, у команді фанатського перекладу, у видавництвах та/або в комікс-студіях.

Кожна людина, яка хоче вдосконалити своє знання іноземної мови, як не-як використовує вправи на переклад, свідомо чи ні – від новин і до книг та ігор. Усі опитані особи почали свою перекладацьку кар'єру в старшому шкільному віці. І аналізуючи власний досвід та досвід учасників опитування, можна зробити висновок, що цей вік – ідеально підходить для самовивчення і самовдосконалення знань шляхом перекладу. Варто зазначити, що для цього потрібен рівень щонайменше B1, оскільки A1/A2 ще занижений для подібної діяльності. Також у такому способі покращення своїх навичок найкраще підходять комікси, графічні романи та східноазійська графічна література (манга, манхва та маньхуа), адже вони складаються переважно з недовгих діалогів, базуються здебільшого на живій розмовній мові, та і їхній зміст сприймається легше за допомогою візуальної складової. Наприклад, особа не може запам'ятати правильне використання тієї чи іншої граматичної конструкції, проте в певному розділі це використовується кілька разів, і вже шляхом повторення це можна запам'ятати. Також під час такого перекладу легше засвоюється незнайома лексика – незнайоме слово перевіряється кілька разів через перекладач чи словник, а на третій-п'ятий раз учень засвоює нові знання. Згідно з опитуванням, під час постійної роботи над перекладом протягом року-двох, філологам вдалося підняти свій рівень мови з B1+/B2 до B2+/C1, себто рівно на одну сходинку за сучасною шкалою CEFR. Якби ці особи не займалися перекладом у старшому шкільному віці, а лише вивчали іноземну мову у школі та/або додаткових заняттях, то досягти цього рівня вони б змогли за довший проміжок часу. Це можна зрозуміти, якщо звернути увагу на осіб, які не займалися перекладацькою діяльністю та не перебували в іншомовному середовищі протягом тривалого часу, але навчаються або навчались у закладі вищої освіти на філологічній спеціальності.

Варто зазначити й про інші способи самовдосконалення знань щодо іноземної мови, а саме про відеоігри та таке явище як «фанфікшн». Як згадали учасники опитування, ці способи також зробили безпосередній значний внесок у їхньому шляху вивчення мов. Наприклад, ігри чимало допомогли опитаним вивчити технічні терміни та неологізми мови, яку вивчали, адже, як нам відомо, відеоігри зараз хоч і починають отримувати свою локалізацію українською, однак донедавна такі випадки були вкрай рідкісними. Тому продукти ігрової індустрії були переважно з поширеними європейськими (англійською, французькою, німецькою, іспанською), азійськими та, на жаль, російською мовами. Зі свого боку «фанфікшн», як і вищезгадані комікси, особливо допоміг ознайомитися й наочно зрозуміти побудову речень, описи середовищ та певні аспекти написання текстів носіями. До того ж важливим залишається зміст написаного, наприклад, як у художній літературі, і тому якщо сучасні вчителі іноземних мов використовуватимуть більш доцільні тексти й діалоги, вправи на змістово-контекстуальне читання та письмо, то процес вивчення буде набагато якіснішим. Адже цей метод контексту буде допомагати учням зрозуміти

значно краще як, що і де використовувати на практиці, а також полегшить і зробить цікавішим процес навчання.

З цього можемо зробити висновок, що використання перекладу у вивченні та особливо в самовивченні іноземних мов вкрай необхідне для всіх, а найкраще підходить для учнів старшого шкільного віку. Також важливим вдосконаленням сучасної системи освіти стосовно вивчення іноземних мов буде використання більш контекстного читання, написання й переклад текстів іншомовного походження, адже перекладацька діяльність буде перетинатися з принципом п'яти діяльностей і водночас зробить опанування мов значно ефективнішим та легшим як для учнів, так і для вчителів.

НОВА ГРАМАТИКА ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ: ЗАГАЛЬНІ РИСИ

Галина Лещук

*кандидатка педагогічних наук,
доцентка кафедри романо-германської філології
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Нова граматика французької мови (*la nouvelle grammaire*) – це не просто питання нової термінології: крім нових понять, нова граматика отримала й нові характеристики. З XV ст., коли граматику почали вивчати як окремий предмет, французька граматика сильно змінилася. Оскільки французька мова базується на латині, перші французькі граматики були тісно пов'язані з цією мовою, зокрема, окремі лінгвісти намагалися надати французькій мові ознак латини, наділяючи французькі іменники відмінами, ігноруючи їхню позицію в реченні.

Започаткування системного вивчення граматики в освітніх закладах стало політичним рішенням, зумовленим тим фактом, що в кінці XVIII ст. власне французькою мовою розмовляла лише частина населення, більшість же послуговувалась її бретонським та окситанським діалектами. Відповідно, постала необхідність загальнодержавного викладання французької мови [1].

Сучасний підхід ставить під сумнів викладання теоретичних понять французької мови без урахування її практичного застосування. Лінгвістика, методика викладання іноземних мов та інші дисципліни засвідчують, що активна педагогіка, яка ставить учня в реальну мовленнєву ситуацію, сприяє інтеграції понять. Це стосується і понять граматичних. У той же час у більшості випадків праці з граматики стосуються в основному слова та його аналізу та майже ніколи не звертаються до речення.

Починаючи з 1985 року спостерігається спрощення в підходах до вивчення граматики: все більше уваги вчені приділяють розгляду реальних проблем, з якими стикаються учні при вивченні мови. Головною метою стає – зробити граматику легким для розуміння інструментом, який служить для кращого засвоєння мови. У шкільних підручниках із граматики учням часто пропонують «хитрощі», щоб показати, що правопис і синтаксис не такі вже й складні, та що майже для всього є логічне пояснення (наприклад, якщо два дієслова йдуть одне за одним, друге має форму інфінітиву).

Таким чином, граматика зберігає свою традиційну форму, але спрощує її. В той же час граматика зазвичай представляє поняття, не об'єднуючи їх. Окремі роботи побудовані в алфавітному порядку і добре ілюструють цю прогалину. Так ми знаходимо іменник у розділі «N» (Nom), відокремлено від детермінативів, розміщених у розділі «D» (Determinant), хоча іменник з детермінативом має тісний зв'язок. Учень знову змушений запам'ятовувати винятки замість того, щоб аналізувати граматичні випадки, щоб зрозуміти їх.

Уведення нової граматики стало наслідком реформи 1970-х, яка базується на еволюції лінгвістики в поєднанні з педагогікою. Упроваджується активний підхід до вивчення граматики, яка надихає, а не лякає учнів, допомагаючи їм зрозуміти функціонування та логіку мови. Нова граматика зберігає багато понять традиційної граматики. Однак неможливо вмістити всю французьку мову в систему правил, якою б науковою та інноваційною вона не була. Так звана нова граматика є результатом довготривалої роботи, в якій традиційні та нові теорії поєднуються, щоб полегшити вивчення граматичних систем [3]. Граматика в широкому сенсі та її викладання базуються на різних науках: лінгвістиці, дидактиці, когнітивній психології тощо. У нашому колективному несвідомому граматика є незмінною та позачасовою, однак вона завжди змінювалася.

Традиційна граматика використовувала підходи, базовані на значенні (семантиці) для визначення граматичних понять. Наприклад, дієслово визначається як частина мови, що вживається для вираження дії та ознаки предмету:

- *Lili **bouge** beaucoup grâce à ses cours de danse (дія).*
- *Lili **est** sportive et peut traverser le lac à la nage (ознака).*

Такий підхід до визначення дієслова створює певну проблему: дослідження показали, що якщо учня просять прочитати визначення та приклади, а потім визначити дієслова в інших реченнях, то легше для розуміння, якщо речення нагадують приклади. Це означає, що для розуміння учні використовують приклади більше, ніж визначення. Тому на основі суто семантичного визначення було б важко пояснити, чому такі слова як *танцювати* і *плавати*, тут є більше іменниками, а не дієсловами.

У новій граматиці зберігається семантичне визначення, однак, щоб учень мав кілька інструментів для ідентифікації слів, використовуються

визначення, орієнтовані на форму (морфологія) та місце дієслова у реченні (синтаксис): дієслово – це найбільш змінювана частина мови через відмінювання, воно також видозмінюється залежно від підмета та дії, яку виражає [2].

У новій граматиці базовим концептом є вже не слово (*le mot*), а речення (*la phrase*) – синтаксично автономна одиниця, що містить дві обов'язкові функціональні групи: групу підмета (GS) і групу дієслова (GV) – саме у такому порядку – і групу доповнення речення (GCP). Речення може бути розповідним, стверджувальним, активним, нейтральним і особистим, тобто воно не зазнало жодних трансформацій, на відміну від, наприклад, питального чи заперечного речення. Речення – це власне те, що ми могли б назвати стандартом у новій граматиці. Крім того, важливим є той момент, що більшість людей вміють розпізнавати на слух добре структуроване речення рідною мовою, навіть не вміючи писати, порівняно з погано побудованим реченням.

- *Les ouvriers travaillent sur la route. (≠ travaillent sur la route les ouvriers).*

Таким чином, у новій граматиці речення ніколи не описується як набір слів, що починаються з великої літери та закінчуються крапкою, тому що це графічне визначення, яке насправді не допомагає зрозуміти, як працює речення.

Для узгоджень учень повинен знати, як розпізнавати групи слів, пов'язаних за значенням у реченні. Він повинен спочатку розпізнати групи класів слів: групу іменників (GN) і групу дієслів (GV), потім групу прикметників (GAdj), групу прийменників (GPrép) і групу прислівників (GAdv). Кожна група слів складається з ядра (*le noyau*) та його розширень (*les expansions*), тобто слів, які від нього залежать. Наприклад, іменник є ядром іменникової групи, а його розширеннями є детермінативи, прикметники тощо:

- *Les garçons gourmands* (ядро: *garçons*, розширення: *les et gourmands*)

Учень, який уміє пов'язувати слова, що утворюють групи, краще розуміє зміст прочитаного. Зіткнувшись із довгим реченням, він має навички, необхідні для його обробки. Таким чином, надаючи великого значення групам слів, нова граматика дозволяє учневі набути граматичних навичок і підвищити обізнаність щодо структур французької мови [2].

Нова граматика об'єднує текст і лексикон, які самі по собі вважаються граматичними елементами. Передбачається, що створюючи тексти та розширюючи свій словниковий запас, учень засвоює мову, активуючи метамовні здібності, необхідні для вивчення граматики.

Граматику тексту представляє тема (відома інформація) та мета (нова інформація), а також спосіб, у який відома інформація та нова інформація повинні чергуватися в тексті. Таким чином, учні дуже рано усвідомлюють важливість одержувача в процесі спілкування. Сучасного учня вчать, що

однією з цілей спілкування є передача інформації через створення зв'язного мовлення або письмового тексту, і що до досягнення цієї мети учень йде через розуміння граматичних явищ між реченнями: передачу інформації; відновлення інформації; зв'язок між реченнями.

Учень також має володіти супутніми граматичними поняттями: використання займенників, детермінантів, синонімів тощо; узгодження часів; використання маркерів відношення та маркерів модальності.

Працюючи над текстами, замість виконання вправ на «заповнення прогалін», учні вчаться оперувати словами та реченнями, таким чином, зменшується враження, що граматики – це лише код, який потрібно вивчати напам'ять.

Що стосується підходів до вивчення лексики, то в 1970-80і рр. учні просто заучували списки нових слів, або вчителі заохочували дітей читати та шукати в словниках незнайомі їм слова.

Сьогодні морфологія, тобто лексико-граматичне написання слова та його елементів, передбачена в програмі з початкової школи. Учень вчиться розпізнавати слова, що походять від основного слова (*serpent+in, chat+on*) і утворювати слова за допомогою префіксів і суфіксів. Він також вивчає слова, з якими дане слово може зв'язуватися, щоб утворити складні слова з іншим значенням (*potme : potme de terre, potme d'Adam* тощо) [3].

Що стосується семантики, то учні засвоюють різницю між значеннями слів, закріпленими в словнику, і вже відомими їм значеннями, прямим і переносним значенням, омонімами, синонімами та антонімами; вивчають приклади контекстів, у яких можна вживати те чи інше слово.

У новій граматиці, таким чином, закріплений підхід, який зосереджений на синтаксисі та морфології та підкреслює закономірності французької граматики загалом. Таким чином, учень запам'ятовує, що мова – це система з логічною структурою, а не список винятків для запам'ятовування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Chervel A. Histoire de l'enseignement du français du XVIIe au XXe siècle. Éditions Retz, 2006. 832 p.
2. Guay M. Grammaire traditionnelle ou nouvelle grammaire? Une fausse question, un vrai débat. *L'Actualité langagière*. Vol. 8. № 1. 2011. P. 18.
3. La terminologie de la nouvelle grammaire. URL: <https://www.noslangues-ourlangages.gc.ca/fr/chroniques-de-langue/la-terminologie-de-la-nouvelle-grammaire>

**АКТУАЛЬНІ ПІДХОДИ
ДО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ ОСІБ
З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ**

Ярослав Баранцев

*магістрант факультету іноземних мов
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м.Тернопіль, Україна*

Ольга Косович

*докторка філологічних наук, професор,
докторка габілітований в галузі мовознавства,
завідувачка кафедри романо-германської філології
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м.Тернопіль, Україна*

Одним з актуальних напрямів сучасної лінгводидактики є теорія та практика навчання іноземних мов і культур осіб з особливими освітніми потребами (ООП), що реалізується передусім у контексті інклюзивного освітнього середовища. Згідно із визначенням, наведеним у Законі України «Про освіту», інклюзивне навчання – це «система освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципах недискримінації, врахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників» [3]. Як свідчать статистичні дані, за останні п'ять років кількість учнів з ООП в інклюзивних класах ЗЗСО збільшилася більш ніж удвічі [1], що підтверджує важливість утілення комплексної програми супроводу цієї категорії здобувачів освіти з метою надання їм рівних можливостей для розвитку, зокрема в процесі навчання іноземних мов.

У зв'язку із зазначеним необхідно звернути увагу на основні підходи до інклюзивного навчання осіб з ООП, серед яких науковці виокремлюють системний (що вможливає осмислення поетапного залучення осіб з ООП до широкого соціуму), аксіологічний (який спирається на морально-ціннісні норми як основу для розвитку інклюзивної освіти), середовщний (котрий визначає вплив соціального контексту на процес створення умов для залучення осіб з ООП до загальноосвітнього простору), командний (що враховує варіативні тактики співпраці між усіма суб'єктами інклюзивної освіти), кондуктивний (який ґрунтується на ключовій ролі родини в наданні підтримки особі з ООП), а також особистісно зорієнтований (який фокусує увагу на специфічних потребах дитини) [2, с. 11–16.].

Що стосується особливостей організації процесу навчання іноземних мов і культур в умовах інклюзивного освітнього середовища, то доцільно зауважити, що набір підходів і методів формування та розвитку іншомовної комунікативної компетентності, який має стати основою в процесі навчання осіб з ООП, містить ті з них, котрі вже традиційно знаходять використання в більшості класів; водночас варто пам'ятати, що окремі методи й форми роботи будуть більш доречними саме з огляду на наявність тих чи тих особливостей розвитку в осіб з ООП, відповідно до чого необхідне створення оптимального комплексу завдань і вправ. Це, зі свого боку, передбачає врахування основних труднощів, з якими стикаються особи з ООП під час вивчення іноземних мов, таких як засвоєння нових лексичних одиниць і граматичних конструкцій, сприймання та розуміння змісту аудіо- та відеоматеріалів тощо. Саме тому на заняттях з іноземної мови головним завданням для викладача є розвиток мислення, пам'яті, мовлення, активізація пізнавальної діяльності [4, с. 215], чому може значною мірою сприяти залучення інформаційно-комунікаційних технологій для роботи з іншомовним матеріалом.

Щодо роботи з дітьми, які мають легкі порушення слуху та легкі мовленнєві розлади, рекомендовано здійснювати розвиток їхнього фонетико-фонематичного сприймання за допомогою таких форм, методів і прийомів:

- 1) ігор на відгадування звуку, який вимовляється, по губах;
- 2) ігор і вправ на диференціацію схожих приголосних і довгих / коротких голосних звуків у словах;
- 3) написання слів, які мають складну орфографію, за зразком, пояснення їхнього значення;
- 4) використання артикуляційної, дихальної гімнастики;
- 5) використання елементів логоритміки [там само, с. 216].

Натомість, формування іншомовної комунікативної компетентності в осіб із порушенням зору мало б спиратися на виконання таких завдань, які забезпечили б роботу над розумінням і відтворенням звукового оформлення мови, а саме: перегляд відеозаписів, прослуховування і виконання пісень іноземною мовою, залучення аудіокниг на заняттях з іноземної мови, а також використання методу Пімслера (що дає змогу засвоїти цілі фрази в процесі слухання та відтворення окремих фраз) [там само, с. 217].

Не менш важливу роль в інклюзивному навчанні іноземних мов і культур відіграє оцінювання результатів, яких досягли особи з ООП. Окрім того, методисти зауважують, що в цьому контексті варто використовувати не лише формальні методи оцінювання, але й неформальні, до яких зараховують спостереження, анкетування, «storytelling», «story retelling», використання мовних зразків (language samples) тощо [5, с. 142–144].

Отже, навчання іноземних мов і культур осіб з особливими освітніми потребами перебуває в полі актуальних досліджень та ґрунтується на низці дидактичних принципів і методичних підходів. Разом із тим, навчання

іноземних мов в умовах інклюзивного освітнього середовища вимагає послідовного врахування специфічних рис осіб з ООП, на основі чого можливе з'ясування типів і видів завдань, які вчитель має використовувати задля досягнення оптимального рівня розвитку іншомовної комунікативної компетентності учнів, з одного боку, і забезпечення рівного доступу до освіти, з іншого.

ЛІТЕРАТУРА

1. Інклюзивне навчання. *Міністерство освіти і науки України*. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/inklyuzivne-navchannya> (дата звернення: 23.04.2024).
2. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі : навч.-метод. посібн. Харків: Ранок, 2019. 304 с.
3. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII : станом на 23.04.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
4. Супрун М. Навчання іноземних мов студентів з особливими освітніми потребами у ВНЗ. *Актуальні питання гуманітарних наук. Серія: Педагогіка*. 2022, вип. 52, т. 3. С. 213–218.
5. Rhodes R. L., Ochoa S. H., Ortiz S. O. *Assessing Culturally and Linguistically Diverse Students: A Practical Guide*. New York ; London : The Guilford Press, 2005. 234 p.

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ВИКЛАДАЧІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ ЗАСОБАМИ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Ольга Пежинська

*кандидатка філологічних наук, доцентка
доцентка кафедри романо-германської філології
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Світлана Кулик

*кандидатка наук із соціальних комунікацій
викладачка кафедри романо-германської філології
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Стійкий процес неперервного вдосконалення професійних навичок та компетентностей фахівців після завершення вищої або післядипломної освіти дозволяє фахівцям підтримувати або підвищувати вимоги до професійної діяльності протягом всього їхнього кар'єрного шляху.

Неперервний професійний розвиток, що передбачає навчання протягом усього життя через участь у різних формах освіти – формальній, неформальній та інформальній, є однією з ключових компетенцій педагога.

Ці види освіти закріплені на законодавчому рівні у Законі України «Про освіту»: неформальна освіта – «освіта, яка здобувається, як правило, за освітніми програмами та не передбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти, але може завершуватися присвоєнням професійних та/або присудженням часткових освітніх кваліфікацій»; інформальна освіта (самоосвіта) – «освіта, яка передбачає само-організоване здобуття особою певних компетентностей, зокрема під час повсякденної діяльності, пов'язаної з професійною, громадською або іншою діяльністю, родиною чи дозвіллям» [2]. Неформальна та інформальна освіта відіграють важливі ролі в особистісному та професійному розвитку, доповнюючи формальну систему освіти.

«Інформальна освіта передбачає набуття знань, умінь і навичок шляхом формування життєвого або професійного досвіду; є спонтанною, більш індивідуалізованою, короткотерміною; не передбачає отримання дипломів або інших офіційних документів, які підтверджують її завершення; охоплює спілкування, обмін досвідом, участь у конференціях, семінарах, дискусіях, перегляд відео, опрацювання літератури з конкретної проблематики, тощо» [3, с. 161].

Професійний розвиток педагогів за допомогою неформальної освіти може включати участь у майстер-класах, тренінгах, конференціях та обміні досвідом з колегами, наприклад, французький інститут в Україні пропонує стипендії на лінгвістичне стажування, навчальні семінари, Асоціація вчителів французької мови в Україні (APFU) ініціює вебінари, конкурси, проведення конференцій.

Ефективному професійному росту сприяє створення комфортного середовища для колективного обговорення ідей та педагогічного досвіду, впровадження інновації в навчальний процес, використання онлайн-ресурси та платформ для підвищення якості освіти. Важливим є залучення до мережових спільнот, об'єднуючись для обміну досвідом та вирішення спільних завдань у сфері освіти.

Постійний професійний розвиток надає викладачам французької мови можливість бути в курсі останніх освітніх тенденцій, удосконалювати свої методи навчання та пристосовуватися до різноманітних потреб своїх студентів. Крім того, це підвищує їхню впевненість та задоволення від навчальної діяльності.

Хоча традиційні форми професійного розвитку, такі як семінари та майстер-класи, пропонують цінні інсайти та можливості для спілкування, вони часто супроводжуються обмеженнями, такими як час, географічні бар'єри та фінансові витрати. Крім того, їхня структурована форма не завжди відповідає індивідуальним вимогам навчання та професійним цілям викладачів.

Неформальні засоби освіти, включаючи онлайн-ресурси та можливості експериментального навчання, створюють гнучкий та доступний шлях для професійного розвитку. Онлайн платформи пропонують широкий спектр ресурсів, починаючи від мовних курсів та навчальних відео до форумів та вебінарів, проведених експертами у галузі.

Таблиця 1.

Пропоновані онлайн-ресурси

Ці ресурси дозволяють викладачам досліджувати нові стратегії викладання, отримувати доступ до автентичних мовних матеріалів та вести рефлексивну практику у власному темпі та зручності. Мережі співробітництва, як онлайн, так і офлайн, надають можливості для співпраці та взаємообміну, що додатково збагачують їхній професійний розвиток та контент навчальних ресурсів.

Можливості експериментального навчання, такі як імерсійні програми, культурні обміни розширюють мовну та культурну компетентність викладачів. Шляхом безпосередньої взаємодії з носіями мови, автентичними матеріалами та реальними життєвими ситуаціями викладачі отримують цінні інсайти щодо використання мови, культурних особливостей та ефективних навчальних стратегій. Професійний розвиток викладачів французької мови через неформальні засоби освіти є ключовим для створення динамічного та інноваційного середовища навчання мов.

Інформальна освіта доповнює формальну та неформальну, сприяючи розвитку самостійності, критичного мислення та творчих здібностей.

Інформальна освіта є процесом навчання, що відбувається поза стандартними установами. До її форм відносимо:

- самонавчання (отримання знань без прямого втручання вчителя, використовуючи різноманітні ресурси);
- сімейне навчання (передача знань та навичок в межах родини, традицій та культурних цінностей);
- експерименти та дослідження (виконання практичних завдань та дослідів);
- медіа та інтернет (отримання інформації через відео, статті, подкасти, віртуальні курси та інші онлайн-ресурси);
- подорожі та екскурсії (отримання нових знань через відвідування різних місць);
- спілкування з експертами (навчання під час комунікації з людьми, які мають певний досвід);
- ігри та творчі заняття (освоєння навичок через розвагу та творчість).

Навчання в рамках неформальної та інформальної освіти може включати розширення або поглиблення знань у конкретній галузі або отримання нових спеціалізованих знань. Сертифікатні програми, тренінги, семінари та майстер-класи щодо професійного розвитку є найбільш популярними серед учасників. Вони відрізняються доступністю, спрямованістю, короткотерміновістю, спеціалізацією та конкретністю.

Саме збалансоване поєднання формальної та неформальної освіти часто є найефективнішим підходом до професійного розвитку викладачів. Це охоплює як теоретичні, так і практичні аспекти викладання, сприяючи формуванню досвідчених та адаптивних педагогів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Брик Р. Безперервна освіта як засіб формування професійної компетентності педагога. *Редакційна колегія*, 2023. 282 с.
2. Закон України. Про освіту. 2017.
3. Слосанська Г., Пежинська О., Горішна Н. Безперервний професійний розвиток педагогів закладів спеціальної та інклюзивної освіти в умовах формальної, неформальної та інформальної освіти. *Ввічливість. Humanitas*, 3, 2023. С.157–166, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.3.21>

ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ФАХОВІЙ МОВІ

Тарас Ковалик

*аспірант кафедри романо-германської філології
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна*

Згідно з сучасним освітнім стандартом основна мета іншомовної освіти – формування комунікативної компетентності. Під комунікативною компетентністю розуміється здатність того, хто навчається, здійснювати комунікацію засобами іноземної мови в ситуаціях живого і реального спілкування [3].

Важливу роль при формуванні та розвитку компетенцій мовного плану відіграє операційна складова навчання, яка «передбачає створення умов, в яких суб'єкти здійснюють вибір і застосування необхідних мовних і мовленнєвих засобів для реалізації конкретної діяльності з використанням іноземних мов» [1].

Складовими іншомовної професійної компетентності студентів немовних спеціальностей вважають професійну комунікативно-мовленнєву та лексичну компетентності. Оволодіння знаннями професійної термінології та навичками використання вузькоспеціалізованої лексики є актуальним завданням під час формування професійної лексичної компетентності студентів. Щоб говорити іноземною мовою, необхідно знати лексику цієї мови і правила вживання слів.

У рамках вивчення іноземної мови в навчальному закладі вивчення лексики обмежується лексичним мінімумом. Лексичний мінімум –

мінімальна кількість слів для практичного вживання у спілкуванні. До лексичного мінімуму не входять застарілі слова, офіційно-ділова лексика та професійно-термінологічна. Такий підхід може бути виправданий у межах шкільної освіти, але під час роботи зі студентами, які спеціалізуються в певній галузі, видається необхідним розширювати межі лексичного мінімуму, а також включати в програму вузькоспеціалізовані тексти з відповідною термінологією, що дасть змогу більшою мірою розширити світогляд учнів про майбутню професійну діяльність. У зв'язку з цим видається доцільним включати до освітньої програми автентичні тексти за фахом, які містять вузькопрофільну термінологію [3].

Досвід викладачів і висновки методистів дають змогу говорити про те, що методика роботи в рамках іншомовного навчання зі студентами немовних спеціальностей має низку специфічних особливостей. У цьому аспекті важливим моментом є вивчення професійної термінології іноземною мовою, що є складовою частиною професійно орієнтованого навчання іноземних мов. Ефективність запам'ятовування спеціальних термінів іноземною мовою суттєво залежить від уміння оперувати відповідним поняттям рідною мовою. Для побудови міжмовної паралелі окремо взятого терміна необхідна наявність абсолютно чіткого розуміння всіх його семантичних тонкощів [2].

До засобів формування професійної іншомовної лексичної компетентності слід віднести добір фахового навчального матеріалу, стратегії добору фахової лексики, критерії добору фахових текстів. Основні стратегії добору лексики, згідно із загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти, включають добір усних і письмових іншомовних автентичних текстів та добір ключових слів у тематичних сферах з урахуванням професійних потреб тих, хто вивчає іноземну мову. Одним з основних джерел термінологічної лексики для тих, хто навчається у немовних навчальних закладах, слід розглядати автентичні професійні тексти.

На сьогодні в методиці сформувався традиційний підхід до роботи з текстами на заняттях з іноземної мови. Виділяють дотекстовий, текстовий і післятекстовий етапи.

Під час роботи з професійно орієнтованим текстом в аспекті формування лексичної компетенції у студентів немовних спеціальностей важливо зосередити увагу на вправах, які можуть використовуватися на всіх етапах роботи з текстом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Косович О.В. Психолінгвістичні засади вивчення іноземної мови в контексті компетентісного підходу.

URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/20820/1/Kosovuch_Psych_olinguistic_Principles.pdf.

2. Cheek E. H., Cheek M. C. Reading Instruction through Content Teaching. Columbus, OH: Merrill, 2019. 421 p.

3. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment. URL: https://www.coe.int/t/dg4/linguistic/Source/Framework_EN.pdf (дата звернення: 12.05.2024).

4. Criscoe B. L., Gee T. C. Content Reading: a Diagnostic/Prescriptive Approach. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 2017. 219 p.

5. Memory, D. M. Teaching Technical Vocabulary: before, during, or after the Reading Assignment? Journal of Literacy Research. 1990. Vol. XXII. № 1. P.39-53.

ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У СФЕРІ ТУРИЗМУ

Тетяна Цепенюк

*кандидатка філологічних наук,
доцентка кафедри теорії і практики перекладу
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
м.Тернопіль, Україна*

Ірина Ваврів

*асистентка кафедри теорії і практики перекладу
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
м.Тернопіль, Україна*

Багато країн активно працюють над розвитком туризму і привабленням іноземних туристів. На жаль, сучасна ситуація на туристичному ринку України в час війни є складною та наповненою викликами. З одного боку, бойові дії у певних регіонах країни створюють значні перешкоди для розвитку туризму, включаючи обмеження доступу до певних туристичних об'єктів, а також загрозу для безпеки туристів. З іншого боку, Україна має необмежений потенціал, щоб стати привабливим туристичним напрямком завдяки своїй багатокультурній спадщині, мальовничим пейзажам та гостинним місцевим жителям. Ці фактори, безумовно, створюють значні перспективи для розвитку туризму та його привабливості як для внутрішніх, так і для зовнішніх туристів.

Для успішного залучення іноземних туристів необхідна якісна англomовна комунікація, що дозволить ефективно презентувати туристичні послуги та привернути увагу міжнародного ринку. Тому, тема формування професійно орієнтованої англomовної компетентності фахівців в галузі туризму є вкрай актуальною в Україні.

Фахова англомовна комунікативна компетентність є важливою для забезпечення високої якості обслуговування туристів та створює можливості для обміну досвідом, встановлення партнерських зв'язків та розширення мережі професійних контактів. Фахівці в галузі туризму повинні бути в змозі ефективно спілкуватися з туристами, надавати інформацію, вирішувати проблеми та задовольняти їхні потреби. Оскільки англійська мова є мовою світового спілкування, її знання допомагає фахівцям встановлювати контакти з міжнародними партнерами, залучати іноземних туристів, а також впевнено представляти свої послуги на міжнародних форумах і конференціях. Фахівці, які володіють англійською мовою на професійному рівні, мають більше можливостей для розвитку кар'єри і міжнародного співробітництва. Тому перед навчальними закладами, що здійснюють підготовку фахівців туристичної сфери, постає завдання забезпечити випускникам належний рівень сформованості англомовної комунікативної компетентності, зокрема професійно орієнтованої.

Вітчизняні і зарубіжні науковці приділяють значну увагу навчанню іноземної мови для професійного спілкування. З'явилось багато робіт, у яких досліджувалось формування професійно орієнтованої іншомовної компетентності в різних видах мовленнєвої діяльності. Так, проблему навчання професійно орієнтованого говоріння іноземною мовою вивчали вчені О. Дацків, Х. Цимбровська, В. Черниш та ін. Різні аспекти іншомовної підготовки фахівців сфери туризму досліджували Оксана Баб'юк (формування професійно орієнтованої англомовної компетентності в монологічному мовленні майбутніх фахівців сфери) [1], Марія Митник (навчання іншомовної професійної презентації), Ігор Кодлюк (формування англомовної компетентності в діалогічному мовленні), А. Чуфарлічева (навчання створення англомовних туристичних проєктів).

Викладачі та науковці продовжують працювати над цими проблемами, розвиваючи нові методики, підходи та матеріали, що сприяють успішному формуванню комунікативних навичок студентів у туристичній галузі, адже це є важливим етапом їхньої професійної підготовки і вимагає систематичного підходу, включаючи навчання в академічних закладах, спеціалізовані курси та тренінги, а також постійне самовдосконалення. Ось ключові аспекти, які варто враховувати під час їх професійного росту та встановлення:

- **вивчення спеціалізованої термінології** (фахівці повинні оволодіти термінологією, що характерна для туристичної галузі, зокрема, термінами, які стосуються готельного бізнесу, туроператорських послуг, транспортних засобів, екскурсій тощо);
- **практика усного спілкування** (проведення рольових ігор, діалогів та імітацій туристичних ситуацій допомагає розвивати усне спілкування і підвищує впевненість у використанні англійської мови в реальних ситуаціях з клієнтами та партнерами);

- **письмова комунікація** (навички написання електронних листів, пропозицій, договорів і звітів англійською мовою є також важливим елементом професійної компетентності. Фахівці повинні вміти відповідати на запити клієнтів і партнерів, а також грамотно оформляти документацію);
- **вивчення міжкультурної комунікації** (у туристичній галузі спілкування з представниками різних культур та націй є нормою. Фахівці повинні розуміти особливості міжкультурного спілкування, поважати різницю в цінностях, традиціях та етикеті, а також вміти адаптуватися до різних культурних контекстів) [2, с. 213];
- **постійне самовдосконалення** (фахівці в галузі туризму повинні бути готовими до постійного самовдосконалення. Після завершення основної підготовки, важливо постійно розвивати свої англійські мовні навички, слідкувати за новими тенденціями та використовувати доступні ресурси для покращення своєї комунікативної компетентності).

Підготовка висококваліфікованого фахівця у галузі туризму з відмінними знаннями мови, досконалими навичками професійного спілкування передбачає підходи, які можуть сприяти вирішенню педагогічних проблем, пов'язаних з формуванням професійної англійської компетентності фахівців в галузі туризму і забезпечити студентам належну підготовку для успішної кар'єри в цій галузі. Розв'язання цих проблем вимагає спільних зусиль з боку викладачів, програмних розробників та інших зацікавлених сторін.

Найпоширенішими проблемами в якісній підготовці є відсутність аутентичних ситуацій та виклики міжкультурної комунікації. Спеціалісти в галузі туризму повинні вміти ефективно спілкуватися з людьми з різних культур і національностей. Це може вимагати спеціальних підходів для розуміння культурних відмінностей та вироблення вмінь адаптуватися до них.

Саме рольові ігри, симуляції туристичних ситуацій та спілкування з реальними клієнтами сприятимуть розвитку навичок мовлення та міжкультурної комунікації.

Не менш важливо для майбутнього фахівця впевнено почуватися на презентаціях, пресконференціях, під час проведення рекламних акцій. Для цього необхідно створити інтерактивне навчальне середовище, де студенти можуть практикувати свої комунікативні навички в таких реаліях. Це можуть бути рольові ігри, ділові сценарії, дебати, презентації та дискусії, що дозволяють студентам використовувати мову на практиці і отримувати зворотний зв'язок.

Викладачам важко створювати повністю реалістичні умови для аутентичних комунікативних ситуацій, які відображають справжні реалії, з якими студенти зіткнуться у своїй майбутній професійній діяльності. Тому, навчальні програми повинні передбачати можливості для студентів здобувати практичний досвід у галузі туризму, наприклад, через стажування закордоном, практикуми або спільні проєктні завдання [3, с.188].

На допомогу академічній програмі можуть прийти аудіо та відеоматеріали, туристичні блоги, інтерактивні платформи, мобільні додатки та онлайн-курси, які розширюють можливості самостійного вивчення та вдосконалення англійської мови в своєму особистому темпі. Постійне самовдосконалення та застосування додаткових ресурсів також сприяють подальшому розвитку комунікативних навичок спілкування англійською мовою фахівців у галузі туризму.

Загалом, формування професійно орієнтованої англійської комунікативної компетентності в галузі туризму вимагає систематичного навчання, практики та самовдосконалення. Комбінація навчальних курсів, практичних вправ, міжкультурного спілкування та використання сучасних технологій допоможе майбутнім фахівцям досягти високого рівня комунікативної компетентності в англійській мові та й в професійному середовищі зокрема.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баб'юк, О. Цілі та зміст формування професійно орієнтованої англійської компетентності у монологічному мовленні майбутніх фахівців сфери туризму / Оксана Баб'юк // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Педагогіка. – 2017. – № 4. – С. 175–184.

2. Овсієнко Л. Дидактичні засади формування культури фахового спілкування майбутніх менеджерів із туризму / Л. М. Овсієнко // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна». 2015. – Випуск 57. – С. 213-216.

3. Окопна Я. Сучасні підходи до формування професійно орієнтованої іншомовної комунікативної компетентності майбутніх туристичних менеджерів / Я. В. Окопна // Наукові записки НДУ імені М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. – 2014. – № 1. – С. 186–192.

RAISING INTERCULTURAL COMMUNICATIVE COMPETENCE OF STUDENTS SPECIALIZING IN TOURISM

Lyubov Zablotska

PhD in Pedagogy,

Associate Professor

Department of Foreign Languages

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University

Ternopil, Ukraine

Intercultural competence is increasingly recognized as a critical asset for professionals in the tourism industry. For students embarking on a career in tourism management, the educational journey is twofold. On one hand, there is a need to cultivate a robust set of professional skills that encompasses industry

knowledge, operational competencies, and strategic thinking. On the other hand, equal emphasis must be placed on fostering cross-cultural communication skills. This is particularly important when teaching a foreign language with a specific purpose, such as for hospitality, travel coordination, or cultural liaison roles. In the ever-evolving tourism industry, professionals are increasingly immersed in a world rich with varied cultural contexts, languages, and customs.

Numerous models for intercultural communicative competence have been established, featuring distinct elements as identified by scholars such as M.Bennett (1986), C.Kelley and J.Meyers (1999), G.-M. Chen and W. Starosta (2000), W.Fritz and A. Moellenberg (2002), P.Early and S.Ang (2003), E.Hall, G.Hofstede, M.Tucker (2004), D.Deardoff and W.Hunter (2006).

As mentioned by Fang (2010), English language has become a global or international language within a globalization context in the current century. Due to its position as a lingua franca, it is the main foreign language used worldwide as a tool of communication [1]. The hospitality sector, a core component of the tourism industry, requires professionals who can seamlessly interact with individuals from diverse cultural backgrounds. English as a lingua franca significantly bridges these cultural divides, making effective communication a cornerstone of hospitality education [4].

Despite these advances, the issue of ICC development remains a substantial challenge for both, educators and students majoring in tourism. The complexity is twofold: the students must not only master the language but also be able to use it in various cultural situations where they interact with others.

The dynamic environment presents both challenges and opportunities for those who aspire to thrive within this sector. For students with their sights set on a career in tourism, developing intercultural communicative competence (ICC) is not just beneficial – it is essential. The ability to navigate the nuances of language in different cultural contexts enhances the students' effectiveness in international settings and enriches their professional and personal growth. By integrating these dual aspects of education, future tourism managers will be well-prepared to lead in a diverse and dynamic global industry.

Intercultural communicative competence (ICC) involves the ability to communicate effectively and appropriately with people from other cultures. In the context of tourism education, this competence is not just beneficial but essential, as tourism professionals interact with a global clientele [3]. It involves understanding the cultural context in which communication occurs, being aware of the cultural differences, and adapting one's communication style accordingly. This competence is crucial in the tourism industry, where professionals interact with people from diverse cultural backgrounds.

Being a complex phenomenon ICC encompasses several critical skills, which refer to the mastery of the language itself – grammar, vocabulary, and pronunciation – and sociolinguistic competence, which involves understanding the social context in which the language is used, including norms, values, and

conventions. The overview of ICC components can be seen in the following *Table 1*.

Table 1. Overview of ICC Components

Components	Description
Linguistic competence	Knowledge of grammar, vocabulary, pronunciation, styles
Sociolinguistic competence	Understanding the social context of language use, norms, and values
Discourse competence	Ability to produce written/spoken language relevant to the context
Intercultural competence	Ability to interact effectively with representatives from different cultures
Motivation	Desire to engage with different cultures
Cultural awareness	Knowledge of and sensitivity to cultural differences and similarities
Tolerance or uncertainty	Ability to accept otherness and adapt to unfamiliar environment
Non-verbal communication	Ability to interpret body language
Continuous learning	Ability and desire to learn how to deal with different cultures avoiding stereotypes and prejudices
Self-monitoring	Reflection and adaptation of communication strategies based on interaction and feedback

This comprehensive understanding of ICC components ensures students are well-equipped to handle the complexities of intercultural interactions, thereby enhancing their professional capabilities in the global tourism industry.

The integration of intercultural language learning into the educational process exposes students to cultural components that are essential to language use. The linguacultural method acknowledges that language is much more than just a vocabulary and grammatical system; rather, it is intricately entwined with the cultures of those who speak it [2]. Consequently, effective communication and language acquisition depend on a grasp of the cultural background.

Learning a language with a multicultural focus helps students get a deeper understanding of and respect for many cultures. It makes people more conscious of their own cultural prejudices and promotes politeness and open-mindedness in their interactions with language learners. Students who get language instruction that incorporates cultural understanding are more equipped to participate in meaningful and successful cross-cultural conversations.

A blend of theoretical and practical teaching methods can effectively raise students' intercultural awareness. Theoretical teaching includes lectures,

discussions, and readings about different cultures, their norms, and values. It provides students with a solid foundation of knowledge about various cultures.

On the other hand, practical teaching methods involve role-plays, simulations, and group projects that mimic real-life situations. These methods enable students to apply their theoretical knowledge and understand the practical implications of intercultural communication. By actively participating in these activities, students can experience first-hand the challenges and rewards of intercultural communication.

Educators play a critical role not just in enhancing language proficiency but also in fostering intercultural communication skills. The newly-introduced courses for students of Tourism of Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University (Ethics of intercultural communication with international partners, Formation of a multilingual personality in the conditions of multilingualism, Barriers to cross-cultural communication and building an educational dialogue, etc.) designed to equip students with the necessary competencies for effective communication in their future roles within the tourism industry

Teaching intercultural communication can be approached through various innovative and interactive methods. These include the use of films, cooperative learning, and improvisation. Other effective techniques involve inquiry-based and task-based instruction, as well as engaging students in activities that require production, interaction, negotiation, mediation, and role-playing. These strategies help students develop practical skills in navigating and understanding diverse cultural contexts.

REFERENCES

1. Fang F. A Discussion on Developing Students' Communicative Competence in College English Teaching in China. *Journal of Language Teaching and Research*, 2010. 2, 111 – 116. URL : <http://www.academypublication.com/issues/past/jltr/vol01/02/02.pdf>
2. House J., Kádár Z. D. *Cross-Cultural Pragmatics and Foreign Language Learning*, Edinburgh: Edinburgh University Press, 2024. URL : <https://doi.org/10.1515/9781399523240>
3. Nageeb H. Promoting intercultural communicative competence through intercultural tourism brochures. *Saudi J.Humanities Soc.Sci*, 2023. 9 (1):1-7.
4. García M.R., Ferreira da Silva P. Acquisition of language and intercultural competencies in tourism and hospitality studies through active experimentation in second life Teaching English with Technology, 2020. 18(2), 69-92. URL : <http://www.tewtjournal.org>

ЗМІСТ

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

**СЕМАНТИКО-ФУНКЦІЙНА ПРИРОДА СПОНУКАЛЬНОСТІ В СУЧАСНІЙ
ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВІ**

Інга Кіркковська..... 5

ONYMS IN INTERNET COMMUNICATION: NEW PHENOMENA AND REALIZATIONS

Olga Kosovych, Kateryna Nesterchuk..... 9

COMMUNICATIVE PRAGMATICS OF STORY-TELLING

Vira Meleshchenko, Liudmyla Chernii..... 12

**DIGITAL STORYTELLING AND WAR: PROJECTS COLLECTING EYEWITNESS
ACCOUNTS FROM UKRAINE**

Tetiana Harasym, Olha Dovbush..... 14

САЙТОНІМИ В ПАРАДИГМІ ІНТЕРНЕТ-ОНОМАСТИКОНУ

Катерина Нестерчук, Ольга Косович..... 19

**MANIPULATIVE POTENTIAL OF PARALINGUISTIC COMMUNICATION MEANS IN
SOCIAL NETWORKS**

Iryna Skoreiko-Svirskya, Nataliia Khuda..... 22

ЛІНГВІСТИЧНІ ЗАСОБИ МАНІПУЛЯЦІЇ

Яна Ходань..... 24

**МОВНА ПОВЕДІНКА ОСОБИСТОСТІ В СИТУАЦІЇ БІЛІНГВІЗМУ. ПОНЯТТЯ
МОВНОЇ СТІЙКОСТІ**

Богдана Стефанчук..... 26

**ЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТ ПУБЛІЧНОЇ МОВИ ЯК ПОКАЗНИК РОЗВИТКУ
ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ФІЛОЛОГА-ПЕРЕКЛАДАЧА**

Оксана Ничко..... 29

**КРИТИКА ТЕОРІЙ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ ВВІЧЛИВОСТІ У ПУБЛІЧНОМУ
МОВЛЕННІ**

Христина Фреїв..... 31

POLITICAL SPEECH AS AN OBJECT OF THE STUDY IN MODERN LINGUISTICS

Anastasia Mokriy, Nataliia Pasichnyk..... 34

РОЛЬ НЕОЛОГІЗМІВ У ТВОРЕННІ МЕДИЧНИХ ТЕРМІНІВ

Наталія Бияк..... 35

АКТУАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ В ЕКОКРИТИЧНІЙ ПАРАДИГМІ

Мар'яна Баневич, Анастасія Худа..... 38

КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ЧИННИК У ВИМІРІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

**МУЛЬТИЛІНГВАЛЬНИЙ АСПЕКТ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У
ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Андрій Турчин, Галина Деркач..... 42

WAR THEME IN ENGLISH HISTORY CLASS

Olena Shon 46

КУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ ЛОКАЛІЗАЦІЇ КОМП'ЮТЕРНИХ ІГОР

Олександр Шевчук..... 49

КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Тетяна Михальчук..... 51

**L'IMPORTANCE DE L'ASPECT LINGUISTIQUE DE L'APPRENTISSAGE D'UNE
LANGUE ÉTRANGÈRE**

Nelia Veliush, Oleksandr Shevchuk..... 54

КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Зоряна Птиць..... 56

**КОГНІТИВНІ АСПЕКТИ ПОРІВНЯЛЬНОГО ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА,
ТИПОЛОГІЧНОГО ТА ЗІСТАВНОГО МОВОЗНАВСТВА**

**LA DÉFINITION DES ARCHÉTYPES ET COMMENT ILS SONT INCARNÉS DANS
L'ŒUVRE D'EMILE ZOLA «LE VENTRE DE PARIS»**

Олена Бачинська, Олександр Шевчук..... 59

РЕНЕ МАРАН ЯК АВТОР САМОБУТНЬОЇ ФРАНЦУЗЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Анастасія Захарків, Раїса Чорній..... 62

**ФІЛОСОФСЬКА КОНЦЕПЦІЯ ТВОРЧОСТІ Ж.-П. САРТРА: ДЕЯКІ
СПОСТЕРЕДЖЕННЯ**

Калина Усачова..... 64

**РЕЦЕПЦІЯ ТВОРЧОСТІ АРТЮРА РЕМБО В УКРАЇНСЬКОМУ КУЛЬТУРНОМУ
ПРОСТОРИ**

Вікторія Свинар, Раїса Чорній..... 67

**ТРАНСФОРМАЦІЯ ОБРАЗУ АННИ ЯРОСЛАВНИ У ФРАНЦУЗЬКІЙ ТА
УКРАЇНСЬКІЙ ІСТОРИОГРАФІЯХ**

Ангеліна Швець, Назарій Слободян..... 71

**ОСОБЛИВОСТІ КУЛЬТУРНИХ ВЗАЄМИН КИЇВСЬКОЇ РУСИ ТА ФРАНЦІЇ В
ПЕРІОД СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ ТА ВІДРОДЖЕННЯ**

Діана Патола, Ярослава Васильчук..... 73

**ХУДОЖНЯ РЕЦЕПЦІЯ ОБРАЗУ АННИ ЯРОСЛАВНИ У ФРАНЦУЗЬКІЙ ТА
УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРАХ**

Ангеліна Велюш, Катерина Мричко..... 76

**АРХЕТИП СПОКУСНИКА В РОМАНІ ЕЛІЗАБЕТ ЛАНГЕССЕР
«НЕЗНИЩЕННА ПЕЧАТЬ»**

Світлана Притолок 78

**ФЕНОМЕН «ВТРАЧЕНОГО ПОКОЛІННЯ» ТА ЙОГО ВІДОБРАЖЕННЯ В
УКРАЇНСЬКІЙ ТА АВСТРІЙСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ**

Тарас Дзись, Анатолій Катериняк..... 81

АВСТРІЙСЬКИЙ ПОСТМОДЕРНІЗМ, СТАНОВЛЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ

Микола Кебало, Тарас Стасюк 84

**ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ ТА МІЖКУЛЬТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ
В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**

TRANSCREATION AS AN EMERGING TREND IN TRANSLATION INDUSTRY

Larysa Verhun 88

**СУЧАСНИЙ АНГЛОМОВНИЙ ДИСКУРС БРЕНДИНГУ ЯК ПРОБЛЕМА
ПЕРЕКЛАДУ**

Дарія Тараненко, Оріслава Іванців..... 90

**ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ ТА МІЖКУЛЬТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ В
УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**

Наталія Ковальчук..... 93

**РОЛЬ ХУДОЖНЬОГО ПЕРЕКЛАДУ В РОЗВИТКУ ТА ЗБАГАЧЕННІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ЛІТЕРАТУРИ**

Галина Чумак, Катерина Гришук..... 95

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ АВТОРСЬКОГО СТИЛЮ У ПЕРЕКЛАДІ

Галина Чумак, Вікторія Чавага..... 99

**СПОСОБИ ВІДТВОРЕННЯ КВАЗІТОПОНІМІВ У ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУГ. БЛЕК
«ЖОРСТОКИЙ ПРИНЦ»**

Юлія Кавчак, Мар'яна Караневич..... 103

**ЛІНГВОКУЛЬТУРНА АДАПТАЦІЯ ПІД ЧАС ПЕРЕКЛАДУ ДИТЯЧОЇ ХУДОЖНЬОЇ
ЛІТЕРАТУРИ**

Ольга Бендзар..... 105

**СИНТАКСИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В ПЕРЕКЛАДІ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ:
ВПЛИВ НА ЗБЕРЕЖЕННЯ СМИСЛОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ**

Назарій Крушельницький..... 106

**ВІДТВОРЕННЯ ЧАСТОК В АНГЛОМОВНИХ СТАТТЯХ ЖУРНАЛУ
«УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖДЕНЬ» УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ**

Юлія Новаківська..... 108

ANIMATED FILM AS AN OBJECT OF THE STUDY IN MODERN TRANSLATION

STUDIES

Yuliia Shram, Nataliia Pasichnyk..... 111

ПРИНЦИПИ І ПРИЙОМИ ПЕРЕКЛАДУ ВЛАСНИХ НАЗВ У КУЛЬТОВИХ МУЛЬТФІЛЬМАХ

Софія Каторож, Володимир Конкульовський..... 113

ПЕРЕКЛАД ВЛАСНИХ НАЗВ У МУЛЬТФІЛЬМІ "КУНГ-ФУ ПАНДА 4"

Вікторія Дудлій, Мар'яна Караневич 117

СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ РЕАЛІЙ У КІНОСТРІЧЦІ "ANYONE BUT YOU"

Юлія Семчук, Мар'яна Караневич..... 119

ПЕРЕКЛАД АНГЛІЙСЬКИХ СУЧАСНИХ ФІЛЬМОНІМІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Інна Марцінковська, Світлана Кулик..... 121

(НЕ)МОЖЛИВІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ХУДОЖНЬОМУ ПЕРЕКЛАДІ

Катерина Грицишин..... 125

МАШИННИЙ ПЕРЕКЛАД ПРОТИ ЛЮДСЬКОЇ ТВОРЧОСТІ У СУЧАСНОМУ СВІТІ ПЕРЕКЛАДУ

Ірина Моцна, Ірина Ваврів..... 128

UNDERSTANDING THE DEVELOPMENT OF STRESS OF SIMULTANEOUS INTERPRETERS

Daryna Yanchuk, Nataliia Pasichnyk..... 131

СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ЛЕКСИКИ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Ольга Борецька, Людмила Загородня 133

ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКО-АНГЛІЙСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ ТУРИСТИЧНИХ ТЕКСТІВ

Яна Дробоцька, Мар'яна Караневич 137

СУЧАСНІ ІННОВАЦІЙНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ В МЕТОДИЦІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ І ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

L'UTILISATION DES TECHNOLOGIES NUMÉRIQUES DANS LA FORMATION DES COMPÉTENCES DOUCES (« SOFT SKILLS ») DES FUTURS ENSEIGNANTS DE FRANÇAIS LANGUE ÉTRANGÈRE

Ярослав Баранцев, Ольга Косович..... 140

ЗАСТОСУВАННЯ ПІДХОДУ DOGME В НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ В УКРАЇНІ: ПЕРЕВАГИ, ВИКЛИКИ, МОЖЛИВОСТІ

Єлизавета Шкіцька, Ірина Задорожна 143

СУЧАСНІ ІННОВАЦІЙНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ В МЕТОДИЦІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ І ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Олена Андрусин, Світлана Коновальчук..... 147

ІННОВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ: ПІДХІД ДО РОЗВИТКУ МОВЛЕННЄВИХ НАВИЧОК У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ	150
<i>Тетяна Олендр, Ірина Цар</i>	150
ІНТЕГРАЦІЯ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ: МОДЕРНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ	
<i>Людмила Терновська, Богдана Стефанчук</i>	153
THE INTEGRATION OF TECHNOLOGICAL TOOLS WITHIN THE COMMUNICATIVE FRAMEWORK FOR FOREIGN LANGUAGE ACQUISITION IN HIGHER EDUCATION	
<i>Olesia Shtaniuk</i>	156
СУЧАСНІ ІННОВАЦІЙНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ В МЕТОДИЦІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	
<i>Марія Метельська, Світлана Коновальчук</i>	158
OUTILS MULTIMÉDIAS ET MOTIVATION ETUDIANTE EN APPRENTISSAGE DES LANGUES ÉTRANGÈRES	
<i>Svitlana Namestiuk, Olena Stefurak</i>	161
ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ДЛЯ ПОКРАЩЕННЯ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ В МЕТОДИЦІ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	
<i>Ірина Сабаль, Світлана Коновальчук</i>	164
ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ У ЗВО ЧЕРЕЗ ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МОБІЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ЗАСТОСУНКІВ ДЛЯ НАВЧАННЯ ЧИТАННЯ	
<i>Ірина Власюк</i>	166
ВІРТУАЛЬНА ЕКСКУРСІЯ ОДИН ІЗ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	
<i>Христина Чобот, Світлана Коновальчук</i>	170
ІНТЕРНЕТ БЛОГ: ІННОВАЦІЯ ДЛЯ СПІЛКУВАННЯ НА УРОЦІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	
<i>Світлана Коновальчук</i>	172
КОМІКС ЯК СКЛАДОВА ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ЗЗСО	
<i>Вікторія Чіпак, Світлана Коновальчук</i>	174
ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙН-ПЛАТФОРМ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ	
<i>Роман Вітушинський, Олена Ляшенко</i>	176
ВИКОРИСТАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ПЛАТФОРМИ «КАНОТ» В МЕТОДИЦІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	

<i>Жанна Фармагей, Світлана Коновальчук.....</i>	<i>178</i>
ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОЇ МОТИВАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У КОНТЕКСТІ ВИРІШЕННЯ КОМУНІКАТИВНИХ СИТУАЦІЙ	
<i>Наталія Білан</i>	<i>181</i>
СОЦІОЛІНГВІСТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ТА ЇЇ ІНСТРУМЕНТАРІЙ У ВИБОРІ МОВЛЕННЄВОЇ ПОВЕДІНКИ	
<i>Олексій Мугур.....</i>	<i>184</i>
PROMOTING SOCIAL AND EMOTIONAL LEARNING VIA ELECTIVE COURSES AND COLLABORATION	
<i>Olha Datskiv, Nataliia Levchyk</i>	<i>186</i>
ROLLE DES HOSPITATIONS PRAKTIKUMS BEI DER UNIVERSITÄREN AUSBILDUNG DER STUDIERENDEN	
<i>Walentyna Lomakovych</i>	<i>188</i>
МЕТОДИКА СКАФФОЛДИНГУ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	
<i>Марія Голинська, Світлана Кулик.....</i>	<i>189</i>
ДИДАКТИЧНИЙ МАТЕРІАЛ ВИКОРИСТАННЯ ДРУКОВАНОЇ РЕКЛАМИ НА ЗАНЯТТЯХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	
<i>Михайло М'ясковський.....</i>	<i>193</i>
ВИКОРИСТАННЯ ПЕРЕКЛАДУ У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	
<i>Аліна Нижгородова</i>	<i>195</i>
НОВА ГРАМАТИКА ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ: ЗАГАЛЬНІ РИСИ	
<i>Галина Лещук</i>	<i>197</i>
АКТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ	
<i>Ярослав Баранцев, Ольга Косович</i>	<i>201</i>
ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ВИКЛАДАЧІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ ЗАСОБАМИ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ	
<i>Ольга Пежинська, Світлана Кулик.....</i>	<i>203</i>
ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ФАХОВІЙ МОВІ	
<i>Тарас Ковалик.....</i>	<i>206</i>
ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У СФЕРІ ТУРИЗМУ	
<i>Тетяна Цепенюк, Ірина Ваєрів.....</i>	<i>208</i>
RAISING INTERCULTURAL COMMUNICATIVE COMPETENCE OF STUDENTS SPECIALIZING IN TOURISM	
<i>Lyubov Zablotska</i>	<i>211</i>

МАТЕРІАЛИ
VI МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

***«Франкофонія в умовах глобалізації і
полікультурності світу»***

16-17 травня 2024 р.

Головний редактор: проф. Ольга Косович

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
46027, м. Тернопіль, вул. М. Кривоноса, 2